

КОБЕЛДЖИ
ОБЕРАДЖИ

Кобелджина
БЕЗ СЕРЦЯ

АВТОМОБІЛІ

Зміст

Про авантюриста Петера Стара, що хотів підкорити собі світ.

- [Ю. Бедзик і О. Бердник](#)
  - [ЧАСТИНА ПЕРША](#)
    - [Катастрофа](#)
    - [Серце працює!](#)
    - [На операційний стіл!](#)
    - [Воскресіння з мертвих](#)
    - [Трагедія на вулиці Бохум](#)
    - [«Світ ляже до моїх ніг»](#)
    - [Берн зник](#)
    - [Треба тікати!](#)
    - [«Евеліно, вернись!»](#)
    - [Втеча з тюрми](#)
  - [ЧАСТИНА ДРУГА](#)
    - [Голубий беркут](#)
    - [«Ти не вмреш, Арнольд!»](#)
    - [Стар потрапляє до пастки](#)
    - [Відверта розмова](#)
    - [Хто він?](#)
    - [Зустріч у лісі](#)
    - [Вертольот їде до Бруклінгема](#)
    - [Перший удар](#)
    - [Евеліна робить рішучий крок](#)
    - [Клятва Петера](#)
    - [Берн відкриває секрет](#)
    - [Ультиматум «Золотого ангела»](#)
    - [Берн починає нове життя](#)
  - [ЧАСТИНА ТРЕТЯ](#)
    - [Перед грозою](#)
    - [Війна](#)
    - [Прозріння Арнольда](#)
    - [Замах](#)

- [Контрудар](#)
  - [«Золотий ангел» стривожений](#)
  - [Останній бій](#)
  - [Смерть](#)
  - [Примітки](#)
    - [1](#)
    - [2](#)
    - [3](#)
    - [4](#)
    - [5](#)
    - [6](#)
    - [7](#)
    - [8](#)
    - [9](#)
    - [10](#)
-

Ю. Бедзик і О. Бердник
«ЛЮДИНА БЕЗ СЕРЦЯ»
(фантастично-пригодницька
повість)

ЧАСТІНА ПЕРША

Катастрофа

Від Фрідбурзького собору машина звернула ліворуч і помчала широким залюдненим проспектом. Після фешенебельних районів Гріндена, то, здавалось, завжди були огорнуті прозорим серпанком спокою й рамкової тиші, вона немов пірнула у вируючий океан звуків. Петер Стар, тримаючи ліву руку на рулі, правою ніжно обняв Евеліну. Її каштанове волосся тремтіло від легких поштовхів машини.

— Петер, тихіше. Хочеш накоїти лиха? — Вона говорила напівголосом, зморена щастям і ніжністю, притиснувшись щокою до його шовкової сорочки. Чого ти поспішаєш? Адже ми повінчалися, і тепер завжди будемо разом...

— Повінчалися? — Він скося глянув на дружину і потім широко посміхнувся. — А ти знаєш, Еве, мені все ще не віриться, то ми їдемо з церкви... Та хто знає, може, й зараз це тільки сон.

Евеліна рішуче відхилила від себе його усміхнене обличчя — вольове, красиве, з зухвалим поглядом сірих очей.

— Не плеши дурниць, Петер, — наказала вона владним тоном. — Пильнуй краще за дорогою і не прикидайся нещасним. Якщо це й сон — то дуже хороший. Хай він буде таким вічно. Чуєш, любий мій? Вічно! Я знаю, я певна — щастя не покине нас.

— Звичайно, при одній умові,— перебив її жартівливим тоном чоловік, — якщо мої атомні досліди увінчаються успіхом. Скільки ще роботи. Адже я, власне, тільки почав. Це не якесь там утопічне маячіння. Ми з тобою, Еве, люди ділові, нехай бідолаха Берн займається чаклунством...

— Облиш! — гостро докинула Евеліна. — Нащо знущатися з людини...

Стар звів над переніссям брови. Його самовпевнене відкрите обличчя з орлиним носом і важким м'ясистим підборіддям пройнялось щирим подивом.

— Ти серйозно говориш? Йоган Берн — мій кращий друг, і я маю знущатися з нього? Евеліно, ти ж розумна жінка. Повір, що

мені жаль його. Я знаю, він кохає тебе, але ти... ти сидиш поруч зі мною. Правду кажу тобі, Еве, жаль. Такі люди в наш час не геть скільки щастя можуть подибати. Гордий, відлюдкуватий, до всього ще й чесний. Ех, Йоган! Забув він, що наука без комерції — все одно, що життя без кохання. — Стар нахилився грайливо до Евеліни, але в ту ж мить мусив міцніше взяти до рук руль, бо машина саме підкотилась до перехрестя. — Швидше б уже додому, — незлобливо вигукнув Петер. — Зараз я схожий на Йогана, сиджу поряд з тобою, а по-справжньому обняти тебе не можу. Так, Йоган мрійник і фантаст. Що ж дивного, коли такої людині ні в чому не таланить: ні в науці, ні в коханні.

— Кажуть, що в житті буває інакше, — озвалася задумливо Евеліна. — Кому не щастить в коханні, тому щастить у роботі.

— Ти віриш в його чудернацькі експерименти?

— Любий мій, колись же повинно поталанити людині. Берн — наш щирий друг...

— Так, Еве, він наш друг, і тому я хочу, щоб він кинув свої дитячі забавки. З його здібностями можна гори перевернути.

Евеліна рішуче хитнула головою. Глибше відкинувшись на спинку м'якого сидіння, задумливо мовила:

— Вчора він сказав мені, що апарат вже сконструйовано. Залишилось тільки випробувати його на живих істотах.

— Дурниці! — Пройнятий самовпевненою рішучістю, Стар гордовито підняв свою біляву голову. — Механічне серце може бути тільки проміжним етапом, але ніколи...

— Петер! Стій! — раптом перелякано зойкнула Евеліна. Розширеними від жаху очима вона дивилась поперед себе.

Стар теж рвучко подався вперед і щосили натиснув на педалі.

Назустріч їм, обганяючи великий незграбний автобус, мчав поліцейський автомобіль. Він виринув зовсім раптово, виповняючи повітря надричним завиванням сирени.

У голові Стара майнула думка: «Врятувати Евеліну, поставити під удар лівий борт».

Крутим поворотом руля він спрямував машину праворуч. В ту ж мить жахливий удар відкинув автомобіль до тротуару.

Серце працює!

На високому випуклому лобі Йогана Берна виступив рясний піт. З-під густих, низько навислих брів блиснули за скельцями рогових окулярів очі, схвильовано зупинилися на обличчі асистента.

— Скільки?.. — уривчасто запитав Берн.

— Десять хвилин п'ятнадцять секунд...

— Зашивайте!

Берн втомлено опустився в глибоке крісло, асистент Гельд став на його місце, і, нахилившись над операційним столом, почав швидко орудувати інструментами. Берн тривожно стежив за його рухами, безперервно поглядаючи на хронометр. Нарешті, асистент розігнув спину і повернувся до Берна.

— Все! — коротко сказав він.

Берн полегшено зітхнув. Підвівшись з крісла, він узяв плоску металічну коробочку і включив ричажок. Біля операційного столу спалахнув екран. На ньому виник світловий промінь, зігнувся зигзагом, забігав...

— Компресор працює, прошепотів Гельд.

Берн мовчки кивнув головою і вп'явся очима в широку стрічку електронного записувача біострумів^[1]. Стрілка лишилась нерухомою...

— Невже невдача? — похмуро промовив асистент. — Очевидно, ми запізнилися...

— Зачекайте. — відмахнувся Берн. — Компресор працює... Тиск нормальний... Так... Так... Ага! Дивіться! — торжествуюче закричав він, показуючи на екран.

Справді, автоматичне перо почало вимальовувати на стрічці ледь помітну хвилясту лінію. Ті хвилі ставали все більшими, все різкішими.

— Серце працює!.. — тихим, урочистим голосом промовив Берн.

Потім він зірвав з голови свою білу шапочку, витер на обличчі піт, розкуйовдив підстрижене їжачком волосся. Гельд з подивом стежив за ним. Ніколи він не бачив хірурга Йогана

Берна таким збудженим і неврівноваженим. Бери перехопив погляд асистента, посміхнувся.

— Не дивуйтесь. Це ж результат мого життя, моїх дослідів. Це ж триумф! Це — виклик смерті!

Гельд з сумнівом похитав головою. Він хотів щось сказати, але стримався. Шанобливість не дозволяла йому бути до кінця відвертим.

— Що, ви не згодні зі мною? — Обличчя Берна спохмурніло. — Ви — вічний скептик, Гельд. Навіть такий факт не може вас переконати.

Асистент журливо посміхнувся.

— Ні, доктор, я щиро радію разом з вами. Однак моя радість не означає того, що я цілком і остаточно вірю в механічне серце, тобто — в його чудодійну силу.

Доктор Берн знову сів у крісло. Гельд скромно став поруч.

— Гельд! Я просто дивуюсь вам, — Берн незлобливо знизав здивовано плечима. — Ви — вчений, так, так, не бійтесь цього слова. Ви молодий, талановитий вчений, але я не розумію, де ваші елементарні знання? Невже ви не уявляєте собі принципів основ процесу старіння? Ви забуваєте... перепрошую, я не хочу вас повчати, але ви просто забуваєте, що передчасне старіння клітин настає через втому серця. Після сорока — сорока п'яти років активність організму катастрофічно падає саме через оту нездатність серцевого апарата боротися проти створення вуглецевого кістяка^[2].

— Вибачте, доктор, — стримано озвався Гельд, — навіть ці шкільні істини не можуть мене ні в чому переконати.

— Не вас, а вашу впертість, Гельд!

— Доктор, — не збиваючись з рівного спокійного тону, вів своє асистент, — ви хочете з допомогою механічного втручання запобігти створенню вуглецевого кістяка...

— О боже! — патетично вигукнув Берн, звівши догори руки. — Нарешті, ви заговорили мовою справжнього медика.

— Дозвольте, доктор...

— Я дозволяю вам, Гельд, я все вам дозволяю, — не давав і слова вимовити своєму асистентові Берн. — Але ж ви й мені дозвольте дещо сказати. Моя істина проста: ось вона, на

операційному столі, в грудях пса... Так, так, це моя істина. І вона цілком підтвердить мої передбачення. Ви сказали: з допомогою механічного втручання запобігти створенню вуглецевого кістяка... додаю: в клітинах живого організму. Ви висловили формулу, в яку не вірите. Але, на щастя, ця формула повинна ствердитись. Я вірю, що механічне серце, яке завжди буде діяти ритмічно і з однаковою силою, безперестанку даватиме поштовх для відновлення клітин. Живі тканини не будуть старіти. Якщо ж і наступить смерть, то тільки через сотні років, коли відмовляться служити нервові клітини.

Гельд, заклавши за спину руки, пройшовся по операційній. Він замислено дивився собі під ноги.

— Бачите, доктор, — заговорив він обережно, — все це вірно. Але ми не певні, що механічне серце діятиме саме так. Хто гарантує нас проти його негативного впливу на органічну тканину. Адже природне серце зв'язане з організмом за допомогою нервів, тканини, лімфи. Це — природний, органічний зв'язок. А механічне серце...

— А механічне теж матиме такий зв'язок.. — перебив його Берн, уже роздратовуючись. — Згодом ми створимо систему судин, яка, минаючи механічне серце, буде відновлювати органічний зв'язок аорти, артерій і внутрішніх органів. Штучне серце залишиться поза внутрішніми реакціями!.. Ніякі психічні чи інші зрушення не будуть впливати на нього і не руйнуватимуть його, як це буває з природним серцем. З допомогою системи чутливих реле^[3] воно буде реагувати на підвищення чи пониження тонуусу організму збільшенням чи зменшенням струменю крові!..

— Що ж! — примирливо сказав Гельд, лагідно усміхаючись. — Дай боже! Але в мене є цікава думка! Останнім часом я перечитав багато матеріалів якраз в цій галузі науки...

— Ну й що ж?...

— Вчені на Сході йдуть зовсім іншими шляхами, — почав Гельд.

— Знаю! — зневажливо відмахнувся Берн. — Створення живого білка...

— Цілком вірно. У них величезні досягнення... І я гадаю, чи не варто поєднати ваші роботи з їхніми дослідженнями...

— Цікаво, цікаво! — іронічно посміхнувся Берн. — Як же їх поєднати?

— Не знаю, доктор, нічого певного не можу вам порадити, але мені ясно одне — досягти відновлення клітин можна, застосувавши живий білок в поєднанні з штучним серцем.

— Коротше, ви хочете, щоб я спілкувався з отими... червоними? — гостро запитав Берн.

— Це було б чудово.

— Ніколи! Чуєте мене? Ніколи! — запально вигукнув хірург, збуджено блиснувши очима. — І, взагалі, давайте закінчимо цю розмову...

— Гаразд, — підкреслено коректно згодився Гельд. — Нас розсудить час.

— Саме так! — Берн підвівся з свого глибокого крісла. — Нас розсудить час. — Він підійшов до операційного столу і уважно оглянув апаратуру. — До речі, час уже сказав своє слово. Ось його присуд.

Рука хірурга лягла на біле покривало. Він тріумфуючи посміхнувся.

— Шановний добродію, чи пак, шановний пане скептик, прошу поглянути сюди, — іронічним тоном запросив Берн асистента і плавно зняв простираadlo. — Ось мій доказ. Ні, ви дивіться! Ви гарнесенько роздивляйтесь, пане невірний Хома!..

На операційному столі лежав здоровенний чорний пес. Очі його були закриті. Кінцівки ледве помітно здригалися. Берн тримав у руках коробочку, з'єднану з грудьми пса тонким ізолюваним проводом, який підводився під шар бинтів в область серця. Він поклав коробочку в шкіряну сумку і прив'язав її до спини пса. Потім повернувся до асистента і майже сухо, як завжди, промовив — Час і дослід — кращі судді. А зараз можете йти. Я з півгодини почергую, потім ви мене зміните. Необхідно занотувати все, що відбуватиметься в організмі тварини...

Асистент мовчки кивнув головою й вийшов.

Берн знову сів у крісло. Дві глибокі риски біля рота розійшлися, сухі вузькі губи розтягнулися в задоволеній

посмішці. Розмова з Гельдом втомила його, але водночас зробила для нього ще яснішою перемогу. Сьогодні не тільки його свято — сьогодні свято всього людства! Він — Йоган Берн — віднині на сотні років відганяє смерть від людини! Вічне серце створено!

Стрічка на записувачу біострумів рухалась, чорна лінія-хвиля переконливо підтверджувала великий успіх молодого хірурга. Берн на якусь мить закрив очі, з задоволенням потягнувся, хруснув суглобами. Скільки йому довелось докласти зусиль, щоб у безперервній боротьбі відстояти свою правду. В свідомості зароїлися якісь образи, до болю яскраво виринуло минуле. Ось ніби зовсім поряд з ним звучить милий голос...

— ...Йоган, прочитай. Якраз про ту проблему, над якою ти працюєш.

Ах, це ж аудиторія університету! Евеліна, чарівна Евеліна, сиплячи в його душу іскорки з зелених очей, подає йому журнал «Вісник Московської Академії Наук».

Прямо перед Йоганом — високий дівочий стан, обтягнутий елегантним синім платтям, бурхливий водоспад каштанового волосся, напівприкриті довгими віями лукаві очі — вони з розуму зводять, ті очі. Та жоден м'яз не здригнувся на обличчі Берна. Холодно, іронічно посміхаючись, він говорить:

— Подивимось...

Йоган піднімає худе обличчя, кидає журнал на стіл і, протираючи скельця окулярів, трохи мружачись, дивиться на Евеліну.

— Ти що ж... думала переконати мене? Навіть тоді, коли роботи по створенню живого білка будуть цілком закінчені, ще неясний механізм їхнього застосування... Це все розраховано на століття кропіткої праці багатьох інститутів.

Дівчина махнула рукою, надула свої м'які, повні губи:

— Тебе молотком по голові треба переконувати...

— Кого це треба так переконувати? — весело кричить, влітаючи до кімнати, Петер Стар. — А, Евеліна знову докучає Йоганові... Ну й що ж, не піддається...

Друзі тиснуть одне одному руки. Петер взяв журнал, пробіг очима кілька рядків, посміхнувся:

— А! Тепер розумію! Все та ж сама проблема — продовження життя. Ти не згоден з доказами цих учених, Йоган?

— Ні! — вперто хитає головою Берн. — Таку проблему треба вирішувати одним ударом.

— І, звичайно, тільки великий геній Погана Берна здатен піднятися на цю вершину, — з дружньою іронією проголошує Евеліна.

Берн якось непевно знизує плечима:

— Я говорив і завжди скажу, що продовжити життя на багато років можна тільки створенням штучного серця, яке не буде втомлюватися, як наше, природне.

— Невже здоровій людині потрібно твоє...

— Ні, ні, не перебивай! Я не хочу сказати, що нормальному індивідууму треба замінити серце механічним! Воно буде нам в пригоді тільки тоді, коли людина стане на грані смерті або в разі нещасного випадку. Штучне, механічне серце активізує організм, допоможе йому боротися з втомою. Висновки — ясні!..

Евеліна закинула ногу за ногу, почала розгойдуватись у кріслі.

— Ясно тільки одне, — озвалася вона з посмішкою, — замість теплого ніжного серця ти хочеш вставити людям залізячку!

— І не дивно, — жартівливо додає Петер, — бо ти, Йоган, сухар. Великий розум без гарячого серця. От і хочеш зробити всіх людей подібними до себе!

— Ну, це вже занадто, — ображається Йоган, але Петер перебиває його:

— Хіба неправда?.. Тому Евеліна й зробила свій вибір.

Холодна гадюка закрадається в душу Йогана.

— Ну що ж, поздоровляю, — іронічно скрипить він. — Це правда, Евеліно?

Евеліна грайливо обіймає Петера за шию, кокетуючи, ствердно киває головою:

— Угу!..

Якісь звуки вивели Йогана з задуми, образи минулого покрилися туманом. Хірург глянув на стіл. Пес відкрив очі, кліпнув кілька разів, широко позіхнув.

Ось він — триумф! Евеліна і Петер, подивіться, як працює моя механічна «залізячка»! Значить, не марними були оті п'ять років напруженої роботи після закінчення університету.

Пес побачив хірурга, вдарив кудлатим хвостом по столу, хотів піднятися, та паси, якими його було прив'язано, не пустили.

— Полеж, песику, полеж, — ласкаво промовив Берн і ніжно провів рукою по його цупкій шерсті. Пес облизався, тихо заскавучав.

Йоган кинув погляд на прилади.

— Що це таке? — Очі Берна розширились від подиву. Стрілка електронного записувача біострумів ніби сказала.

Вона викреслювала велетенський зигзаг. Це свідчило про те, що активність організму пса збільшилась в десятки разів проти нормальної. Берн тривожно слідкував за механічним пером. Зигзаги наростали, гострішали, ось вони почали виходити за межі стрічки. І раптом в апараті почувся сухий тріск, стрічка зупинилась.

Берн зблід. Щось неймовірне, непередбачене. Апарат навіть не розрахований на таку дивовижну активність! Це добре чи, може, навпаки, зле? І яка в цьому причина?

Пес підняв голову, заскавучав, потім, розширивши ніздрі, з шумом втягнув повітря.

— Шо тобі, песику?

Різко відчинилися двері. Зайшов Гельд.

— Ви, Гельд? — здивовано запитав Берн. — Я ж говорив — через півгодини...

— Вибачте, доктор, — схвильовано відповів асистент. — Вас терміново викликають. В клініку привезли двох пацієнтів з місця автомобільної катастрофи. Серйозні травми...

— Гаразд! — коротко кинув Берн, — чергуйте тут і підключіть новий записувач — старий вийшов з ладу. Слідкуйте за інтенсивністю біострумів, нагодуйте пса...

Йоган скинув халат, натиснув кнопку на стіні операційної. Безшумно відкрилися маленькі дверцята, і він опинився в стерилізаційній камері. Приємні теплі хвилі невидимого випромінювання пронизали його тіло.

На операційний стіл!

Берн швидким кроком зайшов до прийомної. Звичним рухом тихо причинив за собою двері. Ось вони — двоє, чоловік і жінка. Доки він захоплювався експериментами, життя йшло своїм шляхом...

Назустріч хірургові поквапливо ступив лікар, який привіз потерпілих.

— Хто? Звідки? коротко запитав Берн.

— Молода пара. Вінчалися в церкві. Потім — автомобільна катастрофа. Інженер Петер Стар і його дружина... — Хто? — мимоволі здригнувся Берн.

— Що з вами, доктор? Я кажу...

Та хірург вже не слухав лікаря. Швидко підійшов до колясок і відгорнув покривала.

«Так ось де ми зустрілися! Дорога Еве, ти прийшла привітати мене з моїм відкриттям у своєму весільному вбранні». Великі очі Берна наповнились сумом, сухі вольові губи гірко стиснулись.

Дивився непорушними, немов скляними очима поперед себе і, здавалось, бачив якесь видіння. Перед ним лежало тіло його товариша Петера Стара, а поряд... Еве, люба Евеліно, на твоїх скронях я бачу кров! Але ти не вмреш. Ні, ні! У Берна вистачить сил порятувати твоє життя!

— Ніж! — В його голосі раптом почулися тверді владні нотки. — Та швидше, швидше давайте ніж!

Сестра, яка стояла поруч, відкрила скляну шафу і хутко подала хірургові інструмент. Берн одним помахом розрізав вінчальну сукню Евеліни.

— Аналізатор!

Два санітари підкотили квадратний жовтий ящик на коліщатах. Берн ковзнув побіжним заклопотаним поглядом по знайомих приладах.

— Серце! — наказав хірург притишеним, але все тим же непохитно вольовим голосом — Тільки обережніше!

Сестра обтягнула руку Евеліни чорним пояском, до грудей притулила широкий розтруб. Берн впився поглядом в прилад.

Стрілочка зрушила з місця, на одному з екранів виникла світла цятка, яка почала пульсувати.

— Досить! — наказав хірург. — Серце ослаблене, але все гаразд. Графіка мозку!

Сестра приклала до голови Евеліни дві металічні пластинки, включила рубильник. Спалахнув зеленим кольором екран, на якому посунулася біла стрічка. Лінія, яка малювалася на ній, карколомно стрибала.

— Струс мозку, — похитав головою Берн. — Але особливої небезпеки нема

Груди Евеліни судорожно підіймалися, вона важко дихала.

Берн глянув на санітарів.

— В палату! Озон! Масаж!

Потім підійшов до Петера і гак само швидко розрізав на ньому одяг. Оголилися груди — міцні, атлетичні, ніжно-золотистого кольору. Біля соска, в ділянці серця, Йоган побачив велику синю пляму. Його густі брови нахмурилися, лоб побілів. Очі за скельцями окулярів спалахнули тривожними вогниками. Хірург приставив чорний розтруб до грудей Стара і глянув на шкалу. Стрілка ледве-ледве ворухнулася, дрібно затремтіла і знову завмерла.

— Серце травмоване! — прошепотів Берн. Потім схвильовано кинув лікареві:

— Подайте кордінеліт! Зробимо укол в серце.

— Невже... — Неприхований острах проступив на обличчі лікаря.

— Так! Іншого виходу нема, — відрізав Берн. — Серце спиняється.

Лікар вагався не дарма. Кордінеліт був страшним препаратом. Він моментально стимулював роботу серця, але його дію витримував лише сильний організм. Опісля це коштувало хворим багатьох років життя.

Берн зробив блискавичний укол. Тіло Стара стрепенулося, якась агонічна судорога хвилиною пройшла по ньому. Кілька секунд стрілка на шкалі скажено бігала, та ось її рухи послабли. Вона безнадійно поповзла донизу і ледве помітно пульсувала в такт ударам серця...

Берн витер піт з обличчя, натиснув на столі кнопку дзвінка. За якусь хвилину до прийомної зайшов асистент.

— Гельд, залиште поки що пса, — коротко сказав хірург. — Проконтролюйте роботу серця пацієнта.

— Гаразд, — озвався Гельд. — Але мушу сказати: собака в дивному стані. Активність її організму незвичайно підвищилася. Вийшов з ладу другий електрон ний записувач.

— Он як! Дивно, справді дивно! Та про це потім. Контролюйте пацієнта, а я гляну на жінку.

Берн вийшов.

В приміщенні було тихо, але тиша та здавалась страшнішою грому, бо тут в цьому непорушному тілі відбувався двобій між життям і смертю. Важкий моторошний неспокій розлився хвилями по кімнаті, стиснув легені присутніх.

Мужне, відкрите обличчя Гельда, з простуватими грубими рисами селянина, видавало зосереджену думу. Він впився поглядом в прилади, але знав напевне, то його втручання зараз зайве. Про це ясно свідчив аналізатор. Навіть славетний Берн не допоможе. Яка іронія долі! Вони творять вічне серце, а люди гинуть на їх очах. В його голові завирували фантастичні відіння, пов'язані з казковим відкриттям доктора Берна...

Гельд стояв і, хмурячи високе красиве чоло, дивився в простір.

— Як справи?

Голос Берна немов розбудив асистента. Він мимоволі ковзнув очима по приладах.

— справи невтішні, докторе, — озвався Гельд стриманим, ледь притишеним тоном. — Подивіться, серце майже не працює. Тонус організму катастрофічно падає.

Берн сумно похитав головою. Взявши холодіючу руку Стара і якось механічно прощупуючи пульс, він промовив:

— А там діла кращі. Пацієнтка буде жити. Невеликий струс мозку. Нервовий шок...

Він дивився на прилади і, ще не усвідомлюючи того, що має статись через кілька секунд в цій кімнаті, бездумно повторював:

— Нервовий шок... струс мозку...

Але раптом його погляд спинився на

маленькій чорній стрілці. Вона кволо піднялась і знову впала донизу. І той тремтливий рух ніби зачепив в його душі якусь найтоншу струну, ніким незвідану і ні ким не відкрити струну жалю. Перед ним помирав товариш, його вірний друг юнацьких років Петер Стар... Ніяка сила вже не могла врятувати його. Ніяка сила!.. Через кілька хвилин Петера не буде!

Хірург з болісним виразом обличчя зробив крок назад. Оцінююче глянув хилена на тіло товариша, на кремезну по статі асистента, що нерухомо стояв біля приладів. Безпорадно озирнувся навколо. Чогось ніби чекав, ніби слухав, що голос наказував йому діяти, але він не міг збагнути того голосу.

Врешті, почув той голос. «Серце... Механічне серце...» Берн аж руку підніс до чола. Дивно й страшно прозвучали ті три слова. Струснув головою. Ні, він не може, він не сміє! Правда, перший експеримент вдався... Механічне серце повернуло життя псу. Він сам, Йоган Берн, годину тому впливався безтямною радістю перемоги.

Але чи ж мав він право застосувати зараз свій винахід? Перед ним людина, його товариш!

Берн заціпенів. Думки гарячково кружляли в його голові. Треба щось робити. Треба негайно діяти. Адже іншого виходу немає. Коли йдеться про життя або смерть, медицина не сміє відступати перед найтяжчим випробуванням!..

«А може...» В глибині його свідомості виникла тиха підступна думка. «Може, хай вмирає. Я зробив усе, що міг, все, на що здатний хірург. Евеліна залишиться самотньою і... хто знає...»

Але в ту ж мить хвиля сорому жбухнула до голови Берна. Як він міг таке подумати? В його вухах пролунав голос Стара. Колись той жартома говорив йому:

— Ти ж людина без серця! Науковий сухар!..

Ні! Він доведе йому, що це не так! Він доведе, що Берн творив для врятування людей, а не заради егоїстичних цілей.

— Доктор! — почувся незвичайно різкий голос асистента.

— Га? Що там? — стривожено поглянув на нього Берн.

— Серце зупинилося! Клінічна смерть!

Ці слова вдарили Берна, немов обухом Він схопився обома руками за скроні і міцно стиснув їх. Так, він не сміє більше вагатися. Зараз він доведе всім, що він не сухар. І сам Петер Стар, який лежить мертвий, переконується в цьому.

Тоді серед тиші, наче урочисте заклинання, пролунав голос хірурга:

— Труп — на операційний стіл!

Ординатори здивовано глянули на доктора, його наказ здався їм дивним, мало не божевільним. Тільки асистент Гельд розуміюче кивнув головою. Він знав — доктор Берн зважився на нечуваний крок...

Через кілька хвилин Йоган Берн, його асистент Франц Гельд, три ординатори і дві сестри, проминувши стерилізаційну камеру, в якій їх було просвічено потужним ультракоротким промінням, увійшли до операційної. Це просторе приміщення з прозорим дашком, вилискуючими стінами, підлогою з суцільного рожевого пластмасового листа нагадувало казковий салон, але було обставлене з незвичайною строгістю лише необхідними приладами і шафами з інструментами...

Сестри зав'язували халат на спині доктора. Він уже не бачив ні самотньої хмаринки, що рожевіла в призахідному сонці і з цікавістю заглядала своїм червоним оком до операційної через прозорий дашок, ні асистента, ні навколишніх предметів. Він дивився туди, де на підвищенні лежав труп Стара, закритий білими покривалами, під промінням велетенської газосвітної лампи-рефлектора. Навіть не на труп, а на невелике відкрите місце в ділянці серця, де виднівся страхітливий синець... Зараз він, доктор Берн, має подолати і розкрити велику таємницю смерті і буття.

Хірург зібрав усю свою волю, сконцентрував думку. А може, зупинитися, доки не пізно? Ні! Іншого шляху для нього нема. Тільки цей, один, найважчий!..

Чітким кроком вийшов на підвищення, підняв руки.

— Випустити кров! — наказав хірург.

Кров з вен на руках Петера Стара полилася по тоненьких трубках темною цівкою в прозорі балони.

— Законсервовану кров! — одним порухом губів мовив Берн. Схилившись над трупом, він впевненими енергійними рухами розрізав тіло. Хвилина, друга... Сестри і ординатори ловили кожний жест хірурга і блискавично подавали йому необхідні інструменти.

Ось, нарешті, серце оголене! Невловимо швидко чудодійні руки доктора наклали затискувачі на аорту, артерії і вени. Ще кілька енергійних рухів рукою — і Берн обережно вийняв з грудей Стара нерухоме серце.

Лікарі завмерли. Великі краплі поту тремтіли на чолі хірурга. Він подивився на свого асистента і з-під пов'язки пролунав твердий, чіткий наказ:

— Гельд! Механічне серце!..

Воскресіння з мертвих

...Якимись незвичайними плутаними стежечками поверталася свідомість. Перед заплющеними очима поставало блідо-рожеве марево, на чорно-фіолетовому тлі спалахували й згасали золоті іскорки, немов зорі на вечірньому небі.

Евеліна застогнала, злегка ворохнулася. Тіло було важким і неслухняним. Не відкриваючи очей, спробувала усвідомити, що з нею. Але думки тікали в безвість, у морок, сплітались гарячим плетивом, розтікались туманом. З великим зусиллям Евеліна підняла повіки і в ту ж мить заплющила їх — яскраве світло ударило в очі, засліпило.

Що це? Біле простирадло, яким вона вкрита, спинка ліжка, білі матові стіни кімнати! Де вона? У себе вдома? Ні! Не схоже! В домі Петера? Петера... А де ж він?

— Петер! — тихо покликала вона.

Ніхто їй не відповів.

Та що це таке, зрештою? її звалила хвороба? Вона в лікарні? Мабуть, так, бо навколо все біле—і ліжка і простирадла, і стіни. Але що ж могло трапитися? Евеліна нічого не могла пригадати, як не намагалася напружувати думку, викликати спогади про минуле. Всі її зусилля були марними.

В кімнаті почулися м'які кроки.

— Хто тут? — слабким голосом промовила Евеліна.

Над нею схилилося обличчя в окулярах, з білою лікарською шапочкою на голові. Хто це? Щось дивно знайоме є в кожній рисі обличчя... Туман потроху розвіявся, лице проступило ясніше...

— Йоган?!

— Спокійно! — Він поклав їй на руку свою суху гарячу долоню. Тобі хвилюватися не можна.

— Але де я? Що зі мною? — з острахом допитувалася Евеліна, намагаючись звестися на лікоть.

— Я все розповім... Лежи, поки що не рухайся.

— Як я потрапила сюди?

— Вас привезли після катастрофи. Ви з Петером були в церкві... Вінчалися...

— А-а-а! — простогнала вона. Ніби блискавка пронизала її свідомість, освітила, розігнала пільму забуття.

— Не треба! Я все пам'ятаю!.. — кволо прошепотіла Евеліна, простягаючи до Берна бліду руку.

А перед її заплющеними очима зримо, зовсім реально поставали картини минулого. Урочисте богослужіння в церкві... Поздоровлення знайомих... Машина мчить залюдненими вулицями, а поряд — Стар. Серце Петера б'ється гаряче і пристрасно. Віднині це серце освітить назавжди їй дорогу до великого і неземного щастя... А потім... потім... у світ радості раптом ввірвався дикий свист... поліцейський автомобіль з-за рогу, удар!.. І потім... темна яма забуття!..

Евеліна застогнала, відкрила очі і майже крикнула в лице Погану:

— А Петер? Де Петер?..

— Спокійно, Евеліно, — ласкаво мовив Бери. — Все буде гаразд. Петер тяжко хворий... Кілька днів тому він опритомнів. Зараз він спить...

— Кілька днів? — здивовано відкрила очі Евеліна. — Як? Хіба ми не вчора прибули сюди?

Берн сумно посміхнувся, рисочки біля його сухих губів стали ще різкішими.

— Вас привезли в клініку двадцять вісім днів тому.

— Значить, я була тяжко хворою
— Невеликий струс мозку... Все минуло... Тепер ти цілком здорова.

— А Петер? З ним теж все гаразд?

Берн якусь хвилю помовчав, немов збираючись з думками.

— Ну чого ж ти мовчиш?.. Йому погано? Може, він вмер? —
Останні слова вона вигукнула майже в розпачі.

Евеліна, бліда, схвильована, піднявшись на руках, розширеними очима дивилася на Йогана. Біла сорочка сповзла з її плеча, але вона не звертала на те уваги.

— Ну, говори мені! Чом ти мовчиш?

— Він живий, — знехотя процідив Берн. — Але...

— Що?

— Ти потім узнаєш.

— Я можу його побачити? Зараз!

— Ні! Тобі ще не можна хвилюватись.

— Я вимагаю! Чуєш — я вимагаю!

Вона схопила Берна за рукав білого халата, благаючи впилася зеленими очима в його сухе, суворе лице. Погляд Йогана віщував їй якусь біду...

— Гаразд! Цими днями ми зустрінемося всі разом.
Заспокойся.

Евеліна полегшено зітхнула, опустила на подушку. Легенькі голочки вп'ялися в мозок — очевидно, давалася взнаки перевтома від раптового хвилювання. Перед її очима загойдалася кімната, ліжка, Берн... І знову її поглинула темна прірва забуття.

Минуло кілька днів. Свідомість остаточно повернулася до Евеліни. Тепер вона лежала самотня, спокійна, віддаючись роздумам. Інколи заходив Берн. Але він був скупий на слова, якось дивно уникав її погляду і намагався говорити здебільшого про сторонні, байдужі речі. На запитання Евеліни, що з Петером і чому він не відвідає її. Йоган відказував лаконічно, просто:

— Петер хворий, йому не можна хвилюватись. Він переніс важку операцію.

— То нехай він напише мені хоча б записку, — настійливо просила жінка.

— Еве, люба моя. — говорив з невластивою йому ніжністю хірург, — всьому свій час. Через кілька днів ти й Петер достатньо зміцнієте і я дозволю вам зустрітись. Повір, мені боляче бачити, як ти вболіваєш за Петером, але я не можу, не смію...

Нарешті, минули оті обіцяні «кілька днів». Ранком Берн зайшов до палати Евеліни.

— Сьогодні люба дівчинка, мабуть, зовсім здорова? — замість привітання озвався до неї від дверей хірург.

— Так, тільки не тягни більше, я прошу, благаю тебе. — В очах Евеліни горіли вогники нетерпіння.

Квола посмішка осяяла лице Йогана. Він натиснув кнопку на стіні. В дверях з'явилася сестра.

— Що пан доктор бажає?

— Халат!

Через кілька хвилин сестра внесла до палати блідозелений вовняний халат, поклала на ліжку.

— Можете йти, — сказав Берн.

Сестра причинила за собою двері.

— Ану, спробуй встати, — підбадьорливо мовив Йоган.

— Спробую, — несміливо відповіла Евеліна.

Бери відвернувся до вікна.

— Одягайся...

Непевними рухами Евеліна натягнула на себе халат, сіла в ліжку. Потім худенькими, немов аж прозорими руками, поправила своє пишне волосся. Запитливо подивилася на Йогана.

— Ми підемо до нього?

— Так.

— З ним все гаразд?

Берн промовчав. Знову хвиля тривоги залила груди Евеліни.

— Чому ти мовчиш?

Хірург, дивлячись кудись убік, підійшов до неї.

— Ти зараз про все дізнаєшся сама.

Щось загрозливе й несподіване почувалося в тоні Йогана. Серце Евеліни уривчасто й тривожно закалатало. Вона встала, сперлася на руку Берна.

— Ходімо...

Немов уві сні Евеліна пройшла коридором клініки повз численні палати. На решті, Берн відчинив двері до такої ж ізольованої кімнати, як і кімната Евеліни Тут було тільки одне ліжко. Хтось, укритий простирадлом, лежав на ньому.

У блакитнуватих сутінках — вікно було затягнуте синьою завісою — Евеліна спершу ніяк не могла збагнути, кого вона бачить перед собою.

Але ось пролунав голос Берна:

— Ти спиш, Петер?

Хірург обережно взяв руку хворого Повернувшись до жінки, кивком голови запросив її сісти на стілець, Сам, не відпускаючи руки Стара, опустився на край ліжка.

— Петер! — тремтливим голосом покликала Евеліна.

Вії Петера здригнулися. У виразі його обличчя з'явилося щось тривожне, болісне. Дихання Евеліни перехопили спазми В наступну мить вона побачила, як напіврозплющені очі Петера спинились на ній.

— Еве! — прошепотів він. — Слава богу, ти тут! Який страшний сон мені приснився. Бачиш, я трохи занедужав...

Схвильована Евеліна хотіла йому щось відповісти, але раптом Петер, помітивши хірурга, урвав її мову:

— І ти прийшов, Йоган?

— Як бачиш, прийшов і виконав свою обіцянку! — озвався Берн.

Петер кволо посміхнувся.

— Нема гірш, Еве, коли тебе лікує товариш. Жодної пільги, режим, як у в'язниці! Шість днів я просив його привести тебе.

— Заспокойся, Петер, — Йогам дружньо потиснув товаришеві руку. — Зараз ти зрозумієш, чому я був таким жорстоким. Я привів Евеліну, і ми повинні серйозно поговорити.

— Що ти маєш на увазі?

— Зараз скажу. Справа в тому, що...

— Зачекай! Я пам'ятаю... я добре пам'ятаю ту страшну катастрофу. Очевидно, після неї нас привезли в твою клініку. Так?

— Так!

— Ну, гаразд! Гаразд! Ти нас вилікував. тепер все добре! Але навіщо ця таємничість? Чому ти так дивишся на мене. Йоган? Мені щось загрожує?

Голос Петера був тривожним і розубленим. Його сірі очі пронизували Берка.

— Заспокойся, — сказав Йоган. — Ти бачиш цей шар бинтів на своїх грудях?

— Розумію! Я був поранений і ти... оперував мене?

— Так! Я зробив тобі складну операцію.

— Погане! — тремтячим голосом промовила Евеліна. — Мені здається — я все починаю розуміти.

Берн жестом зупинив її.

— Вас привезли до моєї клініки більше місяця тому. Ви обоє були непритомні. Спочатку я оглянув Евеліну...

— Ти зробив би це в будь-якому випадку, — спробував пожартувати Петер. — Адже твої почуття до Евеліни...

— Петер! — Евеліна кинула на Стара докірливий погляд.

— Вислухай мене, — продовжував Берн. — Тепер не до жартів. У неї був констатований струс мозку, але без внутрішніх пошкоджень. З'явилася певна гарантія, що вона залишиться живою. Тоді я оглянув тебе! На твоїх грудях я побачив великий синець. Слід від сильного удару... Якраз біля серця!..

— Але ж особливої небезпеки не було? — тремтячим голосом запитала Евеліна.

— Навпаки! Тільки найчутливіші прилади могли встановити удари серця. Тонус катастрофічно падав! Наближалася смерть! Я зважився ввести кордінеліт, ти знаєш — це могутній препарат. Я знав, що в тебе було міцне серце...

— Було? — вигукнув Петер. — Хіба тепер у мене його нема?

Евеліна, ледве стримуючись, щоб не закричати, безтямними очима дивилася на Берна. По його обличчю повзла блідість.

— Я мусив зробити вибір! Я не міг допустити твоєї загибелі і... В цей час асистент доповів, що ти вмер! Так! Ти був у стані клінічної смерті! Зупинилося серце, зникло дихання!..

Петер відкинувся на подушку, істерично зареготав Тамуючи сміх, він схопив себе за горло, але ніяк не міг зупинитися.

— Ти жартуєш, Йоган! Ха-ха-ха!.. Му, звичайно, ти фантазуєш!.. Я відвідав потойбічний світ і знову повернувся до пас! Ха-ха-ха!..

Евеліна обняла Петера за плечі.

— Заспокойся, любий. Адже Йоган хоче тобі тільки добра.

— Ні! Ти послухай. Еве! Я був мертвий!.. Ха-ха-ха! Значить, Йоган воскресив мене?..

Бери суворо подивився на Стара Потім зняв окуляри і, протираючи скельця, скромно сказав:

— Так, Петер, я воскресив тебе...

В голосі Йогана було стільки серйозності, що Стар за хвилину замовк.

— Що ж ти зробив зі мною? — спитав він насторожено.

Берн одягнув окуляри, встав з крісла, підійшов до вікна. Евеліна і Петер, тамуючи подих, стежили за ним.

— Петер! Ти пам'ятаєш наші суперечки в університеті? — озвався Йоган.

— Про механічне серце і продовження життя?

— Так! Недавно мій експеримент увінчався успіхом! Це було рівно тридцять чотири дні тому.

— В той день, коли ми...

— Так! Саме в той день. Ти помер і я... подумав про механічне серце. Я зрозумів, ідо для твого порятунку мушу йти на ризикований крок...

— І ти... — Стар судорожно схопився обома руками за ліжко.

— І я вставив у твої груди механічне серце, — твердо одказав Берн. — Ти знову повернувся до життя.

Евеліна втягнула голову в плечі, зіщулилася, немов бід холоду. Вона боялася глянути на Петера.

Але Стар був на диво спокійний. Відкинувшись на подушку, він кілька хвилин щось зосереджено обдумував

— Я не вірю тобі, Йоган, — тихо сказав Петер.

— Ти можеш не вірити, але факт залишається фактом. Ходімо, це зовсім поряд...

Хірург кинув Стару халат.

— Одягайся! Вставати можеш сміливо! У тебе вже все прийшло до норми. — Він натиснув кнопку в стіні і відчинив двері.

Евеліна допомогла Петеру одягнути халат. Той перебував у якомусь дивному стані отупіння. Загорнувши поли халата, похитуючись, підійшов до дверей. Це були потайні двері до якоїсь лабораторії. Евеліна і Петер ввійшли туди першими За ними — Берн. Звичним рухом хірург відкрив дверцята шафи, потім запросин Петера і Евеліну.

— Поглянь, — підняв Берн велику прозору банку. — Ось твоє серце!..

Евеліна тихо скрикнула. Вона не дивилася на банку, вона дивилася на обличчя свого чоловіка, по якому котилися великі краплі поту. Він важко дихав, втупившись гарячковим поглядом в банку. Там у жовтавій рідині плавало багрово-синє серце.

— Це... моє серце? — тремтливим голосом спитав Петер.

— Так! — Йоган швидко поставив банку на поличку і різким рухом закрив шафу. Потім урочисто повернувся до своїх друзів.

— Бачиш, Петер, — я не обдурював тебе!

Якась сила зірвала Стара з місця, він кинувся до хірурга і схопив його за горло.

— Ти перетворив мене в робота! — безтямно закричав він. — Ти злочинець! Я задушу тебе!

— Петер! Петер! — намагалася розборонити їх Евеліна. — Любий, заспокойся!

Але Йоган сам взяв Петера своїми сухими тренованими руками за плечі, відірвав від себе і посадив у крісло. Петер важко дихав. Потім він притиснув до грудей руку і, дивлячись кудись в одну точку, почав прислухатись.

— Не б'ється!.. Не чути... Я — людина без серця.

Хірург, потираючи рукою сині знаки на шиї, ніби нічого й не сталося, сказав:

— Але ж послухай, Петер, у мене не було іншого виходу! Замість травмованого я вставив тобі своє серце, свою мрію. Заспокойся!.. Ти можеш пишатися тим, що перший житимеш не сімдесят-вісімдесят років, а двісті-триста років, як біблейські

патріархи. Ти перший відкриєш в історії людства нову еру — еру довголіття, може, навіть безсмертя!

Голос Йогана зміцнів, у ньому задзвеніли металічні нотки. Петер підвів голову, подивився на свого товариша, обличчя його вже набрало цілком спокійного виразу.

— Пробач мені, Йоган! Це помилка моєї волі...

— Пусте, — перебив його Берн. — Я повинен сказати тобі кілька слів про твоє нове життя.

— Хіба я мушу жиги якимось особливо? — здивувався Петер.

— Ні! Ти цілком нормальна людина. Можеш, як і раніше, працювати, творити. Але поки що будь обережним в рухах, рана ще не зовсім зажила. Свого серця, як стороннього тіла, ти не відчуватимеш. Воно має таку ж саму форму, як і справжнє серце. Органічний мішок заважає хімічній взаємодії внутрішніх органів з металом. Знай— практично твоє нове серце вічне! Його схема нескладна і тому дуже надійна. Більшість вузлів електрообладнання виготовлено з найновіших напівпровідників^[4]. Компресор приводиться в рух атомною батареєю, яка закріплена на грудях і з'єднана з моторчиком спеціальним кабелем. Ти особливо бережи цю батарею. Це — мій винахід!..

— А довго вона буде працювати?

— Шість місяців. Саме про це я й хотів сказати тобі. Через шість місяців ми замінимо заряд. Я зроблю його більш довговічним... Але ти розумієш— експеримент на людині зроблено вперше, я мушу контролювати тебе. Я буду заходити до тебе.

— Хіба ще можливі ускладнення? — тривожно запитав Петер.

— Не думаю, — відповів непевно Берн. — Але ми повинні запобігти можливим несподіванкам.

Петер встав з крісла, підійшов до Йогана.

— Покажи мені ще раз моє... колишнє серце.

Хірург мовчки відкрив шафу. Евеліна мимоволі здригнулася. Її чоловік, притиснувши до грудей руки, немов загіпнотизований, подався всім тілом вперед. Він, не відриваючись, дивився на банку, і по його змарнілих щоках покотилися дві великі сльози...

Трагедія на вулиці Бохум

Життя Евеліни різко змінилося. Де й поділася її колишня веселість, її дитячі пустощі. Ніхто б не подумав, що ота реготуха, мрійниця, вічна жартівниця, якою знали Евеліну подруги по університету, стане такою серйозною і цілковито віддасться піклуванню про свого хворого чоловіка.

Власне, жахлива катастрофа і операція в клініці Берна давно лишилися позаду. Стар одужав, зміцнів, йому було дозволено ходити по кімнаті, і він з ранку до вечора, заглиблений у важкі роздуми, — незвичайна робота мислі позначилася новою глибокою зморшкою на високому красивому чолі,— міряв рівними кроками блискучий паркет від письмового стола до дверей, що вели в спальню.

Зовні це був той самий Петер Стар, інженер атомної лабораторії в Штраузе, молодий, але досить заповзятливий ділок. Все, здавалось, лишилось по-старому: Петер був колишнім Петером. Але то було тільки зовні, на око. Щойно переступивши поріг чоловікового дому, Евеліна збагнула: операція змінила Петера. Більше того, вона зробила його іншою людиною. Відколи Евеліна вийшла з клініки Берна, обережно тримаючи під руку свого коханого мужа з перебинтованими грудьми, в її життя вступив хтось інший, чужий і незнаний. Може, їй було просто страшно, що ось, поряд з нею, живе людина, у якої, власне, нема серця? Ні, ні! Вона знала, вона усвідомлювала чітко і виразно, що механічне серце не могло відштовхнути її від Петера. Скільки людей живе з протезами ніг, рук, з штучними щелепами, скляними очима. Колись вона навіть прочитала в газеті повідомлення про те, що кінозірка Ельфріда Шпац одружилася з мільйонером Томасом Барнелом, котрому бракувало обох ніг і правої руки — він втратив їх під час автомобільної катастрофи. Правда, дехто подекував, ніби «великодушна» кінозірка зважилась на цей альтруїстичний крок, віддаючи своє серце чековій книжці майбутнього мужа-каліки. Але ж це було! Шлюб Шпац і Барнела нікого не здивував, ні в кого не викликав осуду.

Ні! Евеліна не боялась механічного серця. Щось інше постало між нею і Петером, важким тягарем лягло їй на душу. Евеліні здавалося, ніби з нею коїться щось незвичайне. Він говорив — і кожне слово його ніби сковувало її тіло, здавлювало залізними лабетами мозок, примушувало напружуватись кожен нерв. А коли в його голосі проступала бодай одна нотка повеління, Евеліна вже була ладна до виконання наказу.

«Це ж мій Петер, — намагалася вона розібратися в своїх почуттях, — мій друг, мій чоловік. Чому ж він так гнітить мене своєю присутністю?»

А ніч — що могло бути гірше за ті безконечні довгі години безсоння й роздумів. Думки пливли десь оддалік, стороною, майже не зачіпаючи її мозку. Спокійно дихав поруч неї уві сні Петер, а вона лежала горілиць і вся була проїнята одним почуттям чекання. Ось зараз, нехай він тільки скаже, нехай тільки ворухне губами — і вона вже готова виконувати його наказ.

Петер теж не впізнавав дружину. Після важкої операції йому було дозволено працювати над конструюванням атомного реактора вдома, лабораторні експерименти ще чекали попереду. Евеліна самовіддано usługувала йому, та саме ця самовідданість і викликала в нього подив. Адже не такою була її допомога раніше. Помічаючи її насторожений погляд, її різкі покvapливі рухи, коли вона — майже з благоговійним острахом — поспішала виконати його бодай найменше прохання, він дратувався.

«Невже моє серце вселяє в неї таку глибоку пошану? Раніш принципова і самостійна, вона перетворилася тепер в справжнісіньку рабиню. Треба буде поговорити з нею, з'ясувати все»...

Якось працюючи над кресленням. Петер сказав:

— Я їздив сьогодні в клініку Берна. Він каже, що його експеримент блискуче виправдав себе. Через десять днів, коли він остаточно пересвідчиться в тому, що мій організм пристосувався до нових умов, він оголосить про свій винахід в пресі.

— Я б не раділа цьому, Петер, — озвалася з спальні Евеліна.

— О, ти завжди була надто скромною.

Евеліна вийшла з сусідньої кімнати і зупинилася на порозі, спершись головою об одвірок. Струнка, з пишним хвилястим волоссям, що, підливаючись щирим золотом в променях вечірнього сонця, вільно спадало їй на спину й на плечі, вона нагадувала казкову німфу. Цей ефект ще посилювався ніжним серпанковим платтям, яке відтіняло злегка округлі форми її тіла.

— А ти не подумав про те, що механічне серце зробить тебе...

Петер легким жестом правої руки зробив у повітрі коло.

— Воно зробить мене першою людиною світу. Так, так, Еве, мені сказав сьогодні Берн, що механічне серце практично робить людину безсмертною, принаймні, дуже довговічною...

Владний тон Петера примусив Евеліну здригнутись, немов на неї повіяло крижаним холодом. Вона мимоволі зробила крок назад, до себе в спальню.

— Чого ж ти? — здивувався Петер. — Скажи, чому це не подобається тобі?

Знову якийсь внутрішній голос наказав Евеліні: повернись, повернись до нього!

— Я боюся, що ти станеш... ти будеш... — вона вагалася, не зважуючись на слово, — тебе будуть рекламувати, як вдалий механізм, як модель....

Петер підійшов до неї і міцно обняв її. Ніжні груди Евеліни притиснулись до грубої бинтової пов'язки під Петеровою сорочкою.

— Від кого я чую такі слова? — спитав він владно. — Хіба не чарівна Еве Доршайт мріяла про всесвітню славу, про незвичайні фантастичні речі? Хіба не вона вийшла заміж за інженера Петера Стара, який обіцяв їй, а в думках і всьому світові, здійснити переворот в ядерній техніці?

Вона звела на нього свої зеленаві очі під довгими пухнастими віями. Подивилась мить, другу, як дивиться дитина в обличчя батька. Потім кволо посміхнулася.

— Так, я мрійниця, Петер. Твоя вільна, широка натура захопила мене, поломила мою уяву. Але мої мрії завжди були чистими. Не заради марнолюбства і нікчемної слави одружилася я з тобою.

Я полюбила твою сміливість, твою неприборкану волю. І я не хочу, щоб ти зробився об'єктом сенсації і недобрих пристрастей. Вчора я їздила до однієї знайомої, вона — жінка поліцейського службовця. Від неї я дізналась по секрету, що поліція... таємна поліція вже давно стежить за дослідями Берна. Ти — теж під контролем... Якщо Берна відмовиться передати свої відкриття державі...

— Ти хочеш сказати, — корпорації монополістів? — роздратовано обірвав Евеліну чоловік.

— Нехай так... корпорації... Якщо він не розкриє своєї таємниці, його лабораторію візьмуть під особливий нагляд. І тебе теж...

Стар гнівно нахмурився.

— Ось воно як? Ти вважаєш, що мене можуть заарештувати?..

— Не сердься, Петер, — благальним тоном промовила Евеліна. Вона з якоюсь безпомічністю простягнула вперед руки. — Що ж ти вдієш проти всієї корпорації? Ти сам розумієш, що механічне серце може мати не тільки наукове значення...

— Так, так, — сумно похитав головою Петер, — я все розумію. Конструюючи механічне «серце», Берна мріяв про безсмертя людства, а панам з корпорації «Золотого ангела» потрібні механічні солдати... Просто-напросто вбивці з залізом у грудях! Матеріалу вистачить — кожного дня на вулицях міст імперії — безліч катастроф. О, звичайно, сто тисяч, двісті тисяч таких вояків, як Петер Стар, — людей з невразливим броньованим серцем — це непогана річ для походу на Схід! У людей з корпорації далекий припіл!..

Петер підійшов до столу, сів, оперся головою па руку. Якась раптова втома. байдужість до всього скувала його думку...

Евеліна все ще стояла в дверях Але ось вона важко зітхнула. Почулося здавлене, приглушене ридання.

«Боже мій! — майнуло в голові Стара. — Ні за що образив її, довів до сліз! До чого ж вона стала вразливою!»

Дружина витерла сльози і пішла до себе в спальню.

«Треба вибачитись, втішити її,— думав Петер. — Чого ж вона пішла геть? Люба моя, хороша дівчинко! — звертався він в думці до Евеліни, і водночас відчував, як думки його кружляють в шаленому вихорі, як щось нестримне, гарячкове проймає його свідомість. — Підійди до мене, моя рідна дівчинко».

В ту ж мить Петер почув, як за спиною в нього рипнули двері, і Евеліна тихо озвалася:

— Ну, чого тобі? Чого ти мене кликав?..

Він різко повернувся до неї, немов його оперізали батогом.

— Я... я не кликав...

— А мені почулося, немов ти гукнув: підійди до мене, моя дівчинко... Ось так завжди — хороші речі тільки вчуваються мені...

Йому стало жаль її.

— Ти не розумієш жартів. Звичайно, я тебе кликав. Тільки я озвався до тебе в думках, а ти, моя рідна, моя кохана дівчинко, почула мій внутрішній голос. Я десь читав — у Гомера чи Шекспіра, здається, у Шекспіра — коли закохані по-справжньому віддані одне одному, вони можуть розмовляти без слів...

Її тонка, ніжна рука лягла йому на плече, а він прикрив її своєю важкою долонею і так завмер у непорушності.

«Вона почула мою думку, — розмірковував він. — Справді, дивна річ!..»

Але ввечері трапилась подія, яка різко змінила хід Петерових думок.

Він лежав на канапі, поринувши спогадами в минуле. Згадував батька — маленького, присадкуватого чоловіка, який завжди клопотався про кредит для своєї крамнички і ніколи не міг роздобути його, згадував юнацькі заміри, коли його молодій гарячій голові все здавалось таким ясным і простим в житті — тільки вийди на самостійну стежину, і вона вмить приведе тебе і до слави, і до шани людської, і до багатства. Скільки втіхи дала йому подяка шефа за вдало розроблену схему нового реактора. Це тільки початок, але Петер не спиниться, він піде далі, він

здійснить свій грандіозний винахід! Так, так, його ім'я прославиться у віках, а з ім'ям прийде багатство, вплив, могутність. Можливо, його оберуть в парламент... і потім механічне серце — хіба не він перший в історії людства став на шлях, котрий має привести до безсмертя?

Петер згадав про Евеліну. Ввесь вечір товчеться на кухні. Жалісливе дитятко... Куховарка гуляє, а вона, бач, сама захотіла прибрати. Я переконаю її, що всі турботи даремні. Таємна поліція! Яке йому діло до таємної поліції? Нехай стежать. Скоро з ним заговорять іншою мовою. Скоро світ відкриє перед ним свої широкі обійми слави... Ну, де ж Евеліна? Нехай іде сюди...

Евеліна майже вбігла.

— Ти кликав? — спитала вона з ніжною турботливістю. — Що ти хочеш?..

Він мовчки дивився на неї.

— Так що ж тобі?.. Чого ти мене кликав? — повторила своє запитання жінка.

Петер спохмурнів. Не знати чому, але його раптом пройняв страх. Так буває завжди з людиною, коли її приголомшує якась несподівана, неймовірна здогадка.

«Це вже вдруге, — подумав він. — Щось неймовірне!»

— Гаразд, я піду! — Евеліна в подиві знизала плечима.

Петер рвучко схопився з канапи.

— Стривай! — Він підійшов до неї зовсім близько, уважно глянув їй у вічі.— Скажи, Еве, ти справді чула мій голос? Може, тобі тільки здалося?..

На худенькому, тендітному обличчі Евеліни проступив вираз здивування. Тонкі чорні брови її зійшлися дашком на перенісці. Вона ніби згадувала щось.

— Ти... кликав мене, — озвалась вона по хвилі.— Я чула твій голос. Двері з кухні були відчинені. Куховарка пішла в місто. Хто ж міг говорити, крім тебе? Я чула, ти сказав: «Де Евеліна? Нехай іде сюди!»

Вона спробувала пожартувати:

— Чи, може, ти вже не віриш Шекспіру?

— Я й сам не знаю, — нерішуча мовив Петер, непевно оглядаючись навколо. — Мені якось недобре...

— Недобре?

— Ти розумієш, я й сам не знаю...

— Ти мушиш піти до Берна.

— До Берна? — Петер наче вперше почув ім'я свого товариша. — А, до Берна! Ні, ні! Облиш мене! — Він раптом опустив голову і відійшов до вікна. — Нічого не розумію. Може, я тільки помиляюся... Еве, ти пробач мені, дурні нерви...

На тому їхня розмова скінчилася.

Але непрошені думки всю ніч гнітили Петера. Якись сумніви, немов хробаки, точили його душу, непокоїли мозок. Адже він не озвався до неї жодним словом, а вона прийшла! Ну, припустимо, вдень їй тільки почулося... Але ж увечері... Повторила його думки слово в слово, немов підслухала їх. Підслухала? А хіба думки можна підслухати? Звичайно, є спеціалісти, котрі на відстані відгадують людські думки. Може, то все омана, а може й правда! Тільки ж у них є свій досвід, своя наука. А тут — ні сіло ні впало — через дві кімнати почула кожне його слово. Що ж сталося? Мабуть, це після операції! Так, треба йти до Берна... Йоган мусить знати, він вивчав психіатрію, та й взагалі він більше розуміється на моєму здоров'ї, ніж я сам.

Ранком Петер сказав:

— Еве, я недобре почуваю себе. Поїдемо до Берна.

Вони нашвидку поснідали і вийшли з дому.

Прозорий літній ранок зустрів їх бадьорою прохолодою. У велетенських вікнах будинків, немов на екранах, відбивалось оксамитовоблакитне небо, по якому неквапно повзли хмарки. Автомобілі безперервним потоком проносилися між масивним громадям будівель.

Петер з приємністю вдихав звичні за-запахи бензину і легкої куряви. «Скоро на цих вулицях стане гаряче, як в пічці», подумав він і одразу ж голосно промовив:

— Відколи я продав свою машину, мені немов бракує правої руки.

— Берна сказав, що тобі треба побільше ходити, — особливо перший час...

— Ну, знаєш, це вже занадто! — з непідробним обуренням мовив Петер. — Невже Йоган вважає, що він все життя

підкуватиметься про моє здоров'я? Я не можу мати машину, мені треба обмежуватись в їжі, може, ще й дихати не дозволять, скільки захочу! Що це таке — вічний експеримент чи вічна каторга?..

Евеліна жартівливо повисла у нього на руці.

— А чого це ми сердимось? — Голос у неї був ніжний і пустотливий. — Сьогодні ж увечері викличемо агента й замовимо нашому вредному хлопчикові Петеру автомобіль...

Привітний тон дружини заспокоїв Петера. Дивні у нього нерви! Кожна дрібничка дратує його... Клята операція! І Берн запевняє, що він стане нормальною людиною!..

Вони підійшли до перехрестя. Стали на краю тротуару, бо поліцейський підняв руку у великій білій рукавиці і, спинивши потік машин, що рухалися головним проспектом, відкрив дорогу для транспорту з бічної вулиці.

Стар байдужим поглядом окинув будинки, потім перевів очі на потік машин. Червоний автобус на повному ходу мчав до перехрестя. Ще мить, і він мав зупинитись перед застережливим сигналом поліцейського.

«А що, коли...» Дика, неймовірна думка майнула в голові Стара. Такі думки завжди з'являються несподівано, вони проймають свідомість, як вогонь охоплює сухий віхоть соломи. Вони паралізують волю і позбавляють людину здатності до тверезого міркування. Їх раптова поява викликає, таку ж раптову рішучість — діяти!

«А що... коли...» знову страшним ударом шугонуло в голові Стара, і в ту ж мить він прошепотів самими губами:

«Ей, ти, хлопчино в червоному автобусі, не зупиняйся! Я наказую тобі — не зупиняйся! Не зупиняйся!»

Великі круглі очі Стара сповнилися холодною рішучістю. Він вперто дивився на червоний автобус і беззвучно повторював своє заклинання, немов жрець, якому належало спинити неприборкану стихію. Він шепотів вперто, настирливо, дивлячись поперед себе гарячковим, блискучим поглядом.

Його вирвав з оціпеніння переляканий голос Евеліни:

— Який жах! — Вона сховала у нього на грудях голову і, мало не з плачем, простогнала: — Який жах! Там стільки

пасажирів!..

А на перехрестя вже збігалися зі всіх боків люди. Червоний автобус, що на повному ходу врізався у вантажну машину, стояв поперек вулиці. Над потрощеним бортом простягувались крізь повибивані шибки десятки закривавлених рук. Серед стогону і криків чувся пронизливий жіночий плач. Лунали поліцейські свистки. Двоє людей в білих халатах пробігли повз Петера і Евеліну. Сотні машин захарастили в обох напрямках вулицю.

Евеліна підняла голову, провела рукою по своєму каштановому волоссі, потім по обличчю, немов відганяла страшний сон.

— Ходімо, Петер, — прошепотіла вона обезкровленими губами. — Мені недобре... Яке страхіття!..

Легкий дроз проймав її тіло, худенькі руки судорожно стискували лікоть Петера, наче він мав порятувати її саму від загибелі. А навколо бігли перелякані, стурбовані люди, чулись вигуки команд, надривні сирени санітарних машин.

Петер — спокійний і діловий, аж до розважної байдужості, роздивлявся навкруги. Не було на його обличчі ні страху, ні подиву. Тільки сіросталеві очі горіли якимсь нелюдським холодним вогнем. Було в погляді тих очей щось владне, тріумфуюче, гіпнотичне...

— Ти кажеш — страхіття! — озвався він рівним твердим голосом. І враз широко посміхнувся: — Ні, Евеліно! Велике звершення! Я... входжу в безсмертя! Не дивись на мене так. Я не втратив глузд!..

Він заговорив покvapливіше, гарячковим, піднесеним тоном:

— Ходімо негайно додому! Тепер я все знаю. Я відкрию тобі мою таємницю, мою чудесну таємницю залізного серця!..

«Світ ляже до моїх ніг»

Він майже впихнув її в коридор. Похапцем зачинив за собою двері, чомусь уважно подивився на замок, немов хотів пересвідчитися, чи ніхто їх не підслуховує.

— Ти гадаєш, я здурів! — промовив він з піднесенням в голосі.— Помиляєшся, Еве! Ти навіть не можеш уявити, яка подія трапилася допіру на вулиці.

Очі Евеліни, налякані, все ще повні сліз, невідривно дивилися на Стара. Поведінка чоловіка здавалася їй такою дивовижною й безглуздою, що їй раптом забракувало слів.

А він ходив швидкими кроками по кімнаті і говорив:

— Ти бачила катастрофу? Це не випадковість і не нещасний випадок! Помиляєшся, дівчинко! — Він став навпроти неї і урочисто звів догори вказівного пальця правої руки, немов професор, що виголошує перед аудиторією велике наукове відкриття. — Це справа моїх... це... це я вчинив.

— Ти не сповна розуму! — вихопилось нарешті з вуст Евеліни. — Схаменись, Петер!

Він різко рубонув рукою.

— Пусте! Я примусив шофера їхати на застережливий сигнал поліцейського. Якщо ти не віриш — пригадай вчорашній випадок. Може, забула, як я кликав тебе? Повірила в Шекспіра? Я сам не знаю, в чому справа, але мені здається... — Він раптом опанував себе і заговорив спокійним, розважливішим тоном: — мені здається — це наслідки операції. Берн дав мені в руки могутню зброю. Він навіть не уявляє, що він зробив зі мною. Я можу без слів наказувати будь-кому, я можу передавати мою волю. Я всемогутній! — Обличчя його запалало напівбожевільним світлом, очі спалахнули безтямним вогнем.

Свідомість Евеліни потьмарилась. їй пригадалась розмова з Берном, дивовижні подробиці операції, які він так настійливо радив деякий час приховати від Петера. Звичайно, Йоган не міг передбачити наслідків свого винаходу. Він думав тільки про життя Стара, про його серце...

Прошу тебе, заспокойся! — кволим тоном озвалась жінка. — Заспокойся. Візьми себе в руки, Петер. Можливо, це справді велика подія в твоєму житті... в нашому житті.

Стар підійшов до вікна. Надворі вже пламенів гарячий червневий день. Блакитне небо зблякло, поглинуло останні хмарки і тепер розгортало над містом свої сіросталеві одноманітні полотнища попелястого серпанку. Цієї обідньої пори,

коли від спеки й куряви навіть автомобільна метушня на вулицях починала поволі завмирати, місто, з його монотонним нагромадженням похмурих квадратних будівель, нагадувало велетенське закам'яніле море.

Стар задивився в далечінь. Можливо, велична, незмірно грандіозна картина міста знайшла відгук в його думках — так само безмірних і безконечних.

Трохи заспокоєний, він промовив, не обертаючись до Евеліни:

— Життя — як безмежний океан. Не всякому кораблю дано проплисти по ньому. Але мені здається, що я пройду найважчим і найславнішим курсом. Мені навіть самому страшно. Тільки я відчуваю в собі щось неземне, якісь нелюдські сили.

Евеліна підійшла до нього і ніжно взяла його за руку.

— Ти не ображайся. Петер, — тихо озвалася вона. — Звичайно, щось трапилось з твоїм організмом. Ти став сильнішим, ти подавив мене своєю волею. Але ж та подія на вулиці... хіба це не могло бути випадковим... Я боюся, Петер, що ти захопишся нереальними мріями, тебе заповнить фантазія...

— Ха-ха! — грубим, чужим для неї сміхом зареготався Стар. Нереальна фантазія?

— Петер, все так незвичайно...

— Ну, гаразд, ми ще раз перевіримо... Я переконаю тебе і... себе теж... Бо хіба ж в моїй свідомості не сидить проклятий хробак сумніву. — Зараз... зараз ми пересвідчимося... — Його погляд упав на відчинене вікно, на сіру похмуру будівлю на протилежному боці вулиці. — Потім він ковзнув очима вниз — Ага, є... Дивись. Евеліно, бачиш, онде на перехресті поліцейський-регулювальник. Гордовита постать, чи не так? Охоронець порядку, що підкоряється тільки велінням закону і свого... капрала. Ха-ха! Тож дивись, дивись уважно.

Він спохмурнів і невідривним, настирливим поглядом впився в поліцейського. «Ти, ти, хлопчино, — гарячково вирувала в його голові думка, — ти чуєш мене?» В очах Стара блиснув вогник зухвалих веселощів. Він дивився і безперестань, до болю в скронях, повторював у думках фразу: «Я наказую тобі, хлопчино на перехресті, я наказую тобі залишити своє місце і зайти в мою

квартиру. Перший будинок зліва від площі, восьмий по верх, квартира Петера Стара! Чому ж ти стоїш? Зійди з свого місця! Негайно зійди з свого місця»...

Евеліна теж прикипіла поглядом до високого стрункого поліцейського. їй здавалося, що вона бачить сон, що перед нею ожива одна з тих чарівних казок про «скатертину-самобранку» чи про «палицю-стукалицю», які в ранньому дитинстві їй розповідала бабуся-няня. Незвичайність, неймовірність того, що мало статися, в чому переконував її Петер, була запаморочливою. Вона навіть не хвилювалася. її свідомість дійшла до тієї грані перенапруження, коли вже ніякі контрасти дійсності, ніякі несподіванки не можуть похитнути в людині душевного спокою.

Так, вона бачила ясно й чітко все, що відбувалося на просторому перехресті неподалік від їхнього дому. Першу мить поліцейський стояв непорушно. Але ось він дивно захвилювався. Здавалося, до його слуху донеслися чиїсь накази, хоч він ніяк не може збагнути, звідки його кличуть. Він повернув голову праворуч, потім ліворуч, звів очі догори, навіть провів долонею по лобі, немов йому щось заважало краще роздивитись такі знайомі обриси навколишніх будинків.

Його руки в білих рукавицях, до яких була прикована увага десятків водіїв машин, безсило опустилися вниз. Рух на залюдненому проспекті припинився. По центральній і бічній вулицях підкочувались все нові й нові машини, але на самому перехресті вони збилися до купи

Навколо поліцейського утворилося суцільне море вилискуючих корпусів, фар, громіздких кузовів.

А поліцейський стояв і, все ще пройнятий подивом, роздивлявся навкруги. Раптом він зійшов з білого кружала, яким позначався його пост, і швидко, вже не вагаючись, попрямував до будинку Стара. Евеліна, низько перехилившись через підвіконня, ще встигла побачити, як він затримався на мить перед фасадом їхнього дому, роздивився над входом номер і зник в парадному.

— Він іде, — майже пошепки озвалася вона, не дивлячись на свого чоловіка. В її словах чулися страх і розгубленість, наче

вона чекала приходу розгніваного месника. Кожна секунда здавалася їй вічністю.

— Петер, він іде, — знову прошепотіла Евеліна. В її голосі почулося благання.

А Стар, чомусь зовсім спокійний, врівноважений, дивився на двері і чекав.

— Нехай заходить. — Його слова прозвучали з такою діловою розважливістю, що одразу стало ясно: Стар вже давно був готовий до нового незвичайного повороту в своєму житті. Розум його залишився ясным і здоровим.

Він сам, не чекаючи дзвоника, пішов у передпокій, на мить затримався там і, коли за дверима почулося несміливе шкрябання й шамотіння, — певно, поліцейський намацував кнопку дзвоника— рішуче відімкнув двері.

— Заходьте!

Поліцейський мовчки вступив до коридору. Після яскравості літнього сонячного дня він ніяк не міг призвичаїтися до сутінок, що панували в коридорі. Петер широко розчинив перед ним двері в кімнату. Знову рішуче запросив:

— Прошу, сюди!

Тільки тепер, опинившись в багато мебльованій кімнаті і побачивши перед собою Стара й Евеліну, поліцейський зважився на слово:

— Ви мене викликали?

Евеліна перелякано щулилася на канапі. їй здавалося, що поліцейський, ось цей здоровий, в повному глузді чоловік, тряхне з себе страхітливу ману, збагне ідіотизм свого становища і розвіє безглузде фантазування Петера.

Але поліцейський мовчав. Мовчав і Стар. Дивився на новоприбулого і поволі беззвучно ворухив губами. Певно, щось наказував йому в думках.

Очі поліцейського, немов очі зацькованого звірка, бігали по кімнаті, руки безпорадно крутили портупею. Евеліна помітила, як дрібно тремтять його ноги.

Раптом... ні, що це? Що він робить? Евеліна шарпнулася назад, ще глибше втиснулася в м'яку спинку канапи. Він... він стає на коліна. Він здіймає до неї руки. Він беззвучно благає її.

Його очі, його зібганий рот, кожна риска молодого красивого обличчя перетворилися в суцільну маску покори.

Тоді до поліцейського підійшов Стар і, поклавши йому на плече руку, мовив владним діловим тоном:

— Встаньте і йдіть! Ви більше нам не потрібні!

Той підвівся і мовчки, не піднімаючи голови, залишив кімнату. Стар проводжав його до дверей.

Коли він повернувся в кімнату. Евеліна сиділа в тій самій розгубленій позі, втиснувшись в м'яку спинку канапи. Її волосся безладно спадало на плечі. В очах світився страх.

— Тепер ти віриш в могутність свого чоловіка? — бадьоро спитав Петер.

Він простягнув до неї руку, щоб приголубити її, але жінка рвучко відсахнулася назад, як дика кізка, яку сполохало наближення мисливця. Очі ще більше розширились від жаху. Сама постать Стара, вираз його обличчя, його рухи паралізували її.

— Ну, чого ти лякаєшся?

— Сій, не чіпай мене! Це щось не так! Якась мара! — безтямно белькотіла Евеліна. Руки її трусилися, а нажахані очі бігали по кімнаті.

— Отакої! — Петер розвалькувато сів на канапу, обіперся руками на коліна. Довга біла пасмина волосся впала йому на лоба, й він, взявши її між зуби, почав роздумливо жувати. Йому хотілося чимось заспокоїти дружину.

А Евеліна думала: «Що ж воно таке? В казках її покійної няні граплялися чудеса, та й ті казки завжди мали добрий кінець». Маленька Еве не могла заснути, коли розповідь кінчалася горем, невдачею, сльозами. Вона тоді сама плакала і прохала бабусю, щоб з'явилася чародійка або грізний морський цар, або ще яке незвичайне диво і щоб вони принесли з собою щастя. В казках буває диво, але ж це не казка Це її Петер, чоловік і друг, якого вона знає до найменших дрібниць, котрого так добре вивчила за минулі роки товаришування. Безперечно, виною всьому операція. Це Берн накоїв лиха. Але ж хіба він знав, до чого спричиниться механічне серце? Та й чи лихом буде все, що зараз діється? Може, маячіння Петера — велике щастя! Він

прославиться, він вчинить велику справу, він допоможе людству ввійти в добу щастя... Ось зараз вона поговорить з ним...»

— Петер, ми підемо до Берна, — промовила Евеліна врівноваженим, привітним тоном. — Ти вибач, що я так дивно допіру поводитись. Я просто перелякалась. Але ми повинні піти до Берна. Він відкриє твою таємницю. Ти тільки подумай: його механічне серце не просто врятувало тобі життя. Воно зовсім перетворило твій організм, для людства, для світової науки це...

Петер зміряв Евеліну зневажливим поглядом.

— Ти піклуєшся тільки про Йогана.

— Петер, не говори дурниць. Це наша спільна справа. Якщо Йоган з'ясує, в чому річ, він відкриє для людства нову блискучу сторінку.

— Геть! — люто вигукнув Стар. Він схопився з канапи, і червоними, налитими кров'ю очима глянув на Евеліну. — Не хочу я чути ні про яке людство! Годі! Петер Стар не буде піддослідним кроликом, на якому світова наука здійснить свій перший великий експеримент. Механічне серце належить мені, я його володар.

Гнівний погляд Стара знову паралізував Евеліну.

— Але що ж ти хочеш робити? — промовила вона кволим голосом.

— Не знаю, Еве. Тільки переді мною відкривається шлях, котрого не мала перед собою жодна людина світу. Яким же я був би нікчемою, коли б не скористався з цього неповторного випадку!

— Ось тому ми й повинні йти до Берна, — несміливо докинула Евеліна.

— Е, ні, мій шлях інший. Я буду служити не науці, а собі, Еве. — Він схилився до жінки і заговорив квапливим гарячковим напівшепотом: — Ти тільки подумай: я стану першою людиною в державі, я завоюю владу, я піднімуся на незвідану височінь, і світ... світ ляже до моїх ніг. О, ради такої мети я ладен піти на все. Тепер ніщо вже не втримає мене. Провидіння кличе мене. Це воно дало мені знак, я не смію мовчати. Облиш, не умовляй мене і не дивися на мене такими наляканими очима. Я не втратив розуму. Невже тебе не приваблює наше фантастичне

майбутнє. Наше, Еве, наше з тобою! Ти станеш королевою моїх мрій і мого життя. Тобі під ноги я кину світ. Ні, не світ — всесвіт.

Евеліна заперечливо похитала головою.

— Ти не віриш? — спитав він трохи притишеним голосом.

— Можливо й так, Петер, — озвалася Евеліна, — але ти забув одну річ. Твоє життя надто коротке. Можливо, ти й здійснив би свої плани, але через два місяці, ні, навіть менше... ти загинеш... Тільки Берн, який володіє секретом твого механічного серця, здатен продовжити твоє існування.

Петер важко опустил голову. Пройшовся по кімнаті— раз, вдруге. Щось напружено обмірковував, на щось зважувався. Важке м'ясисте підборіддя його нервово рухалося з боку в бік.

— Ти кажеш — Берн? — спинився він раптом посеред кімнати. — Я не можу жити без нього. Це вірно. Тоді в мене лишається єдиний вихід. Я приневолю його, він буде виконувати мої накази, — він стане моїм невідступним слугою. Були ж колись у великих імператорів і королів мудрі лейб-лікарі. Нехай це навіть нечесно по відношенню до Берна, до мого давнього товариша, нехай... Майбутнє велить мені діяти безжалісно. Я не зупинюсь ні перед чим. Мене не злякають ріки крові. Нехай смерть йде за мною. Мільйони людей віками гинули заради нікчемних дрібниць, угноювали землю для таких самих нікчемних майбутніх поколінь. А я... я людина нового світу. Кров омие мій шлях, кров підніме мене в безсмертя.

«Він втратив глузд, — подумала Евеліна. — Говорити з ним — даремна річ. Треба попередити Берна. Якщо він загіпнотизує і Йогана — скоїться непоправиме лихо. Бідний Петер, він захворів на страшну хворобу. До Берна, якомога швидше до Берна!»

— Ти розумієш мене, Еве? — спитав Петер, блискаючи своїми безтямними очима.

— Я все розумію, все, тільки я вкрай втомилася. — Еве відкинулася на спинку канапи і заплющила очі.

— Мені теж не дуже добре. Мабуть, я перенапружив свої нерви.

Тим часом Еве гарячково обмірковувала плани подальших дій. Петера треба затримати. Він нізащо не повинен зустрічатися

сьогодні з Йоганом, принаймні, до того часу, доки вона наодинці не поговорить з ним.

— Я завжди вірила в твій тверезий розум, Петер, — озвалася по хвилі Евеліна. Вона вже надумала, що має робити, і поспішала здійснити свій задум. — Ми з тобою — одне ціле. Адже так? Ти не покинеш свою кохану Еве? — Вона намагалася говорити якомога щиріше, і її великі очі заповнили Стара.

— Ти моя єдина, моє життя, — з такою ж щирістю відповів він.

— Тоді послухай, — провадила далі жінка. — Ми підемо до Берна разом і почесному, по-діловому про все йому розповімо. Я вірю, що він стане на твій бік, він теж фантазер і мрійник, і тоді без примусу, без насильства ви станете робити велику спільну справу. Він залишиться нашим другом, нашим порадником. Хіба ж ти не розумієш, що друг завжди може принести більше користі, між пригночений, подавлений раб, безвільний лейб-медик?

— А якщо він не погодиться? — нетерпляче урвав її мову Петер.

— Якщо він не погодиться, тоді...-Евеліна на мить завагалася... — тоді ти будеш діяти, як тобі підказує твій великий розум.

Він погодився. Більше того: він навіть в душі зрадив такому повороту справи. Його дружина ніколи не радила йому дурниці. Нехай буде так, як вона каже. Сьогодні вони не підуть до Берна. Сьогодні вони будуть відпочивати. І без того цей день надто важкий. Але завтра зранку в його житті розпочинається нова сторінка.

— Ти кудись зібралася? — спитав він, побачивши, що Евеліна шукає свою сумочку.

— Полеж трохи, Петер, я сходжу до моєї кравчихи і за півгодини буду вдома. Берись до роботи, а, може, краще ляж відпочинь.

Він заспокоївся, втихомирився і, наче добродушне, безневинне дитя, ліг на канапі. Важка втома опанувала все його тіло, навіяла сон.

— Йди, Еве, — промовив він. — Тільки не барися.

Берн зник

Пана імперського міністра виїхав зустрічати на аеродром сам політичний бос корпорації «Золотого ангела» Ганс Шаукель. Високоповажна особа — імперський міністр Герман Тод — повертався з далекої заокеанської столиці, куди він їздив для короткотермінових переговорів.

Ганс Шаукель, низенький, опасистий, з круглими рум'яними щічками, стояв уже біля бетонованої доріжки, коли велетенський реактивний літак підкотив до похмурої каркасної будови аеропорту. Шаукель був у доброму гуморі. Він, людина впливова і можновладна, мав чим похвалитися сьогодні своєму товаришеві і співбратові по найважливіших державних справах — імперському міністрові Тоду.

Коли високий, сухорлявий старик Герман Тод зійшов по східцях з літака і вони щиро потиснули один одному руки, Шаукель урочисто промовив:

— Ну, Герман, я хочу почути від тебе, яку вісточку ти привіз нам з Браунгтона? Щось у тебе не дуже радісне обличчя. Чи не провели тебе наші заокеанські товстосуми за ніс?

Тод похмуро відрубав:

— Похвалитись нічим.

— Ова! І заради такого безвідрадного висновку треба було гайнувати десять днів?

— Ти, Ганс, прекрасно розумієш, що людей, які їдуть з проханням, рідко зустрічають квітами. Наші браунгтонські друзі з самого початку взяли диктаторський тон. Добре, що мені вдалося виканючити у них хоч деякі поступки. Так, так, в повному розумінні слова — «виканючити».

Опецькуватий Шаукель, здавалось, слухав неприємні новини з байдужим і навіть вдоволенням поглядом. Справді, чим гірші справи у Тода, тим яскравішими будуть політичні перемоги, яких домігся він за час відсутності імперського міністра.

— Шкода, що нашій великій державі доводиться канючити, — мовив бос з виразом робленого смутку на обличчі.

Герман Тод нічого не відповів. Він крокував до машини насуплений, високий, немов привид ночі. Його густі волохаті брови важкими дашками нависали над глибокими западинами очей. Серед моря сліпучого сонячного світла на тлі яскравої зелені аеродромного поля постать Германа Тода справляла враження при-вида, що якимсь випадком потрапив з чорних підземель під проміння ясного літнього дня.

Шофер у блискучому шкіряному комбінезоні з великою поліцейською кокардою на кашкеті запобіжливо розкрив перед ними дверцята автомобіля.

Тод важко опустився на заднє сидіння і ще дужче втягнув у плечі свою довгасту сухорляву голову.

— Куди накажете, панове? — спитав шофер.

— Додому, — буркїтливо відповів імперський міністр. Кілька хвилин їхали мовчки. Босові хотілося, щоб Тод сам запитав його про політичні справи. Але той не виявляв ні найменшого бажання до розмов.

— Я хочу порадувати тебе, Герман, з розчарованим виразом обличчя видавив з себе бос. — Корпорація впевнено дивиться в майбутнє.

Тод звів у подиві брови.

— Я давно не чув з вуст мого політичного боса таких оптимістичних фраз. Мабуть, діла справді блискучі, якщо ти заговорив таким тоном, Ганс.

Заохочений увагою міністра, Шаукель пожвавішав:

— Ти знаєш, що я не перший рік керую корпорацією «Золотого ангела». Коли ти виїхав, я був твердо переконаний, що нам немає чого покладати особливих надій на панів з Браунгтона. Тим хлопцям вистачає справ і в себе вдома. Звичайно, я не хотів розхолоджувати тебе і бажав тобі тільки найкращих успіхів. Але за час твоєї відсутності ми діяли. Ми вирішили організувати невеликі політичні загони з шибайголів і студентства, озброїти їх і приготувати до рішучих дій. Ці розбещені молодчики не дуже розбірливі в питаннях моралі. Коли почнуться страйки на заводах, особливо на атомних, ми зможемо використати їх проти робітників. Вони створять також основу нашої майбутньої армії. Треба дати їм якусь запалюючу

назву, щось з відтінком романтики. На, — приклад, «Вогняне серце». Для молодих голів це непоганий стимул. До речі, як в Браунгтоні дивляться на наші військові приготування? Сподіваюся, що це не дуже їх турбує. Вони повинні розуміти...

Старий Герман Тод ніби ожив. Він повернув до боса своє довгасте обличчя з яструбиним носом і хитрувато посміхнувся.

— Дві руки, які тримають один меч, не бояться одна одної!

— Ну, от бачиш, — зрадив бос, — наші діла не такі вже й погані. Якщо там не проти...

Імперський міністр підніс догори свого кістлявого вказівного пальця.

— Там не тільки не проти, але навіть вимагають найрішучіших дій Там ставлять питання так: якщо ми хочемо одержати фінансову підтримку Браунгтонського уряду, ми повинні форсувати військові приготування проти Сходу. Час не терпить. Зволікання може призвести до найприкріших наслідків Технічний потенціал комуністів уже перевищив наші виробничі можливості. До того ж, останнім часом вони здійснили кілька грандіозних винаходів. Я сам читав у Браунгтоні повідомлення про те, що московські вчені закінчують роботи по продовженню життя. Крім того, вони вже пустили навколо нашої грішної планети дванадцять супутників і тепер можуть вільно координувати обстріл нашого континенту своїми далекосяжними ракетними снарядами. Зрештою, ви й самі це прекрасно знаєте. Напевно, наша контррозвідка не марнує часу.

— Так, про ці речі я поінформований, — скромно підтвердив Шаукель.

— Тоді ти мусиш знати, що нам треба діяти якнайрішучіше. Політичні загопи — це крапля в морі. Нас повинні цікавити, насамперед, роботи наших дослідних інститутів.

Шаукель самовдоволено посміхнувся.

— Чому ти радієш? — глянув на нього з подивом імперський міністр.

— Маю підстави, Герман. Даремно ти думаєш, що Ганс Шаукель займеться тільки дрібними політичними авантюрами. Ми теж готуємо грандіозне відкриття, можливо, навіть

грандіозніше, ніж все, що роблять зараз комуністи. Коротше: механічне серце сконструйоване.

— Ова? Нарешті! — Герман Тод рвучко подався вперед.

— Винахід Берна поставить нашу країну на перше місце в світі. Звичайно, роботи ще не цілком завершені, але вже ясно, що ми одержуємо колосальну зброю. Таємна поліція встановила нагляд за клінікою Берна. Вчора мене повідомили, що перший вдалий експеримент над людиною здійснено. В нашому місті вже є людина з механічним серцем. Берн не знає про наші наміри, але мені здається, тепер, коли роботи закінчено, треба розкрити карти. Сьогодні ж ми викличемо його до себе і поговоримо про все відверто.

— Людина з механічним серцем? — вражено бурмотів старий міністр.

— Механічне серце — це броньоване серце, принаймні таким його можна зробити, це серце солдата, який не боїться кулі, якому не страшна примара смерті,— все дужче й дужче запалюючись, говорив Ганс Шаукель.

— Це сто тисяч, п'ятсот тисяч, мільйон безсмертних, невразливих вояків, які підуть за нашим наказом хоч до чорта в пекло. О господи! — Імперський міністр набожно звів догори руки. — Нарешті ти зглянувся на твоїх вірних слуг!

— Ну ось, так завжди буває на світі,— напівжартівливо, напівсерйозно поскаржився бос. — Хтось робив справу, а дякують богіві.

Старик повернувся до Шаукеля і поляскав його по плечі.

— Ганс, корпорація ніколи тебе не забуде. Ми робимо спільну справу, а бог... що ж, нехай він допомагає нам всім. В Браунгтоні мені сказали, що ми повинні самі собі допомогти і самі собі віддячити за наші турботи. — Він показав рукою на схід. — Он там. Розумієш мене? Подяка там.

— Вічні обіцянки, — пробуркотів Ганс Шаукель, хоч на обличчі його вже проступив вираз задоволення. Імперський міністр таки оцінив його старання.

Вони вже в'їхали в місто, коли бос раптом надумався:

— Стривай, а чи не викликати поліцай-президента? Може, він повідомить нас про що-небудь цікаве.

Шаукель вийняв з невеличкої ніші поперед себе трубку радіотелефону і, натиснувши потрібні кнопки, гукнув у мембрану:

— Пане поліцай-президент! Алло! Говорить Шаукель.

В трубці почулася швидка відповідь:

— Слухаю вас, пане Шаукель. Я тільки-но дзвонив до вас в резиденцію, але мені сказали, що ви виїхали...

— Так, я їду з аеродрому, — перебив його бос. — Як справи з Берном?

Кілька секунд трубка не озивалась. Погойдуючись на м'якому сидінні, бос нервово притискував навушники до вуха. Врешті почувся непевний голос поліцай-президента:

— Трапився непередбачений випадок. Агенти загубили слід Берна. Крім того, деякі події... незвичайні полії... я мушу доповісти вам...

— Ви маєте на увазі наслідки операції? — вже роздратованим тоном вигукнув Шаукель.

— Так, пане. Справа в тому, що...

— Ні, зачекайте, зараз я їду до вас. Приготуйте всі факти, викличте людей.

Він недбало кинув трубку в нішу на сидінні шофера, трохи розгублено повернувся до імперського міністра.

Той допитливо подався вперед.

— Що там?

— Бачиш, Герман, трапився непередбачений випадок... зник Берн. Я мушу їхати... негайно. Від цього залежить дуже багато... Якщо ти хочеш...

Тод ствердно кивнув головою. В його глибоко запалих очах теж проступив досадливий блиск.

— Так, я їду з тобою.

Машина промчала через центральну площу, проминула незграбне сіре приміщення імперського банку і зупинилась біля управління таємної поліції.

Довгі коридори були тут вистелені важкими м'якими килимами, так немов урочисто-насторожена тиша мала підкреслити таємничість і важливість тих справ, які чинилися в цій установі.

Двоє агентів провели високошановних відвідувачів до кабінету поліцай-президента. Шеф таємної поліції Екельгафт, чоловік низенького зросту, натоптаний, міцний, з довгими мавп'ячими руками, з булькатими очима і виступаючими наперед вилицями, поспішав їм назустріч.

— Прошу, панове, — він кілька разів шанобливо схилив голову, намагаючись надати своєму обличчю якомога улесливішого виразу. — Не сподівався, що ви приїдете так швидко.

— Наша поліція завжди у всьому запізнюється, — кинув недбало Тод, звертаючись до боса.

Натяк був досить влучний. Поліцай-президент розумів, що справа з Берном може коштувати йому дуже дорого. Тому він квапився наперед викласти події в найбільш вигідному для нього світлі.

— Прошу до мого кабінету, панове. Мої агенти тільки-но повідомили мене, що дві години тому Берн зник. Дома він не з'являвся. Можливо, він став жертвою нещасного випадку, а може...

— Та кажіть прямо! — гримнув на нього Тод. Зайшовши першим до кабінету шефа поліції, він одразу ж втомлено впав у м'яке глибоке крісло.

— Я маю на увазі іноземну агентуру.

— Що? — Бос, який стояв біля крісла імперського міністра, підняв свою кругленьку голову. Маленькі оченята його — майже шпаринки — гнівно блиснули на поліцай-президента. — Ви дозволили іноземній розвідці зірвати плід з-під самого носа? Ви... ви тюхтій! Ви нікчема!

— Перепрошую... але я діяв у повній згоді з вашими вказівками, — кволо, з безнадійним виразом обличчя виправдувався Екельгафт. — Ви самі настійливо радили мені не втручатися в справи Берна. Ви казали, що він ні в якому разі не повинен знати про наш контроль.

Бос криво посміхнувся.

— Ви забуваєте, пане поліцай-президент, що ви — криміналіст. Не всі факти піддаються точній регламентації. Ніякі

інструкції не можуть передбачити того, що повинен відчувати... так, так, відчувати інтуїтивно справжній криміналіст...

— Мені здається, — озвався з глибокого крісла імперський міністр, дивлячись з-під кошлатих брів на шефа поліції, — що ви даремно сперечаєтесь, панове. Пане Екельгафт, про які нові факти ви можете повідомити нас? Я не хочу вірити, що ваша агентура втратила всі сліди.

Екельгафт підбадьорився. В словах високого гостя він відчув слабку надію на порятунок. Може, йому ще вдасться виправдатись! Може, він переконає Шаукеля і Тода, що його поліцейське око не втратило гостроти. Поліцай-президент пригадав ранкові події, котрі він сам ще не встиг осягнути як слід. Вони спалахнули в його свідомості, немов рятівні зірки. Так, треба розповісти про них. пов'язати їх з справою Берна. Може, це хоч відтягне скандальний кінець...

— Сьогодні ранком, — почав він несміливо, — на розі проспекту Рошаль і вулиці Бохум з невідомих причин скоїлася страшна автомобільна катастрофа. Вбито десять осіб, поранено — дванадцять. Рівно через дві години на цьому перехресті поліцейський Горман втратив самовладання, наче навіженіти, кипувся в один з сусідніх будників. Як виявилось пізніше, хтось з провокаційною метою закликав його на восьмий поверх і примусив там стати навколішки перед господарями квартири номер сорок дев'ять.

— Ви плетете дурниці,— обірвав його бос. Хто б міг примусити поліцейський чин ставати навколішки перед невідомими людьми. Ви тверезі, пане Екельгафт?

Але поліцай-президент, відчувши в погляді імперського міністра мовчазну підтримку, продовжував далі:

— Я гадаю, що... ці дивні обставини вимагають детального вивчення...

Тим часом бос підійшов до великої карти міста, що висіла на стіні неподалік від письмового стола Екельгафта, і почав її уважно розглядати.

Екельгафт слідкував за товстим вказівним пальцем Шаукеля, яким той водив по карті, розшукуючи перехрестя Рошаль і Бохум. Його думки гарячково шукали порятунку, бодай

найменшого просвітку. І раптом в його пам'яті спалахнула іскорка. Як він тільки не пригадав цього раніше? Адже агенти, котрі слідкували за Берном, не раз доповідали йому, що хірург часто заходить в дім на перехресті Бохум і Рошаль. Так, так, тепер він навіть пригадав донесення агента номер шість: той називав навіть номер квартири. Його повідомлення в столі, він зараз розшукає його і... можливо, саме це стане ключем до розгадки всієї справи.

— Прошу вибачення! — Екельгафт шарпнувся до свого столу. Розкрив одним ривком шухляду і став поквапливо перегортати паперовий мотлох. — Одну хвилину. Я здається... Так, знайшов... Повідомлення агента номер шість... Доктор Берн втретє за час встановлення посту на розі Бохум-Рошаль відвідав дім номер десять і кожного разу він заходив з квартиру номер сорок дев'ять.

Тоді і Шаукель зацікавлено повернули до нього голови. Бос навіть відійшов від карти і провів своєю товстою, вкритою густим рудим волоссям рукою по зморшкуватому лобі. Яструбиний ніс імперського міністра підскачів догори, немов дзьоб хижого птаха.

— А сьогодні ранком?.. — вихопилось у Шаукеля.

Поліцай-президент триумфуюче підняв догори клапоть паперу. Його будь-які очі засяяли гордовитим блиском.

— А сьогодні ранком поліцай Гормана було закликано в квартиру номер... — Екельгафт витримав невеличку паузу... — номер сорок дев'ять.

— Негайно висилайте туди людей! — гаркнув бос. Затримайте всіх, хто там буде!

Герман Тод вдоволено закивав своєю довгастою кістлявою головою. Він цілком схвалював рішучість свого політичного помічника.

— Дійте якомога швидше, панове, — вимовив він спокійним доброзичливим гоном. — Я певний, що тепер наша таємна поліція виправдає покладене на неї довір'я.

Треба тікати!

Біля під'їзду клініки Берна Евеліна вискочила з автоекспреса, кинула шоферу асигнацію.

— Ви мені більше не потрібні!.. Можете їхати!..

Машина безшумно зникла за рогом. Евеліна проминула невеликий палісадник. відгороджений від вулиці ґратчастим парканом. Серце її билосся тривожними лункими ударами. Вона притиснула до грудей руку, немов хотіла вгамувати той стукіт.

— Спокійно, спокійно, — шепотіла вона до себе. — Треба все як слід обговорити з Берном!..

Поправила звичним жестом своє пишне волосся, зайшла до приймальної кімнати. Назустріч їй ввічливо встав з-за столу широколиций санітар.

— Чим можу служити, пані!..

— Мені потрібний Йоган Берн! якомога спокійніше відповіла Евеліна,

— Доктор дуже зайнятий!..

— Я прошу вас викликати його!

— Шановна пані, доктор не велів...

— Справа надзвичайно важлива! — нервово наполягала Евеліна, — Передайте йому мою візитну картку...

— Гарзд! Зачекайте! — промовив санітар. — Я доповім йому. — Він включив невеличкий телевізійний апарат, що стояв на столі.— Підійдіть-но сюди...

Евеліна схилила своє обличчя до об'єктиву телевізора. На екрані з'явився Берн, запитливо подивився на санітара.

— Доктор! Вибачте за порушення вашого наказу!.. — заговорив той. — Вас просить дама!..

Йоган підняв очі і побачив Евеліну.

— Еве? — здивувався він. — Що таке?..

— Йоган! Негайно прийми мене...

— Що-небудь трапилось?

— Так! Нещастя!..

— Проведіть даму до мене! — наказав Берн.

— Слухаю! — відповів санітар.

Виключивши телевізор, він жестом показав Евеліні на двері.

— Прошу...

Довгим порожнім коридором Евеліну було проведено до дверей кабінету шефа клініки.

Безшумно відчинилися двері, і назустріч Евеліні з глибини кабінету швидко йшов Берн. Радісно усміхаючись, він потиснув ніжну руку жінки.

— Ну, як Петер?

Крім Йогана в кабінеті ще був його асистент Франц Гельд.

— Прошу вибачення, — сказала Евеліна. — Мені треба поговорити з тобою наодинці!..

Гельд мовчки схилив голову, якимось запитливо подивився на Евеліну і вийшов.

— Це твій найближчий асистент? — запитала вона.

— Так!..

— Ти цілком довіряєш йому?..

— Не зовсім! — В тоні Берна почулась ніяковість. — З того часу, як мене повідомили, що поліція стежить за моїми роботами, його поведінка здається підозрілою... Може, це даремні сумніви! Ну, гаразд, повернемося до мети твого при їзду! Що трапилось?..

— Йоган, — схвильовано почала Евеліна, сідаючи на канапу. — Скоїлось лихо!.. І ти... ти, напевне, в цьому винен!..

— Що? З Петером погано?

— Ні! Не те!.. Кілька днів тому трапились страшні речі... Ні! Не так! Ще раніше я почала відчувати, що з Петером не все гаразд. Він якимось став впливати на мою психіку...

— Чому ж ти відразу не сказала мені про все?

— Я не надавала цьому ніякого значення!.. Я думала, що сама винна. Ти ж знаєш, скільки довелося пережити. Мої нерви після отієї події, після операції Петера зовсім розладнались, Я гадала, що це стан депресії.

— Говори, говори, — квапив її Берн.

— Кілька днів тому мені здалося, що мене покликав Петер. — Я була на кухні... Я прийшла до нього... Він сказав, що не кликав мене. Вірніше кликав, але в думках. Потім став плести щось про Шекспіра... про духовний зв'язок між закоханими. Я заспокоїлася, але в серці моему лишилася підозра...

— Цікаво! Цікаво! — прошепотів Берн.

— Такий випадок повторився знову, — продовжувала Евеліна. — Петер схвилювався, подумав, що в нього розладнується мозок... Ми вирішили зустрітися з тобою.

— Чому ж ви одразу не приїхали? — тривожно запитав Берн. Неясні передчуття вже опанували його, — Ну, говори, що ж було далі?

— Ми зупинилися перед світлофором. І раптом скоїлась страшна катастрофа. Автобус, наповнений людьми, врізався в зустрічну машину... Це було жахливе видовище! Але Петер залишався спокійним Ні! Він тріумфував. В його очах було щось божевільне, безтямне.

— Ну, а далі, далі! — Берн, нахмурений, грізний, ходив по кімнаті, аж розлітались крилами поли білого халата. Схрещені за спиною руки судорожно стискались.

Він слухав Евеліну, напружуючи всі сили, щоб не втратити самовладання. Адже трапилось найжахливіше, найнеймовірніше. Катастрофа на вулиці Бохум... дикий, безглуздий вчинок поліцейського... божевільне маячення Петера Стара... Бернові здавалося, що він бачить перед собою оті кошмарні картини, ніби чує голос Стара; «Я маю страшну силу. Я можу повелівати людьми! Я ста ну володарем світу!»

— Ну, так, а далі? Що було далі? — підганяв Берн Евеліну.

— Я думала, що все це сон, — дике видіння, — розповідала гарячково жінка. — Але це був не сон. Я більше не могла витримати. Я прийшла до тебе. Ми повинні... ти, ти повинен діяти... негайно! Найжахливіше те, що Петер за своїм характером — егоїст, самозакоханий егоїст. Він і раніше мріяв про славу, а тепер просто осатанів.

— Ти гадаєш, він не заспокоїться? — запитав Берн, щось обдумуючи.

— Де там! — Евеліна відкинулася на спинку крісла і безнадійно махнула рукою. — Він примусить і тебе служити своїм божевільним планам. Адже від тебе залежить...

— Знаю! — роздратовано обірвав Йоган. — Знаю, що я накоїв. Якщо він з'явиться сюди, ми загинули.

— Не тільки ми...

— Так! Наше місто і наші друзі,— а може, навіть... мені страшно подумати. Він стане фанатиком, маніяком. Жадоба влади остаточно запаморочить його свідомість.

— Йоган! — майже розпачливо вигукнула Евеліна. — Але що ж це? Від чого? Невже операція?..

— Так!.. Безумовно!.. Я все розумію!.. Радіація^[5] елемента, очевидно, пробила екран, і випромінювання проникло в організм Петера. Мозок і нервова система його активізувались в мільйони разів!.. Немає нічого дивного в тому, що він на відстані паралізує волю інших людей. Я дав йому можливість масового гіпнозу!..

— Що ж тепер робити? — Евеліна судорожно вчепилась побілілими пальцями в м'які бильця крісла.

— Треба тікати! — суворо одказав Берн. — Про дії Стара, мабуть, уже знає поліція... Його використовують політичні і фінансові кола... Це страшніше, ніж залізне серце, яке вони хотіли вставляти своїм солдатам! Але, слава богу, секрет атомної батареї ще нікому не відомий! Стару залишилося жити місяць!..

— Ти хочеш... щоб він вмер? — з жахом запитала Евеліна. Її була нервова лихоманка.

Берн стиснув руку жінки.

— Послухай, Еве! — сказав він. — Справа дуже серйозна! Ми повинні виршити — смерть одного чоловіка чи смерть мільйонів! Ти ж сама говорила, що він замислив.

— Так! Але, Йоган... я думала, ти зможеш що-небудь вдіяти... Я ж люблю його, Йоган!..

— Гарзд! — Хірург різко зупинився на місці.— Я спробую протягом місяця сконструювати батарею, яка знищить його активізацію! Але для цього нам треба виграти час! Ти розумієш, що тут залишатися ми не можемо! Це єдиний вихід! Ми поїдемо на мою віллу в горах! Про неї ніхто не знає!.. Полетимо туди літаком, негайно!..

— Гарзд! Я згодна! — ще вагаючись, сказала Евеліна.

Берн підійшов до телефону, набрав номер.

— Алло! Контора повітряних сполучень?.. Вільні місця на Шлісельдорф є?.. Через двадцять хвилин? Дуже добре! Два квитки!

Берн обернувся. На порозі стояв асистент.

— Що вам треба? — різко запитав Берн.

— Доктор! Вас просять на консіліум у клініку професора Шлісса...

— Я не можу! Я виїжджаю!..

— Сьогодні?..

— Негайно!.. Операції довіряю проводити вам і... Я повернусь не скоро, можливо, через місяць!

— Не секрет, куди доктор їде?..

Евеліна застерезливо подивилася на Берна.

— Вибачте, я не маю часу, — сухо відрізав Берн.

Асистент поклонився і вийшов.

— Мені не подобається його поведінка, — похитала головою Евеліна. — Чому він без дозволу зайшов? Він, очевидно, чув твою розмову по телефону.

— Гарзд, потім, — Берн квапливо став одягати сірий плащ. — У нас залишились лічені хвилини! Ти готова?

— Так!

— Пішли.

Берн повернув ручку на панелі. В стіні відкрилися потайні двері. В ніші темнів вузький коридор.

— Іди перша!

Вони спустилися тісними, крутими сходами на задній двір клініки. Берн відкрив гараж, підійшов до коричневого лімузина.

— Сідай

Через хвилину машина Берна мчала до аеродрому. Евеліна тривожно поглядала на хронометр.

— Залишилося вісім хвилин!

— Встигнемо!

Завищали гальма, авто зупинилося біля аеровокзалу. До них підійшов чиновник у форменному картузі.

— Пан Берн?

— Так!

— Ось ваші квитки... Поспішайте до літака.

— Дякую! Машину поставте в гараж!

Берн допоміг Евеліні вийти з машини. Вона сперлася на його руку.

— Де наш літак?.. — запитала вона, озируючись на всі боки.
— Пішли! Онде він.

Справді, на краю велетенського бетонованого аеродрому стояли сотні різних машин — гелікоптерів, швидкісних стратопланів, маленьких спортивних літаків. Берн підвів Евеліну до велетенського пасажирського вертольота. За кілька хвилин він мав піднятись у повітря. Його широко розкидані врізнобіч лопасті, не мов павучі лапи, поволі оберталися в повітрі.

В коридорі їх чекав провідник.

— Ось ваша каюта, — він відкрив маленькі блискучі дверцята. Бери і Евеліна зайшли в невелику комфортабельну каюту, де було двоє м'яких крісел круглий стіл. Евеліна на хвилину затрималась в проході і озирнулася назад. Рвучко закривши двері, схопила Берна за руку.

Йоган. В літак тільки що сів твій асистент!

— Що ти кажеш? Значить... Значить... Я так і знав! Мені серце підказувало...

— Невже... агент?..

Берн не відповів. Заревіли мотори вертольота, поле аеродрома похитнулось у вікні кабіни. Машина плавно піднялась в повітря і взяла курс на захід.

«Евеліно, вернись!»

Відчай пройняв Петера. Минуло вже п'ять годим, відколи Евеліна пішла з дому. Зникла, як у воду впала. Спочатку він думав, що вона подалася до Берна. Подзвонив у клініку, але йому відповіли, що доктора нема, поїхав у якійсь терміновій справі. Петер зв'язався зі всіма знайомими, зі всіма близькими, збігав до сусідів по будинку, однак все було марно.

— Евеліно, де ти? — говорив він сам до себе, стоячи посеред порожньої кімнати. — Евеліно, вернись!

Він бігав по кімнаті, обхопивши у відчаї голову, стояв подовгу біля вікна, хвилинами наслухався, чи, бува, не задзеленчить телефон, вихилявся з вікна і дивився вниз на тротуар, вишукував очима серед перехожих. Все нараз стало йому осоружним і

чужим в цій старій, давно обжитій квартирі. Немов Евеліна, його золотава, струнка Евеліна, забрала з собою часточку його власного життя, винесла тепло з його оселі. Ні, ні, без неї він не може жити. Навіть дикі плани світового панування, власного звеличення і безсмертя, здалися йому далекими і майже нездійсненними. Хіба зможе він жити без неї? Хіба вистачить у нього сил подолати всі перепони, пройти найскладнішими шляхами,

найзаплутанішими манівцями?

«Я мушу розшукати її,— вирішив Стар. — Піду в поліцію. Це їхня справа. Наша поліція завжди хизується своєю оперативністю. Я буду вимагати від них, я пообіцяю їм все, навіть... навіть свої послуги».

За кілька хвилин він стрімголов летів вниз по сходах. Швидше, швидше

Можливо, вона зазнала нещастя. Може, вона чекає його помочі. Швидше. Ох, ці клятві перехожі. Скільки ж їх? Поліцай-управління недалеко. Один квартал, другий.

Шарпнув велетенські темнокоричневі двері і зайшов до просторого, виповненого урочистою тишею і прохолодою вестибюля.

Біля невеличкого дерев'яного пульта його спинив черговий у формі сержанта поліції.

— Вам куди? В управління кримінальної поліції, чи, може... — і він багатозначно вказав на широкі сходи, що вели до зашкленних димчастим склом дверей. Весь другий і третій поверх займало управління таємної поліції.

— Мені треба... я шукаю людину. Я інженер Стар з атомної лабораторії Штаузее. — Петер стояв в нерішучій позі, благально дивлячись на невисокого присадкуватого поліцейського з крилатим кашкетом на голові.

— Тоді прошу, на першому поверсі,— озвався той і шанобливим жестом показав на довгий коридор, що тягнувся ліворуч від вестибюля.

Петер, недовго роздумуючи, вскочив до першої ж кімнати. З-за високого бар'єра на нього глянув крізь великі рогові окуляри

поліцейський чиновник, старенький чоловічок із зморшкуватим мишачим обличчям і круглими, як у сови, очима.

— Моє прізвище Стар, — швидко заговорив Петер. — Сьогодні вранці... десь так... об одинадцятій годині зникла моя дружина. Де я тільки не дзвонив, кого я тільки не питав... Ніхто... ніхто нічого не знає. Я бігав до сусідів, до її батьків, звертався в клініку Берна, вона буває там, але...

— Клініку Берна? — підозріло перепитав чоловік в окулярах. Потім раптом захопився і, надавши своєму обличчю улесливо-співчутливого виразу, промовив — Ох, прошу, я вас слухаю. Вона їздила до Берна, і що ж їй сказав Бери?

Протягом цього дня весь штат поліцейського управління, від найвищих чинів таємної поліції і до останнього детектива-криміналіста, жив лихоманковими чутками про втечу лікаря Берна. Звичайно, Петер не здогадувався, що значила ота коротка фраза, яку йому кинув сьогодні по телефону черговий асистент клініки: «Берн виїхав у терміновій справі». Але для старенького чиновника в рогових окулярах поява схвильованого і збудженого Петера Стара, особливо ж після того, як він назвав ім'я Берна, здалася підозрілою.

— Мені дещо відомо про вашу дружину, — бовкнув він навмання, аби тільки виграти час. «Цю людину треба затримати, — майнуло в голові поліцейського. — Непогано, якщо він причетний до справи Берна. Здається, вперше в житті мені посміхнулося щастя». А до Петера ввічливо промовив — Зачекайте хвилинку, я вийду до сусідньої кімнати і дещо з'ясую.

Петер, з виразом щирої подяки на змарнілому, посірілому обличчі, сів неподалік від бар'єрчика на стілець.

Минуло кілька хвилин. Чиновник в окулярах не з'являвся. Стар почав нервово ходити по кімнаті. Важкі роздуми заповнили його голову. Він відчув, як в ньому піднімається нестримна хвиля гніву. «Він забув про мене? Чи, може, це пастка?»

Раптом широко розчахнулися двері і до кімнати ввійшли з коридору поліцай-президент, бос Шаукель і двоє нижніх чинів таємної поліції.

Він одразу ж зірвався з стільця і кинувся їм назустріч.

— Це неподобство! — вигукнув він роздратовано. — Я двадцять хвилин чекаю вашого службовця. У мене зникла дружина... я прошу допомогти мені...

— Хто ви такий? — запитав поліцай президент, ставши навпроти нього і міряючи його пильним поглядом.

— Моє прізвище Петер Стар. — Я — інженер атомної лабораторії в Штаузее...

— Де мешкаєте?

— Вулиця Рошаль, 10, квартира 49.

Від його слів присутні здригнулися

Петер помітив, як двоє поліцаїв, задкуючи, відійшли до дверей і стали навпроти виходу. «Що таке? — подумав Стар. Невже вони здогадалися, що я винуватець ранкової катастрофи? Ні, це неможливо».

— Нам доведеться заарештувати вас на деякий час, — промовив суворим тоном поліцай-президент. — Прошу вас, ходіть за нами.

Він відступив убік і, пропустивши поперед себе Петера, перший пішов за ним. Праворуч і ліворуч крокували охоронці. Бос залишив кімнату останнім.

«Здається, мене заарештували, — промайнуло в голові Петера. — Я можу застосувати свою силу, примусити їх випустити мене. Але ж тоді я нічого не дізнаюся про Евеліну. Нехай поки що буде так, як вони хочуть. Побачимо, що буде далі».

Минувши коридор, вони вступили до великої похмурої кімнати з двома рядами лав під стінами і невеличким столиком в правому задньому кутку. Ліворуч під загратованим вікном частина кімнати була відгороджена залізним ґратчастим бар'єром. Напевне, туди заводили арештованих під час допиту або побачення з близькими й рідними.

Старові запропонували сісти на окрему лаву під стіною. Поліцай-президент опустився на стілець за столом, бос лишився стояти. Поліцаї зайняли місця по праву і лізу сторони від Петера.

«Значить, я заарештований», знову промайнуло в голові Стара.

— Ваше ім'я Стар Петер, проживаєте по вулиці Рошаль 10, квартира 49? — не приховуючи свого вдоволення, промовив Екельгафт.

— Цілком вірно, — Петер ствердно кивнув головою. В цю мить він не почував ні злості, ні страху, вся його увага була зайнята незвичайною для нього процедурою поліцейського допиту. Він потішався думкою: «Нехай роблять, що хочуть, нехай вдають з себе володарів, але ж я сильніший за них. Досить мені одного напруження нервів, одного розумового імпульсу, і вони стануть моїми слухняними рабами».

Ця впевненість настроювала його на бадьорий лад. Він дивився па присутніх відкритим, незлобливим поглядом, і куточки його рота злегка посіпувались у посмішці.

Поліпай-президент кілька секунд до хитливо дивився в обличчя Стара. Булькаті його очі немов впивалися в душу Петера. І раптом він щосили ляснув по столу рукою:

— Досить блюзнірствувати! — Напевно, це був давній прийом, що мав одразу деморалізувати підслідчого. — Де знаходиться доктор Берн?

Від несподіванки у Петера відняло мову. Що він чує? Берн зник. Берна розшукує поліція. Одразу все з незвичайною чіткістю постало в пам'яті Стара: ранковий дзвінок в клініку... насторожений погляд чиновника в рогових окулярах, його квапливе вибачення...

— Я й гадки не маю, де може бути Берн, — відповів Петер твердим голосом. Але присутні завважили в тому голосі тремтливі нотки хвилювання.

— Молодий чоловіче, — продовжував крикливо Екельгафт, — ваше зволікання може тільки нашкодити вам і вашій дружині.

Петер насторожився. Вони знають про Евеліну. Напевно, втеча Берна має якийсь зв'язок зі зникненням Евеліни. Тоді доведеться розповісти все і разом з ними вдатися до розшуків.

Але в ту ж мить поліцай-президент вимовив фразу, яка остаточно зіпсувала всю справу. Екельгафт вирішив збрехати і своєю брехнею спонукати Стара до відвертої розмови.

— Ми знаємо, де знаходиться ваша дружина. Від нас залежить її повернення додому. Але, шановний пане Стар, ви повинні розповісти нам все, що ви знаєте про хірурга Берна і, головне, допомогти поліції розшукати його сліди.

«Значить, втеча Берна не має ніякого відношення до зникнення Евеліни, — промайнуло в голові Петера. — А я вже подумав недобре про Йогана. Що ж, тоді ці панове не почують від мене жодного слова».

Він відхилився до стіни і широко розкинув поперед себе ноги. В дорогому сталевосірому костюмі, з вольовим обличчям, він сидів, немов якась можновладна особа. Його очі з-під красивих тоненьких, майже дівочих брів задирку вато дивилися на поліцай-президента.

— Дивуюся, панове, — промовив він, розтягуючи слова, — в нашій країні людину безпідставно затримують в поліцейському управлінні і поза всякими правилами вчиняють їй допит. Я сподівався одержати від вас допомогу, але я бачу... — він багатозначно глянув на своїх охоронців, що стояли праворуч і ліворуч від нього, — я бачу, що моє уявлення про нашу демократію було невірним...

— Даремно ви пащекуєте, шановний пане Стар, — понизив голос Екельгафт. Виставивши наперед свою вилицювату фізіономію, він злісно примружив булькаті очі і процідив крізь зуби — Інтереси державної безпеки примушують нас застосувати до вас найсуворіші заходи.

— Тобто?.. — Петера не залишав жартівливо-зухвалий настрій.

— Таємна поліція володіє засобами...

— Га-га-га! — Петер гучно розреготався. Засунувши руки в кишені, він рівномірно розгойдувався з боку на бік. — Яке чудесне відкриття! Панове, ви просто зачарували мене!

Тоді до столу підійшов бос. Він нахилився до поліцай-президента і прошепотів йому щось на вухо.

В ту ж мить Екельгафт різко підвівся.

— Ми не можемо марнувати часу, — промовив він загрозливо-урочистим тоном. — Ви негайно будете відповідати

або ми застосуємо до вас найсуворіші заходи. Ви будете відповідати?

— До кого ви звертаєтесь? — Петер зміряв Екельгафта глузливим поглядом.

— Встати! — гаркнув поліцай-президент.

— Я не звик до такого тону, панове.

— Поставити його на ноги! — наказав Екельгафт поліцейським офіцерам.

Чотири дужі руки вчепилися в Стара і шарпнули його догори. В першу мить Стар навіть не второпав, чого вони хочуть. Але ось його опанувала скажена лютя. Лице налилося кров'ю, очі майже викотилися з орбіт. Кілька секунд він безтямно ворушив губами, і раптом шарпнувшись вперед, замахнувся кулаком па поліцай-президента.

Це була його фатальна помилка. Він не встиг сконцентрувати свої думки, не встиг своїми вольовими імпульсами паралізувати ні Екельгафта, ні боса, ні охоронців. Охоплений шаленим гнівом, він піддався звичайному людському пориву і кинувся на свого супротивника з наміром розтрити, розквасити його гидотливу мавп'ячу пику.

В ту ж мить один з охоронців вдарив Петера рукою револьвера по голові і збив з ніг. Стар відчув пекучий біль в тімені. Щось гаряче й липке поповзло йому за шию, і він непритомним повалився на підлогу.

Втеча з тюрми

Голова важка, стугонить. До горла підкочується млюсть. Хочеться розплющити очі, але щось немов попритискувало гарячими п'ятаками повіки. Всередині пече — випікає.

Врешті Петер розірвав повіки, зиркнув поперед себе. Побачив тільки сліпучо, білу стелю, залиту яскравим світлом. Перевів очі ліворуч — знову стіна, праворуч — теж стіна. Аж онде віконце. Він все пригадав: страшні вирячені очі поліцай-президента, його хрипкий окрик, щось пекуче, гостре б'є в тім'я...

Петер підняв голову, роздивився навкруг себе. Тепер збагнув, що він у тюремній камері. Невеличке приміщення охайне, все пофарбоване в білий колір. Вгорі — сліпуча електрична лампочка забиває памороки, давить на мозок.

Йому пригадалося все, що він читав про тюрми, про в'язнів, і він став усвідомлювати, навіщо й до чого ота яскрава лампочка під стелею. Це теж частка тортур, яким піддаватиме його поліцай-президент. Це не світло, а пекуче настирливе око, що залазитиме йому в душу, гнітитиме його день і ніч, доки не висотає з нього останні сили, доки він, позбавлений волі і самовладання, не стане слухняною іграшкою в руках поліцейських властей.

«Я, всемогутній, непереможний, мушу скніти в цій дірі й мушу гинути заради примх якогось мопса? — Подив і лють піднялися гарячою хвилею в душі Петера. — Я вчинив дурницю, і це привело мене в камеру. Але досить. Зараз воли заспівають під мою дудку».

Він підійшов до дверей і заглянув у вічко. Та воно було зачинене ззовні, з коридору. Це ускладнювало справу. Але треба діяти, негайно діяти! Тільки як? Адже, не знаючи людини, не бачачи її в вічі, він не здатен підкорити її своїй волі. Кого він примусить відчинити йому двері? Хто стане жертвою його гіпнозу?

Охоплений відчаєм, Петер став крокувати по камері. Думав про Евеліну, та від тих думок ще більше зростав його неспокій. Минали години, можливо, вже десятки годин, але він ще не зробив жодного кроку для її порятунку. Він — завойовник всесвіту!

Безсилля породжувало в ньому незвідану раніше лють. Тільки б вирватись звідси, тільки б оволодіти становищем! О, він зуміє довести їм, що «людина — залізне серце» вміє мститися за вчинені їй кривди.

«Я мушу сконцентрувати свої думки і прийти до певного рішення», подумав Петер. Він сів на невисоке ліжко з тоненьким джутовим матрацом, застеленим грубою повстяною ковдрою, і замислився. На кожному поверсі в'язниці, напевно, чергує один

поліцейський. Треба, щоб він підійшов до камери. Тоді можна буде роздивитися його і діяти. Але як його покликати?

Петер насторожив слух. Страшна німота виповнювала приміщення в'язниці. Було так тихо, що Петеру здавалося, ніби зін чує ледь-ледь вловиме посвистування з грудях. «Моє серце», думав він. — Вони замкнули людину з механічним серцем, мене, безсмертного і непереможного. О, кляті! Кляті! Що це? Кроки? Так, так, здається вони йдуть».

В коридорі, справді, почулася чиясь хода. Петер одним стрибком підскочив до дверей і став шалено гамселити по залізній оббивці. Але масивні, амортизовані на м'яких гумових шарнірах двері поглинали стукіт. Петер майже не чув ударів. Тільки дарма набив собі кулаки.

Повернувся до вікна і саме в цю мить почув, як клацнуло вічко. Охоронець заглянув до камери. Петер рвучко повернувся до дверей, але було вже пізно. Вічко зачинилося.

Кілька разів після того Петер чув клацання в маленькому залізному віконці — напевно, за ним невідступно слідкували. Але кожного разу, коли він намагався побачити охоронця, металевий п'ятачок з легким стуком затуляв отвір.

Минав час, Петер думав про Евеліну. Яке лихо могло скоїтися з нею? Може, її пограбовано, знівечено, заточено в таку ж сліпучояскраву камеру? Він знав, що володіє страшною силою, і водночас усвідомлював своє ганебне безсилля.

Раптом йому на думку спала цікава вигадка. Він обдурить охоронця. Він заманить його в камеру і тоді...

Петер швидко підсунув до вікна ліжко, перекинув його. Потім зняв піджак і одним рукавом став обмотувати собі шию. З такою недосконалою петлею обережно, навмисне обережно й поволі, виліз на перекинуте ліжко. Зачекав трохи, спустився додола. Через хвилину почав знову чіплятися за залізні прuti. Підтягнувся раз, вдруге...

В коридорі загупотіли поквапливі кроки. Завила сирена. Значить, його маневр вдався. Охоронець вчинив тривогу помітивши підозрілі дії Петера. Адже в'язень, про якого піклувався сам поліцай-президент, намагався повіситися на залізних ґратах вікна!

Але Петер не залишав своєї справи: він уже стояв на ліжку і, дотягнувшись до вікна, поквапливо прив'язував другий рукав піджака до металевих ґрат.

— Стійте! — розітнувся позаду переляканий вигук дозорця.

Стар повернув до нього обличчя і зміряв його обережним вивчаючим поглядом. Здається, все йде як слід. Тепер можна діяти.

В камеру тим часом зайшло кілька поліцейських, і серед них — начальник в'язниці.

— Схаменіться, Стар! — гукнув начальник в'язниці, його маленькі очі на квадратному обличчі сердито виблискували. — Злізайте негайно донизу, ми все одно не дозволимо вам накласти на себе руки!

— Гаразд, я злізу, але відійдіть до дверей, — примирливим тоном озвався Стар. Його мозок вже працював з максимальним напруженням.

Поліцейські слухняно відійшли до виходу.

Петер зліз на підлогу.

Розставивши широко ноги, він пильно дивився на тюремників. Дивився і поволі, з настирливою невідступністю влазив їм у душу своїм поглядом. Підняв руку і раптом, трохи притишеним голосом урочисто промовив:

— Складіть зброю... там! — Він показав рукою на найдальший куток під вікнами. — Негайно, всі до одного!

Сім чоловік, що були в камері, поволі, немов у півсні, втупившись у Стара, попрямували в куток і покидали на підлогу зброю. В очах начальника в'язниці, в поглядах інших тюремників з'явилися дивні гарячкові вогники. Здавалось, вони втрачали розум, і їх пройняв якийсь фанатичний безтямний порив, якась звіряча відданість. Зброя на підлозі, руки по швах, очі — невідривно спрямовані на Стара. Кожен нерв, кожен м'яз напружені до краю. Зараз він дасть команду, і вони сліпо кинуться її виконувати. Вони вже втратили людську подобу, вони вже придаток, безвільна часточка його нервів, його думок.

— А тепер всі в коридор! — гримів наказ Стара.

Слухняні, збиті до купи тюремники, товплячись, віддавліючи одне одному ноги, посунули з камери. Позаду крокував Петер.

Кілька охоронців, що трапились їм в коридорі, спочатку здивовано витріщились на цю незвичайну картину. Але Стар одразу ж приєднав їх до гурту.

— Ей, ви, в коридорі! Сюди, до мене!

І вже не сім, а десять, п'ятнадцять чоловік, немов слухняна черідка овечок, тупотіли яскраво освітленим коридором.

— Стій!

Люди зупинились.

— У кого ключі від камер?

Начальник тюрми, — втягуючи перелякано свою квадратну голову в плечі, проштовхався наперед.

— До ваших послуг, пане Стар, — мовив він. злегка заїкаючись. — Ключі у чергових по коридорах. Лецков, Зееле, Францмам.....сюди! — звернувся він до своїх підлеглих.

Троє поліцейських підійшли до начальника в'язниці.

— Віддайте ключі панові Стару.

Петер спинив їх одним жестом руки.

— Ні, робіть те, що я вам накажу.

Стара охопило гарячкове почуття свавілля і дикої помсти. Ось зараз він відплатить за все. Нарешті він по-справжньому доведе свою силу. Він розтрощить цю кляту в'язницю, він розжене цих нелюдів — тюремників.

— Відчиняйте камери!

Заклацали замки, загнукали двері.

Десятки людей, — сірих, виснажених, зведених до останньої грані відчаю, почали виходити з камер. Це була в'язниця кримінальних злочинців.

Петер побачив озвірілі, напівдикі обличчя вбивць, злодіїв, бродяг. Вони виходили несміливо, крадькома, зиркаючи похмуро спідлоба злісними, глибоко запалими очима.

З другого й третього поверху спускались нові й нові в'язні в смугастих штанях і куртках, в жовтих фесках і важких дерев'яних черевиках. Коридор сповнився приглушеним гомоном, перестуком дерев'яних підборів, брязкотом заліза.

Петеру зробилося страшно. Він ніколи не думав, що таїться в темних закавулках його міста, в світі отих напівздичавілих людей, які кожного дня, кожної години творять найжахливіші

злочини, топчуть найсвятіші людські почуття, нівечать людську гідність. Ось невелика часточка того підземного світу. Ось його пожадливі ненажерливі руки, його дика, проступаюча в кожній рисці обличчя жадоба грабунку, вбивства. І це в той час, коли пани з корпорації «Золотого ангела», всі оті імперські міністри твердять щоденно про соціальну рівність, про зростаючу культуру населення. Хіба ж не вони локаутами^[6] на заводах, розоренням фермерів спричинилися до існування оцієї армії нелюдів і вбивць!

А в'язні натискували, п'яніли від усвідомлення своєї свободи. Вони вже шастали галасливими зграями по коридорах, збившись в купки, про щось домовлялися, гарячково до чогось готувалися.

Тоді Петер, піднявши догори руку, гучно крикнув:

— Всі, хто є в коридорі, на вулицю!

Сотні людей скорилися його волі. Секунда, друга, і вони покірною масою рушили до виходу. З ними змішалися поліцейські. Хтось боляче штовхнув Петера, хтось притиснув його до стіни.

— Швидше! Швидше! — гукав Стар, намагаючись криком заглушити в собі мимовільний страх перед цим озвірілим табуном людей. Немов тріска, підхоплена повинню, він плив довгим коридором. Він відпихався руками від смугастих халатів, з огидою відвертав обличчя від смердючих тіл, що лізли йому під самий ніс, і думав: «Я знову втрачаю владу над становищем, знову щось сильніше від мене кидає мною, немов нікчемною смітинкою. Де ж моя дивовижна воля? Що я можу вдіяти з цими людьми?»

Його опанувало легке каяття: навіщо він зробив це? Він накаже охоронцям навести лад. Досить! Треба кінчати з цим.

І геть, геть звідси.

Опинившись на дворі, оточений вируючим натовпом, Петер розшукав очима кілька сірозелених постатей з крислатими кашкетами на головах — то були збиті до купи й затиснуті в куток тюремного двору охоронці і, напруживши всі сили, гукнув:

— Гей, ви, — до мене!

Голос його потонув в оглушливому гаморі, немов писк пташеняти серед збуреної громобійної ночі.

Тоді він закричав майже істерично:

— Начальник тюрми, до мене! Охоронці, до мене!

І не встигли ще поліцейські проштовхатись до нього крізь сіробрудну каламуть смугастих курток і жовтих фесок, як він вже, не думаючи, віддав наказ. Дикий. безглуздий наказ, котрий міг породити тільки його гарячковий, манячливий мозок.

— До зброї! Всіх загнати в камери!

Можливо, за інших умов, поліцаї не зважились би на такий крок — адже ї оточувало справжню море оскаженілих людей, Але тепер вони діяли швидко, з точністю механізмів. Не звати звідки в їхніх руках з'явилися карабіни і скорострільні автоматичні пістолети. До першої групи поліцаїв приєдналося більше двадцяти повністю озброєних охоронців, які були в караульному приміщенні.

Петер бачив, як очолена начальником тюрми варта почала з двох боків наступ на в'язнів. Злочинці чинили оскаженілий опір. Збуджені думкою близького звільнення, вони з безтямною люттю відбивалися від охоронців.

Перед Старом розгорнулася картина справжньої баталії. Спочатку вартові намагалися загнати в'язнів назад в приміщення тюрми криками і ударами прикладів.

Але ось пожбурена кимсь каменяка повалила на землю одного з поліцаїв. Одразу ж заgrimіли постріли. Стогони поранених і вмираючих заповнили просторе тюремне дворище.

Кулі засвистіли над головою Стара. Якийсь здоровенний чолов'яга, зірвавши з себе смугасту куртку, з божевільними очима кинувся на поліцая, що стояв неподалік від Петера. Поліцай, майже не цілячись, прошив його короткою пістолетною чергою. В'язень зробив ще два-три кроки і, розмазуючи по обличчю кров, впав біля ніг Петера. Він корчився в передсмертних муках, намагаючись судорожно дотягнутися до Петероваго черевика.

Блідий, тремтячий, Стар підскочив до начальника тюрми, — той саме безжалісно топтав разом з двома охоронцями вже

майже бездиханне тіло у смугастому вбранні, шарпнув його за плече і розпачливо крикнув йому в обличчя:

— Випустіть мене звідси! Негайно відчиніть двері і виведіть мене геть!

Через кілька хвилин Стар у супроводі двох поліцаїв пройшов до запасного виходу. Охоронці з напруженою готовністю відчинили маленькі двері, що вели з підвального приміщення тюрми на вулицю і, виструнчившись, запопадливими очима впилися в Петера. Він, не озираючись, шаснув у відчинені двері і зник у глухому завулку.

ЧАСТИНА ДРУГА

Голубий беркут

На загородній віллі Германа Тода зібралась нарада керівних діячів корпорації «Золотого ангела».

Герман Тод, політичний бос Ганс Шаукель, поліцей-президент Екельгафт і ще кілька високопоставлених осіб сиділи в невеликій затишній вітальні. Глибокі м'які крісла, довгастий овальний стіл, вкритий темносиньою оксамитовою скатертиною, великий екран телевізора, що займав усю стіну праворуч від дверей — оце й все, що могло впасти в вічі при побіжному огляді кімнати Тода.

Обговорювались останні тривожні вісті: зникнення Берна і фактичний провал розрахунків на механічне серце.

— Нічого втішного, панове, — порушив мовчанку Герман Тод, злегка помахуючи своєю сухорлявою з орлиним носом головою. — Про становище розкаже Шаукель. Прошу, Ганс.

— Єдине, що я можу вам сказати, панове, — почав Шаукель, — це мої міркування відносно Петера Стара. Ви знаєте, що Стар — перший вдалий експеримент Берна, його перша людина з механічним серцем. Результати операції Берна виявилися такими несподіваними й разючими, що перед нами постає можливість пошуків нових шляхів, навіть тепер, після втечі Берна. Мозок Петера Стара активізований до краю. Я не можу пояснити цього науково, але політичні наслідки факту для мене цілком ясні.

— Перший політичний наслідок — скандальна подія в карній тюрмі, — пробуркотів опасистий чоловік в пенсне на довгому золотому ланцюжку.

— Випадок у тюрмі? — повернувся до нього бос.

— Так, так, пане Шаукель. — Корпоратист кивнув своєю волячою головою, від чого одвислі зморшки-мішки на підборідді в нього м'яко заколивались. — Я маю на увазі подію, яка коштувала життя восьми поліцейських і яка призвела до

божевілля начальника в'язниці. Я вже не кажу про вбивство ста двадцяти п'яти карних злочинців, хоч і це викликало в країні не дуже схвальну реакцію...

Шаукель рвучко підвівся. Обпершись на стіл, він підвів урочисто голову і промовив з тріумфом:

— Так, ви маєте рацію, але, як то кажуть, нема лиха без добра. Ця подія відкрила нам очі. Ми дізналися, хто такий Стар, дізналися, що він володіє страшенною надлюдською силою. Він може спинити загін поліції, полк, дивізію, може викликати заворушення серед населення, може, зрештою, примусити кожного з нас стати його вірним слугою. Могутність його мозкових імпульсів жахлива. Але ми вже знаємо й деякі подробиці, котрі проливають світло на його «ахілесову п'яту». Петер Стар мусить бачити свого ворога. Він може діяти на великій відстані, але він не здатен привести до покори людину, яку не бачить... Мені здається, що...

— Я волів би, щоб менше здавалося! — озвався жовчним тоном той самий корпоратист у пенсне.

— Мені здається, — провадив далі несхитно Шаукель, — що людина без серця не така вже й страшна. Всі плітки про його непереможність не варті ламаного гроша.

В кутку підхопився поліцай-президент Екельгафт. Досі він сидів мовчки, запобігливо утримуючись від розмови.

— Так, так, панове, — майже прохрипів він своїм надтріснутим од вічного вигукування голосом. — Ми даремно турбуємось... Запевняю вас, панове, що таємна поліція швидко впорається з цим суб'єктом... Агентурні розшуки вже розпочались... Людина в такому стані, як Петер Стар, не може не залишати після себе слідів. Зрештою, ми таки запопадемо його в свої руки і одразу ж...

— Що ж ви одразу зробите з ним? — Герман Тод спрямував на Екельгафта насмішкуватий погляд своїх порожніх очей

— Ми одразу ж знищимо його, — скоромовкою випалив поліцай-президент.

Повертаючи на всі боки свою плескату голову з мавпячим лобом, Екельгафт обвів присутніх тріумфуючим поглядом.

— А чи не занадто покvapливе ваше рішення, пане поліцей-президент? — прошамкав сухими губами імперський міністр.

Ганс Шаукель, хутко блимнувши на Тода крізь вузькі шпаринки очей, збагнув думку міністра і рішуче втрутився в розмову:

— Мені здається, що такий захід в цьому випадку не виправдає себе. Треба все добре обміркувати. — Він говорив неквапом, збираючись з думками. — Знищення... я розумію — це метод таємної поліції. Криміналісти воліють діяти обачніше, але... — І раптом його осяяла думка. — Ми залишимо Петера Стара живим. Обов'язково залишимо його живим.

— Як! — вигукнув корпоратист в важкою волячою головою. — Ви хочете, щоб він зруйнував нашу державу, щоб він викликав страхітливий заворушення серед робітників?

— Я нічого не хочу...

— Пане Шаукель, — обережним шанобливим тоном докинув з свого кутка поліцей-президент, — ви завжди вимагали рішучих дій...

Політичний бос поклав на стіл свої товсті руки з червоними пальцями-сосисками. Він уже твердо знав, як діяти, і тому впевненість пройняла кожен його рух і кожне його слово.

— Дозвольте мені, панове, викласти перед вами мої міркування, — заговорив він стриманим, але досить наполегливим тоном. — Перш за все, я хочу нагадати вам, що справа Берна має не тільки воєнно-стратегічне значення, але й неабияке політичне. Роботи Берна тісно переплітаються з дослідженнями червоних, які теж прагнуть розв'язати проблему довголіття. Останнім часом преса на Сході високо оцінила його роботи над створенням штучного серця. До речі, там ще не знають про успішний результат цих робіт. Червоні визнають, що їхні відкриття в галузі відновлення клітин дадуть найбільший ефект в разі використання робіт Берна. Не знаю, що там в них.

І до чого, ця клята наука ніколи не була мені до смаку, але загалом справа уявляється досить серйозною. Визнання червоних — це заклик до спілкування вчених всіх країн, це підрив наших стратегічних позицій. Таким чином, — бос проникливим поглядом обвів учасників засідання, — таким

чином, перший висновок: механічне серце ні в якому разі не повинне потрапити до рук червоних. Другий висновок: необхідно не тільки посилити розшуки Берна, але й використати в наших інтересах людину з механічним серцем. Петер Стар допоможе знайти свого рятівника й друга і своїм мозковим впливом примусить хірурга діяти на нашу користь. До речі, ви, напевно, знаєте, що вони давні товариші...

— Ваші плани нереальні! — роздратовано вигукнув корпоратист з волячою шиєю. — Тільки знищення!

— Я теж за знищення! — верескливо вигукнув сухорлявий старик з маленькою бородою-еспаньйолкою, який весь час мовчки прислухався до розмови. Це був власник контрольного пакету акцій кількох найбільших атомних заводів Ерік Фінс. — Досить ми хвилювалися. Того й дивись, що Петер Стар примусить нас відписати на його ім'я всі наші акції.

Поважні особи, що сиділи в глибоких, затишних кріслах, стривожились, немов рій ос, до яких вкинуто трутня, їхні обличчя набули незвичайної рухливості, голоси зазвучали тривожно й вимогливо.

— Тільки вбити...

— Вдатися до зброї. Район перебування Петера Стара повинен бути знищений і спалений вщент.

І серед того різнобою голосів, хрипких, надривних, верескливих, немов брязкотіння бляхи, почувся раптом владний голос імперського міністра:

— Панове, наш шановний друг Ганс Шаукель має рацію. Ви забули, панове, одне: Петер Стар — не тільки загроза, але й дарунок бога. Він зробить нашу армію наймогутнішою і найжорстокішою в світі.

— Але як?

— Про що ви, пане імперський міністр?

— Він тільки може розладнати нашу армію.

Герман Тод одірвався від спинки крісла і, наблизивши свої впалі груди до столу, рівним тоном, немов диктуючи наказ, промовив:

— Випадок у тюрмі, панове. Петер Стар примусив охорону тюрми вчинити найбезглуздіші речі. Він зіткнув між собою

десятки людей, які, не шкодуючи життя, почали знищувати одне одного. А коли він дасть наказ дивізії, армії, всім нашим збройним силам, коли він на кілька місяців перетворить наших солдатів на слухняні автомати — це ж буде щось неймовірне, — щось... я просто не знаходжу слова... це буде нашим тріумфом!

Виступ Германа Тода приголомшив членів корпорації. Його план, який в першу мить здався безглуздим, несподівано давав у їхні руки могутню зброю для завоювання світу. Як тільки досі це не спало нікому на думку? Петер Стар — це мільйонна армія автоматів, це розгром комуністичної конфедерації.

Обличчя боса Шаукеля одразу ж набуло владного, дещо зухвалого виразу. Бос збагнув, що його думки цілком збіглися з міркуваннями імперського міністра. Обвівши всіх гордовитим поглядом, він мовив:

— Берн втік від нас, але тепер він не потрібний нам. «Людина без серця» розв'яже всі наші проблеми. Треба діяти, якомога швидше діяти. Пане Екельгафт, — звернувся він до поліцай-президента, — які вжито заходи для виявлення місцезнаходження Петера Стара?

— Перш за все, ми стежимо за його квартирою.

— Невже ви гадаєте, що він знову повернеться додому?

— Він обов'язково мусить з'явитися додому, — з певністю відповів поліцай-президент. — Зараз всі його думки спрямовані на розшуки дружини, яка зникла за невідомих обставин.

— Гаразд, стежте за його домівкою. — Ганс Шаукель звернувся поштиво до імперського міністра — Як ти гадаєш, Герман, візьмемо його силою чи, може, шанобливо запросимо його. Надішлемо твого особистого листа. Відверто скажемо йому, що він нам потрібний не як бранець, а як рівноправний партнер.

— Так, так, — заповідливо погодився Екельгафт, який зрозумів, куди тепер віє вітер. — Мої люди зуміють переконати Петера Стара, я в цьому твердо впевнений.

Відповіддю Екельгафту були тільки холодні, майже неприховано глузливі, зневажливі погляди корпоративістів. Цю людину зневажали і водночас її боялися. Права рука Германа Тода, керівник таємної поліції, Екельгафт був здатен наробити

чимало прикростей навіть найбільш високопоставленим особам у державі.

Однак, службові якості Екельгафта цілком задовольняли членів «Золотого ангела». Його необдуману жорстокість, сліпа відданість справі корпоратистів примушували корпорацію терпляче зносити в своєму середовищі цю відразливу особу.

В кінці розмови Герман Тод наче щось згадав — рвучко підвівся з свого крісла і, попрохавши гостей трохи зачекати, вийшов у сусідню кімнату. Багатозначний жест, яким він підкріпив слово «зачекайте», насторожив присутніх. Напевно, щось важливе. Можливо, якась новина або одержано термінову телеграму з-за кордону, про яку він забув сказати серед гарячкових розмов і суперечок.

Тод повернувся дуже швидко. Його сухі губи були міцно стулені.

— Панове, — звернувся він до присутніх, — сьогодні о восьмій вечора почнеться заповнення останнього резервуара Голубого Беркута в Штірвальді. Ми спостерігатимемо за цією операцією з допомогою телевізора...

Гості пожвавішали. Останній резервуар, тобто шостий, мав завершити створення грандіозної захисної смуги вздовж східного кордону країни. Смугу готували на випадок успішного контрнаступу ворожих військ у майбутній війні.

Офіційно було оголошено, що резервуари, власне, шість великих штучних озер, розташованих у гірській місцевості, на висоті двох-трьох тисяч метрів над рівнем моря споруджуються виключно для мирних цілей. В разі посухи вони використовуватимуться для зрошення полів. Крім того, наявність грандіозних водних резервів, — так стверджували офіційні повідомлення, — сприятиме підвищенню судноплавності рік, пом'якшенню кліматичних умов тощо.

— Ви справді приготували для нас приємний сюрприз, пане міністр, — вигукнув зраділо один з корпоратистів.

— Я не хотів лишати вас в поганому настрої після сьогоднішньої розмови. — Герман Тод глянув на ручного годинника. — Ще маємо десять хвилин, — промовив він сухо. Поки що я хочу вшанувати моїх дорогих гостей смачним

напоєм. — Він натиснув на кнопку, що була в бильці крісла, і коли до кімнати зайшла огрядна красива покоївка, лагідним тоном попросив: — Гелено, почастуйте нас квасом. Так, так, панове, я хочу, щоб ви скуштували звичайнісінького сільського квасу. Не забувайте, що я житель села, принаймні все дитинство провів у батьковому маєтку і люблю наші сільські страви й напої.

Потім Тод включив телевізор. Екран спалахнув одразу рівним, ледь-ледь хвилястим світлом. В наступну мить перед очима присутніх з'явилась невеличка кімнатка. Стіни її були викладені балками, а на підлозі лежало кілька великих шкур — чи то ведмедячих, чи то оленячих. Кімната нагадувала приміщення якоїсь північної факторії. Незабаром на екрані з'явився чоловік у сірому спортивному костюмі, з загнутою люлькою.

Тод промовив:

— Як справи, Грюнтер?

— Доброго вечора пане імперський міністр, — відповів стриманим діловим тоном чоловік на екрані. Він стояв посеред своєї маленької зрубової кімнати. — Все готове для затоплення. Війська виводять з котловану останніх жителів. Це фанатики, які не вірять в те, що їхні землі справді будуть залиті водою. Їх доводиться просто силоміць, під дулами гвинтівок виганяти з халуп...

— Грюнтер, — перебив його імперський міністр. — розкажіть нам детальніше про Голубий Беркут. Зараз в моїй кімнаті зібралися члени Ради корпорації. Я сподіваюся, що в вашій конторі немає сторонніх людей?

— Я сам, пане міністр.

— Тоді викладайте все, — наказав Тод.

— Ви знаєте, — почав Грюнтер рів ним, діловим тоном, — що призначення водосховищ по лінії Лангенау — Тейхово — Штірвальд нагромаджувати величезні маси води на випадок стратегічного контрнаступу червоних армій. Озеро Голубий Беркут — найбільше в усій системі. Після повного затоплення воно не поступиться за розміром найбільшим озерам Альп. Але головне не в цьому. Па дні і в берегах резервуару вмонтовано кілька сот грандіозних атомних реакторів — нагрівачів, які

протягом десяти годин можуть нагріти мільйони кубометрів води. Зважте, панове, також на те, що одразу ж після виконання всього резервуарного обсягу, в нього буде вліто кілька сот кубометрів спеціальної хімічної речовини, яка підвищить температуру кипіння води до п'ятисот градусів. Ми одержимо щось схоже на розплавлений метал — страшну всеспопеляючу рідину.

— Непогана купіль для наших страйкарів, — докинув буркитливим тоном Екельгафт.

— ...А в разі наступу ворожого війська ця величезна маса пекельно гарячої води буде випущена на рівнини. Там, де прокотиться вируючий смерч, залишиться тільки спалена земля. Ворога буде знищено протягом кількох годин.

— Так, але ж там землі моїх дідів і прадідів, — не втримався один з корпоратистів.

Інженер на екрані, ніби вгадавши можливі зауваження, продовжував далі:

— Привілейовані особи будуть сповіщені про наближення операції за п'ять шість годин — час цілком достатній, щоб, скориставшись гелікоптером або літаком, залишити зону майбутнього затоплення. Щождо населення... ну, панове, ми не можемо керуватися альтруїстичними принципами там, де йдеться про збереження наших політичних ідеалів. В разі відступу ми так чи інакше назавжди втратимо ні землі. Зрештою, ми, інженери, виконуємо тільки вашу волю, панове члени корпорації. Ми тільки здійснили ваші загальні настанови, втіливши їх в конкретні дії...

— Здається, вже час, — нетерпляче перебив інженера Герман Тод.

— Слухаю, пане міністр, — послужливо відповів інженер. — А зараз, панове, наш оператор буде включати окремі об'єкти споруди, і ви зможете слідкувати за ходом затоплення котлована.

На екрані телевізора корпоратисти побачили величезну долину, затиснуту між пасмами гір, яка простягнулася на кілька десятків кілометрів. Ширина її не перевищувала шести-восьми кілометрів. Це була улоговина з похилими берегами, порослими

лісом і чагарником. Вздовж правого схилу тулилися невеличкі, переважно дерев'яні халупки з плоскими дахами, біля яких метушилися люди. Вони вантажили на автомашини свої речі, гаряче про щось розмовляли.

Вдалині серед чагарів, що росли на дні майбутнього озера, з'явилися невеличкі постаті в сірозелених френчах і плескатих кашкетах. Вони йшли кількома шеренгами, тримаючи в руках автоматичні карабіни, а поперед них плентались німечні, втомлені люди в широких крилатих капелюхах, з важкими клунками за спинами. Серед них були жінки й діти. Війська силоміць виводили з котлован а останніх жителів долини.

Ось вони наблизились до будиночків. Раптом солдати і вигнанці спинились. На екрані було добре видно, як жінки кинулись до солдатів, змішалися з ними.

— Гюнтер, поясніть мені, що там трапилось? — гукнув у мікрофон імперський міністр.

— Жителі долини не хочуть залишити долину. Солдати одержали наказ застосовувати зброю.

— Невже оті нікчеми сподіваються, що їхній опір може змінити справу? — вигукнув Шаукель.

— Передайте мій наказ: діяти рішуче й безжалісно! — твердо промовив Герман Тод.

В напівтемряві, ледь освітлений голубуватим відблиском екрана, він нагадував страшного шуліку-степовика, з довгою жилавою шиєю, яструбиним носом і жовтим, як слонова кістка, черепом.

Біля будиночків вже зав'язався справжній бій. З долини безперестану підходили шеренги солдат, а з селища набігали нові юрми селян і робітників. В руках у декотрих з'явилися кирки, заступи, ломи.

Пролунав перший постріл — гучний, розкотистий, немов гірський обвал — і покотився луною по долині. За ним гримнув другий, третій...

— Що вони роблять? — роздратовано озвався в пільмі один з корпоративістів. — Про ці події дізнається весь світ, і тоді нам не спекатися лиха.

— Панове, я все передбачив, — холодним вбивчим тоном промовив з свого глибокого крісла Герман Тод. — Сподіваюся, що ви виправдаєте мої рішучі заходи. Країна і весь світ нічого не знатимуть про ці події.— Потім, звертаючись до екрана, власне — до мікрофона, він наказав: — Грюнтер, час кінчати справу.

На екрані з'явилася постать інженера. Він стояв біля маленького вертольота, вже налаштованого для підйому. Гвинти його зі свистом розрізали повітря. Інженер, в льотному шоломі, у великих шкіряних рукавицях, давав комусь останні накази.

— Пане міністр, — промовив він трохи схвильовано. — Війська ще не вийшли з котлована. Крім того, на об'єктах ще залишилось кілька наших інженерів, вони востаннє перевіряють атомні реактори...

— Досить розмов, Грюнтер! — підвищив свій голос імперський міністр. Негайно виконуйте наказ.

— Слухаю, пане міністр, — глухим голосом одказав головний інженер.

Знову на екрані змінилася картина, Корпоратисти побачили десять величезних залізобетонних споруд, які за формою дуже нагадували ангари. Тільки над півкруглими дахами в них височіли широкі розтруби.

Раптом над розтрубом бетонованих споруд-велетнів вдарили водяні фонтани. Очевидно, тиск води був колосальний.

Водяна хмара на кілька хвилин затягнула весь екран. Але ось струмені трохи послабли, вітер відніс убік водяне марево, і одразу ж відкрилася жахлива картина. Десять бурхливих потоків, скаженіючи, ламаючи на своєму шляху дерева і поодинокі будівлі, рвалися до дна улоговини.

Охоплені жахом люди, рятуючись від неминучої загибелі, суцільними лавами тікали від насосних станцій. Чулися відчайдушні крики, дитячий лемент. Кволі й старші віком падали під ноги тих, що навалювалися ззаду. Їх безжально топтали, мішали з землею.

Вода вже розтікалася широким плесом по дну улоговини. Перші стрімкі ручаї доганяли втікачів. Люди брели по воді, падали, захлиналися, повзли навкарачки.

А вдалині, немов велетенські неземні чудовиська, чорніли контури насосних станцій з казково красивими султанами води. З затаєю впертістю вони випльовували смерть, і не було їхньому шалу ні спину, ні перепони.

— Ох! — зойкнув хтось істерично в напівтемній кімнаті.

Всі обернулись і побачили покоївку Гелену. В темноті виблискували її великі чорні очі, немов тими очима вона ввібрала в себе весь жах, всю безпорадність нещасних, приречених на загибель людей.

— Гелено, хто тобі дозволив заходити без виклику? — розгнівано спитав імперський міністр.

— Я... я на хвилину... — почала виправдовуватись жінка, — я принесла вам квасу, який ви мені загадували...

Вона схилила голову і боязко, як шкодливе дівча, пішла до дверей.

— Ось бачите, — звернувся Тод до присутніх, відриваючись на мить від телеекрана, — мене називають надмірно жорстоким, але в себе вдома я навіть нездатний тримати в покорі служниць.

— Дивіться! Дивіться, що там коїться! — вигукнув хтось з присутніх.

На екрані тим часом все різко змінилося. Весь простір уловини перетворився в суцільне вируюче море. Тільки подекуди над водяним плесом витикалися осиротілі будівлі виселка. Серед шумовиння й піни борсались поодинокі людські постаті. Сотні людей, допіру пройнятих нестримною обопільною ворожнечею, стали жертвами неблаганної водяної стихії.

Кімната сповнилась гнітючим мовчанням. Тільки легке шурхотіння хвиль виривалося з динаміка телевізора. Грандіозне море смерті піднімалося в берегах. Жодного свідка, жодної людини, яка бачила його народження, не лишилося в живих. Напевне, про це подумали всі, хто був у кімнаті. І, мабуть, кожний подумав про єдину людину, яка уникла смерті — про старшого інженера Грюнтера.

— Він утік вчасно, — з задоволенням констатував імперський міністр, — і, таким чином, звільнив нас від цілого ряду серйозних політичних наприємностей.

— Що ж ви маєте на увазі? — спитав сухенький Ерік Фінс.

— О, панове, я дуже багато чого маю на увазі,— відповів Герман Тод підкреслено спокійним, розважливим тоном, поринувши в своє глибоке крісло. Він втомлено відкинув назад голову, — Я маю на увазі, перш за все, інтереси «Золотого ангела». Про цього невинного хлопчика треба інколи піклуватися.

— Але ж у хлопчика міцні крила, — ввернув улесливим тоном Шаукель, зобразивши на своєму круглому опецькуватому обличчі хитрувату міну.

Той кволо кивнув головою.

— Так, так, крила... Ти маєш цілковиту рацію, Ганс. Крила і дужі м'язи... — Міністр раптом замовк.

— «Золотий ангел» має також добру голову, — промовив ввічливо один з корпоратистів. — Це ваш світлий розум, пане Тод.

— О, так, світлий розум... Дякую за визнання До речі, ми говорили допіру про Голубий Беркут. Я хочу повідати вам, панове, свої міркування. — Герман Тод говорив в'ялим, байдужим тоном, немов йшлося про найзвичайнішу річ у світі,— Бачите, панове, людська порода має дивну властивість: вдовольнитись дрібною помстою за велику кривду

Герман Тод дістав зі столу коробку з сигарами і запалив. Обгорнувшись голубоватою хмаркою диму, відкинувся головою на спинку крісла, мрійливо втупився очима в стелю. Мить щось пригадував.

— Я пересвідчився в цьому ще замолоду, — почав він, шамкаючи сухими безкровними губами. — По сусідству з нашим маєтком жив один заповзятливий землевласник-ділок. Одного разу йому здалося застрахувати свої землі і весь майбутній урожай на дуже пільгових умовах. Якась нова страхова компанія, завойовуючи собі клієнтуру, пропонувала дивовижно високі страхові ставки. Сусід одразу ж зметукував, що ця історія може принести йому немалий зиск. Коли хліб визрів, він потай наказав своєму управителю підпалити поле. Почалась пожежа. Згоріли не тільки його хліба, а й усе збіжжя його наймитів і сусідів-селян. Компанія виплатила йому солідну страхову суму, але в окрузі почалися балачки, що справа нечиста, що це він накоїв лиха.

Оскаженілий натовп прийшов до садиби нашого сусіда. Тоді він наказав зв'язати свого управителя і передав його селянам як винуватця злочину. І що ж ви думаєте, панове? Натовп розтоптав управителя, змішав його з землею і на тому заспокоївся. Дрібна помста зробила свою справу.

— Невже ви... ви хочете... — пробелькотів огрядний корпоратист, знімаючи в подиві золоте пенсне, — ви хочете нашого Грюнтера...

— Ваша догадливість, пане Штюкгауфен, мене щиро радує. Я мав на увазі саме Грюнтера.

Штюкгауфен якого спочатку налякала здогадка про Грюнтера, тепер, захочений словами імперського міністра, вдоволено закивав головою.

— Так, так, значить... Грюнтер, — говорив він заподливо, — чудова ідея. Але, перепрошую, як це...

Герман Тод владно вдарив по столу долонею.

— Інженера Грюнтера буде обвинувачено в державній зраді, в тому, що він навмисно затопив резервуар Голубого

Беркута, не дочекавшись виводу звідні військ і цивільного населення. Свідками його злочину будемо тільки ми з вами, панове. Але... — імперський міністр на якусь хвилину замовк, — операція з затопленням Голубого Беркута пройшла успішно. Тепер ми повинні так само успішно закінчити справу Берна і Стара. Все залежить від нашої ініціативи, пане поліцей-президент! — він кинув останню фразу навмання в темний куток, де сидів Екельгафт.

Але після його слів одразу ж заговорив політичний бос Шаукель:

— Панове, ідея! Трагедія на Голубому Беркуті допоможе нам спіймати Петера Стара. Бог і провидіння не забувають нас, панове.

— О, дорогий Ганс! Говори! — пожвавішав імперський міністр.

Шаукель вдоволено потягнувся в кріслі

— Піймаємо його, як куріпочку. Завтра ж у ранкових газетах треба повідомити про трагічну подію в Штірвальді, оголосити Грюнтера злочинцем і... довести до відома всіх, що поліції й

рятівним загонам вдалося вирвати у смерті кілька чоловік. Можна вигадати окремі імена, але на перше місце поста вить ім'я Евеліни Стар. Хоч він і людина без серця, свою дружину він любить безтямно. Це я зрозумів у той день, коли побачив його в поліцей-правлінні. Прочитавши повідомлення, він обов'язково з'явиться до лікарні. До речі, ми точно вкажемо, де розміщено постраждалих. Петер Стар піде провідати свою дружину, він піде туди, твердо переконаний в тому, що своїми психічними імпульсами захистить себе від будь-якого нападу. Ось тут ми його н візьмемо. Ми заманимо його в темну кімнату, він просто не зможе ні на кого вплинути.

— Непоганий план, — Герман Тод вдоволено провів пальцями по своїх сухих губах. — Ви хочете поставити йому ультиматум.

— Так і... ні.

— Ви хочете благодати його, умовляли?

Панове, — твердим самовпевненим

тоном став пояснювати Ганс Шаукель. — Я запропоную йому джентльменську угоду. Йому буде обіцяно гроші і політичний вплив. Він стане членом корпорації «Золотого ангела». Я трохи знаю характер Стара. Це людина марнолюбна і не дуже принципова в питаннях честі. Досі він мріяв про світову славу вченого, ми запропонуємо йому славу політичного діяча.

— Я боюся, що це буде злий джін, — застеріг боса корпоратист із волячою шиєю і масивним квадратним обличчям. — Ми викличемо злого духа, якого опісля не зможемо приборкати.

— Можливо, що нам доведеться дечим поступитися перед ним, — згодився Шаукель. — Але, панове, зрештою, ми маємо справу з розумною і тверезо мислячою людиною. Ми доведемо йому, та він і сам мусить зрозуміти, що без нас вся його психічна могутність не варта копійки. Разом з нами він стане велетнем. Разом з нами він завоює світ. А далі... Що ж, немає нічого вічного. Мавр зробив свою справу, мавр може забиратися геть, здається, так писав Шекспір.

Пропозиція Шаукеля, хоч і ризикована, в якійсь мірі навіть авантюристична, все ж відкривала блискучі перспективи.

Особливо вона сподобалась імперському міністрові. Обое вони були пройняті нестримним прагненням до наступальної політики, обом здавалося, що саме тепер настав час для великих дій. Корпорація «Золотого ангела» мала вийти на світову арену, підкорити людство своєму безроздільному пануванню. Настав час, і втрачати його було б непоправимим безглуздом.

Тому, коли бос звернувся до присутніх з запитанням, чи підтримають вони його пропозицію, імперський міністр і голова корпорації «Золотого ангела» Герман Тод урочисто промовив:

— Я завжди вірив тобі, Ганс. Тепер ти ще раз довів свою відданість нашим ідеалам Гадаю, панове, що заперечень не буде? «Людина без серця» повинна стати нашою наймогутнішою зброєю. Тож, панове, нехай нам щастить в цьому. Нехай бог допоможе нам звершити великі справи!

«Ти не вмреш, Арнольд!»

Він прокинувся ранком в напівтемній кімнатці зубожілого готелю і довго не міг збагнути, що з ним трапилось. Якісь неясні маячливі образи туманили його голову. В свідомості поволі виринали картини вчорашнього дня: тюрма... ув'язнення... покірні, безглуздо віддані очі начальника в'язниці, кривава колотнеча...

І одразу ж в голові майнула думка: «Евеліна». Можливо, вона вже дома і чекає на нього. Але як зайти в дім. Його, напевно, підстерігає поліція, на нього влаштовано засідку. Чи допоможуть вольові імпульси? Він сильний, коли ворог виступає відкрито, але боротися з агентами, з шпиками...

Він довго ходив по місту, сторожко озираячись навколо. Нарешті, забрів на вулицю Бохум. Пройшовся протилежною стороною, непомітно кидаючи погляди на вікна. Наче ніхто не чатує внизу біля дверей.

Стар підняв голову. Два вікна його квартири були відчинені, одне зачинене. Здається, він лишав відкритими всі. Хто ж це похазяйнував? А може, Евеліна дома!

Петер повернув за ріг, до телефонної будки. Довго прислухався до гудіння в мембрані. Ніхто не озивався. Значить, квартира порожня. Але ж вікно зачинене. Не міг же він забути... Зайти чи ні?

Петер таки зважився. Він прискорив ходу і, насторожено зиркнувши спідлоба довкола себе, зайшов у парадне. Думка працювала напружено, гарячково. Петер піднявся на п'ятий поверх і попрямував до своїх дверей. Мить прислухався. Жодного шереху, квартира німувала насторожено й грізно.

Тоді Петер, ще раз озирнувшись, дістав ключик і поквапливо відчинив двері. У кімнатах не було ні душі. Петер пильно заглянув в кожний закапелок, у кожную шпаринку. По тому, як були розкидані речі, він збагнув, що за час його відсутності ніхто не відвідував квартири.

Стар втомлено опустився на канапу. Його пройняло почуття байдужості і гіркоти. Евеліни немає. Лишився самотнім, без підтримки друзів, без теплого слова, без поради і втіхи.

В невеселих роздумах провів Петер решту дня. Водночас його не покидало тривожне передчуття: за ним мають прийти, його так не лишать в спокої. Тому він лякливо наслухався до найменшого шереху. Час від часу підходив до вікна і сторожко виглядав на вулицю.

Коли перші присмерки заповнили кімнату, Петера почав долати сон. Виснаження останніх днів давалося взнаки. Перевтомлений мозок обгортався туманом. Хотілося впасти і забутись, пірнути в п'ятьму, щоб не було ні механічного серця, ні Берна, ні поліції, яка десь невпинно стежить за ним.

Але він напружував усі сили і відганяв дрімоту. «Уві сні вони схоплять мене. Вони скористаються моєю розслабленістю, і тоді ніякі вольові імпульси не допоможуть мені. Треба чатувати всю ніч. Якщо й на ранок не з'явиться Евеліна, треба тікати».

Щоб відігнати сон, Петер поринув у мрії. Перед ним розіслалась безконечна рівнина, незвіданий простір, де мільйони людей заповідливо, з фанатичним благоговінням чекали його появи. Хвилинами йому здавалося, що величезний натовп звертається до нього і благає порятунку від лютих ворогів. Петер не бачив тих ворогів, але він йшов поперед натовпу і безстрашно

кидався в бій. Найвизначніші державні діячі урочисто вітали його і зичили йому великих успіхів у житті. Наче марево, з'явилася Евеліна. Красива, майже неземна, ледь зрима серед рожевих хмар, вона йшла йому назустріч з широко розкритими обіймами, а за нею піднімалося багряне сонце, Петер засліплено відвернув очі. Чи то сонце, чи її неземна краса, її золотавосонячне волосся палають таким пекучим вогнем? Він простягав до неї руки, і в ту ж мить марево вникало...

Всю ніч Петер ходив рішучим нервовим кроком по кімнаті, ходив вперто, немов в'язень.

Десь о дванадцятій тишу ночі розітнув телефонний дзвінок. Петер кинувся до апарата, немов очманілий. Схопив трубку і, ледве гамуючи в собі хвилювання, промовив:

— Це ти, Евеліно?

Ніхто не відповідав. Він потримав трубку хвилину, другу і потім якимось безвільно поклав її на важіль. Це, певно, поліція розвідує, чи він вдома, чи ні. Значить, скоро завітають зловісні гості. Що ж, нехай. Він знає, як боронитися, він знищить їх.

Знову задзеленчав телефон.

Тепер Стар уже не квапився. Злий, похмурий, зняв трубку. Приклав її до вуха і навіть не запитав, хто дзвонить.

Але мембрана одразу ж відгукнулася улесливим чоловічим голосом:

— Шановний пане Стар!

— Я вас слухаю.

— З вами буде говорити поліцай-президент Екельгафт. — У трубці почулося шамотіння, перешіптування і, врешті, заговорив хрипкий, уже знайомий Петеру голос:

— Сердечне вибачення, пане Стар, за пізній дзвінок...

Стар мовчав, не озивався.

— Ви слухаєте мене, пане Стар? — в голосі Екельгафта забриніли нотки роздратування. — Прошу вас, забудьте прикру подію у в'язниці. Все це сталося зовсім випадково. Ми хочемо говорити з вами цілком відверто і, головне — в дружньому тоні. Так, так, будемо говорити, як друзі.

— Перестаньте базікати, Екельгафт! — урвав його облесливу мову Стар. — Що ви хочете від мене?

— Ну... от який ви, — ображеним тоном відповів Екельгафт. — Я звертаюся до вас цілком щиросердо: ми хочемо побачитись з вами.

— Ми вже бачились, — відрубав Стар.

— Пане Стар, забудьте про минуле. До вас виявляють цікавість вищі урядові кола. З вами хочуть розмовляти...

— Прошу, я не кладу телефонної трубки.

— Пане Стар, — домагався свого поліцей-президент, — телефон — поганий засіб для обговорення важливих питань. Я розумію, що ви не зважитесь прийти до нас, але... якщо ви згодні... я сам завітаю до вас. Сподіваюся, склянка рому чекатиме на гостя?

— Даремно граєте комедію, пане поліцей-президент, — сухо відповів Петер. — Нікуди я не піду і нікого до себе запрошувати не збираюся. Майте на увазі, якщо ви спробуєте проникнути до мене силоміць або хитрощами, я накою страшного лиха. Сподіваюсь, ви не забули про події у в'язниці?

— Ну для чого ж, для чого такий тон? — Петеру здалося, що він почув, як Екельгафт стиха вилаявся. Але ось знову пролунав його привітний голос — Ми не будемо силувати вас, пане Стар. Я запевняю, що за вами не стежать і ніхто не збирається силоміць вдератися до вас. Дуже прикро, але... ви... ви втрачаєте велику можливість.

Петер, не дослухавши, поклав трубку. На його обличчі блукала невиразна посмішка. Він здогадувався, що поліція збагнула його силу і тепер вирішила говорити з ним іншим тоном. Але ж головне не в тому. Головне те, що вони не дають йому спокою. Що вони замислили? Вони думають судити його, вони хочуть помститися за криваву подію в тюрмі? Чи, може, вони просто вирішили спекатися страшного для них механічного серця? У всякому разі, треба остерігатися. Небезпека не минула. Екельгафт говорить правду: напевно, урядові кола таки всерйоз зайнялися ним.

До ранку Петер ходив по кімнаті, пройнятий тривожними думками. Його нерви були напружені вкрай. Кожен звук, найменший шерех викликав у ньому дрож. Коли десь перед

світом на вулиці почулося вищання гальм, він, немов наелектризований, кинувся до вікна.

Три поліцейських машини стояли біля будинку. Темні постаті швидко зіскакували на тротуар і одна за одною зникали в парадному. «Це — розмова подружньому, — злісно подумав Петер. — Що ж, завдам їм роботи». Петер вийшов у коридор і прислухався. На східцях не чути було жодного звуку. Очевидно, поліцейські намагалися підкрастися до його квартири якомога тихіше і взяти його сонним.

У голові Петера гарячково вирували думки. Лють здавила йому горло. Він провчить їх назавжди і нажене страху на всю країну.

Одним стрибком Петер опинився біля дверей і безшумно відімкнув їх. Потім прокрався в кімнату і, залишивши двері в коридор відчиненими, сховався за шафою.

Хвилини здавалися довгими, як вічність. Петер весь перетворився в слух, його тіло тремтіло.

Раптом в коридорі нечутно заскрипів паркет — хтось навшпиньки прокрадався до кімнати.

В темряві Петер розгледів в отворі дверей невиразну людську постать. Чоловік, вагаючись, постояв мить, другу і зробив крок до кімнати. За ним зайшло ще кілька поліцейських. Вони стояли насторожено, злякано, озираючись навколо. В руках одного з них спалахнуло слабеньке голубувате світло ліхтарика. Синє кружало впало на підлогу і поповзло по стінах.

Петер ще дужче притиснувся до шафи. Все його тіло напружилось, підтягнулося, немов він наготувався до стрибка.

До кімнати зайшло ще троє.

— Напевно, після телефонного дзвінка він залишив квартиру, — промовив один з поліцейських.

— А може, він заховався де-небудь? Треба обшукати всі закутки. А головне: не дивіться йому в лице, одразу заплющуйте очі і кидайтесь на нього. Бийте його по голові, щоб він і не стямився.

Гаряча хвиля озлоблення, яка була допіру трохи вляглася, знову піднялась у грудях Стара.

Він зробив крок уперед і владним тоном промовив:

— Стійте!

Чорні постаті залякли на місці. Страшний голос Стара вразив їх, немов грім.

— Ви гадали схопити мене сонним? — Він дивився на них в пітьмі, уважно й зосереджено, і з кожною секундою все дужче й дужче зв'язував їх, немов металевими путами.

— Наказую вам, — промовив він все тим же крижаним тоном, — запросіть всіх, хто є в парадному, до кімнати. Гукніть їх звідти.

Його наказ було виконано. Ще шість чоловік, які чатували на східцях, зайшли в кабінет Петера Стара.

Люди в пітьмі здавалися якимись примарами, і це ще дужче посилювало в душі Петера відчуття фанатичного озлоблення.

Відійшовши в куток, за шафу, Петер гукнув надміру голосно.

— Світло!

Хтось з поліцаїв послужливо намацав на стіні вимикач і включив світло.

Страшні, налиті кров'ю очі Стара — поліцаї з жахом дивилися на Петера — пролазили в їхні душі і, наче кліщами, здавлювали їх.

Загіпнотизувавши поліцаїв, Стар на якусь мить сам розгубився. Що робити далі? Перед ним стояло більше десяти безвільних постатей, якихось напівсвідомих істот. Він може наказати їм, і вони негайно залишать його дім. Ну, гаразд, він випровадить їх, але завтра прийдуть інші. Йому не дадуть спокою, його схоплять десь на вулиці, і жорстоко розправляться з ким. Жорстоко! О кляті! Як говорив той негідник? «Не дивіться йому в лице, а кидайтеся на нього... Бийте його по голові...» Вони прийшли вбити його саме тоді, коли перед ним, Петером Старом, відкрився великий шлях до слави й безсмертя. Щось гаряче й пекуче затьмарило йому розум, божевільна лють охопила його.

Він раптом простягнув уперед руку і, вказавши на найближчого поліцає, крикнув:

— Ти — на підвіконня! Марш!

Даючи цей наказ, він ще не тямив, що діє. Але в наступну мить його мозок прояснився. Породжений гарячковим маренням

намір викарбувався в свідомості чіткою думкою. Його божевільна лють немов набрала осмисленої цілеспрямованості. «Нехай жах смерті захистить мене», прошепотів він сам до себе, невідривно дивлячись на вайлуватого поліцейського, якого стосувався страхітливий наказ.

Поліцай втягнув голову в плечі і мерзлякувато зіщулився.

— Я наказую тобі! — гримів голос Стара. — Чуєш мене? Марш на підвіконня!

Присадкуватий поліцай незграбно, якимось боком пройшов через кімнату і поволі, немов втомлений, поліз на підвіконня.

— А тепер!.. — Петер Стар широко, наче задихаючись, розкрив рота, майже верескливим голосом закричав: — Стрибай вниз!

Поліцай безпорадно повернув до нього своє обличчя. Він безтямно розкрив рота, жадібно ковтнув кілька разів повітря, але, зустрівшись очима з поглядом Стара, простягнув уперед руки і пірнув униз головою. На тротуарі хтось дико заверещав, потім зненацька заревли мотори, і всі три машини помчали геть від дому.

— Тепер ти — на підвіконня! Стрибай!

Знову важкий удар об бруківку.

— До вікна!

Люди покійно вилазили на підвіконня і, схиливши безвільно голову, падали в сіре провалля.

У кімнаті лишився один поліцай. Це був юнак років двадцяти, худий, зіщулений, з гострим носом і великими темними очима. Він чекав наказу.

Стар на мить завагався. «Ні, я не знищу його. — раптом вирішив він. — Я... я зроблю його своїм покійним рабом, відданим рабом».

— Як тебе звати, хлопче? — спитав Петер, зробивши крок до молодого поліцай.

Той мовчки дивився на Стара і нічого не відповідав. Він був настільки пригнічений усвідомленням неминучої смерті, що не має сил зібратися з думками.

Петер повторив удруге:

— Як тебе звати, хлопче?

— Арнольд, — ледве помітним рухом губів відповів молодий поліцай.

— Ти не вмреш, Арнольд, — спокійно, немов про найзвичайнісіньку річ у світі, промовив Петер. — Я бачу, ти хороший хлопець і станеш мені в пригоді. Але віднині ти будеш підкорятися тільки мечі. Мої накази для тебе — закон,

— Я слухаю вас, пане Стар, — млявим, байдужим тоном одказав поліцейський. Здавалося, життя, яке йому подарував Петер Стар, не дуже радувало хлопчину.

Заклавши за спину руки, Стар широким кроком ходив по кімнаті. Він щось обмірковував. Густі зморшки вкрили його чоло. М'ясиста щелепа рухалась з боку на бік.

Врешті він зупинився навпроти хлопця і зміряв його з ніг до голови уважним, вивчаючим поглядом.

— Ти будеш моєю правою рукою, Арнольд, — промовив він неквапом. — Моїм охоронцем і довіреною особою. Мої вороги — це твої вороги. Моє життя — це твоє життя. Коли ти побачиш, що ворог підняв на мене руку, ти мусиш забити його. не вагаючись. — Він говорив все запальніше, все швидше, його очі горіли гострим нелюдським вогнем.

— Ти підеш зі мною великим шляхом, шляхом безсмертя і слави. Я — перша людина неземного життя. Безсмертя впало мені до ніг, воно заповіло мені стати на чолі світу. Той, хто вірно мені служитиме, вступить разом зі мною під склепіння вічності.

Хлопець зачаровано дивився на Стара.

— Я служитиму вам, мій володарю, — вихопилося з його вуст.

— Так, ти вірно сказав, — урочистим тоном мовив Петер. — Я володар.

Він підійшов до вікна і замислився. Його думки ширяли десь у безмірній високості, в недосяжних далях. Земне життя стало для нього нараз байдужим і чужим. Десь внизу, на вулиці, лунали свистки поліцейських, вили автомобільні сирени, чувся незвичний для такого раннього часу схвильований гомін юрби, яка збиралася довколо знівечених тіл поліцейських, а він — винуватець всієї трагедії — стояв холодний, байдужий і марив далекими світами.

Раптом він отямився. Одразу пригадав, що його безсмертя — це тільки фінція, найкоротше життя на землі. МІСЯЦЬ лишилось йому до смерті, один місяці працюватиме його батарея.

Повернувшись до юнака, Петер Стар промовив.

— Ти мусиш виконати моє перше завдання, Арнольд.

— Я слухаю вас, мій володарю.

— Ти повинен відшукати сліди хірурга Берна, про якого ти, мабуть, уже чув не раз.

— Це той самий лікар, який... — поліцай запнувся на слові.

— Так, це він.

— Де я мушу шукати його, мін володарю?

— Я не знаю, — сказав Петер, дивлячись кудись у вікно понад будинками міста. — Можливо, він уже там, куди ми всі прийдемо рано чи пізно. А може... ні, він, напевно, десь неподалік. Він ховається від мене. Мені здається, що поліція знає, де він. Вони говорили про мою дружину, значить, вони знають і про Берна.

На обличчі юнака промайнула радісна усмішка.

— Я знаю, що робити, — вигукнув він. — Моя мати...

— Вона в поліції?

— Ні, вона працює покоївкою у самого імперського міністра. Відколи я пішов працювати в поліцію, вона вигнала мене з дому. Дивна. Я її люблю, але не можу зрозуміти її. Мені подобається детективна робота. Нічні нальоти, вистежування... Я піду до неї і розпитаю про все. Вона, мабуть, чула що-небудь.

— Так, іди! — Петер схвально кивнув головою.

— Де я знайду вас, мій володарю? — вже з порога запитав Арнольд.

— Запам'ятай мій телефонний номер. Ось тобі листок, запиши. А якщо мене тут не буде, я лишу для тебе записку в готелі «Вампір». Це буде наше постійне місце зустрічі.

Юнак вправно, по-військовому клацнув підборами і вийшов.

Стар потрапляє до пастки

Арнольд швидко крокував вулицями міста. Робітники першої зміни вже вирушали на роботу. Гомінкий потік посувався разом з Арнольдом. Обличчя людей були невиспані, жовтаво-сині, під очима темніли важкі мішки.

Біля невеличкого двоповерхового будинку юнак зупинився. Чи вдома мама? Може, вона чергує сьогодні?

Мати була вдома. Коли, відчинивши двері, Гелена побачила сина, її брови здивовано і водночас підозріло підскочили вгору.

— Заходь, заходь, — промовила вона непевно, наче ще сумніваючись, чи справді перед нею стоїть її єдиний син, шибай-голова і розбишака Арнольд.

Юнак рішучим кроком зайшов до кімнати.

— Мамо, я хочу поговорити з тобою.

Вона дивилася на його бліде, аж посіріле обличчя, на важкі синці під очима, на ніс, що трохи загострився і ніби пожовтів, дивилася і не впізнавала.

— Щось трапилося? Ти накоїв лиха?

— Лиха? — він подивився у вікно блискучими очима. Було в тих очах щось моторошне і нелюдське. — Ні, я вчинив і буду чинити далі велику справу. Мамо, ті, кому ти служиш, — мої смертельні вороги. Віднині я буду боротися проти них. Буду боротися, доки ми з моїм володарем не переможемо їх.

— Що ти плетеш? — зляканим голосом запитала мати. — Ти мариш.

Арнольд втомлено опустився на канапу. Похитав докірливо своєю довгастою головою.

— Це я чую від матері, яка вчила мене справедливості. Я йду на боротьбу з ними, з «Золотим ангелом», чуєш, мамо?

Вона вся подалася наперед.

— Значить, ти згадав свого нещасного закатованого батька? Ти зрозумів, чому твоя мати була змушена йти в покоївки до кривавого диктатора Германа Тода? Сину, любий мій, ми будемо разом з тобою мститися за нашого тата.

— Так, будемо, — похмуро сказав Арнольд. — Але я не питаю тебе, хто ти і з ким зв'язана...

Мати сіла на канапу біля сина. Вона захоплено дивилася на красиве обличчя Арнольда. Ось який він, її син, котрого

відштовхнула від себе, коли він затесався до поліції і став служити вбивцям її чоловіка. В обличчі Арнольда вона впізнавала риси свого покійного Стефана. Саме таким, гарячим і нестримним, він був у той день, коли стояв пікетчиком біля свого заводу. Тоді його було заарештовано і вбито у в'язниці.

— Я не буду питати тебе, звідки ти прийшов, Арнольд, — промовила вона по хвилині.— Але моє серце підказує мені, що ти допоможеш мені.

— Так, ми робимо спільну справу, — рівним тоном одказав юнак.

— Тому я й вірю тобі.— Мати кілька секунд про щось думала. Напевно, вона зважувалась на щось. — Ти мусиш допомогти мені. Володарі «Золотого ангела» затівають страшну річ. — Очі її розширились, голос затремтів. — Вони радились вчора, і я все чула. Скоро проллється кров наших друзів...

— Кажи, що вони затіяли, — нетерпляче перебив її син.

— «Золотий ангел» хоче знайти якогось Петера Стара...

— Стара? — перелякано зойкнув Арнольд.

— Вони шукають Петера Стара, — квапливо продовжувала мати, — і хочуть скористатися його «залізним серцем»...

— Яким серцем, що ти верзеш? — знову урвав материну мову Арнольд. — Петер Стар... — Він схопився з канапи і урочисто поглянув навколо себе. Але раптом отямився, змовк і тихо опустився на старе місце.

— Ти знаєш його? — запитала мати.

— Ні, мамо, це я так. Говори далі. Що вони затіяли?

— «Золотий ангел» влаштував засідку біля клініки на вулиці Штерна. Сьогодні в газетах буде повідомлено, начебто дружина Петера Стара, Евеліна, тяжко поранена під час трагічної події на Голубому Беркуті, перебуває в цій клініці... Стар піде до неї, і вони впіймають його. Коли він потрапить до їхніх рук, щось страшне...

Арнольд, як навіжений, зірвався з місця.

— Досить, мамо! Ти правду кажеш?

— Але ж вислухай мене до кінця. Ти мусиш повідомити наших людей, щоб вони негайно вжили заходів... Ти підеш до них...

Арнольд шарпнув на собі портупею. Мить подумав.

— Мамо, я буду слухатись тебе, я... я виконаю все... Тільки скажи... Ти нічого не знаєш про Берна? Може, ти чула, де він зараз ховається?

— Сьогодні під час сніданку поліцай-президент доповідав моєму хазяїну, що поліція напала на його слід. Потім вони стали говорити пошепки, мені довелося вийти, і я нічого не дізналася. Але наші друзі стежать за Берном. Герман Тод даремно старається...

— Значить, Герман Тод знає? — Юнак на мить замислився.

— Послухай, Арнольд! Мене турбує інше, — майже благальним тоном заговорила мати. — «Золотий ангел» хоче використати Петера Стара. Вчора було прийняте рішення ввести його до корпорації і зробити всемогутнім диктатором. Якщо це станеться, Стар знівечить країну. Я мушу йти на віллу, але ти допоможеш мені. Ти підеш...

— Так, так, мамо, я піду... — він говорив кудись у простір, втупившись холодними очима у відкрите вікно.

— Ти підеш на квартиру Бервальдів, — говорила далі схвильованим тоном Гелена, — ...ти пам'ятаєш, де живуть Бервальди? Там зустрінешся з посланцем... — Вона на мить запнулась. Чи варто говорити йому все? — побачиш молодого чоловіка по імені Краузе і розповіси йому все, що я тобі допіру казала. Ти чуєш мене, Арнольд?

— Чую, мамо, — якось байдуже відповів син. Його думки блукали далеко-далеко... Сильний голос неугавно звучав у його вухах: «Ти підеш за мною великим шляхом безсмертя й слави...»

Той голос позбавляв Арнольда сил, навівав на нього якийсь казковий сон. І тому він механічно, мов неживий, відповів матері.

— Піду.

— Ти пам'ятаєш адресу Бервальдів?

— Пам'ятаю.

— Ну, то йди, сину.

— Іду, мамо.

На вулицях вже було повнісінько люду. Тривожні чутки носилися по місту. З вуст у вуста передавались подробиці

трагедії на Голубому Беркуті і вбивства поліцейських на вулиці Бохум.

Газети вийшли з величезними аншлагами на всю першу сторінку. «Трагедія Голубого Беркута — справа рук червоних». «Врятовано тридцять дев'ять осіб. Серед них Евеліна Стар, Карл Брайнгвайнер, Ганс Мюллер...»

Арнольд не поспішав. З почуттям виконаного обов'язку він повертався до свого володаря. Він просто має справу з духами, він сам могутній, як дух. Нехай йде до Тода, нехай не боїться «Золотого ангела». Я так і скажу йому: «Вони хочуть зробити вас великою людиною. Вони знають, де перебуває Берн».

Хтось міцно схопив Арнольда за руку.

— Друже, ти живий?

Юнак побачив перед собою двох товаришів-поліцейських. Вони дивилися на нього здивованими і водночас переляканими очима.

— Нам казали, що «залізний диявол» викинув тебе з вікна.

Арнольд насупився.

— Мені вдалося вислизнути з його квартири, — відбрехався він. — А що, його впіймали?

— Еге, впіймаєш його! — почав захоплено розповідати один з поліцаїв. — Він зачарований самим дияволом. Кажуть, що він прибув з Індії, де багато років знався з чорнокнижниками. Скажи, Арнольд, який він? Плетуть, що у нього під волоссям є маленькі різки?

— Перестань патякати! — різко обірвав його Арнольд. — Скажи, де зараз цей чоловік? Мабуть, поліція чатує біля його будинку?

— Та ні! Дивна річ, поліції наказано не з'являтися на вулиці Бохум. Може, переодягнені агенти й стежать, але наших там немає. Я чув, що він уже вийшов з дому і попрямував до клініки Берна.

Далі Арнольд не слухав. Він побіг, збиваючи перехожих, і гарячкові думки кружляли в його голові. Пегер Стар нічого не знає. Він буде оборонятися, його можуть вбити. Треба попередити володаря, що Герман Тод хоче стати його другом.

Тільки Герман Тод знає, де знаходиться Берн. Аби не запізнитися, аби добігти вчасно.

Ось і вулиця Бохум. Арнольд зайшов у парадне і швидко піднявся на п'ятий поверх. Наблизився до знайомих дверей. Ось дзвінок, маленька табличка... Як чітко, як виразно постало нараз все в його пам'яті! Він бачив це вночі, коли разом з товаришами підкрадався до цих дверей.

— Стійте! Вам куди?

Арнольд помітив двох поліцейських. Вони стояли на верхній площадці, тримаючи в руках автоматичні пістолети. По тому, як вони, зігнуті, зіщулені, визирали крізь поруччя, можна було зрозуміти їхній стан. Кожної хвилини вони чекали чогось страшного, якоїсь неймовірної витівки «залізного диявола».

— Курт? Носке? — Арнольд не міг приховати свого подиву.

Знайомі поліцейські теж полегшено зітхнули. Один з них, товстий, вайлуватий, хитрувато посміхнувся.

— Кажуть, що тобі вдалося втекти від «залізного диявола»?

— Я не тікав від нього...

— Ото! — вражено і трохи глузливо вигукнув другий поліцай. — Може, ти породичався з ним і він звів тебе з нечистим?

Після тривожних хвилин, проведених в засідці, поліцаї були раді трохи розвеселитись.

Але Арнольд урвав їхні жарти...

— Де Петер Стар? — гукнув він їм різко.

— Ти нас питаєш? — товстун журно похитав головою, — Коли б ми знали, то, може б. не стовбичили в цьому проклятому парадному. Мабуть, він зник чорним ходом. Запропастився, наче в воду впав. Скрізь виставлено пости. Скажемо тобі по секрету: у нас газові кулі. Ми його не можемо вбити. Такі кулі тільки отруюють. Коли він втратить свідомість, ми повинні зв'язати його і відпровадити в тюрязку. Ми будемо стріляти навіть годі, коли побачимо його за двісті метрів. Він не встигне й слова сказати. Тепер йому капут...

Арнольд, опустивши голову, поволі став спускатися сходами вниз. «Добре, що я в формі,— подумав він. — Вони й досі

вважають мене за свого. Не знають, що я служу великому володарю».

Через десять хвилин юнак був біля лікарні на вулиці Штерна. Двоповерховий сірого кольору, особняк ховався в гущавині дерев. Ще здалеку Арнольд побачив великий натовп. Сотні людей, схвильованих, метушливих, юрмилися біля ґратчастих воріт клініки. Кілька поліцаїв стояли за ґратами.

— Негайно покличте головного лікаря! — гукав до поліцаїв високий чоловік, розмахуючи над головою капелюхом. Його очі видавали відчай і злість. — Довго вони будуть приховувати від нас правду?

До Арнольда кинулось одразу кілька чоловік. Напевно, присутні вирішили, що він охоронець.

Чоловік з капелюхом в руці схопив його за лікоть.

— Та майте ж совість, молодий чоловіче! — вигукнув він істеричним голосом. — Підіть, передайте їм, що ми будемо скаржитись, напишемо самому міністру... ми... це ж неподобство! Мій син офіцер... загинув на Голубому Беркуті. Я хочу знати... може, він тут... поранений. Нехай вивісять списки!

— Так, так! — підхопило кілька голосів. — Нехай вивісять списки!

Арнольд похмуро обвів усіх холодним, байдужим поглядом. Нічого не відповівши, проштовхнувся до ґратчастих воріт.

Вслід йому залунали гнівні вигуки:

— Негідник! Вони всі такі! Без серця й душі!

Схвильований натовп почав натискувати на Арнольда. Задні сипали прокльонами, гнівно погрожували кулаками.

— Скажіть, де наші діти?..

— Де мій чоловік?..

— Я втратила брата!..

Арнольд припав обличчям до залізної брами.

— Гей, хлопці, підійдіть сюди! — покликав він поліцаїв, які з байдужим виглядом стояли трохи оддалік на посипаній гравієм доріжці.

— Чого тобі? — Один з них перевальцем, тримаючи в руках автоматичний карабін, підійшов до брами.

— Яз заgonу капітана Штурвальда, — притишеним голосом мовив Арнольд. — Відчини мені.

Поліцай перелякано вирячив на нього очі. Його рука мимоволі лягла на затвор.

— Але ж ви... ви всі загинули?

Він дивився на Арнольда, немов на якийсь привид, немов на саму смерть.

— Ні, я врятувався, відкрий, — вже трохи дратуючись, гукнув Арнольд.

Поліцай впустив його до середини. До них одразу підійшли два других охоронці. Почались розпитування, здивовані, недовірливі вигуки. Арнольд відповідав коротко, похмуро.

— Де ж цей Петер Стар? — спитав він і собі, коли охоронці трохи вгамували свою цікавість.

— Петер Стар в наших руках, — відповів один з поліцаїв — сухорлявий високий чоловік з веснянкуватим обличчям. — Не знаємо тільки, як його взяти.

— Де ж він?

— Він пройшов одним з перших до середини. Разом з отими крикунами. Наші хлопці спочатку поховались. Потім його заманули в окрему кімнату, відрізали від інших. А людей повиганяли, сказали, що немає дозволу на побачення. Двері товстелезні, вікон немає Хай собі викликає духів. А якщо й вирветься, ми все одно покладемо його на землю оцими штучками. — Поліцай показав на свого карабіна. — Газові кулі, раз — і без пам'яті. Не знаю тільки, для чого з ним церемониться. Підкласти б під двері добру гранатку...

«Ось він ворог Петера Стара, — промайнуло в голові Арнольда. — Я мушу його знищити». Він вихопив свій пістолет і, перш ніж інші поліцаї встигли опам'ятатися, загнав три кулі в груди веснянкуватого. Ще один постріл, і другий поліцай, болісно зойкнувши, схопився за живіт й упав на землю.

Далі події відбувались з блискавичною швидкістю. Важким ударом ноги Арнольд звалив на землю третього охоронця і кинувся до приміщення клініки. Одним стрибком подолав східці і заскочив у вестибюль. Йому перегородили шлях п'ять чи шість поліцаїв. Арнольд шаснув у гардеробну, двері до якої були

відчинені. Сховавшись за невисокий дерев'яний бар'єр, він почав відстрілюватися.

Кулі з тонким дзижчанням цьвохкали над головою юнака. Суха тинька падала на підлогу. Брязнула велика пишна люстра, сипнувши донизу щедрим дощем скалок. Постріли гупали лунко, розкотисто, немов під високим склепінням клініки рвалися гранати.

— Божевільний! — кричали поліцаї з вестибюля їх набралось там уже більше десятка. — Тобі все одно кінець. Здавайся!

Арнольд гарячково обмірковував ситуацію. Він мусить за всяку ціну повідомити свого володаря про те, то Герман Тод знає, де перебував Берн. Петер Стар десь тут, в одній з кімнат, може, за цією стіною, може, там — вгорі. Він уже, певно, почув стрілянину, він прислухається.

Тоді юнак приклав долоні рупором до рота і щосили закричав у відкриті двері:

— Володарю мій! Володарю!

У відповідь вибухнув гучний регіт поліцаїв.

— Ви чуєте, він збожеволів!

— Арнольд, не дурій!

Але хлопець продовжував викрикувати:

— Володарю мій, великий, всемогутній володарю! Слухай мене!

Високе склепіння вестибюля відгукувалося громовою луною.

— Не гай часу, володарю! Герман Тод знає таємницю Берна!..

Десь у кінці довгого коридору грюкнули двері і почувся знайомий голос Петера Стара:

— Геть від мене! Нікчемні раби, мерзенні собаки! Я наказую вам, я — Петер Стар!

У вестибюлі і в коридорі запала важка тиша. Жодного вигуку, жодної погрози на адресу Стара не почув Арнольд. «Він подолав їх, він скорив їх і зробив своїми рабами».

Та ось Стар з'явився у вестибюлі. Довкола нього чвалали з очманілими, відсутніми очима кілька поліцаїв, яким, напевно,

було доручено охорону «залізного диявола». Ці люди вже були скорені. Стар здобув першу перемогу.

— Де ти, Арнольд? — гукнув Стар.

Але в ту ж мить охоронці, що ховалися за колонами, розрядили свої автомати. Розкотистий грім пострілів потряс стіни приміщення. Отруйні кулі влучили «людину без серця». Стар рвучко скинув догори голову, широко розкрив рота, не мов йому забракувало повітря, і, зметельнувши руками, впав на підлогу.

Арнольд, не темлячи себе, вискочив з засідки. З палаючими очима підбіг до гурту охоронців, що вже навалилися на безпомічне тіло Стара, почав озвіріло розкидати їх в різні боки.

Удар по голові змішав його думки: чорна пелена заслала очі, щось млосьне, гіркотливе підступило до горла. Новий удар в груди — і Арнольд втратив свідомість.

Відверта розмова

Петера завели в темне приміщення. Куди його привезли, він не знав. Шум міста зник. Тут була повна тиша. Де ж він? За містом?..

Спалахнуло світло. Прикривши очі рукою, Стар оглянувся. Він був у невеликій кімнаті без вікон. Посередині стояв круглий стіл, навколо стола— шість чи сім крісел. В кутку — канапа. І більше нічого!..

— Ну, це все-таки не тюрма! — подумав, позіхаючи, Петер.

Напруження минулих днів давалися взнаки. Страшенно боліла голова, все тіло нило... За всяку ціну треба відпочити, хай навіть каміння з неба падає.

Раптом відчинилися двері. В отворі з'явилася постать Екельгафта з огидним вилицюватим обличчям. Очі його— холодні, немов у жаби, горіли тріумфом. Він урочисто переступив поріг. Позад нього— в коридорі — стояло кілька темних постатей. Напевне, то були агенти.

— Ну, пане Стар! — іронічно прохрипів Екельгафт. — Тепер ви в моїх руках... Куди ж поділася ваша хвалена сила? Га?

— Геть, старий дурню! — спокійно відказав Стар.

Очі поліцай-президента налилися кров'ю.

— Як? — закричав він. — Мене... дурнем... обізвати?

Від обурення він навіть не міг логічно зв'язувати слова, а випльовував їх, немов гавкав. Стар засміявся.

— Ну, чого ти шаленієш, потворо? —

Ти ж можеш дати наказ споїм псам, щоб вони знищили мене! Чого ждеш?..

— Я тобі пригадаю все! — опанував себе Екельгафт. — Дякуй богові, що пан Шаукель наказав не ліквідувати тебе! Хай вони добренько надивляться на тебе, а потім ми з тобою поговоримо!.. Я пригадаю тобі все — тюрму, смерть моїх людей...

«Аби тільки виспатися, — промайнуло в голові Стара. — Тоді все буде добре!»

А вголос додав:

— Гарзд! Поговоримо!.. А тепер іди геть!

Екельгафт, тремтячи від люті, різко причинив двері, зробив крок уперед:

— О, клятий! Скільки ти мені приніс лиха! Сам сатана не придумає таких мук, які дістануться тобі!.. Бережись!

Петер злостиво посміхнувся, сів на диван.

— Добре, добре! А тепер дай мені поспати!

Він приліг і одразу ж повернувся на правий бік, обличчям до стіни. Хвилі втоми почали заколисувати його, перед очима заметлялись різнокольорові кола.

Екельгафт плюнув і, грюкнувши дверима, вийшов...

... Стар прокинувся від шуму в коридорі. Сів на дивані, протер очі, прислухався.

Відчинилися двері. До кімнати зайшов Екельгафт. Очі його були прищурені в собачій відданій усмішці. Напівобернувшись до дверей, він зробив запрошуючий жест.

— Прошу, панове!

Петер насторожився. До кімнати зайшов політичний бос Шаукель, а за ним високий худий чоловік, якого Стар часто бачив на фотографіях.

«Ого! — з задоволенням подумав Петер. — Сам імперський міністр Тод зволив прийти! Цікаво!»

Холодні очі Тода зупинилися на обличчі Петера, обмацували його. Стар підвівся, з підкресленою жартівливістю обтрусив на рукавах пір'їнки, розгладив поли.

— Вибачте, панове, — комічно розводячи руками, сказав він, — що я приймаю вас у такому костюмі. Гадаю, що па перший випадок ви мені пробачите!

— До всього — він ще й нахаба, — нахилившись до Шаукеля, прошепотів Тод.

— Будь ласка, сідайте, панове! — продовжував фіглярствувати Стар. — Я не такий жорстокий, як ви!.. Жаль тільки, що я не маю можливості пригостити вас чим-небудь! Але цій справі можна зарадити...

— Помовч ти, блазню! — гримнув Екельгафт.

Стар зареготався.

— Ага! Якраз ти і допоможеш нам у цьому. Слухай мене! Я наказую тобі негайно принести сюди кілька пляшок шампанського і бокали! Чуєш?

Стальний погляд Петера уп'явся в Екельгафта. Тод і Шаукель з подивом і страхом побачив, як лице поліцей-президента перетворилося в безвільну маску. Він витягнувся, немов по команді «струнко», підніс руку до кашкета.

— Слухаю! — механічно повторив Екельгафт і, повернувшись кругом, вийшов з кімнати.

— Значить, до нього повернулася його сила? — прошепотів вражений Шаукель.

— А вона й не зникала, — насмішкувато відповів Стар. — Просто я хотів погратися з вами... Якщо бажаєте я продемонструю це й на вас, вельмишановні панове.

Тод пожував старечими губами, підняв руку.

— Зачекайте, Стар! Тепер буду говорити я... Заходьте, панове!

До кімнати несміливо просунулись три члени корпорації «Золотого ангела», посідали довкола столу. Тод жестом припросив Стара.

— Пане Стар, давайте говорити відверто!

— Оце зовсім інший тон, — тріумфуючи, відповів Петер.

Зайшов Екельгафт, тримаючи на підносі кілька пляшок замороженого шампанського... Він поставив пляшки на стіл і знову виструнчився.

— Чого ви ще бажаєте? — тупо дивлячись на Стара, мовив Екельгафт.

Тод роздратовано повернув сухе обличчя до Петера.

— Будь ласка, припиніть цю комедію! Нам досить того, що ви натворили в тюрмі.

Стар сухо засміявся:

— Я, пане імперський міністр, не просив вас садовити мене туди. А потім я не мав іншої можливості вирватися з ваших лабет...

— Гаразд, гаразд! — примирливо промовив Шаукель. — Ближче до справи!..

— Сідайте, Екельгафт, — різко сказав Стар, — і запам'ятайте цю науку!

В очах поліцай-президента спалахнули вогники свідомості. Він провів рукою по обличчю, ніби стираючи з себе якусь павутину, здивовано озирнувся навколо, потім ніяково посміхнувся і сів на вільний стілець.

— Отже, Стар, уважно слухайте нас! — з суворим виразом на обличчі озвався нарешті Тод. — В цій кімнаті присутні: політичний лідер корпорації «Золотого ангела», почесний президент корпорації Ерік Фінс та його два заступники, а також ваш покірний слуга, Герман Тод. В наших руках все політичне та економічне життя країни! Гадаю, ви розумієте це?..

— О, безперечно, — насмішкувато відповів Стар.

— Наша країна стоїть перед незвичайними подіями! Ми готуємося до війни з світовим комунізмом. Це буде останній, вирішальний бій! Для цього нам потрібна сильна армія, яка, не задумуючись, піде на бій виконувати волю того, хто пошле її. І тільки! Так от, Стар, я знаю, що ви можете примусити нас стати навколішки. навіть зробити щось дивовижніше. Але ж, зрозумійте, ви нічого не досягнете, виступивши проти державної машини. Вас, кінець кінцем, знищать!..

Петер промовчав. Він чекав, що скаже далі Тод.

Ерік Фінс — вертлявий чоловічок, — притуливши руку коритцем до вуха, зацікавлено витягнув голову і схвально кивав нею в такт словам Тода.

— Я пропоную, — урочисто продовжував імперській міністр, — спілкування! Ваша сила — наша підтримка!

Він повернувся до Екельгафта:

— Викличте негайно президента країни!

Поліцай-президент зірвався з місця і вийшов.

— Так от, — говорив далі Тод, — ми висунемо вас на пост прем'єр-міністра, дамо у ваші руки армію, економічні і військові ресурси всієї імперії. Від вас же будемо вимагати тільки одного — створити армію, яка не думатиме, куди і для чого її посилають. Вона буде слухатися лише вас! А ви — нас!..

Сім пар очей — тривожних, чекаючих — вп'ялися в обличчя Стара.

— Я згоден, панове, — нарешті пролунав у кімнаті спокійний твердий голос Петера.

Присутні радісно загомоніли.

В цей час різко відчинилися двері. До кімнати зайшов у супроводі Екельгафта чоловічок маленького зросту з невеликою лисиною. Це був президент держави. Він оглянув присутніх, здивовано піднявши безбарвні брови.

— Що все це значить, Тод? — знизавши плечима, сказав президент. — Що за таємничість?.. Чому ви зібрались у такому приміщенні?

— Ми вас викликали не для того, щоб оцінити приміщення, — різко відповів Тод. — Сідайте...

Президент якимось несміливо присів на стілець, вийняв сигару, відкусив кінчик.

— Я слухаю.

Тод сухою рукою показав на Стара.

— Цій людині ви доручите сформувати кабінет міністрів. Власне, кабінет залишиться в старому складі. Вся повнота влади перейде до нього... Це треба зробити негайно!

Президент приголомшено глянув на присутніх. Він спить? Що це за глузування! Та ні, Шаукель серйозно і ствердно

дивиться на нього, Ерік Фіне з задоволенням розтягує в посмішці свій рот, подібний до заваленої могили.

— Я не розумію, панове, — нарешті зважився президент. — Хто ця людина, і чому вам забажалося висувати її на високий пост прем'єра? Представником якої партії він є, і яке має відношення до керування державою?..

Тод глузливо подивився на президента:

— А мене цікавить, чи хто-небудь задавав такі питання, коли ми висували вас на пост президента?

— Сподіваюсь, що ви не будете порівнювати мене з якимось авантюристом?! — роздратовано вереснув президент.

Стар зірвався з місця, блиснув очима на старика, але Тод жестом заспокоїв його.

— Хто він і для чого ми це робимо, — промовив імперський міністр, — нехай вас не цікавить! Щоб не продовжувати безплідної дискусії, я ще раз повторюю: Петеру Стару ви доручите сформувати уряд! Все інше вас не торкається!

В голосі Тода зазвучали сталеві нотки. Та президент гордовито випростався і твердо сказав:

— Доки я на своєму посту, цей авантюрист не буде прем'єр-міністром... Це моя тверда воля!..

Шаукель встав, підійшов до старика і прямо в обличчя йому владно промовив:

— Киньте грати комедію. Згоджуйтесь! А якщо ні... корпорація знайде шляхи, щоб позбутися вас.

— Що ви хочете сказати, Шаукель? — істерично вигукнув президент.

— На жаль, в його словах правда, мій друже, — сухо підтвердив Тод. — Те, що ми робимо — порятунок імперії від світового комунізму. Навіть не імперії, а світу! Вам ясно!..

Президент розгублено оглянувся довкола.

— Панове! Я не розумію, — пробелькотів він, розводячи руками.

— А від вас і не вимагають цього, — засміявся Фінс. — Згоджуйтесь — і баста!

Президент хвилину повагався, потім махнув рукою і сів на стілець.

— Гарзд!..

— От і добре, — доброзичливо посміхнувся Тод. — Завтра ж ви офіційно оголосите призначення нового прем'єра.

Егоїстичне гордовите почуття переповнило груди Стара. Металічний холодний механізм гнав кров по збудженому тілу людини-маніяка. І раптом серед навали радісних думок в голові Петера промайнуло тривожне й настирливе: «Берн! Де ж він?.. Адже я не знаю секрету елемента. Через місяць я загину, якщо його не буде замінено...»

Гадюка раптового відчаю здавила йому груди, Стар підвівся і звернувся до Тода:

— Я можу вважати, що ми дійшли повної згоди?..

— Так, — відповів Тод. — Панове, гадаю — заперечень не буде?

Шаукель, Фінс, інші члени корпорації ствердно закивали головами.

— І я можу наказувати? — запитав Петер.

— Так!..

— Екельгафт!

— Я слухаю вас, пане прем'єр! — підхопився той.

Петер холодно поглянув на нього.

— Слухай уважно! Це поки що торкається тільки мене...

Присутні з цікавістю повернулися до Стара.

— Лікар Берн зник з міста, зникла і моя дружина. Поставте спеціальну охорону на всіх кордонах імперії. Не допустіть, щоб вони покинули межі країни. Не пізніша як через три тижні Берн повинен бути тут! Ви відповідаєте головою!

— Але досі розшуки ні до чого не привели! — несміливо обіззався Екельгафт.

— Я два рази не повторюю! — відрізав Стар. — Крім того, негайно звільніть мого ад'ютанта Арнольда і надайте йому медичну допомогу... Ідіть!.. — Він повернувся до присутніх і урочисто проголосив:

— А тепер, панове, скріпимо наш союз!

Гучно тріснув корок, і шампанське запінилося в бокалах...

Хто він?

...Зелене поле аеродрому лишилося позаду. Автоекспрес мчав Берна і Евеліну гірською дорогою поміж скель і лісів на південний захід. Евеліна безперервно позирала в заднє віконце. По автостраді за ними і назустріч їм мчали машини різних марок. Та хіба розбереш, хто там їде — стороння людина чи ворог?!

Берн нервувався.

— Скоріше б приїхати на місце. Треба негайно продовжити роботи над елементом! Але мене турбує Гельд. Невже він агент? Скільки років працювали разом!.. Ти переконана, що це був він? Може, ти помилилася?

— Ні,— заперечливо похитала головою Евеліна, — я впізнала його.

Автоекспрес різко завернув з автостради ліворуч в кам'яну ущелину з крутими схилами, проминув вузький місток над гірською річкою, завиваючи, піднявся на стрімку гору і зупинився біля вілли, розташованої на галявині серед гірського лісу велетенських смерек і буків.

Берн і Евеліна не бачили, що всю дорогу над ними летів малесенький спортивний гелікоптер. Коли вони зупинилися, він зник за вершинами дерев.

Берн вийшов з машини, подивився на шлях, яким вони їхали, повернувся до Евеліни.

— Ну, тепер можемо бути спокійними. Тут нас, напевне, ніхто не знайде.

Евеліна вистрибнула з машини, повними грудьми вдихнула запашне повітря, подивилася навколо.

— Яка краса!

— О, так, — з гордістю відповів Йоган. — Це я вибрав місце... Коли мені трапляється особливо термінова й складна робота, я їду сюди, тут ніхто не заважає. На віллі є прекрасна лабораторія і все необхідне для дослідів.

— Я мріяла побути в таких місцях з Петером, — прошепотіла Евеліна. — З Петером... — А тепер ми приїхали, ні... втекли, щоб залишити його на самоті... щоб він помер!

Вона рвучко повернулася до Йогана. Хвиля каштанового волосся заблищала на сонці. Очі благаючи подивилися в лице Берну.

— Йоган! Любий Йоган! Що ми накоїли?

Сльози покотилися в неї по щоках.

Йоган схопив її за руки.

— Евеліно! Що з тобою? Хіба це не єдиний шлях для врятування мільйонів людей від маніякальних замірів Петера. Ти думаєш — мені легко було зважитись на цей крок?.. Єдине, що я обіцяю — до кінця місяця сконструювати новий елемент, який знищить біоактивізацію... Ну, заспокойся!

Евеліна витерла сльози.

— Пробач, Йоган. Просто я кволала жінка і трохи розклеїлася. Але ти обіцяєш врятувати його?

— Обіцяю, обіцяю.

Взявши Евеліну під руку, Берн попрямував до вілли, оточеної залізною огорожею. По широких східцях з веранди їм назустріч ішов старий сивий слуга в зім'ятому капелюсі. Він прикрив долонею очі від сонця, подивився на прибулих. Його рот розтягнувся в посмішці, добродушне обличчя засяяло вдовolenням.

— Доктор Йоган! Нарешті, ви приїхали... Чому вас так довго не було?

— Потім, потім, Фріц. Зараз приготуй нам обід.

— Слухаю вас, доктор!

Слуга квапливо попрямував до будинку. За ним пішли Евеліна і Йоган.

Під час обіду Берн крадькома поглянув на Евеліну, в його голові настирливо билася думка: «Як дивно! Доля ніби навмисне вже вдруге дає мені можливість позбутися суперника... Адже я досі люблю Евеліну. Боже мій, яка вона прекрасна! Зачекати один місяць, батарея Петера виснажиться, і... він помре. — А Евеліна!..»

Так як і тоді, під час операції, Берн рішуче відігнав від себе недобрі думки.

— Ні! Я за всяку ціну мушу врятувати його! Це велить мені обов'язок медика і... товариша.

Берн кинув салфетку на стіл, підвівся.

— Евеліно, йди спати, відпочинь. А я, не гаючи часу, візьмуся до роботи.

Він поцілував їй руку і вийшов з їдальні.

Жінка лягла на канапу, втомлено заплющила повіки. Та сон не брав її. Перед нею, на чорному фоні, вогняними фарбами малювався образ Петера. Його божевільні очі вп'ялися в її обличчя, владно кличуть: «Евеліно! Вернись!»

Вона здригнулася, схопилася з канапи, злякано озираючись довкола... Може, він десь неподалік?.. Може, він хоче примусити її вернутися до нього?

Але поступово спокій запанував у душі Евеліни. Ні, він неспроможний цього зробити. Просто, вона відчуває навіть на такій відстані його колосальні вольові імпульси. І все ж таки як страшно!

Евеліна пригадала останній день, той страшний день катастрофи, коли Петер викладав перед нею свої маніякальні думки про завоювання світу. О, як мало було тоді в ньому людського! Якийсь страшний механізм! Механізм з людським розумом. Ні! Ні! Йоган правий... Жаліти його не можна. Коли не вдасться його врятувати, то...

За вікнами шуміли високі смереки, співали заколисуючі пісні... Евеліна схилилася на канапу. Може, їй вдасться задрімати. Але в наступну хвилину до кімнати влетів Берн. Обличчя його було бліде і стривожене.

— Що трапилось, Йоган?..

— Лихо! — Сюди їде авто, за рулем сидить Гельд!

— Твій асистент?

— Так!

— Що ж робити?

— Я сховаюсь! Він, здається, сам. Поговори з ним і дізнайся, чого він хоче.

Вони кинулися до вікна. Справді, біля воріт спинилася відкрита машина. З неї вийшов Гельд і після хвилинного вагання попрямував до вілли.

Берн відсахнувся од вікна.

— Як він узнав, що ми тут? — злякано запитала Евеліна.

— Не час з'ясовувати це! Він, безумовно, агент поліції. Спробуй спекатися його. А потім... потім ми вирішимо, що робити.

Берн зник у сусідній кімнаті, а Евеліна поспішила в коридор назустріч Гельду.

Асистент, схвильований і трохи зніяковілий, підійшов до неї.

— Мені потрібний доктор Берн!

— Доктора нема, — сухо відповіла жінка. — Він недавно виїхав звідси.

— Неправда! — гаряче заперечив Гельд. — Я знаю — він тут.

— Шановний пане! — Евеліна спалахнула. — Ви забуваєтесь! І яким чином ви дізналися, що ми тут?

Гельд гірко посміхнувся.

— Ви, напевне, вважаєте мене за шпигуна? Даремно! Я приїхав сюди ради Стара, ради... вас! Адже ви його дружина!

— Але ж Берна нема, — вперто вела своє Евеліна. — Якщо ви хочете щось сказати, говоріть мені, я передам доктору.

— Гаразд! Я поїду назад, тільки прошу вас — передайте зміст нашої розмови доктору. Я хотів затримати його ще там, у місті, але не встиг. І тому поїхав за вами. Я змушений був це зробити... Ви покинули напризволяще Петера Стара. Ви розумієте, що ви вчинили? Тепер він кинеться розшукувати вас, наробить дурниць. Його психічна могутність...

— Звідки ви знаєте про його могутність? — перебила Евеліна.

— Я помічник Берна, — сухо відповів Гельд. — Крім того, я випадково почув вашу розмову... Його обов'язково використають у своїх цілях корпоратисти. Невже ви не розумієте, до чого це призведе?

— Що ж пропонуєте ви? — запитала Евеліна, вже втрачаючи витримку.

— Ви не повинні були їхати від нього. Його необхідно ізолювати від людей. Ви тільки подумайте — це ж страхітлива машина для масового гіпнозу. Адже доктор Берн і ви — найближчі йому люди. Ви могли б тримати Стара в певних рамках, доки не буде встановлено причини цієї психологічної патології^[7]...

— Ну, гаразд! Що ж ви пропонуєте? — ледве приховуючи роздратування, запитала Евеліна.

— Негайно їдьте назад! Доки він вдома і не накоїв лиха, треба вивезти його в надійне місце, де б ніхто не міг знайти його. Ми переправимо вас всіх в іншу країну. Звичайно... на певний час...

— Хто це такі... ми?

Гельд знітився.

— Поки що я цього сказати не можу.

Підозріння спалахнуло в душі Евеліни з новою силою.

«Безперечно, це агент, — подумала вона. — Він хоче заманити нас і видати поліції».

А вголос сказала:

— Гарзд! Я передам доктору ваші слова. Я згодна з вами...

Гельд радо посміхнувся:

— Ми допоможемо вам! Запам'ятайте адресу: Прахтштрассе, 37, квартира Бервальдів. Чесні, надійні люди... запитайте мене. Краще приїжджайте вночі... Ви навіть не уявляєте, яке страшне лихо ми відвернемо від світу, якщо ізолюємо Стара. Все інше може зробити тільки Берн!

— Що інше?

— Повернути вашого чоловіка до нормального стану.

Гельд подав руку Евеліні.

— Я їду! Не марнуйте часу! Сьогодні треба це зробити, а то буде пізно.

— Гарзд.

Евеліна зачекала, доки Гельд вийшов з вілли і сів у машину. А коли авто рушило, вона прожогом кинулась до кімнати. Там її вже чекав Йоган.

— Ну, що? — нетерпляче запитав він.

Евеліна передала йому зміст розмови.

— Я так і думав, — блиснув очима Берн. — Агент поліції, ніяких сумнівів. Ми не можемо їхати туди — ти розумієш? Петер перетворить нас у слухняних кроликів і примусить виконувати його волю. А корпоратисти використають мій винахід для воєнних цілей. Тепер я знаю, хто передавав поліції відомості про мої роботи.

— Що ж нам діяти, Йоган?

— Не поїдемо! Залишаємось тут.

— Як? — здивувалася Евеліна. — Вони ж знайдуть нас?

Берн іронічно посміхнувся.

— У мене така підземна лабораторія, що її не відшукає ніяка поліція. Там ми будемо спокійно працювати цей місяць. Тим часом все з'ясується.

Берн натиснув кнопку дзвінка. Зайшов Фріц.

— Що бажає доктор? — привітно запитав він.

— От що, Фріц. Я буду в лабораторії. В нижній — ти розумієш?

— Ви хочете сказати....

— Я хочу сказати, що, хто б не приїхав — друзі, вороги, чорт, диявол — все одно, мене нема, я поїхав, і ти не знаєш, де я. Зрозуміло?

Фріц вклонився.

— Все буде зроблено, доктор. Працюйте спокійно.

— Газети, листи — передавай мені кожного дня!

— Слухаю...

— Щодня виїжджай до міста і розвідуй все, що торкається мене.

— Все буде зроблено.

— А тепер іди...

Слуга вийшов. Берн відкрив на стіні дверцята, включив рубильник. В ту ж мить Евеліна зойкнула: підлога здригнулася і почала опускатися.

— Що це, Йоган?

— Спокійно! Ми опускаємось на той світ, — пожартував Берн.

Спуск припинився. Берн підійшов до отвору в стіні, пропустив поперед себе Евеліну. Підлога з тихим шумом знову посунулася вгору.

Напівтемними коридорами, по вузьких східцях Евеліна і Берн попрямували до підземелля...

Зустріч у лісі

Десь кілометрів за п'ять від вілли Берна, серед густих чагарів, що щільною стіною обступили дорогу, Гельд наказав шоферу спинити машину. В око йому впала невеличка хатинка, яка стояла трохи осторонь від шляху, під високою стрункою ялинкою і дуже нагадувала житло альпійських горців — гостроверха, кладена зрубом, з красивою мансардою. «Лісник», подумав Гельд.

— Візьміть за всю дорогу від міста й назад, — сказав він, даючи шоферу кілька асигнацій. — Мені доведеться затриматись тут.

Шофер з байдужим виглядом перелічив гроші, так само спокійно, флегматично заховав їх в кишеню і, не попрощавшись, поїхав далі.

Гельд кілька хвилин, вагаючись, постояв на дорозі. Рішення, яке він щойно прийняв, було раптове й дивовижне. Зовсім несподівано, ще сидючи в машині, він збагнув, що його розмова з Евеліною була фікцією, що Берн навмисне сховався від нього, що вони не повірили йому і на призначене місце до нього не приїдуть. А коли так, — його поїздка була марною. Він не зміг переконати Берна, не зміг заручитись його допомогою. Страшне лихо наближається невідступно й швидко.

Гельд рівним кроком підійшов до хатинки. Постукав у двері. Йому відчинив невисокого зросту вже літній чоловічок— з тоненькими вусиками і гостренькою борідкою. Зовні він здавався інтелігентною людиною.

— Ви не можете покликати господаря дому? — звернувся до нього замість привітання Гельд. Чомусь одразу виникла думка, що чоловік з борідкою — теж випадково заїжджий, можливо, комерсант, а то й просто любитель далеких мандрівок..

— Я — господар, — непевним тоном одказав чоловік. — Чим можу служити?

— Я вивчаю природу тутешнього краю... мені треба... — Гельд на мить завагався, і це вагання не сховалося від уважного погляду чоловіка. — Я хочу пожити у вас день-два... звичайно, якщо ви мені не відмовите.

— Заходьте до кімнати, — припросив чоловік уже привітніше. — Вибачайте, я лісник, і особливої розкоші ви тут не

знайдете. — Він перший пройшов темними тісними сінцями і відчинив двері до кімнати. Власне, ця кімната — простора, з двома маленькими вікнами на протилежних стінах, і займала весь дім. — Прошу вас, розташуйтеся, мене звати Людовіком фон Едельгорном. Так, так, не дивуйтеся, колись і ми, фон Едельгорни, жили в кращих будинках. — Він урочисто підняв догори праву руку, і його брови трохи зійшлися на перенісці. Шкіряна, вже потерта куртка лісника, його грубі, мабуть, теж хтозна-якої давності шерстяні штани, великі шкарубкі руки, вкриті виразками й мозолями, дивно контрастували з суворим благородним виразом обличчя старика. — Колись і наш рід славився на всю країну. Мій прадід розповідав, що фон Едельгорни були першими радниками при дворі його імператорської величності. Всі оці ліси належали нашій родині. Але ж кому в наш час потрібна родовитість і благородство! Нікчемні грошові мішки захопили владу, розтоптали велич нашої країни... Тепер мені доводиться працювати лісником на землях, що належать якійсь шахраюватій фірмі.

Він раптом заметушився, згубив усю свою пиху і почав перепрошувати Гельда:

— Ви мені пробачте! Чого тільки не наговорить стара голова. Можете зайняти оце велике ліжко, воно належало моїй бабусі, останній княгині на двісті кілометрів в окрузі. Спіть спокійно, сподіваюся, ви не вірите в духів. Вона зрідка приходить до мене порадитись, але сторонніх не чіпає. Вибачте, як вас величати? Траумвальд? Яке чудове, милозвучне ім'я!

Гельд слухав базікання старика, але думками був далеко звідси. «Доведеться чергувати на дорозі. Якщо протягом доби Берн не проїде цією дорогою до міста, значить, вони мені не повірили. Тоді я поїду до них знову, буду переконувати їх, буду благати...»

Його роздум перервав скрипучий голос господаря дому:

— Скажіть, ви давно були в місті?

— Ні, я щойно звідти, — майже не думаючи відповів Гельд.

— Звідти? — раптом здивувався старик— Але ж ви їхали до міста, а не з міста Вибачте, що я, стара голова, лізу не в свої

справи... Життя тут таке нудне, що мимоволі почнеш мудрувати...

— Я їздив по навколишніх місцях, мене цікавить флора й фауна...

— Ах, так, перепрошую, пане Траумвальд! — Старик метушливо порався в кімнаті, намагаючись привести до ладу розкидані речі, меблі, різне шмаття. — Ви не чули про останні події на Голубому Беркуті? У мене невеличкий приймач, вчора одна закордонна станція передала страхітливе повідомлення. Начебто втоплено більше п'яти тисяч чоловік. У наш час теж вбивали людей, але ж де гуманність? Все це робиться так відверто, з такою цинічністю!

— Я знаю не більше вашого, — сухо відповів Гельд. Базікання старого починало його дратувати.

— Так, так, вибачте! Може, ви хочете шо-небудь попоїсти? Я не вживаю м'яса, ви самі розумієте: серце, нирки... Але ось добрий салат, коржі. Мені приносять молоко. Тут недалеко селище... Живуть одні дикуни, ніякого благородства, грубість в манерах, у словах... Але треба визнати — чесні, роботящі людиці. Молоко хороше, без води. Пийте, пийте, я нічого не візьму з вас за їжу. Я вдячний вам, що ви розважили мене в цій самоті.

Гельд не став відмовлятися від їжі. Апетит у нього був страшенний. Він навіть забув, коли востаннє їв. Допався до їжі, немов його два дні тримали в погребі. Наминав за обидві щоки, але очима щоразу пильно позирав на свого дивного господаря. Чи справді він дивакуватий чи, може, тільки прикидається таким? І чого так допитується про його наміри, чому це його цікавить мета Гельдової подорожі?

Попоївши, Гельд одразу ж вийшов з хати. Сказав старику, що піде прогулятися, тутешню природу роздивиться.

Пройшовши дорогою метрів триста, він, сховавшись в густому чагарнику, що цієї пори саме пишно розквітав червоненькими квітками шипшини, — став стежити за навколишньою місцевістю. Це був пустельний край, розташований за сто кілометрів від міста, а від найближчого гірського села — за двадцять. Тому цей шлях був майже безлюдний.

Гельд пильно дивився в тому напрямку, де за пологими узгір'ями серед густого лісового масиву ховалася вілла Берна. Звідти, і тільки звідти мали їхати до столиці Берн і Евеліна.

Гельд марно прождав до вечора. Коли вже в сутінках він повернувся в хатину, старий лісник, повільно щось пережовуючи своїм майже беззубим ротом, з легкою підозрою спитав його:

— Де це ви, пане, так довго забарилися? Я вже й бозна-що став думати. Може, гадаю, його злодії запопали, а, може, заблукав у лісі. Край у нас тут безлюдний. Одна вілла доктора неподалік, та він у ній рідко коли й живе. Ось тільки вчора доктор проїхав з своєю дружиною на машині.

— Ви... ви бачили? — Гельд спрямував на лісника невідривний настирливий погляд, в якому легко було прочитати горячкове нетерпіння. — Ви не знаєте, поліція не була в цих містях? Може, хтось цікавився Берном?

Старий задумливо почухав свою клиноподібну борідку, зиркнув скося на Гельда і чомусь став поквапливо оглядати свій старенький похідний мішок. Дістав голку і залатав невеличку дірочку. Щось відрізав, щось доточив. Та все це було тільки про людське око. Нащадок «великого й славнозвісного» роду фон Едельгорнів, потомок імператорських радників, одразу ж зметукував, що йому нагодився випадок збагатити своє кволеньке господарство на кілька золотих монет. Треба тільки піти і... Так, негайно треба сходити, доки цей невтомний «дослідник флори й фауни» ще не дав дьору з його самотньої лісової оселі.

— Ох, діла, діла, — почав квапитись біля свого маленького мисливського столика дідок. — Оце б полежати та побазікати з шановним гостем, аж ні — треба чвалати в ліс. Народ же у нас, самі знаєте, який: не догледів раз — півліса обчухрають. Лиха матиму тоді від пана інспектора, хай боронить свята діва, заступниця наша...

Він вийшов з хатини, і Гельд ще кілька хвилин чув під вікном його бурмотіння. Потім у вікні з'явилася його постать— він уже сидів на велосипеді і уважно придивлявся в темінь кімнати.

Постукав пальцем у шибку.

— Ви ж не кидайте дому, поки я вернусь, — гукнув Гельдові і хутенько покотив до дороги.

Але Гельд не послухав поради старого. Сидіти в хаті не можна було ажніяк. Не для того він лишився в цій глушині. Може, саме зараз проскочить на своїй машині Берн. Треба негайно йти до шляху.

Сівши під невисоким сосновим деревцем, Гельд замислився.

Як дивно складалися події. Він, Гельд, мрійник і фантазер, що з самого дитинства прагнув зробити щось хороше, правдиве, геройське, прагнув відкрити людям хоча б невелику часточку того, що звуть таємницею людського щастя. Він, Франц Гельд, який за останні копійки здобув освіту, потому вийшов на широкий шлях вченого, став помічником видатного хірурга й дослідника Йогана Берна, тепер так невдало мусив виконувати роль детектива, перетворитись у слідопита.

Так мусив, бо друзі чекали від нього, котрому вдалося найближче підійти до великої таємниці Берна, допомоги. Народжена Берном «людина без серця» вже виходила на шлях страшних авантур. Її треба було спинити за всяку ціну! Але ж Берн теж виступив на двобій з нею. Гельд добре знав, чому Йоган Берн з такою панічною покvapливiстю покинув столицю і виїхав на таємну віллу. Він злякався свого винаходу, вірніше, тих, хто міг би використати його як зброю. Значить, треба було тільки ввійти в контакт з Берном і довести йому, переконати його, що їхній шлях спільний. Без Гельда, без його друзів на атомних заводах, Берн не зуміє спинити Петера Стара. І ось виявляється, що Евеліна і Берн не вірять йому. Минув день, а вони не виїхали з вілли. Вже й сонце сіло, скоро не розгледіти нічого серед темряви, а їх нема... Але що це? Фари? З міста наближалась машина.

Гельд заховався в густих кущах. Краще хай його не помічають. Коли вона проїде...

Та за якихось метрів десять від Гельда великий громіздкий пікап рвучко зупинився, і з кузова зіскочило кілька поліцейських. У вечірніх сутінках Гельд розгледів тільки кашкети з довгими козирками і маленькі автоматичні карабіни.

Серед них був і «благородний» лісник фон Едельгорн. Гельд одразу ж впізнав його сухорляву зібгану постать. Він щось квапливо півголосом пояснював одному з поліцаїв, напевно старшому, і показував рукою в бік своєї хатинки. До Гельда долинули окремі слова:

— ... мабуть там... зі всіх боків...

Поліцаї, розсипавшись ланцюгом, почали оточувати хатинку. Тільки шофер лишився в машині.

Гельд одразу збагнув усю серйозність становища. Поліція прийшла, щоб арештувати його. Він сам виказав себе необачним базіканням. Треба негайно діяти! Негайно, якомога швидше! Тікати? Та чи ж далеко він втече? По дорозі вони ного одразу доженуть. Піти лісом — небезпечно. Він обов'язково заблукає, не потрапить своєчасно в місто.

Думки неслися в його голові з лихоманковою швидкістю. Одне рішення приходило на зміну другому. А може... може... В його голові раптом виник відчайдушний план. Більше він не вагався.

Далі події розгорталися швидко. Гельд, весь час слідкуючи за шофером, який, мабуть, задрімав, бо його голова схилилася на груди, став підкрадатися. Зігнутий, немов нічний привид, підійшов до машини ззаду. Крок, другий... Вийняв з кишені кастет... Різкий замах, удар, ще один удар, і непритомний шофер мішком упав на дорогу.

В наступну мить Гельд сидів за рулем. М'яко зафуркотів мотор, машина подалася назад, зробила крутий розворот і швидко покотила до міста...

Вертольот їде до Бруклінгема

Гельд зайшов у вестибюль. З плащем на руці, з чемоданчиком, він поквапливо наблизився до метрдотеля і кинув на стіл ключі від свого номера.

— Прошу. Ось гроші. Ні, ні, це візьміть собі.

Сівши в таксі, Гельд коротко наказав:

— Вулиця Грінвера, дев'ятий номер.

Машина зупинилася перед невеличким одноповерховим будиночком. В передранковому тумані ледь-ледь вирізнялися дерева крихітного палісадника, а затулені вікна нагадували заплющені очі.

— Будь ласка, зачекайте, я недовго, — попросив Гельд. — Звідси поїдемо в аеропорт.

Проминувши палісадник, Гельд обережно постукав у двері. В сусідньому дворі загавкав собака, йому відгукнулася пронизливим гавканням ще одна. «Кляті, весь виселок розбудять», подумав роздратовано Гельд. Він постукав ще раз, і тільки тоді за дверима почулося чалапання ніг.

Гельд нетерпляче забрязкотів клямкою.

— Відчини, Стефан! Це я, Франц Гельд.

Двері несміливо рипнули, і крізь щілинку просунулася невеличка сухорлява голова.

— Чого ви прийшли так рано, Франц? — хрипкуватим зі сну голосом запитав хлопчина.

— Де батько?

— В аеропорту.

— Ходімо зі мною, допоможи викликати батька. Я мушу негайно вилетіти першим-ліпшим літаком або вертольотом. За мною йде поліція.

— А чого вони за вами женуться? — запитав хлопець тривожним голосом.

— Багато будеш знати — старим станеш, — похмуро пожартував Гельд. — Не думай, що вони вже на цій вулиці. Я їхав на машині і залишив їх кілометрів за вісімдесят позаду. Але я боюся, що вони зв'яжуться з містом по телефону. Ну, швидше!

Хлопець в сутінках, не запалюючи світла, одягнувся, щось шепнув на вухо матері й вийшов за Гельдом на вулицю.

Небо вже злегка бралось ранковим багрянцем. Деревя перед будинком набули чіткіших обрисів, немов виступили з туману. Десь почулися людські голоси, і Гельд тривожно повернув у той бік голову. Але розмова стихла.

— Швидше, Стефан, кожна хвилина дорога.

Вони поїхали безлюдними вулицями до аеропорту..

За кілька кварталів від головного входу в аеровокзал Гельд відпустив шофера.

— Стефан, йди розшукай батька, — тихо озвався Гельд до хлопця. — Передай йому те, що я тобі сказав. Хай він знає, що від нього залежить життя сотень і тисяч наших товаришів. Я мушу негайно вилетіти.

Хлопець шугнув у бокові двері.

Гельд насторожено прислухався. В його напруженій уяві весь час поставали якісь дивні загрозливі образи. То йому здавалося, що приміщення порту оточене поліцією, то вчувався чийсь застережливий голос, кликав його до себе...

Але поступово нерви Гельда вгамувалися. Він зосередив свої думки. Що він має зараз робити? Вилетіти звідси — це перше і найголовніше. Йому не вдалося переконати Берна, тепер треба діяти власними силами. Він повідомить товаришів. «Комітет мужніх» обміркує всі заходи, зважить обстановку, можливо, доведеться закликати до дії робітників! Зволікання — найнебезпечніша річ...

До нього наблизилися дві постаті. Це були Стефан і його батько Томас. В ранкових сутінках важко було розгледіти обличчя чоловіка. Але Гельд його добре знав. Він знав і любив це мужнє, відкрите обличчя старого підпільника з голубими очима і виразними, немов викарбованими, рисами біля рота і на перенісці.

— Ти завалив справу? — спитав Томас притишеним голосом.

— Трапилось непередбачене, — коротко став пояснювати Гельд. — Берна я не зустрів. Мені не повірили. Напевно, вирішили, що я агент поліції. Потім я сам ледве не потрапив до рук цих молодчиків. Коротше, організуй мені втечу. З першим ранковим літаком...

Томас мить помовчав. Потім підняв голову, пильно подивився в п'ятьмі на Гельда.

— Ти певний, що за тобою не стежать?

— За мною не стежать, — твердо мовив Гельд, — але, може, вони повідомили телефоном... У всякому разі, іншого виходу немає. Якщо я залишусь тут, корпоратисти почнуть діяти.

«Залізне серце» вже служить їм. Тільки що я прочитав повідомлення в вечірніх газетах — Петер Стар сформував уряд.

— Через півгодини до Бруклінгема відлітає вантажний вертольот. Я тебе влаштую туди. Правда, пілот там ненадійний. Ти маєш зброю на всякий випадок?

— Маю...

— Тоді ходімо. Я проведу тебе в одне місце, де ти зачекаєш. — Вони пройшли крізь невеличкі двері на територію аеропорту і наблизились до невисокого металічного корпусу.

— Це наш склад. Постійте з Стефаном. Тут менше світла. — Старий Томас помітно хвилювався. — Якщо хто запитає — звідки, скажіть, що ви прийшли за мною, що мамі погано, захворіла.

Хвилини чекання здалися нестерпно довгими. Електричні вогні вже погасли, кволе, немов змішане з туманом ранкове світло надало будовам аеропорту невиразносизий відтінок. Здавалося, що й земля, і ангари, і поле аеродрому, і літаки пофарбовані в один збляклий сірий колір.

Раптом Стефан схопив Гельда за руку.

— Ходірте, онде тато кличе нас.

Справді, біля самого входу в аеропорт виднілася невеличка постать Томаса. Він заклично махав рукою.

Гельд і Стефан наблизились до нього.

— Ходірте швидше, — покvapливо мовив Томас. Голос його був тривожний. — Поки що все йде як слід. Але я турбуюся: кажуть, що годину тому, перед самим твоїм приходом приїздили якісь люди. Ніхто з наших не бачив, куди вони пішли. Може, тривога даремна, але...

— Ти справді став лякливим, Томас, — підбадьорливо кинув йому Гельд. — Я тебе знав не таким, коли ти працював на нашому атомному заводі в Бруклінгемі.

— Гаразд, пішли, — невдоволено буркнув Томас і першим рушив навпростець через льотне поле.

Вони наблизились до довгастих з пласкими дахами приміщень — пакгаузів. Біля одного з них стояв незграбний вертольот. Кілька робітників навантажували його.

Томас відвів Гельда вбік.

— Зачекай трохи, зараз вони кінчають.

Через двадцять хвилин Гельду було дозволено зайняти місце в вантажному приміщенні серед ящиків і тюків. Після Гельда до своєї кабіни пройшов пілот. Ще до того, як піднятися по трапу, він кілька хвилин притишено говорив з Томасом. Той переконливо доводив йому щось, підкріплюючи свої слова красномовними жестами.

Пілот з похмурим обличчям і непривітним поглядом маленьких колючих очей проминув Гельда і, щільно закривши за собою дверцята кабіни, вмовився в м'якому кріслі.

Гельд вдоволено витягнув ноги. Сидіння було незручне, і дорога передбачалась нелегка.

Раптом за стінами вертольота почулося фурчання мотора. Мабуть, під'їхала машина. «Невже вони наздогнали мене?» подумав Гельд, механічно хапаючись за пістолет, що лежав у правій кишені піджака.

Розчинилися двері, і до середини заглянув чоловік у формі службовця аеропорту— на його жовтому зморшкуватому, як цитрина, обличчі, що ховалося в тіні широкого кашкета з гербом, сиділи великі рогові окуляри.

— Прошу вибачення, пане, — промовив він. — З вами полетять ще дві особи. Термінові справи, ми змушені потурбувати вас...

Він зміряв Гельда насмішкуватим поглядом і одразу ж спустився по трапу вниз. До кабіни зайшло два здоровенних хлопці в темносірих костюмах і крилатих капелюхах. Жуючи сигаретки, вони сіли неподалік від Гельда на дерев'яному ящику і повели між собою притишену розмову.

Запрацювали мотори. Гучно заревли вертикальні гвинти, машина плавно піднялася вгору.

Кілька хвилин в кабіні було тихо. Але ось нові пасажери звернулись до Гельда.

— Ви далеко, пане? — спитав один з них, широкоплечий, атлетичної будови хлопець, і зиркнув на Гельда примруженими хитруватими очима.

— До Бруклінгема, — похмуро буркнув Гельд. Настирливий погляд невідомого чомусь не сподобався йому.

— У вас поганий настрій, пане? — заговорив другий, трохи старший на вигляд. — Невже наше місто справило на вас таке недобре враження?

— У кожному місті можна знайти хороше й погане, — ухильно відповів Гельд, намагаючись надати своєму обличчю виразу байдужості.

Але незвичне хвилювання сповнило його. Гельд чомусь виразно відчув, як його маленький пістолет відтягує кишеню, і подумав: «Треба було б весь час тримати руку наготові. Хтозна, що воно за хлопці».

— Зрештою, не дивно, що у вас недобрий настрій, — знову озвався молодший пасажир, чомусь самовпевнено посміхаючись. — Такі події зараз у країні, від яких голова обертом іде. Ну, звичайно, не всякому це до вподоби.

— Що ви маєте на увазі? — звів на нього підозрілий погляд Гельд.

— Я маю на увазі тільки наше місто і його околиці, — вже сухішим тоном відрізав чоловік. — Невже ви не знаєте, що сьогодні вночі якийсь злочинець обдурив поліцію, вкрав поліцейську машину і...

В одну мить Гельд збагнув усе. Перед ним сиділи агенти поліції. Вони навмисне, відчуваючи свою цілковиту зверхність, чинили над ним обережний, замаскований допит. Рука Гельда поволі потягнулася до кишені. Але діяти було вже пізно.

— Цей негідник, — несподівано гучно, з підкресленою різкістю промовив чоловік, — приїхав у наше місто для того, щоб розшукати хірурга Берна, якого зараз шукають по всій країні. Певно, в нього є особисті наміри, що суперечать намірам уряду й поліції. — Він раптом подивився в обличчя Гельда злим невідривним поглядом і вигукнув — Досить грати комедію, пане. Руки на коліна! Не думайте чинити опір, наша зброя б'є без промаху.

Він різко нахилився вперед і швидко обмацав Гельда. Забрав пістолет, гаманець, носову хустину. З кишені штанів витягнув портсигар.

— Сподіваюся, ви порядні джентльмени, панове, — мовив спокійним тоном Гельд, гарячково обмірковуючи ситуацію — і

принаймні залиште мені сигари...

Оволодівши зброєю Гельда, обидва агенти вмить змінилися на обличчі. Очевидно, це вже було професійною рисою їхнього характеру: доки жертва переслідування озброєна, вона викликає ненависть і підозру, тільки-но вона потрапляє до пастки, вони одразу ж добрішають, ладні встановити з нею навіть якісь панібратські відносини, зав'язати дружню розмову. Ось і зараз молодший агент привітно посміхнувся і сказав:

— Ви вгадали, пане, сигар ми не палимо, можете залишити їх при собі. Вибачаюсь, здається, мій колега палить...

— Прошу, прошу, — спохватився Гельд і чомусь уважно став копирсатись у портсигарі.

Пригостивши старшого агента, Гельд вийняв сигару і, відкусивши кінчик, взяв її в рот.

Агенти продовжували жваво патякати, але Гельд їх не слухав.

— Ми стежили за вами від самого готелю, — говорив молодший агент. — Звичайно, ми могли б взяти вас ще на вокзалі, але ж ми теж люди. Псувати вам настрої, пане, в момент вильоту — це було б просто не по-джентльменськи.

І потім нам теж хочеться забавитись... Так, так, пане, нам набридає ганятися за злочинцями по курних шляхах та завулках. Ми вирішили потішитися, влаштувати своєрідну комедію.

Гельд підніс сірник до своєї сигари і підпалив її. Синій димок тоненьким струмком піднявся вгору. І раптом кінчик сигари спалахнув яскравим синюватим вогнем, щось зашипіло, затріщало, немов фейєрверк, і тонка пружна цівка сивого диму порснула в обличчя агентів.

Агенти отетеріло витріщили очі. Не встигли вони зважитись на якусь дію, як їдкий дим запаморочив їхню свідомість. Без жодного звуку обидва лантухами зсунулися на підлогу.

Гельд, вдаривши кінчиком сигари об стіну, загасив її. Кілька секунд він сидів з затиснутим ротом, відвертаючи обличчя від димової хмарки, що поволі танула. «Молодці хлопці, що дали мені цю прекрасну штучку! — подумав він. — Тепер уже отрута не страшна, концентрація її надто слабка».

Гельд підвівся і забрав у агентів зброю. Поклав їхні пістолети до кишені, свій залишив у руці. Переступив через розпластані тіла і підійшов до кабіни пілота. Рвучко відкрив її.

— Шановний! — Він простягнув руку і дулом пістолета злегка штовхнув пілота в плече.

Той з жахом подивився на нього. Його маленькі колючі очі гарячково виблискували.

Гельд показав йому жестом руки на безвільні тіла обох агентів.

— Я сподіваюся, ви непричетні до цієї історії,— промовив він спокійним тоном, однак похмуро звівши над переніссям брови. — Але вашу зброю віддайте.

— Обшукайте мене, — заїкаючись відповів переляканий пілот. Ми... ми цивільні... Ніякої зброї...

Та Гельд все ж таки для певності обшукав його.

— Ну, гаразд, — мовив він, — тепер вам доведеться трохи змінити курс. На аеродромі мене, мабуть, вже чекають ось такі молодчики. Доставте мене в Штаузе. Спуститесь біля крайніх будівель... або ні, краще далі від виселку, в ліску. В ліску!.. Пам'ятайте, якщо ви поведете машину на аеродром, я пристрелю вас. — І вий ще раз для більшої переконливості підніс до обличчя пілота пістолет.

Перший удар

Довге похмуре приміщення. Попід стінами — ряд столів. Газосвітні лампи розсіюють тремтливе ніжноглубе світло. Вікон нема. Двері — низенькі, важкі, з металевими окуттями. Приміщення справляє враження бункера або каюти військового корабля.

Шість чоловік, що зібралися біля маленького столу, — це члени таємної робітничої організації «Комітет мужніх». Вони зійшлися на термінову нараду в одному з запасних підземних приміщень атомного заводу в Бруклінгемі.

— Краузе, — звернувся високий сивий чоловік до молодого робітника в синьому комбінезоні.— Хто чергує біля головного

входу?

— Хлопці з кабельного цеху, друже Гартман, надійні охоронці.

— Тоді розповідайте, Краузе, — владним тоном наказав сухорлявий Гартман. — Розповідайте все детально, тільки без захоплення. Ситуація надто серйозна, і ми повинні вирішити, що нам робити далі.

Всі присутні пильно дивилися на молодого робітника з чорнявим чубчиком.

— Вчора вранці,— почав юнак, — мені подзвонила матінка Гелена і сказала, що Арнольд прийде на квартиру Бервальда й передасть важливі відомості. Їй вдалося підслухати, що говорилося на нараді «Золотого ангела»...

— Краузе! — різко урвав його мову Гартман, — ви повторюєте те, про що вже доповідали нашому комітетові вчора. Скажіть, які відомості передав вам син Гелени?

— Я не бачив Арнольда...

— Як? Ви не виконали завдання? — Довгасте, з тонким, немов висіченим носом, обличчя Гартмана, набуло суворого виразу. — Невже ви, кращий зв'язківець нашої організації...

— Друзі! — Краузе схвильовано підніс до грудей обидві руки. — Вислухайте

мене. Я прийшов на квартиру Бервальда, але Арнольда там не було. Я чекав його годину-другу, але він не з'явився.

Краузе ніяково озирнувся навколо, немов шукаючи підтримки. Великі сірі очі його розширились.

Запала гнітюча мовчанка, лишаючи невідомим, що ж затіяли члени «Золотого ангела».

Всі сходилися на тому, що ситуація вимагає рішучих дій. Але якими мають бути ті дії, до чого треба вдатися найперше — в цьому не було єдності. Особливо хвилювали трагічні події на Голубому Беркуті.

Багато робітників заводу і серед них кілька інженерів працювали на спорудженні атомних реакторів у Грюнвальді. Вони загинули всі до одного.

— «Золотий ангел» затіяв страшну річ, друзі,— нарешті озвався Гартман. — Нас запевняють, що водосховища

призначені для зрошувальних цілей. Тоді запитаємо панів з корпорації: навіщо вони вмонтували в дно сховища атомні нагрівачі. Невже не зрозуміло, що йдеться про створення найжахливішої системи стратегічних укріплень, які поставлять під загрозу насамперед життя і майно жителів наших прикордонних провінцій.

— Ми мусимо негайно сповістити про все народ! — обурено вигукнув хтось з присутніх.

— Так, — погодився ще один робітник, — негайно надрукувати прокламації...

Гартман застерезливо підняв свою кістляву руку.

— А ви забуваєте, друзі,— промовив він рішучим тоном, — що у нас поки що немає жодних, доказів.

— То що ж робити?

— Може, ти волієш, Гартман, щоб ми офіційно виступили в пресі з підтримкою політики Германа Тода?

На обличчі Гартмана з'явилась гірка посмішка. Йому було боляче і водночас приємно слухати такі запальні репліки. Слова його товаришів ще раз свідчили про їхню відданість спільній справі, великій справі боротьби проти визиску, проти війни, за дружбу з країнами, розташованими на Сході, де ствердився передовий соціалістичний лад.

— Я пропоную витримку і ще раз витримку, — сказав рівним голосом сивий чоловік. — І потім прошу не забувати, що зараз перед нами постає нова загроза — «людина без серця». Ми маємо відомості, що корпорація «Золотого ангела» докладає всіх зусиль, щоб втягнути цю загадкову людину в свої махінації. Гелена мала повідомити нас, але, на жаль...

— ...але, на жаль, дещо розповідь про нього інший, — почувся раптом голос Гельда. Відчинивши обережно двері, він став на порозі і привітно дивився на присутніх.

Всі кинулися до нього. Гартман схопив його за руку й потягнув до стола.

— Звідки ти, Франц?

— Зачекайте, друзі,— став відборонятися Гельд. — Людину з дороги завжди садовлять за стіл і пригощають чимось смачненьким.

— У нас немає для тебе солодких пілюль. Справи надто гіркі,— заговорив похмурим тоном Гартман. — Ти знаєш щось про «людину без серця», то розповідай: до нас доходять найдивовижніші чутки.

— Мої повідомлення не порадують вас, — мовив Гельд, — однак мушу сказати, що втрачати надії не треба. Перед виїздом я хотів повідомити тебе, Гартман, щоб ви були напоготові. Але за нашим інститутом пильно стежать. Я мусив їхати до Берна і переконати його в необхідності спільних дій. На жаль, він, власне, одна його супутниця прийняла мене за агента поліції. Я благав їх повернутися до Петера Стара і, використавши свій вплив на нього, ізолювати його від «Золотого ангела». Всі мої старання виявилися марними. Я ледве сам не потрапив до рук поліції. За годину до відльоту я дізнався, що Петера Стара проголошено главою уряду. Це справа надто серйозна. Це те, чого я найбільше боявся...

— Ми знаємо і дуже дивуємося, — докинув слівце Гартман.

— Ай справді,— втрутився в розмову молодий хлопчина з чорним чубчиком, чого вони так панькаються з тим Старом! Невже він справді, як твердить дехто, користується послугами нечистого?

— Ні,— заговорив Гельд, — він користується найчистішими науковими досягненнями, які, на жаль, потрапили в ненадійні руки. Вам відомо, що я на протязі кількох років працюю у Йогана Берна. Однак, свої досліді з механічним серцем він завжди приховував від мене. Можливо, він вважав мене за агента поліції, особливо після мого короткотермінового ув'язнення в зв'язку з процесом Траумана. Я знаю тільки одне: його винахід — це велика справа, це грандіозне відкриття. Але створене ним механічне серце спричинилося до дивних наслідків. Петер Стар, якому травмоване серце замінено новим, механічним, дістав можливість впливати на людей. Його механічне серце перетворило його в могутнього гіпнотизера. Зрештою, останні політичні події свідчать самі за себе. Недарма ж монополісти так гаряче схопилися за Стара, Слід чекати з їхнього боку рішучих дій, але й ми повинні приготуватися до всього.

Повідомлення Гельда схвилювало присутніх. Але думки різко розійшлися. Дехто вважав за необхідне негайно оголосити загальний страйк. Інші радили звернутися до нового уряду з запитом, які заходи вжито для детального розслідування трагедії на Голубому Беркуті. Були й такі, що вимагали переходу до збройної боротьби.

Невисокий чоловічок в пенсне, з тоненькими вусиками під гачкуватим носом, гарячково зиркаючи своїми маленькими колючими очицями, вигукував тонким фальцетом:

— Я завжди стояв за рішучі дії! І зараз вимагаю: тільки кулею й кров'ю ми зможемо врятувати нашу країну від страшних лихоліть.

— У тебе анархічні вимоги, Конрад, — гнівно одказав йому Гартман. — Ми не авантюристи, а політична організація. В країні немає умов для збройної боротьби. Ми ще не користуємось достатнім впливом серед робітників і селян...

— Е, знову політика! — злісно вигукнув чоловічок з гачкуватим носом.

— Так, політика, — втрутився й собі Гельд. — Особливо зараз ми повинні бути політиками. «Людина без серця» прийшла до влади! Петер Стар швидко поширить свій вплив на широкі маси населення. Він піддасть дії своїх гіпнотичних імпульсів армію, поліцію. І якщо на заводі є зброя, її треба негайно вивезти звідси й заховати в надійному місці. Ми не повинні йти на провокацію. Я сподіваюся, що Бернові вдасться знайти протидію...

Чоловічок, якого звали Конрадом, встав й войовниче випнув груди.

— Так, мої хлопці мають дещо, — мовив він задерикувато. — Але це їхня зброя а не зброя організації. Вони будуть тримати її там, де хочуть.

— І використають, коли захочуть? — підозріло перепитав його Гартман.

— Ні... тобто... вони можуть робити, що хочуть, — трохи знітився анархіст Конрад. — Ми віримо в силу зброї і ми переконаємо всю організацію...

Раптом розчинилися двері, і до кімнати вбігло двоє робітників.

— На завод прибула поліція! — схвильовано сказав один з них.

— Ось і дочекалися, — з серцем вигукнув Гартман. — Слухай, Конрад, де твої хлопці поховали свої іграшки? Ти певний, що їх не знайдуть?

— Певний, — сухо відрубав Конрад.

— Тоді на подвір'я, друзі, — гучно наказав Гартман. — Ми повинні бути серед людей. А ти, Гельд, іди. — Він відшукав очима юнака з чорнявим чубчиком. — Краузе, проведи доктора чорним ходом. Щоб жодна душа його не бачила.

За кілька хвилин члени «Комітету мужніх» вийшли з приміщення.

А заводське подвір'я вже виповнилось галасом, лементом, лайкою. Робітники повиходили з цехів, сердито юрмились купками, немов рої потривожених бджіл. Тут же були поліцаї. Вантажні машини, на яких їх привезли з міста, стояли в ряд, і біля кожної машини походжало кілька озброєних людей.

— Чого вони хочуть? — запитав Гартман у старого майстра, що саме проходив повз нього.

— Кажуть, начебто хтось доніс, що в людей є зброя, — знехотя відповів майстер і, махнувши злісно рукою, почвалав далі.

«Справи погані, — вирішив Гартман. — Хочуть нас потрусити добре її полякати. Знають, що наш завод для них — найважливіша штучка».

Тим часом з контори вийшло кілька офіцерів і з ними сам директор. Вони обминули робітників і попрямували до реакторного цеху. Гартман тривожно глянув їм услід. Адже в тому цеху працювало найбільше прихильників Конрада, саме вони й переховували зброю. Невже Конрад вчинить якусь дурницю?

Щільна стіна робітників, що закривала вхід до цеху, неохоче розступилася, і військові зайшли до середини.

— Панове, — говорив директор, міцний, атлетичної будови чоловік, з великим, нависаючим на очі лобом, — я запевняю вас, що ніякої зброї на довіреному мені заводі...

— Даремно запевняєте, пане директор, — обірвав його старший з офіцерів. — Ми маємо незаперечні відомості. В цьому цеху заховано сорок автоматів. Новий уряд не схильний виявляти будь-яку лояльність до бунтівників.

— Але ж ви бачите, що це тільки верстати — не більше, — безпорадно розводив руками директор. — Я працюю тут десять років...

Старший по чину офіцер, з жовтим, наче цитрина, обличчям і обвислими брезклими щоками, зміряв директора насмішкватим поглядом своїх водянистих очей і, нічого не сказавши, попрямував назад з цеху.

Вийшовши надвір, офіцер підняв руку і гукнув натужно, намагаючись перекричати шум натовпу:

— Слухайте мене! В реакторному цеху переховується зброя. Ми знаємо про це точно. Пропоную негайно вказати місце її переховування.

З натовпу почулися вигуки:

— Даремно приїхали, пане офіцер!

— Тут завод, а не цейхгауз!

— Забирайтесь геть, панове!

Гартмант уважно стежив за поліцейськими. Обличчя їхні були похмурі, насуплені, щось неприродно закам'яніле відбилосся в їхніх поглядах. Особливо вразило Гартмана поводження двох молодих хлопців з автоматичними карабінами, які стояли до нього найближче. Гартману вдалося, що він впіймав в їхніх очах божевільний вилиць. Вони міцно стискували зброю, злісно поглядаючи на робітників.

«Звідки їх привезли, таких навіжених? — подумав з тривогою Гартман. — Немов кожний робітник — їхній ворог?»

Старший офіцер кілька разів пройшовся вздовж натовпу. На похмурі, насторожені погляди він відповідав неприхованою люттю.

Гартман, виступивши наперед, суворо промовив, дивлячись прямо в лице офіцеру.

— Ваш задум шитий білими нитками, пане офіцер! Ми прекрасно розуміємо, що ви хочете спровокувати нас...

Робітники нашого заводу категорично протестують проти подібних дій уряду!

— Не дозволимо! — залунали обурливі вигуки над натовпом.

Підвищивши голос, Гартман говорив далі:

— Я уповноважений заявити вам і адміністрації заводу, що робітники оголошують страйк в знак протесту проти свавільних дій уряду на Голубому Беркуті і таких актів, як ось тепер!..

— Значить, не хочете сказати, де схована зброя, ще й бунтувати надумали? — злісно перервав Гартмана старший офіцер і, повернувшись до свого почту, гукнув:

— Панове, приступайте до обшуку. Дійте рішуче, це наказ нашого володаря!

Згадка про «володаря» немов електричним струмом пройняла офіцерів. Вони одразу ж підтягнулися, напружились і, гостро виблискуючи очима, попрямували до своїх загонів. За мить почулися гучні команди: «По цехах!»

Але поліцаям не вдалося проникнути в приміщення цехів. У дверях кожного цеху стало по кілька десятків робітників. Вони взяли міцно за руки і, створивши живу стіну, перегородили шлях нежданим гостям.

«Вони роблять дурницю, — промайнуло в голові Гартмана. — Нехай краще обшукують. Справа може скінчитися кровопролиттям».

Його побоювання виявилися не марними. Стрівши на своєму шляху опір, поліцаї одразу ж вдалися до зброї, На голови робітників посипалися удари прикладів. Біля одного з цехів гримнув постріл. Можливо, цей постріл був випадковим, але він немов пробудив у душах поліцаїв щось дике й звіряче.

Почулися зойки, прокльони, благання порятунку. Гартман, притиснутий до стіни натовпом, бачив, як поліцаї з озвірілими обличчями стріляли в живу стіну людських тіл. Десятки людей вже лежали на землі, корчачись у передсмертних муках.

В одному з цехів стихійно виник опір. Майже беззбройні робітники кидалися на своїх убивць, душили їх голими руками, топтали ногами, закидували камінням. Жорстокість розправи, вчиненої поліцією, викликали нелюдську зненависть. Робітники

мали єдину перевагу— їх було набагато більше, і це вирішило справу.

Натовп живою стіною посунув на поліцейських.

Офіцери сховалися в приміщенні заводууправління. «Зараз викличуть підкріплення, — подумав тривожно Гартман. — На цьому справа не закінчиться».

Через десять хвилин до воріт заводу підкотило ще кілька вантажних машин. Тепер прибули регулярні війська. Вливаючись у ворота нестримним потоком, вони розсипалися врізнобіч і, вишикувавшись у щільні шеренги, повели наступ на робітників. Знову жива стіна посунулася до цехів. Сотні автоматів безперервно випльовували смертоносну зливу.

На ганок вискочив старший офіцер. Він був розпатланий, розхристаний, немов його тільки-но душили й шматували сотні рук.

— Стріляйте! Всіх нищьте! — кричав він нестямним голосом. — Підривайте стіни цього клятого заводу!

Але й без його закликів війська творили щось жахливе. Гартман, якому вдалося з простреленою рукою проскочити на другий поверх, в хімічну лабораторію, бачив, як підбурювані офіцерами солдати добивали пострілами поранених і збитих з ніг.

Раптом, звернувши погляд до воріт, Гартман побачив незвичайну картину. Якийсь плечистий білявий чоловік в сірому цивільному костюмі, стоячи у відкритій легковій машині, немов головнокомандуючий, що приймає парад війська, звертався з гучною промовою до вишикуваних перед ним солдатів. Він гарячково вимахував рукою, вказуючи в бік заводу. За кілька хвилин солдати, по команді своїх командирів, зривалися з місця і чимдуж бігли у ворота. До машин підходили нові загони, чоловік знову звертався до них з промовою. Про що він говорив, Гартман не чув, але здогадувався, що людина своїм виступом запалює солдатів на розправу. Тільки чому він у цивільному? Хто ця людина?

Гартман не міг знати, що на машині стояв Петер Стар, новий прем'єр-міністр країни.

Коли на віллу до Стара подзвонили з поліцей-управління і повідомили про події на атомному заводі, він вирішив негайно їхати туди з загоном військ. Хтозна, як виявить себе його вплив. Можливо, на відстані гіпноз втрачає свою силу. Зрештою, краще спробувати на місці. Він обміркував усе до найменших подробиць, був спокійний, як ніколи, і сповнений рішучості.

Спинив машину за кілька метрів від заводських воріт і звелів вишикувати перед собою перший загін. Сказав солдатам коротко і твердо: «Слухайте мене! Це я наказую вам, я — Петер Стар, ваш володар. Наказую самовіддано й без жалості карати бунтівників, що порушують спокій нашої держави. Наказую виконувати волю своїх командирів так як ви виконували б мою власну волю. Ідіть і дійте!».

Після цього війська ввійшли на територію заводу.

Петер Стар спокійно, немов під час грандіозної вистави, спостерігав за ходом розправи над робітниками. Поряд з ним стояв поліцей-президент і передавав його накази офіцерам.

Стрілянина на заводському подвір'ї все посилювалась. Петер Стар бачив, як стіна сірих військових френчів сунула до цехів. А на землі лишались сотні непорушних розпластаних тіл.

— Ні, цього мало, мало! — бурмотів нестямно Петер. — Я мушу зробити більше. Мій перший крок повинен прогрімити на весь світ. — В його запамороченій свідомості малювалися страшні картини спустошення і руйнувань, а розпалена уява вже нищила цілі континенти й народи. Заводські цехи, що височіли перед ним, здавалися йому велетенською фортецею.

— Полковнику! — крикнув він розлючено.

— Я вас слухаю, пане прем'єр-міністр, — виструнчився перед ним сухорлявий і довготелесний, як глист, офіцер.

— Ваші солдати діють мляво, — гримів Стар. — Я вимагаю фанатизму, я вимагаю самовідданості. Цей завод підняв свій голос проти нашої держави! Я вимагаю фізичного знищення всіх, хто чинив нам опір. Смерть і вогонь повинні очистити це грішне місце. Не жалійте будівлі, руйнуйте машини! Ідіть і дійте!

Стар зовсім втратив самовладання. Рот бризкав піною, очі блищали. Простягти вперед руку, немов звертаючись до неба, він кидав прокльони до похмурих заводських приміщень.

— Якщо цього буде мало, я викличу танки! — кричав він.

— Пане прем'єр-міністр, — заподажливо, тримаючи руку біля кашкета, відповідав полковник. — Ми впораємося без танків. Ваш наказ для нас святиня. Хай живе володар!

Повітря струснув вибух. За ним другий, третій, четвертий. Це за наказом Петера Стара війська застосували гранати...

Через кілька хвилин велетенський стовп диму й вогню знявся до неба. Горіло кілька корпусів. Війська покvapливо залишали зруйновані будівлі. Виносили поранених солдатів і офіцерів, викочували пошкоджені автомашини. Тільки робітникам-оборонцям шаленіюча пожежа була вже не страшна. Майже всі вони полягли від куль, посланих військами Петера Стара, першої «людини без серця».

Евеліна робить рішучий крок

Скільки годин минуло, відколи вони спустилися в підземне приміщення, Евеліна не знала. Час здавався довгим, одноманітним. Йоган зачинився в лабораторії, вона ж у відведеній для неї кімнаті без кінця ходила з кутка в куток, мов в'язень в одиночній камері. Тут було багато книг, але Евеліна не могла читати. Страшний відчай, сумніви краяли її душу.

... Ось і тепер вона лежить в ліжку, намагається заснути. Не можна! Як там Петер? Що з ним?

Зненацька вона почула стук дверей, шум багатьох ніг нагорі. Евеліна прислухалася. До її слуху ясно долинала розмова.

Евеліна, забувши про заборону Йогана, влетіла до лабораторії. За широким столом біля якогось дивного апарата сидів Йоган.

— Що тобі, Евеліно?

Жінка звела догори злякані очі, показала на стелю.

— Ти чуєш?..

Берн тривожно прислухався, вловив невиразні звуки.

— Зараз ми дізнаємось, що там таке... Там є мікрофон.

Він присунув до себе невеликий динамік, включив його. В динаміку почулися голоси. Говорив старий Фріц:

— Я вас запевняю, пане капітан! Доктора тут не було!
— Брехня! — пролунав у відповідь різкий голос. — Ми маємо абсолютно точні відомості, що Берн приїхав сюди!..

Йоган злякано подивився на Евеліну.

— Ти розумієш? Це Гельд повідомив їх — сумніву нема!

Дальші слова заглушив шум і тріск у динаміку. Очевидно, поліція робила обшук.

Незабаром знову пролунав спокійний голос Фріца:

— Даремно ви це робите, пане капітан! Я сказав правду! Доктор вже кілька місяців не приїздив на віллу...

— Мовчи, старий блазню, — різко відрубав офіцера.

Евеліна і Берн, затаївши подих, чекали, чим це закінчиться.

— А сюди вони не доберуться? — схвильовано запитала Евеліна.

— Ні, ні! — заспокійливо сказав Поган. — Це неможливо.

Знову пролунали кроки і потому — голос офіцера.

— Якщо доктор буде тут, повідомте нас негайно. Його терміново викликають на консилиум — ви розумієте? Йдеться про врятування життя високопоставленої особи!.. Вашому господарю нічого не загрожує!

— Добре, пане капітан, — покійно відповів Фріц.

Берн усміхнувся.

— Яке блюзнірство!.. Та дарма... Від мене вони нічого не одержать!.. Я волю краще зогнити в землі, ніж віддати свій винахід у руки корпоративістів.

В динаміку почувся стукіт дверей, стихаючі кроки.

— А чи не думаєш ти, що це зв'язано з Петером? Може...

Берн тривожно подивився на Евеліну, зняв окуляри і почав протирати скельця. Він завжди робив так, коли дуже хвилювався.

— Ти гадаєш, що він уже...

— Я нічого не гадаю, — з мукою в голосі прошепотіла Евеліна. — Треба якось дізнатись!..

Берн схилився до мікрофона.

— Фріц!..

— Я слухаю, доктор, — озвався слуга.

— Вони від'їхали?..

— Так!

— Слухай мене! Негайно їдь у місто!.. Привези свіжі газети! Візьми гроші— ти знаєш — де. Постарайся підкупити кого-небудь в поліції. Розумієш? Я повинен знати все!..

— Буде зроблено, доктор, — почувлося з динаміка.

— Ну, щасливо!.. Повертайся не пізніше завтрашнього вечора...

Берн виключив динамік.

— Завтра ввечері ми все будемо знати, Евеліно. Заспокойся...

Евеліна пішла до себе, лягла на ліжко, та знову не могла заснути. Кілька годин лежала з мігренню, втупившись очима в стелю... Поволі втома зморила її, повіки склепилися.

... Уві сні на неї з страшної темряви понеслися кошмарні видіння. Евеліні здавалося, ніби вона йде з Петером по крутій стежині на високу гору, десь аж під хмари. Ось вони вже піднялися на стрімку вершину, з якої видно весь світ. Криваве сонце сідає за далекий обрій, і пільма наповзає на землю. Тоскно, сумно стає на серці у Евеліни. Вона дивиться в лице Петеру, помічає гордовиті вогники в його очах.

— Бачиш, Евеліно, насувається ніч, — говорить Стар. — Але я розжену ту пільму! Я засвічу свій факел — факел володаря світу!

— Зачекай! — стогне Евеліна, хапаючи Петера за руку, та він владно виривається од неї і відбігає на кілька кроків убік.

— Стій, божевільна! — кричить він. — Я бог — хіба ти не знаєш, що воля бога священна!..

Евеліна з жахом бачить, як Петер росте, стає велетнем. Ось голова його вже сягнула хмари. Демонічним вогнем горять його очі. Потім Стар розриває свої груди, і Евеліна бачить, як звідти нестерпним блиском палає велетенське серце. Потоки крові полилися на гори і засяяли вогненною рікою, освітлюючи навколишній краєвид примарним багрянним промінням.

Евеліна зіщулилась від жаху, притиснулася до гранітних скель.

— Дивись! — лунає громовий голос Петера. — Тепер я йду по світу! — Я — безсмертна людина!.. Скажи, хто зможе не

поклонитися мені?

Він робить велетенський крок з гір на рівнину, і Евеліна бачить, як села і міста країни спалахують вогнем. В гуркоті і гromі валяться будівлі, і падають обвуглені трупи на дорогах. Стар робить другий крок, зривається буря, і стає темно. Тільки сліпучі зигзаги блискавиць зеленкуватим світлом виграють на обличчі Петера. Евеліна вже ледве тримається на ногах.

— Петер! Вернись! — кволим голосом кричить вона.

Але він не чує її. Ось у жахливій посмішці кривиться лице Стара, і над горами гримить страшний регіт.

— Ха-ха-ха! — І потоками ллється кров, і в огненному смерчі в прах розлітаються міста. Ураган налітає на Евеліну, підхоплює її, мов пір'їнку, і кидає в ущелину...

— Евеліно! Еве! Кохана! — лупає над світом відчайдушний заклик Петера.

... Евеліна нестямно кричить і відкриває очі. Над нею схилився Йоган. Він лівою рукою трясє її за плече, в правій у нього — газети. З-за спини виглядає Фріц.

Евеліна якусь хвилю не може згадати, де вона і що з нею. Дивиться нерозуміючими очима на Берна.

— Що з тобою, Евеліно? — запитує Йоган.

— Мені снився страшний сон... Ніби Петер...

— Що там сон! На, прочитай газети!

Тремтячими руками Берн розгортає свіжі аркуші і починає читати.

«Президент країни доручив сформувати уряд новому прем'єр-міністру Петеру Стару! Стар залишив за собою пост військового міністра і головнокомандуючого армії імперії...»

Поган кинув газети на ліжко і стиснув руками голову.

— Треба було чекати цього! О, що я накоїв?..

Евеліна ще не отямилась від сну, і ось нове страшне повідомлення звалилося на неї, мов сніг на голову. Вона без слів розуміла, що трапилось там, в Бруклінгемі, після їх від'їзду.

Вона з страхом і надією подивилася на Йогана.

— Що ж ми будемо робити?..

— Нічого! — відповів Берн. — Будемо сподіватися, що він не встигне накоїти лиха: йому залишилося жити не більше

двадцяти п'яти днів!.. Про всякий випадок продовжимо розпочату роботу. Треба й надалі стежити за подіями в місті!

Берн звернувся до Фріца.

— Що тобі вдалося розвідати?

— Я підкупив ротмістра з поліції. Дав дві тисячі. Вас і дружину Стара розшукують власті. На всіх кордонах виставлено посилені пости. Відомо також, що новий прем'єр оголосив закон про додатковий набір в армію. По місту ширяться тривожні чутки, що скоро буде війна.

— Кожного дня навідуйся до міста, — сказав Берн. — Уважно слідкуй за всім, що відбувається, особливо за подіями, які торкаються мене і Стара.

— Гарзд! — відповів Фріц.

..... А тепер іди, відпочинь...

Старий слуга вийшов з кімнати.

... І знову потягнулися тривожні дні, сповнені чекання і неясної надії. Берн посилено працював над виготовленням нової батареї для механічного серця. У вільний час він запрошував Евеліну і включав радіо. Відтоді, як Петер став прем'єр-міністром, тон передач різко змінився. Без кінця лунали в ефірі загрозливі голоси генералів і маршалів імперії. Вони поширювали провокаційні чутки, запевняли народ, що країні загрожує експансія зі Сходу, а тому начебто треба готуватися до страшної, нищівної війни на захист імперії і нації.

Особливо гнітюче враження на Берна і Евеліну справило повідомлення про загибель десятків тисяч людей в долині Голубого Беркута. В офіційному комюніке говорилося, що все це сталося через злочинну недосвідченість головного інженера будівництва чи навіть було наслідком його зради. Інженера заарештовано і посаджено в тюрму.

В зв'язку з цими подіями робітники атомних, металургійних, авіаційних та ракетних заводів оголосили страйк, вимагаючи розслідування страшного злочину... Урядова преса замовчувала наслідки страйку, але Берн спіймав передачу з інших країн, в якій повідомлялося про криваві події в Бруклінгемі.

Нарешті, в пресі з'явилося повідомлення про створення урядової комісії для розслідування трагедії в долині Голубого

Беркута і про віддання до суду головного інженера будівництва, якого обвинуватили в державній зраді.

Спливали останні дні місяця. Евеліна з острахом чекала, якого ще лиха накоїть Петер, куди заведе його сліпа жадова влади.

Та ось Фріц привіз з міста газети. Там були надруковані незвичайні новини. Евеліна, хвилюючись, прочитала:

«Прем'єр-міністр Петер Стар тяжко захворів. Він не виходить з своєї резиденції».

Наступного дня з'явилося нове повідомлення:

«Петер Стар повернувся до виконання своїх обов'язків. Стан здоров'я прем'єра покращав. Він провів засідання кабінету міністрів. Відзначають, що прем'єр дуже постарів. Очевидно, на нього вплинула невідома хвороба...»

Через кілька днів газета повідомила:

«Петер Стар знову зліг. Поки що він не може виконувати своїх обов'язків...»

Евеліна не витримала. Вона кинулася до Йогана, показала йому газету.

— Ти бачиш! Надходять останні дні! Він помре! Треба щось робити!.. Ідемо, милий Йоган!..

Берн заперечливо похитав головою:

— Ні, Еве, ні! Мені їхати зараз не можна!.. Ти розумієш — мене схоплять і...

На очах Евеліни заблищали сльози. Ламаючи руки, вона подивилася в обличчя Берна.

— Послухай, Йоган! Я не можу більше. Я люблю його! Треба врятувати Петера!.. Я поїду...

— А через тебе він узнає, де я! — крикнув Берн. — І примусить нас зробити все, що йому забажається!

Йоган потер рукою лоб, замислився. Евеліна з надією чекала, що він скаже.

— Постривай, — озвався Берн. — Залишилося три дні... Так. Безумовно, його хвороба — не наслідок зменшення радіоактивності батареї. Ти маєш рацію, Еве. Я гадаю, що радіація його мозку зменшилася — напевне, він не загіпнотизує

тебе. їдь і спробуй поставити йому ультиматум. Якщо він хоче жити — хай відмовиться від своєї політики!

— Коли я поїду? — радісно стрепенулася Евеліна.

— Сьогодні!

— Йоган, милий! Ми врятуємо Петера!

Берн сумно посміхнувся.

— Я б хотів вірити в це! У всякому разі... ми спробуємо. Після розмови з ним скажеш — хай вишле за мною літак, і дасть наказ поліції не переслідувати мене. Розумієш?..

Евеліна вже одягала легкий сірий плащ, прибрала під блакитний берет пишне волосся. Потім щиро обняла Берна. Він обережно погладив її плечі, заглянув в обличчя.

— Бережи себе! Не нароби дурниць!..

— Спасибі тобі, Йоган...

— Щасливо. Я жду... Еве!..

...Через півгодини автоекспрес мчав

Евеліну по широкій автостраді до Бруклінгема...

Клятва Петера

...На таємному засіданні корпорації «Золотого ангела» розгорілася суперечка. Присутні мовчазно, з острахом спостерігали, як Тод і Стар, нагороївшись, немов дикі вепри, кидали в лице один одному страшні обвинувачення.

— Ви наробили дурниць, Стар! — жовчно скрипів Тод. — Ви допустили до того, що війська зруйнували будівлі на заводах корпорації. Ви так одурманили своїх ідіотів-солдатів, що вони з надмірною жорстокістю пролили забагато крові...

Стар — схудлий, з темним поглядом — стримано, але досить різко кинув у відповідь:

— А ви хіба не страшнішу кашу заварили в долині Голубого Беркута?!. Чи не та трагедія спричинилася до страйку!.. Це, по-перше! А по-друге, коли вже на те пішло — чи нам лічити, скільки крові пролито в тому або іншому випадку?!

Шаукель не витримав, встав з крісла, сухо процідив:

— Панове, прошу вас, припиніть цю непотрібну суперечку! Я все-таки стою на тій позиції, пане Стар, що вам пора вже братися за справжні діла. Наша держава мусить виходити на світову арену. Я вимагаю сьогодні ж приступити до обговорення конкретних дій!.. І тоді все, про що ви сперечаєтесь, відпаде саме собою.

Між корпоратистами почувся гомін задоволення. Стар важко сів у крісло, провів рукою по лобі. Чому так часто повторюються в нього приступи безсилля?.. Ось і зараз відчувається, ніби хтось витрусив з нього кістки. Організм зовсім ослаб, руки й ноги ніби з вати...

Тод щось говорить, та Петер не слухає його. Цвяхом сидить в голові страшна думка: «Якщо не зустрінуся з Берном через три дні кінець... А Бери ніби у воду впав. Треба негайно їхати до Екельгафта!»

— Ви заснули, чи що? — лунає у нього над вухом голос Тода.

Стар підіймає голову, нерозуміючим поглядом дивиться на імперського міністра, мляво відповідає:

— Я знову погано почуваю себе, панове. Я поїду додому. Засідання проведемо завтра!..

Тод хоче сказати щось різке, його тонкі губи вже стиснулись в гнівній гримасі, але Шаукель сіпає імперського міністра за рукав. Петер, ніби манекен, повільно простує до дверей. Раптом спинається.

— Отже, завтра, панове, — промовив мляво. — О десятій годині.

За дверима, мов вірний пес, непорушно сидів Арнольд. При появі хазяїна він миттю зірвався на ноги.

— Що вам потрібно, мій володарю?

— Негайно до Екельгафта!..

Арнольд підхопив Стара під руку, обережно повів по сходах до машини.

— Жени якомога швидше, — наказав Стар, відкидаючись на спинку сидіння. Авто рвонуло з місця. У вухах засвистів вітер. Біля поліцейського управління Арнольд зупинив машину.

— Чекай мене тут, — наказав Стар. — Звідси ми поїдемо додому...

Охоронці біля входу з острахом розступилися перед Старом і пропустили його в приміщення. Він одним духом пробіг по коридору і рвонув двері до кабінету Екельгафта. Поліцай-президент, побачивши прем'єр-міністра, зблід і затремтів.

— Пане прем'єр, — забелькотів він. — Чому ви не викликали мене, а приїхали самі?

— Я розжену твою бездарну поліцію повішу тебе на вуличному ліхтарі! — заревів розлючений Стар. — Де Берн? Де моя дружина?

Екельгафт хотів був щось відповісти, та Стар, стукаючи по столу, в нестямі повторював:

— Де Берн, нікчемний мерзотнику? Де Берн?

Потім важко дихаючи, впав у крісло.

Екельгафт від страху не міг вимовити й слова.

— За межі країни вони не виїжджали... — пробелькотів нарешті він.

Я сподіваюся, що ми скоро їх знайдемо.

Петер не слухав Екельгафта. Відчув, що не може контролювати себе і сконцентрувати думки. Невже знову зникає сила?

«Зараз, зараз все перевірю», вирішив Петер і, подивившись на поліцай-президента, наказав йому в думках:

«Встань і підійди до вікна!..»

Екельгафт залишився непорушним. Петер зблід. Все! Його вольовим імпульсам кінець! Треба, щоб ніхто не помітив цього...

Стар устав з крісла, холодно й твердо промовив до поліцай-президента:

— Даю тобі на розшуки ще один день! Завтра ввечері прощайся з життям, якщо твої нездари не знайдуть Берна і...

Він різко повернувся і вийшов з кабінету.

Похиливши голову, сів у машину. Не бачив нічого перед собою. Безкінечне чекання смерті вкрай підірвало його нерви. Його не радувала вже ні влада, ні можливість здійснення страшних честолюбних намірів. Страх смерті каменюкою гнітив мозок.

Надто скоро він вирішив діяти! Треба було дізнатись про секрет елемента, залишити Берна при собі, а потім... потім він не боявся б смерті!.. А тепер — хто він? Примара! Його життя залежить від наявності енергії в якійсь мізерній батареї, що висить осьде на грудях! Може, самому аналізувати елемент і з'ясувати, який його атомний номер! Та ні. вже пізно! Очевидно, радіація чи напіврозпад його доходить до кінця... Без Берна він нічого не вдіє.

Йоган! Йоган! Ти ж товариш мій. Невже даси мені загинути? Евеліно, моя прекрасна Евеліно! Ти залишила мене напризволяще перед смертю!.. Я знаю, чому ти втекла! Злякалася страшної сили, яка з'явилася в мені... В тобі живі «гуманні» почуття!.. О, мізерна гуманність!.. Чи далеко заїдеш з нею? В цьому світі тільки силою можна добитися свого.

Яка жорстока його доля! Ось він — необмежений володар країни — скоро перетвориться на шмат гнилого м'яса! А мільйони людей будуть жити, веселитись, працювати і кохати!..

Мов удар блискавкою осяяв мозок Петера. Йому згадалися давні часи юності — дні навчання, дружби і чудесних мрій!.. Ні, краще жити, як всі, без маїі-якальних планів! Втекти, втекти звідси, вирватися з полону кошмару!.. Аби тільки замінити елемент! Аби тільки зустрітися з Берном.

Авто виїхало за місто і зупинилося перед резиденцією Стара. Це була двоповерхова вілла, оточена буйним садом. За віллою протікала бурхлива гірська річка, вдалині синіли стрімкі схили гірських кряжів...

Арнольд допоміг Петеру піднятися по широких мармурових східцях. Біля входу, немов сірі привиди, непорушно стояли вартові. Вони мовчазно віддали честь прем'єру і знов завмерли.

Стар, схопившись рукою за груди, ледве-ледве добрався до канапи, важко опустився на неї.

— Арнольд! — слабо гукнув він.

— Що вам, володарю?

— Через кожні півгодини викликай поліцейське управління! Нагадуй Екельгафту, що через двадцять чотири години Берн повинен бути в наших руках, а ні — то хай готується до смерті!

— Слухаю, — відповів Арнольд і безшумно зник за дверима.

Стар ліг. Спробував упорядкувати розбурхані думки... Може, покликати спеціалістів? Ні, він не розкриє свого секрету. Корпоратисти не повинні знати, що Стар втратив свою могутність. Але чого ж йому сподіватися? Як відшукати сліди Йогана!.. Тод і Шаукель вже помітили, що з прем'єром не все гаразд. Петер бачив це по їхніх поглядах! Він потрібен їм як зброя для завоювання необмеженої влади над світом. А тепер! Чого він вартий тепер? Його вольові імпульси зникли. Це довів експеримент і Екельгафтом. А може, він просто перевтомився?.. Треба відпочити, і сила радіації знову повернеться до нього. Завтра о десятій вечора — засідання корпорації. Його останній день, останнє засідання... Він використає всю свою могутність, поставить на ноги всю поліцію і таки знайде Йогана Берна...

Стар у безсилій люті заскрипів зубами, зірвався з дивана, пробіг по кімнаті. Кожний рух виснажував його. Через кілька хвилин йому запаморочилось у голові, тіло стало важким, млявим і він упав на диван.

Хтось тихо відчинив двері. Петер розплющив очі й побачив ад'ютанта. Його очі сяяли торжеством.

— Що трапилось, Арнольд? — кволим голосом запитав Петер.

— Володарю мій! Внизу охоронці затримали жінку, яка хотіла бачити вас. Вона називає себе Евеліною Стар...

— Що? — закричав Петер, зриваючись з місця. — Як ти сказав?

— Вона називає себе Евеліною Стар, — рівним тоном повторив Арнольд.

— Сюди! Негайно сюди!

— Цю жінку?

— Так, негайно сюди! — нетерпляче перебив Петер. — Негайно!..

Арнольд хутко вийшов з кімнати.

Почулися дрібні, чіткі кроки, різко розчинилися двері. Петер здригнувся. На порозі стояла Евеліна, бліда, схудла, у сірому плащі і голубому береті. В очах її блищали сльози.

— Петер! — прошепотіла вона і кинулася до чоловіка. Він міцно обняв її. Але вона відхилилась на мить від нього і

подивилася йому в лице.

— Боже мій! Як ти постарів! Подивись, на кого ти став схожий?

Евеліна схопила Стара, який ще не отямився від радості її подиву, за руку і підвела до великого трюмо. Петер поглянув на своє відображення. Скроні його були густо засіяні сивиною, вона проступала навіть серед світлого волосся. Біля рота і очей різко покарбувалися зморшки. За короткий час Петер постарів на десяток років.

Але це чомусь не схвилювало його. Він байдуже глянув ще раз на своє відображення і сів у крісло. Піймав Евеліну за руку і запитав:

— Де ти була, чому не приходила раніше?

— Не осуджуй мене! схвилювано заговорила Евеліна. Я не могла робити інакше! Ти налякав мене своїми дикими ідеями! Мене гнітила твоя страшна воля!.. Але потім...

— Потім... — з надією перервав Петер.

— Потім я зрозуміла, що вчинила не зовсім вірно. Берн повинен був відразу допомогти тобі звільнитися від страшної батареї...

— Берн? Значить ви були разом?

— Так!

— Де ж він? Чому він не приїхав? Адже він знає, що я помру через два-три дні!

Евеліна спохмурніла. Сіла біля Петера, взяла його за руку.

— Слухай мене! Йоган допоможе тобі. Але... ти повинен відійти від політики. Це його умова. В протилежному разі він не відкриє секрету батареї.

— Чому ж він сам не приїхав?..

— Він не хоче ризикувати! Ти ж можеш примусити його розповісти все, а він не бажає, щоб світ руйнувала диявольська сила, захована в твоєму серці.

— Ну... припустимо... я погоджусь. Значить, тоді він приїде?

— Так! Але повторюю, його умови такі: ти повністю відійдеш від політичного життя. Крім того, ти повинен дати наказ, щоб поліція не переслідувала Берна...

Стар тривожно подивився на Евеліну, мить подумав:

— Другу вимогу виконати неважко! Екельгафт фанатично боїться мене. А перше — не знаю... «Золотий ангел» не дасть мені спокою, і його молодчики знищать мене на другий день після того, як я відмовлюсь виконувати їхні бажання.

Евеліна оглянулась, пристрасно зашепотіла, схилившись до Петера.

— Тобі нічого боятися! Ми покинемо цю країну... Виїдемо на південь, до моря. Там ти відпочинеш, знову візьмешся за свої досліди. Згадай, Петер, наші мрії? Невже все минуло, мов сон? Навіщо ти вплутався в цю страшну гру? Ти загинеш! Ти неминуче загинеш!

Петер, схиливши голову, мовчав у важкій задумі. Так, вибору немає. Пого життя в руках Берна... Та, зрештою, і жалкувати пі за чим!

Стар підняв голову, глянув у тривожні очі Евеліни.

— Я згоден! Хай приїжджає!

— Ти даєш слово? Ти клянешся... нам?

— Так, я клянусь! — твердо промовив Стар. Тільки благаю — швидше! Нехай він їде, бо мені погано... серце відмовляється працювати.

— Не турбуйся, любий. — Я його скоро привезу. Але дай наказ, щоб мене відвезли туди на літаку.

Стар натиснув кнопку. Наче привид, у дверях з'явився Арнольд.

— Негайно вертольот! Поїдеш з Евеліною.

Берн відкриває секрет

Бери безперестану чатував біля вікна, занепокоєно позираючи на дорогу: чи не їде Евеліна?

Урядова радіостанція не сповіщала про стан здоров'я нового прем'єра. Йоган губився у здогадках. А якщо Петеру вдасться підкорити її своїй волі? Тоді поліція переверне всю віллу. Як би він не ховався — його все одно знайдуть.

Неспокій Берна наростав з кожною годиною. Надвечір він вийшов на ганок вілли. Навколо тривожно шамотів ліс, з-за гори

насувалася темна хмара. «Певно, буде гроза», подумав він.

Берн підняв голову, та так і захолов від несподіванки. Прямо в двір опускався великий сірозелений вертольот військового типу. В обличчя Берну вдарили струмені гарячого повітря з нижніх дюз^[8] вертольота.

— Тікати! — промайнула в голові Йогана блискавична думка. Та було вже пізно. Машина, важко похитнувшись, приземлилася за десять метрів від Берна.

Рука Берна опустилась в кишеню на холодну сталь браунінга. Ні, так просто вони його не візьмуть! Він не стане лялькою в руках Стара...

Але в наступну хвилину відкрилися дверцята вертольота і на пісок вистригнула Евеліна, сяючи променистими очима. Вона була в тому самому сірому плащі і голубому береті. За нею вийшов з машини незнайомий Берну молодий військовий з холодними, байдужими очима.

Евеліна підбігла до Йогана.

— Ну? — Він міцно потиснув її руку.

— Все добре! Він згодився на всі умови... Він зовсім хворий. Напевно, його гіпноз не діє... Ми мусимо їхати. Петер казав, що енергії батареї вистачить тільки до твого повернення...

— Це не страшно. Я розрахував точно... А хто це з тобою?

— Особистий ад'ютант Стара. Він послав його зі мною.

— Мене не будуть переслідувати?

— Ні, все буде гаразд!

Берн покликав Фріца:

— Допоможи мені навантажити деякі прилади на вертольот.

Вони зникли в будинку, а через кілька хвилин з'явилися знову, несучи невеликі, але важкі пакунки. Поклавши пакунки в машину, Берн повернувся до Фріца:

— Ти залишайся тут. Я скоро приїду.

Фріц з сумним обличчям поклонився Берну.

— Бережіть себе, докторе!.. — і відійшов од вертольота, витираючи старечу сльозу.

Йоган подивився на червоне сонце, яке, ховаючись за зубчастою грядою гір, кривавим світлом обаграло грозову хмару, що ніби зупинилася серед неба.

— Одного разу, — прошепотів він сам до себе, — ти зробив помилку, Йоган. Що ж тепер? Добре чи зле?

Потім провів рукою по очах, ніби відганяючи якийсь привид, і рішуче повернувся до Евеліни:

— Поїхали!..

Один за одним вони зникли в дверцятах машини. За ними спокійно зайшов Арнольд.

— Це і є Берн? — запитав він Евеліну.

— Так...

Арнольд нічого не сказав, тільки скупа усмішка задоволення майнула по його обличчю.

Приглушено загули мотори, і раптом Йога ну здалося, ніби вілла, річка і навколишні гори, поійняті темним нічним серпанком, попливли кудись вниз.

Вертольот взяв курс на Бруклілгем.

В нічному мороці за ілюмінаторами в прогалинах між хмарами пливли зорі. Евеліна, зморена пригодами дня, спала, відкинувшись на м'яку подушку сидіння. Берн дивився на її ніжне обличчя і думка — невесела й тривожна — хвилювала його серце:

«Чого ти досягнув, Йоган? Це ті рожеві мрії про безсмертя, які штовхали тебе до шукань? Куди потрапив твій винахід, кому приніс користь?.. Замість радості й задоволення, замість вдячності людства ти бачиш кров, чуєш прокльони! Знову, як завжди, найгуманнішу ідею використали ті, хто мріє про панування над світом? Ганьба! В чому ж ти помилився? В чому?..»

Внизу засяяли вогні Бруклінгема. Вертольот пішов униз і поволі опустився біля величезної будівлі аеровокзалу.

Евеліна відкрила очі, протерла їх кулачками.

— Що, ми вже прилетіли?

— Пора! — лагідно сказав Берн, підводячись.

Арнольд зробив знак пілоту. Дверцята автоматично відкрилися. Зелене поле аеродрому, освітлене потужними прожекторами, розкинулось за бетонованою доріжкою. Берн побачив групу людей, що мовчазно дивились на прибулих.

— Нас зустрічають? — запитав він Евеліну.

Та непевно знизила плечима.

— Не знаю... Можливо, Петер наказав!

Берн зійшов на землю, за ним Евеліна. В ту ж хвилину на Берна накинулось кілька чоловік. Не встиг він отямитися, як па його руках вже клацнули наручники.

Йоган з люттю повернувся до Евеліни.

— Оце така його гарантія?..

Евеліна спочатку оторопіла. Потім гнівно підступила до поліцейських.

— Негайно відпустіть його! Я вам наказую!..

Сухий, довгий агент жовчно засміявся:

— Вона наказує! Ви чуєте!

Поліцейські дружно зареготалися.

Сухий агент ще раз поглянув па фотографію, задоволено хитнув головою:

— Так! Це він — Йоган Берн! В машину!..

Хто вам дозволив? — майже захлинаючись в сльозах, крикнула Евеліна.

— Вас, пані, ми теж просимо їхати з нами.

В цей час з вертольота вийшов Арнольд. Спочатку він вражено подивився на агентів, потім перевів свій погляд на Берна. Обличчя його посіріло. Він підійшов до сухорлявого агента і навідліг ударив його по щоці. Довготелесий оторопіло закліпав очима.

— Негайно відпустіть доктора! — владно наказав Арнольд.

Поліцаї миттю зняли з Берна наручники Старший агент, потираючи долонею червону шоку, перелякано пробурмотів:

— Пане! Ми мали наказ від поліцай-президента.

Арнольд зневажливо подивився на нього, хотів щось сказати, але в цю мить біля них, скрипнувши гальмами, зупинився відкритий автомобіль, з якого вискочив радісний Екельгафт.

— Де Берн? — крикнув він.

Арнольд криво посміхнувся. Евеліна

і Берн з подивом чекали, чим все це закінчиться.

Екельгафт, побачивши Арнольда, нараз скис.

— А, пане ад'ютант! Значить, мої агенти запізналися? Це вам вдалося піймати злочинців?

— Ви недотепа, пане Екельгафт! — суворо відрубав Арнольд. — Ви про все дізнаєтесь пізніше за інших. Хірург Берн їде за викликом пана прем'єра... А це — її світлість Евеліна Стар.

Він простягнув Екельгафту охоронну грамоту за підписом Стара, і, дивлячись прямо в булькаті очі поліцай-президента, сухо додав:

— Хірург Берн перебуває під захистом закону. Дайте наказ припинити розшуки...

— Слухаю! — хрипко промовив Екельгафт.

Арнольд зробив знак Евеліні, і вони втрьох пішли до автоекспреса. На передньому склі спалахнула урядова емблема. Авто помчало безлюдними вулицями до резиденції прем'єр-міністра.

... Через кілька хвилин машина зупинилася біля вілли. Охоронці мовчазно розступилися перед Арнольдом. Ад'ютант перший хутко піднявся по широких розкішних сходах до кімнати, різким рухом відчинив двері. Берн і Евеліна почули його радісний голос:

— Мій володарю, ваш наказ виконано!

— Де вони? — кволо озвався Стар.

— Тут, в коридорі...

— Поклич їх і залиш нас!

Арнольд жестом запросив Берна і

Евеліну до кімнати і причинив за ними двері. Евеліна з радісною усмішкою наблизилась до чоловіка. Червоні плями повзли по обличчі Петера, груди високо здіймалися від хвилювання.

— Йоган! — прошепотів він.

Якийсь клубок підкотився до горла

Берна, але він стримав себе і майже суворо сказав:

— Здрастуй, Петер! Як бачиш, я приїхав своєчасно. Гадаю, ти зрозумієш без пояснень, чого мені це коштувало...

— Так, я розумію!.. — схопив його за руку Петер. — Мені Еве все говорила... Але скажи тільки одне — я буду жити? Я хочу

жити! Я відмовлюсь від усього... Оте кляте механічне серце!..

— Пізно говорити про це! — перебив його Берн. — Я не міг передбачати наслідків операції... Ти захопився маніякальною ідеєю, ти став марити про якусь зверхність! Невже це ти, Петер, мій товариш?..

Евеліна сіпнула Берна за рукав, благально подивилася на нього. Йоган за хвилю замовк, побачивши бліде обличчя Стара.

— Гаразд! — продовжував він. — Насамперед— твоє здоров'я. Тільки умова одна і та сама: після того, як я заміню тобі батарею, ми всі разом вилітаємо за кордон.

— Я вже дав слово Евеліні! — понуро відповів Петер.

— Ти повториш його тепер?

— Клянусь!

— Добре. Я вірю тобі.

Берн опустився в крісло і, знову, як завжди, протираючи окуляри, промовив:

— Слухай же... Мені залишилося роботи годин на двадцять. За цей час батарея буде готова.

— А якщо енергії не вистачить до того часу, як ти закінчиш роботу? — стривожено запитав Стар.

— Зараз я перевірю інтенсивність твоєї батареї,— заспокійливо відповів Берн.

Він встав і вийняв з валізки чорний довгастиий апарат. На шкалі під склом тремтіло кілька тоненьких стрілок.

— Роздягнися! — наказав Берн.

Стар хутко скинув сорочку, оголивши груди, які оперезував товстий шар бинтів. Йоган почав розмотувати їх. Евеліна ще ніколи не бачила, що там, під тими бинтами...

Впав останній бинт. Евеліна легко скрикнула. Петер неспокійно підняв голову і поглянув на дружину.

— Еве! Люба! Ти краще не дивися на мене зараз!

— Ні! Ні! — тихо відповіла вона, невідривно дивлячись на Петера. — Я мушу бачити це, я повинна звикнути...

Берн, не звертаючи уваги на їхню розмову, вже замірював активність батареї. Чорні стрілки тремтіли, поволі повзли по шкалі.

— Енергії вистачить на п'ятдесят дві години! — випроставшись, сказав Берн. — Але тільки в тому разі, якщо ти не будеш напружувати свою волю. Ці два дні ти повинен відпочивати! А за цей час я встигну закінчити нову батарею...

Евеліна, тамуючи нервовий дроз, дивилася на груди Петера. З чорної коробочки, де містилася атомна батарея, підводився блискучий шнур до невеликої капсули біля соска: «І цей провід несе енергію для холодного, бездушного механізму!» думала Евеліна. їй хотілося закричати, хвиля дитячого розпачу охопила її...

— Значить, ти встигнеш, Йоган?.. — з надією запитав Стар.

— Я впевнений! — твердо відповів Берн, — А тепер слухай — я розповім тобі конструкцію батареї! Зачекай, замотувати бинтами поки що не будемо. Дивись...

Він витягнув з сумки на грудях Петера чорну плескату коробочку, зняв кришку. Під нею виднілося три блискучі клеми.

— Тут три елементи... Дуже прості за своєю конструкцією. Зовні — германієві напівпровідники, всередині — свинцевий сплав, покритий шаром радіоактивного елемента з атомним номером 111. Цей елемент має дуже велику інтенсивність радіації бета-променів. У замкненому колі, що починається від германію, радіація безпосередньо перетворюється в електричний струм, який і живить твоє серце, вірніше — мотор компресора.

— Так просто? — прошепотів Петер. — А я...

— Просто? А ти знаєш, чого мені коштувало дістати цей елемент? Він добувається в незначних кількостях дифузним способом тільки на заводах корпорації «Золотого ангела», та й то для експериментів. Але тепер я сконструював іншу батарею. Я використав як енергетичну силу еманацию^[9] елемента 111. Це ліквідує активізацію твоєї нервової системи. Крім того, запасів еманации вистачить на два роки, а не на шість місяців.

Берн закрив коробочку, поклав її в сумку і почав замотувати груди Петера. Евеліна стежила за його рухами — похмура, пригнічена і мовчазна...

Великий годинник на стіні ударив раз, вдруге... Берн здригнувся, поглянув на хронометр. Дві години ночі!..

— Треба поспішати. Дорога кожна хвилина... А тебе ще раз попереджую — не вставай, не виїжджай з дому, старайся ні про що не думати.

— Йоган! Скажи мені,— несміливо озвався Петер, — чому ти не заміниш батарею тим же елементом 111? Адже він в тебе є...

— Так, є! — твердо відповів Берн. — Але я не можу тепер вірити тобі! Не ображайся. Я не хочу знову так жорстоко помилитись...

Раптом до кімнати зайшов Арнольд. Рівним тоном промовив:

— Герман Тод нагадує, мій володарю, то о десятій годині нарада в корпорації!..

— Ти поїдеш? — Евеліна стриножено повернулася до Петера.

— Ні, ні! Заспокойся. Арнольд, передай Тоду, що я тяжко хворий і прибути не можу...

— І що Петер Стар лежатиме в ліжку не менше трьох днів, — додав Берн.

Арнольд поклонився і вийшов.

Евеліна подивилась вологими очима в обличчя Берна, розчулено сказала:

— Дякую тобі, Йоган! За все... Я залишаюсь. А ти... поспішай...

Берн мовчазно повернувся і вийшов з кімнати.

Ультиматум «Золотого ангела»

Петер залишився сам. Хвилину він лежав непорушно, але незабаром його охопив неспокій. Йому знову здалося, що в грудях невістачає повітря, а в скронях стукають болючі молоточки.

Петер схопився з дивана, сів у крісло. Задивився непорушним поглядом у вікно. Там, на обрії, за гірським пасмом, розгорялась заграва. Важкі думи гнітили його душу, чорними кажанами кружляли в голові.

«Може, Йоган обдурив мене? А якщо в нього... не вийде? Чекати, коли залишилося дві доби?.. Ні! Я мушу діяти!»

Потім до голови тихо прокралася несподівана думка:

«Адже тепер я можу сам відновити батарею... Я накажу Фінсу негайно роздобути цей елемент. Потрібно зовсім небагато — п'ять грамів...»

І тільки десь глибоко-глибоко в свідомості слабо звучала пересторога:

«Адже ти дав слово Йога ну і Евеліні! Вони приїхали, щоб врятувати тебе!»

Та перша думка захопила Стара цілком. Вона впевнено доводила:

«Якщо ти заміниш батарею, ти станеш безсилим і звичайнісіньким, нікому не потрібним інженером! А твої мрії про панування над світом?.. Досить лише відновити шар елемента 111, і ти знову станеш всемогутнім! Ні, я не можу додержати свого слова! Хап пробачать мені Еве і Йоган. Я просто сумніваюся та й не можу ждати, коли є можливість відновити елемент негайно...»

Через кілька годин Стар підіймався по розкішних сходах палацу «Золотого ангела». Герман Тод чекав його на другому поверсі.

— Здрастуйте, пане Стар! Гадаю, що сьогодні ви відчуваєте себе краще, ніж учора? — спитав він, ховаючи в куточках рота глузливу посмішку.

— Дякую. Краще, — стримано відповів Стар.

Вони зайшли до кімнати, де збиралась закрита нарада корпоративістів. Цього разу тут були присутні лише найголовніші члени «Золотого ангела» — Тод, Шаукель, Фіне та шість найбільших фінансистів і промисловців.

Поява Стара викликала загальне пожвавлення.

Всі зайняли місця навколо великого круглого стола. Герман Тод, плямкаючи сухими губами, оглянувши присутніх і, не встаючи з місця, промовив:

— Отже, сьогодні ми маємо вирішити все, що нас турбує. Час не жде! Будемо рішучими, панове! — Він зробив коротку паузу і глибоко вдихнув повітря. — Міжнародний комунізм упевнено займає позиції не тільки на світовій арені, але й всередині нашої імперії, у свідомості нашого народу. Я не буду

говорити вам, до чого все це може призвести. Нам треба переходити в наступ, доки нас не знищили. Військового потенціалу імперії вистачить, щоб виступити на поєдинок зі Сходом...

— Нас агітувати не треба, Герман, — буркітливо зауважив з свого місця Шаукель.

Імперський міністр скривився, нездоволено глянув на політичного боса.

— Головне, що нас турбує — це армія, — провадив він далі. — Зараза соціалістичних ідей проникла глибоко у свідомість народу, тому армія в такому вигляді, як вона є — ненадійна! Нам потрібна армія, яка буде зовсім вільною від усякого впливу, яка знатиме одного господаря — «Золотого ангела». Покладати надії на Браунгтон, як ви, напевно, знаєте, нічого. Вони передають ініціативу в наші руки... Ми мусимо діяти самостійно!

Досить зволікання і нерішучості! Ми організуємо процес над інженером Грюнтером в справі Голубого Беркута, що дасть нам можливість посилити наступ на робітників... Водночас уряд проведе підготовку армії до рішучого військового наступу. Ми чекаємо від вас, пане Стар, кардинальних дій. Ви розумієте мене, пане Стар?

Тод замовк. Всі погляди звернулися на Петера.

У голові Стара снувала одна думка:

«Треба негайно вимагати елемент!»

Він обвів очима корпоративістів, зупинив погляд на обличчі Фінса.

— Перше ніж говорити про справу, яку тільки-но порушив Герман Тод, я хочу, панове, звернутися до вас з проханням.

Присутні здивовано переглянулися.

— Що ви хочете? — Нічого не розуміючи, Шаукель подався вперед. — Хіба ви не господар країни? Невже ваше прохання таке казкове?

Стар схаменувся. «Шаукель має рацію! Я почав надто благально і це насторожило їх!»

— Я звертаюся до вас з особистим проханням... Перш за все, я звертаюся до вас, пане Фіне...

Герман Тод невдоволено затарабанив по столу пальцями. Весь його вигляд так і говорив: ну, що він знову грає комедію? Але Тод змовчав

— Пане Фіне! — продовжував Стар. — Мені негайно потрібно п'ять грамів радіоактивного трансуранового елемента 111! Не пізніше сьогоднішнього дня!

— Навіщо... я перепрошую... — здивовано підняв ріденькі кушики брів Фіне.

— Я не схильний звітуватись перед вами! — різко промовив Стар.

— Але ж зрозумійте: ваше бажання виконати неможливо! Елемент 111 добувається в кількості двадцяти грамів протягом року, і всі наявні запаси його передаються в центральну лабораторію для експериментальних робіт над атомною зброєю.

Гнівна зморшка залягла між бровами У Стара Його красиве лице спохмурніло.

— Мені набридли ваші пояснення, — не втримався Стар. — Ви повинні будь-що дати мені елемент.

Ерік Фіне, немов півень, схопився з місця.

— Пане! Ви забуваєте, що я почесний президент корпорації «Золотого ангела»! Як ви смієте говорити зі мною таким тоном?

Лють і відчай залили груди Стара. Він втратив здібність володіти собою, у голову важко вдарила кров. Очі прем'єра — гострі, налиті кров'ю — вп'ялися в Фінса.

— Я наказую тобі! — прохрипів він. — Я наказую тобі дати мені елемент 111!..

Присутні зацікавилися, смертельна блідість вкрила обличчя Фінса. Всі чекали, що під гнівним, вольовим поглядом Стара Фінс перетвориться в слухняного кролика. Адаже до нього було звернено наказ людини без серця. Та минула хвилина, друга, і нічого не змінилося. Фінс, полегшено зітхнувши, сів у крісло і єхидно засміявся.

Петер схаменувся. Він видав себе. Ганьба! Адаже Берн застерігав його. Він не повинен був виходити з дому, вставати з постелі. В цьому напруженні волі витрачувалися його останні запаси радіації.

Голова Стара низько схилилася. Треба шукати вихід! Де він? Єдиний вихід— відкрити секрет!.. Я потрібний їм — вони підтримають мене...

Петер Стар сухим поглядом подивився на Тода.

— Я розповім вам усе. Панове... я змушений говорити з вами чистосердно.

Корпоратисти з цікавістю презирнулися.

— Моє серце зупиняється! — тихо промовив Стар.

— Ваше серце? — здивовано вигукнув Шаукель. — Ах так! — схаменувся він, згадавши, про яке серце говорить Стар.

— Так. — повторив прем'єр, — моє серце зупиняється. Сьогодні останній день мого життя. Якщо я не одержу елемента з атомним номером 111,— я не доживу до ранку.

— Хто вам сказав про це? — запитав Тод.

— Хірург Берн, який сконструював моє серце.

— Ви його бачили?

— Він приїхав, щоб попередити мене.

— Чому ж він не зробив усього, що треба?

— У Берна немає елемента.

Кілька хвилин Тод і Шаукель про щось перемовлялись між собою. Нарешті, імперський міністр поглянув на Стара.

— І ви знову одержите свою силу після зарядки батареї? — спитав він.

— Так!

Герман Тод хвилину замислено дивився на свої довгі, кістляві руки, потім, звернувся до Фінса:

— Іменем «Золотого ангела» ми просимо вас дати наказ про виділення необхідної кількості елемента 111 для прем'єр-міністра імперії! — урочисто промовив він.

— Воля «Золотого ангела» — закон! — пискнув Фінс і хитрувато посміхнувся.

Петер не міг стримати радісного пориву.

— Значить, я одержу... елемент?

— Сьогодні ж... негайно! — відповів Фінс.

— Ні, зачекайте! — рішуче озвався Тод. — Тепер розмова у нас піде інакше...

— Що ви маєте на увазі?

— Ви розумієте, Стар, — сухим, діловим тоном почав Тод, — тепер ваше життя цілком залежить від нас! Не турбуйтеся, ми не будемо нагадувати вам про це. Забудемо маленьку суперечку на сьогоднішньому засіданні. Але запам'ятайте раз і назавжди — всі накази чи постанови «Золотого ангела» ваш уряд буде виконувати беззастережно; без консультації з нами ви не здійснисте жодного значного заходу. Коротше, у ваших діях повинна втілюватися воля «Золотого ангела»! Розумієте?..

— Це що — шантаж? — тихо запитав Стар. Його очі нагадували очі зацькованого звіра. Обурення піднялося в його грудях. Але він стримався, бо знав, що іншого виходу нема.

— Не шантаж, а ультиматум! — сухо відповів Тод. — Ви згодні зі мною, панове?

— Так! — схилив голову Шаукель.

— Так! — сказав Фіне.

— Так! — глухо відгукнулись інші члени корпорації.

Запанувала тиша. Нарешті почувся в'ялий, непевний голос Стара:

— Я згоден! Воля «Золотого ангела» — моя воля!

Тод, не приховуючи своєї радості, встав і урочисто проголосив:

— Панове! Припинимо засідання! Пан прем'єр-міністр мусить зробити все необхідне для свого здоров'я... Його здоров'я — наша спільна справа. Засідання продовжимо сьогодні вночі.

Стар підвівся, непевним кроком підійшов до Фінса.

— Поїдемо?

— Я до ваших послуг, пане прем'єр-міністр, — запобігливо вереснув старик.

Він рвучко підхопився з-за столу і попрямував до дверей. Стар важко пішов за ним. Велике нервове збудження остаточно знесило його. Відчинилися двері, Петер ступив крок і раптом світ запаморочився в його очах. Тіло Стара важко посунулося на підлогу.

Фінс підтримав прем'єра, злякано закричав:

— Панове! Допоможіть!..

З залу вискочили Тод, Шаукель, ще кілька корпоративістів. По сходах уже біг Арнольд, перестрибуючи через три приступки. Він підхопив Стара на руки, тривожно подивився в його бліде обличчя.

— Володарю! Що з вами?..

— В лабораторію! — прохрипів Стар. — Негайно в лабора...
На губах прем'єра виступила піна.

Арнольд безпорадно глянув на Фінса.

— Куди він хотів?..

— За мною, — скомандував старик. — Поїхали!..

Слідом за «почесним президентом» корпорації Арнольд з натугою поніс Петера до машини. Заревів мотор, і чорний лімузин помчав по урядовій вулиці за місто, в район атомних заводів.

— Ну, тепер він у наших руках! — прошепотів Тод, дивлячись услід машині.

— Якщо залишиться живим, — додав Шаукель.

Берн починає нове життя

Дзвонила Евеліна.

— Ти чуєш, Йоган, — сумно і втомлено звучав у мембрані її голос, — скоїлось найстрашніше.

Берн, ще зайнятий своїми дослідями, вражено подивився поперед себе на ма-товобілу стіну лабораторії.

— Про яке лихо ти говориш?

— Всю ніч Петер мучився, — говорила далі Евеліна, — все не міг зважитись... Під ранок йому стало гірше, і він подався до Тода...

— Я нічого не розумію, — роздратованим тоном озвався Берн. — Ти не можеш приїхати зараз до мене і розповісти мені все як слід?

— Я приїду... — Голос Евеліни зовсім ослаб, і Берн навіть не помітив, коли вона поклатала трубку.

Він підвівся з-за столу. Неспокійні думки оволоділи ним. «Що ж там трапилось? Невже?... Ні, цього не може бути, адже вони

про все домовились. Петер не посміє вчинити такий крок, він просто побоїться залишитись без моєї підтримки. Все йде добре. Ще кілька годин напруженої роботи — і можна буде випробувати нову батарею».

— Пане доктор, — пролунав голос швейцара з невеличкого динаміка на столі.— До вас прийшла пані Евеліна Стар. Ви можете прийняти її?

— Негайно пропустіть!

Евеліна майже вбігла в лабораторію, її обличчя було бліде її змарніле. Вона безсило опустилася в крісло. Руки її впали донизу. Відкинувши голову з довгим хвилястим волоссям на м'яку спинку, Евеліна промовила:

— Все пропало, Йоган!..

— Я не розумію тебе, Еве. Невже він міг...

— Так, він зрадив своє слово... Добре, що його радіація вже не діє. Інакше він затримав би мене, і, можливо, я ніколи не змогла б передати тобі цієї новини.

— Але ж чому? — Берн стояв перед нею розгублений і безпорадний. Розкажи все, поясни мені.

Евеліна довго і схвильовано розповідала Берну про ранкові події.

— О десятій ранку Стар поїхав на засідання «Золотого ангела», — закінчила вона. — Він хоче взяти на атомних заводах елемент...

Йоган Берн мовчки слухав Евеліну, не озиваючись ні словом. Сухе обличчя його ще більше загострилося.

— Значить, кінець? — якимось непевно, ніби перевіряючи себе самого, запитав Йоган.

— Треба тікати. Я не залишусь з цим маніяком. Він лякає мене. Я ненавиджу його...

— Любиш чи не любиш, але мусиш залишитись в домі Петера Стара, — несподівано промовив Берн.

— Як? — очі Евеліни розширились від жаху. — Ти хочеш, щоб я теж перетворилася в його рабиню? Щоб і мої руки вмилися кров'ю невинних?..

Йоган сумно посміхнувся. Ні, він цього не бажає. Він зробить так, щоб Евеліна не підпадала під вплив Петера Стара. Вона

буде першою людиною, яка зуміє чинити опір «залізному дияволу».

Берн підійшов до свого письмового столу і вийняв звідти маленьку металеву пластинку.

— Ось річ, — сказав він, — яка врятує тебе...

Евеліна покvapливо взяла з рук лікаря металеву пластинку і оглянула її з усіх боків. Щось схоже на мініатюрний приймач. Яка ж в ньому сила? Чому так заспокійливо дивиться на неї Йоган Берн!

Він коротко пояснив:

— Це — напівпровідниковий нейтралізатор. Ще на віллі я прийшов до висновку, що треба сконструювати зброю проти біорадіації... Адже невідомо, як будуть розвиватись події. Цей маленький апарат сконструйований дуже просто... Впіймавши хвилю біорадіації, він нейтралізує її і охороняє людину від впливу гіпнозу... Просто і ефективно!..

Еве вражено слухала Берна. Тепер вона зможе, не покидаючи Петера Стара, слідкувати за кожним його рухом. Він вважатиме, що вона така ж рабиня, як і всі, що оточують його. Поступово і наполегливо вона керуватиме його поведінкою, можливо, їй наніть удасться зірвати задуми «Золотого ангела».

Значить, я мушу тримати пластинку весь час на голові?

— Так, вона повинна щільно прилягати до тім'я, — мовив Берн. — Давай я одразу ж прикріплю її.

Він дістав з шухляди ножиці, вистриг на тім'ї Евеліни невеличкий п'ятачок і прикріпив нейтралізатор до оголеного місця.

— Ти відчуваєш що-небудь? — спитав він.

— Анічогісінько...

— От і гаразд, а він і поготів не здогадається ні про що. На цьому місці ти краще зроби якийсь чудернацький завиток. — В голосі Берна почулися жартівливі нотки. — Адже ви, жінки, мастаки робити собі найхімерніші зачіски.

— На зачіски я майстер. В цьому ти, Йоган, не помилився, — одказала з ледь прихованим сумом в голосі Евеліна. — Якщо справа тільки в зачісці, ми обов'язково переможемо...

Вони деякий час сиділи мовчки. Кожен розумів, що тепер починається нове життя, довге, напружене, сповнене неймовірних зусиль. Вони будуть робити спільну справу, відділені одне від одного непрохідною стіною.

Насуплений Йоган раптом тепло посміхнувся, і взявши Евеліну за руку, лагідно мовив:

— Хороша ти, Еве. Скільки в тобі сили! Як ми зможемо жити, не зустрічаючись.

Евеліна поклала на його руку свою долоню.

— Зустрічатись ми будемо, Йоган. Не потрібно для нашої спільної справи і...— Раптом щось гарячею хвилиною залило її серце. Адже ця лагідна людина, цей мужній, скромний, вольовий вчений, руку якого вона колись так беззастережно відхилила, ввійшов в її життя. Він став її першим і найщирішим другом. — У мене є подруга на вулиці Бохум, 17. Вона — кравчиха. Через неї ти дізнаєшся, як зв'язатись зі мною. А зараз... я навіть не уявляю, що ти будеш робити.

— Я бачу, що мені одному не під силу така справа, — тихо, ніби щось зважуючи в думках, мовив Йоган Бори.

Я буду шукати людей, які допоможуть нам. Ці люди є. Я дам в їхні руки зброю, проти якої безсилі навіть чари «залізного диявола».

Евеліна встала з крісла. Їй треба було йти. Вона простягнула Погану свою тендітну красиву руку, але він раптом схилив голову і припав до неї гарячим поцілунком.

— Мужайся, Евеліно! — прошепотів він пристрасно, ледве тамуючи в собі хвилювання.

— До швидкої зустрічі, Йоган! — з теплотою одказала йому Евеліна.

Вона вийшла, а Берн, прислухаючись до її кроків, що поволі завмирили в коридорі, тільки беззвучно повторював: «До швидкої зустрічі... до швидкої зустрічі...»

Вечоріло. Берн навмисне не включав світла. Хотілось побути на самоті. Стояв посеред просторого приміщення лабораторії, серед химерних, ледь виразних довгих столів з безліччю пробірок і реторт, з дивовижними апаратами й

інструментами, стояв і прислухався до внутрішнього голосу. Немов перевіряв своє життя, свої дерзання і мрії.

Чого домігся він, створивши механічне серце? Він перший вивів людський організм на шлях безсмертя. Своєю думкою він осягнув найзаповітнішу таємницю природи й буття, відчинив двері у невідомий світ. Чи, може, то все було тільки його фантазією? Хіба його «механічне серце» не стало звичайнісіньким механічним автоматом?

— О господи! — простогнав у відчаї Берн і безсило опустився на стілець. — Може, ти караєш мене за гординю, за мою зухвалість, за те, що посмів я зробити крок у твій незвіданий світ? Навіщо я створив те кляте серце, коли, крім крові й сліз, воно нічого не принесло людству? Якби тільки міг, якби мені сила, я своїми власними руками знищив би «залізного диявола», плід моєї одвічної мрії...

— Ні, ви зробили велику справу, людство залишиться вам вдячним. Не відчаюйтесь, Йоган Берн.

Йоган здригнувся. Чиясь рука спокійно лягла йому на плече. Він обернувся і з п'єтми упізнав свого асистента Франца Гельда.

— Як ви потрапили сюди, колего? — тремтячим голосом запитав Йоган Берн.

— Я прийшов до вас, доктор, — спокійно одмовив Гельд, — бо тільки ви можете врятувати нашу країну від страшних лихоліть, які готує їй «залізний диявол».

Берн боязко підняв попереду себе руку. Підозра й надія змішались у його серці. Темна постать, що стояла біля нього, лякала його, але водночас він відчував, що ця постать принесла йому довгождану відповідь на питання: що робити далі?

— Скажіть чесно, — промовив Берн хрипким голосом, — чого ви хочете від мене? Хто послав вас?

— Насамперед, доктор, давайте кінчимо грати в містерію і включимо світло. — Гельд сам підійшов до вимикача і натиснув на кнопку. — Ну, ось, тепер ми більше схожі на людей. Ви дозвольте мені сісти? Дякую.

— Гельд, — заговорив Берн, — я хочу, нарешті, дізнатися, якими картами ви граєте...

— Ви вимагаєте відвертості? — Гельд прямо подивився в обличчя Берна своїми розумними темними очима.

— Я хочу знати правду, можливо, ми знайдемо спільну мову. Розумієте, колего, тільки правду!

Франц Гельд рвучко підвівся і підійшов до вікна. Став спиною до Берна, кілька хвилин мовчав.

— Доктор, я шукаю правду з шістнадцяти років, відколи мого батька завалило на шахті і мені довелося утримувати сім'ю. Але давайте зараз говорити не про правду, давайте думати разом, як врятувати країну, весь наш континент від нових жахів війни, від сліз і крові, які готує кліка «Золотого ангела». Ваше «залізне серце» потрапило до рук пройдисвітів, котрі цінують науку тільки з погляду її використання для власного збагачення, для здійснення людиноненависницьких планів.

— Ви даремно проповідуйте мені доктрини червоних, — урвав його мову Берн. — Ви знаєте, що я не займаюся політикою...

Гельд зробив крок до Берна.

— Ні, доктор, — Гельд заперечливо похитав головою, — ви навіть не уявляєте, як ви далеко зайшли в політику, не бажаючи того... Витвір ваших рук, вашого генія... так, я не боюся назвати факти... витвір вашого генія робить страшну політику. Ви чесна людина і не повинні лякатися слова «політика». Від нього вам все одно не втекти.

Берн застерезливо підняв руку.

— Я згоден взяти свої слова назад, — промовив він примирливим топом. — Але кажіть конкретно, що ви хочете. І, зрештою, скажіть, хто ви?

— Я — ваш асистент, крім того, я — друг вільних людей. — Гельд говорив неквапом, зважуючи кожну фразу, невідривно стежачи за виразом обличчя Берна. — Вільних людей в нашій країні багато, доктор, не будемо уточнювати, хто вони і як вони звуться по-справжньому. Знайте тільки одне: вільні люди хочуть допомогти вам. Надто страшне лихоліття принесло країні ваше відкриття. Тож давайте діяти спільно. Ви згодні?

Бери мовчки кивнув головою. Він раптом відчув себе безпорадним і безсилим.

Гельд розповів доктору про останні новини. Яскраво й детально змалював йому трагедію на Голубому Беркуті і криваву подію на атомному заводі під Бруклінгемом, переконливо довівши, що це були дві ланки одного безкінечного ланцюга злочинної політики, яку провадить корпорація «Золотого ангела».

— Ви, доктор, — говорив Гельд, — ніколи не відкривали мені таємницю свого винаходу, і тому я не знав, яким шляхом ми повинні йти...

Берн дружньо взяв Гельда за руку і, дивлячись йому довірливо в очі, сказав:

— Тепер для вас, колего, не буде таємниці. Я вірю вам, і ви повинні знати правду.

Протягом години Йоган Бори детально розповідав своєму асистенту принцип дії механічного серця. Він креслив перед ним на папері складні схеми, підводив його до апаратів, включав найскладніші механізми, палко жестикулюючи, доводив йому щось. Він розкривав йому велику таємницю свого життя, вірячи, що слова його падають на плідний ґрунт.

— Тепер ви розумієте, в чому річ? — спитав він Гельда, скінчивши свої наукові пояснення. — Проклята біорадіація. Я не повинен був створювати механічного серця.

Але Гельд не погодився з ним. Він, сміливий вчений і політик, розумів, що Берн зробив велике відкриття примусив метал служити живій матерії, перекинув місток від органічного світу до неорганічного.

— Однак, скажіть мені, шановний доктор, — говорив Гельд, — невже ви коли-небудь серйозно вірили в те, що метал може бути не тільки містком, але й здатен замінити органічну матерію?..

— Я не тільки вірив у це, — тихо озвався Берн, — вся моя праця ґрунтувалася на цій передумові. Вічне серце робить людину безсмертною, перетворює її органічні клітини у вічно функціонуючу категорію... Очевидно я помилився.

— Мені думається, доктор, що ви справді помилились, — м'яко мовив Гельд, — але ваша помилка не в тому, що ви сконструювали механічне серце. Ні, це серце ще послужить

людству. Однак, я гадаю, що воно ніколи не замінить живого серця. Ви пригадуєте, ми говорили колись про роботи московських вчених?

— Так, — кивнув головою Берн, — здається, щось про відновлення органічної речовини...

— І про використання вашого механічного серця в поєднанні з великим відкриттям наших московських колег.

Берн ніяково посміхнувся. Йому було приємно говорити з Гельдом, він відчував у ньому справді допитливий глибокий розум, просту людську щирість і дружню прямоту.

— Я підозрював тоді, що ви хочете знищити мій винахід, обезцінити його...

— Не знаю, про це ви мені не казали, можливо, тільки думали, але ваше недовір'я гнітило мене страшенно. — Гельд рішуче підвів голову. — Ну, гаразд, для спогадів у нас зараз обмаль часу. Давайте краще подумаємо, як запобігти лихові, яке має скоїтись, а власне, вже скоїлось.

— Мабуть, думати доведеться більше вам, колего, — Берн хитрувато глянув у вічі Гельда.

— Як?.. Не розумію...

— У принципі я розв'язав проблему самооборони, тобто я винайшов апарат, який дає можливість рятуватись від згубного впливу біорадіації Петера Стара. Від вас залежить, чи зможемо ми перетворити його в засіб масової оборони.

— Апарат виправдав себе, ви певні?

— Я не тільки певний, — сказав Берн, — але й перевірів його в своїх лабораторних умовах. Людина, забезпечена цим захистом, може не боятися вольових імпульсів «залізного диявола».

— О, як нам потрібні зараз такі апарати! — вигукнув Франц Гельд. — Ви можете передати нам свій винахід?

Берн пройшов у куток лабораторії, відкрив невеличкий сейф і вийняв звідти кілька металевих пластинок.

— Ось вони...

Гельд вражено подивився на руку Берна.

— Ні, ви... ви жартуєте, — пробурмотів він недовіркою. — Невже оці залізячки...

— Так, саме ці залізячки, — посміхнувся Берн. — Звичайнісінький нейтралі-затор-резонатор, який перехоплює біорадіацію і надійно захищає мозок. Простий напівпровідниковий контур, настроєний на хвилю біорадіації...

— Так, справді геніально і просто! — не стримав свого подиву Гельд.

— Але для виготовлення нейтралізаторів необхідні лабораторні умови.

— Зачекайте, хіба ваша лабораторія?..

Берн сумно похитав головою.

— В тому й річ, що я перебуваю тут остатні хвилини. Вчора ввечері Петер Стар пообіцяв мені залишити свій злочинний шлях, своє прислужництво «Золотому ангелу». Я повірив йому і відкрив секрет батареї. Годину тому я дізнався, що Петер Стар зрадив своє слово. Він знову з корпоратистами. Тепер він примусить мене обслуговувати його механічне

серце, працюючи над його удосконаленням.

— Ви повинні залишити клініку.

— Так, єдиний вихід — це втеча. Не знаю, що й як буде, але мені треба перейти на нелегальне життя. А раз так...

— ...значить, ви не матимете змоги конструювати нейтралізатори, — додав за нього Гельд стурбованим голосом.

— Ви маєте цілковиту рацію, колего. Голими руками ці залізячки не виготовити.

Гельд думав не довго.

— Мої друзі допоможуть вам. Вони влаштують вам конспіративну квартиру. — Гельд хвилину помовчав. — Щождо лабораторного обладнання... то ми заберемо все, що є найціннішого в цій клініці.

Берн сумним поглядом обвів велику простору кімнату, несподіваний жаль заповнив його серце. Своїми руками він мав пограбувати оцю прекрасну лабораторію, де було здійснено стільки дивовижних дослідів.

— Що ж, іншого виходу немає, — тихим голосом погодився Йоган.

Вони заходились передивлятися обладнання й препарати, які належало вивезти. Берн брав пробірки, колбочки, великі й

маленькі пляшки з хімікатами, передивлявся блискучі інструменти, найнеобхідніші речі відкладав убік.

— Одному цього не винести, колего, — констатував безпорадно Берн.

— Я допоможу вам. — В голосі Гельда почулися рішучі владні нотки. — Зараз я поїду до товаришів, повідомлю їх. Ви готуйтесь. Рівно через півтори години ми під'їдемо за вами. Відпустіть всіх лікарів і чергових сестер. Нехай лишиться тільки старша покоївка, під якимось приводом відпровадьте також швейцара.

Берн слухав мовчки і тільки раз по раз кивав головою.

— Ну, здається, все. — Франц Гельд востаннє озирнувся по кімнаті.— Ми ще повернемося в цю лабораторію. Не сумуйте, доктор!

— Звідки у вас така певність, колего? — Бернові раптом забракувало слів, він міцно стиснув губи і опустив голову. Але ось якась дивна гаряча хвиля виповнила його груди. Він подав Гельдові руку. — Я хочу вірити так, як вірите ви. йдіть, я чекатиму вас.

Він провів Гельда в коридор і повернувся до лабораторії. Зупинився посеред просторої кімнати — насторожений, зібраний, вольовий. Стояв і слухав, як гучно калатало його серце. Воно ніби кликало його йти отим єдиним — нехай найтяжчим — шляхом. Він знав, що найтяжчий шлях тепер був йому не страшний.

Берн відкривав нову сторінку свого життя.

ЧАСТИНА ТРЕТЯ

Перед грозою

Стар натиснув кнопку на столі. До кімнати зайшов Арнольд.

— Слухаю, мій володарю!..

— Арнольде!.. — обличчя Стара набуло привітного виразу. — Ти один відданий мені по-справжньому...

— Ваша воля, володарю, для мене — закон, — з чіткістю механізму відповів Арнольд.

— І тому я... — Стар на якусь мить замовк, ніби роздумуючи над подальшими словами, — і тому я вирішив призначити тебе начальником моїх імперських гвардійців.

— Ваша воля для мене закон, володарю, — відрубав Арнольд.

Холодний самовідданий погляд охоронця викликав у душі Стара почуття нестримної гордовитої всевладності.

— Я доручаю тобі і твоїм людям стежити за діями Германа Тода і Шаукеля. У мене немає сумніву, що їхня політична поліція контролює кожен мій крок. В їхніх руках — я звичайна маріонетка. Але я хочу покласти цьому край. Я вирвуся з полону і перетворю їх самих у слухняних рабів. А тому... — пін затримався на мить, потім промовив загрозливо — Паралізуй політичну поліцію, пере тягни їхніх людей на свій бік. Контрдії — ось наша система.

Стар говорив гарячково і нестримно, думки виникали в його голові, немов короткі блискавки. Він збуджено крокував по кабінету і, не помічаючи Арнольда, говорив кудись у простір.

— Для завоювання світу я мушу створити імперію, яка буде підкорятись тільки моїй диктатурі! Я не піду проти інтересів корпоративістів, проти їхньої фінансової могутності. Нехай ці ненажерливі тварини керують своїми заводами. Я прагну до політичної влади...

— Вони ніколи не погодяться на те, щоб віддати вам усю повноту політичної влади, — несміливо докинув Арнольд.

Слова охоронця трохи охолодили Стара. Він спохмурнів і якимись злісними очима зиркнув на Арнольда.

— Тоді ми їх примусимо це зробити, — промовив Стар з посмішкою на жовтому зморшкуватому обличчі.— Ми... ми знищимо політичну верхівку корпорації! — люто вигукнув Стар, стиснувши перед собою кулак.

Він спинився посеред кімнати і втупився невідривним поглядом у підлогу.

— Арнольд, — озвався він по хвилі,— якої сили охоронні політичні загони?

— П'ятдесят або шістдесят тисяч чоловік, — одказав Арнольд.

— Скільки в особистій охороні Гер-маїна Тода?

— Біля п'яти тисяч.

Стар підняв голову і почав уважно роздивлятись стелю, ніби шукав там відповідь на якесь хвилююче питання. Раптом його губи скривилися.

— Ти знаєш, чому ця суха мумія, оцей всемогутній Герман розмістив охоронні пол. ки в казармах Траумвальда? — запитав він не то себе, не то свого охоронця і одразу ж, не даючи йому сказати й слово, промовив — Він боїться, щоб вони не потрапили під мій вплив. Я кілька разів просив його дозволити мені відвідати Траумвальд і ознайомитись із станом поліцейських загонів. Адже, крім усього, я військовий міністр, це мій прямий обов'язок. Але він твердо відмовив мені в цьому. Хитра лисиця.

Зненацька Арнольд близько підійшов до Стара і сказав:

— Я знаю, володарю мій. що Герман Тод тримає в горах додаткові гарнізони. Це переважно танкові частини.

Стар спалахнув.

— Підступні собаки! — Його очі горіли нелюдським блиском. — Вони бояться мене, як гієни, і водночас судорожно чіпляються за мене. Але ми перші завдамо удар. Так, я наказую тобі, Арнольд. Сьогодні ж, після офіційного призначення на пост начальника імперської гвардії, ти почнеш збирати сили. Ударним кулаком будуть наші гвардійці. Кожного дня ми будемо збільшувати їхню чисельність. Це моя армія! Все. Можеш іти!..

Петер Стар лишився сам.

Рішення, яке він тільки-но прийняв, збентежило його і навіть трохи налякало. Він був переконаний в нездоланності свого гіпнотичного впливу, знав, що армія підтримає його. Але що буде, коли він позбавиться підтримки корпоративістів? Чи стане йому сил керувати величезною країною, чи знайде він собі опору в нових обранцях? Та, зрештою, не можна забувати й про охоронні частини Германа Тода. Ними керує син Тода, молодий здібний генерал Альфред Тод. Він ще ні разу не бачився з Старом, він досі лишився поза його впливом. Дізнавшись, що проти батька готується удар, він, не вагаючись, вдасться до рішучих дій. Мабуть, ці військові частини теж таять у собі небезпеку. Якщо в місто ввійдуть броньовані війська Альфреда Тода, його гіпнотичні імпульси виявляться безсилими. Треба діяти обережно. Обережно і рішуче. Інакше одного чудового дня «Золотий ангел», встановивши своє безроздільне панування на континенті, знищить його...

Вже смеркло, а Стар самотньо крокував по кабінету, не впускаючи до себе жодної живої душі. Він напружено обдумував ситуацію. Могутність Стара зростала, але становище його залишалось, як і раніш, ненадійним. Він був зв'язаний з корпоративістами залізними нитками.

«Золотий ангел» тримав у своїх руках всі атомні заводи. «Залізне серце» могло зупинитись першого-ліпшого дня.

Три варіанти обдумував Стар. Перший — розшуки Берна. Другий — остаточне усунення від влади корпоративістів. Третій — війна проти Сходу.

Стар обмірковував, зважував, вагався, Адже йшлося про останній удар, який мав вирішити все. Прем'єр зупинився перед великим дзеркалом, глянув на своє відображення. Жахливо старіє його лице! Він уже давно зрозумів, що постійне напруження при передачі вольових імпульсів знищує його організм і набагато скорочує життя!.. А Берна ніби у воду впав.

Прем'єр відійшов од зеркала, глянув у вікно, замислився. Ждати не можна!.. Він негайно розпочне війну проти Заходу, ситуація на континенті ускладниться, комуністи, звичайно, не залишаться осторонь і через рік можна буде знайти привід для

походу на Схід... Так! Він завдасть страшного блискавичного удару по комуністичній федерації і тоді... тоді роботи їхніх учених потраплять до його рук... Треба буде тільки своєчасно після першого ж удару викинути в район інститутів, що працюють над проблемою довголіття, оперативні парашутні десанти!..

Лице прем'єр-міністра засвітилося надією. Він потер долоні, зняв трубку телефону.

— Алло! Пане Тод! Я б хотів бачити вас. Ви збирались до мене?.. Гарзд!

Стар запалив сигару, замислився. Треба прибрати до рук цю стару лисицю! Необхідно вжити ряд рішучих заходів, щоб застрахати Тода і головних членів «Золотого ангела»... Потім на місце Екельгафта поставити свою людину. А старого дурня вигнати геть. Він ні до чого не здатний та ще й скомпрометований. А може!.. Принадна думка блискавкою майнула в голові прем'єра...

— Добрий день, пане Стар! — почувся біля дверей поважний, скрипучий голос. До кабінету зайшов Тод. — Ви хочете говорити тільки зі мною? — запитав він, сідаючи в крісло.

— Так! Потім ці питання ми розглянемо на розширеному засіданні. Якщо будемо вважати за потрібне...

— Он як! — Тод здивовано підняв брови. — Гарзд, кажіть...

— Я гадаю, що вже можна починати нашу велику справу...

Тод радісно стрепенувся,

— Проти Сходу, звичайно?..

— Ні! Я вирішив почати на Заході, - твердо відповів Стар.

— Ви збожеволіли! Проти нас виступить вся західна коаліція...

— Дарма!.. Доки вони отямляться, ми завоюємо оперативний простір. Після першого ж успіху ми вдаримо по комуністичній федерації. Я впевнений у перемозі!..

— Ні! — нахмурився імперський міністр. — Я не можу згодитися з таким планом. Браунгтон виступить проти.

— А ми його й питати не будемо, — скипів Стар. — Ці хитрі ділки тільки крутять хвостом. Нам нема чого прислухатися до голосів з-за океану. Ми самі вирішимо долю нашого континенту!

Обличчя прем'єра налилося кров'ю, очі заіскрилися.

«Ще до мене застосує свою силу, — з острахом подумав Тод. — Хай йому біс...»

А вголос сказав:

— Бути по-вашому! Але ми повинні не робити необміркованих кроків. Краще не дратувати Браунгтон.

Стар засміявся.

— Переможців не судять!

Тод підвівся, пройшовся по кабінету.

— А яку зброю ви думаєте застосувати? — запитав він.

— Зброю? Звичайно, всяку. І ядерну...

— Ядерну? — Тод злякано подивився на Стара. — Ви серйозно це говорите?..

— Звичайно.

— І бомби?

Стар завагався, хвилину щось обмірковував.

— Ні! — нарешті, сказав він. — Ми застосуємо тільки тактичну ядерну зброю. Стратегічна — буде наготові.

Тод похитав головою, промовчав

— Нікому нічого сповіщати не будемо. Парламент поставимо перед фактом. Ви згодні?..

Тод зневажливо махнув рукою.

— Що парламент! Але члени корпорації мусять знати все.

— Хай буде так!.. Тепер ще одна річ. Пора розпочинати процес в справі Голубого Беркута і атомних заводів.

— Атомних заводів? — здивувався Тод. — Що ви хочете сказати? Кого ж ми обвинуватимо в цьому?

— А кого ми обвинувачуємо в справі Голубого Беркута? — усміхнувся Стар.

— Там ми знайшли Грюнтера. Він був зв'язаний з будівництвом. А тут...

— А тут теж були люди, зв'язані з розправою! — обірвав його Стар.

— Мені здається... — почав Тод.

— Зараз ви побачите самі.

Прем'єр підняв трубку, включив номер прямого зв'язку.

— Екельгафт? Негайно до мене! Захопіть з собою імперського прокурора Гакера і чотирьох поліцейських офіцерів.

— Що ви надумали, Стар? — захвилювався Тод.

— Зараз побачите! — Стар поклав трубку. — Мені вдалося дізнатись про дуже цікаві речі...

Через десять хвилин до кабінету прем'єра несміливо зайшов Екельгафт, за ним Гакер і чотири офіцери в формі поліції. Вони виструнчились перед Старом.

— Сідайте, — сказав прем'єр. — Я покликав вас у важливій справі... Мені стало відомо, що у вищих урядових колах є зрадник.

У Тода поза шкірою забігали мурашки. Він зрозумів, що Стар зараз вчинить якусь дурницю.

— Дозвольте... хто це такий? — ви палив Екельгафт.

Прем'єр єхидно засміявся, потім нахмурився, пронизав поліцей-президента очима.

— Ви ще питаєте, хто це такий? Встаньте!

Екельгафт зірвався з місця, злякано втупився в Стара.

— Дивіться, Тод! — показав на нього прем'єр. — Зараз він нам все розкаже.

— Стар! — прошепотів імперський міністр. — Що ви хочете робити?..

— Стривайте! — відмахнувся той. — Пане Гакер! Як мені вдалося дізнатись, десять років тому поліцей-президент Екельгафт зв'язався з іноземною розвідкою. З того часу він систематично передає своїм хазяям необхідні відомості. Розправа над робітниками на атомних заводах— це його робота.

— Пане прем'єр! Що ви говорите? — пробелькотів приголомшений Екельгафт. Але Стар, впившись страшним поглядом в його лице, гримів далі.

— Все це було вчинено за наказом тієї ж розвідки, щоб скомпрометувати наш уряд. Ви чуєте, Екельгафт? Ми все знаємо!.. Визнаєте ви свою вину?

Тод злякано витріщив очі на прем'єра. Тепер він розумів, до чого йдеться. Екельгафт закліпав повіками, ледве прохрипів:

— Так точно! Все правильно! Винен!

— От бачите! — засміявся Стар, іронічно зібгавши губи. — Винен?! Тепер визнає свою вину... Гакер, ви чули?

— Чув! — приголомшено відповів прокурор. Він ніяк не міг збагнути того, що тут робиться.

— Тоді заведіть справу на нього і підключіть до процесу Голубого Беркута. Про хід слідства доповідайте мені.

— Слухаю!

— Арештувати! — наказав Стар офіцерам. — Відправити до тюрми. Ідіть і дійте!..

Офіцери поспішно вивели Екельгафта з кабінету. Прокурор теж вийшов, не промовивши ні слова.

Тод отямився лише через кілька хвилин.

— Що ви накоїли?..

— Але ж... вибачте... він визнав усе! — роздратовано вигукнув Стар.

— Гаразд! Гаразд! — все ще розгублено шепотів Тод. Сцена, свідком якої він був допіру, вивела його з рівноваги. Він ніяк не міг зібрати думок. Він просто боявся. Того й чекай... проклятий Стар перетворить скоро і його в безсловесного раба, а там і до суду недалеко. Ні! Треба якомога швидше використати його, я потім знищити!..

Так думав хитрий Герман Тод, а вголос говорив тихі, примирливі слова:

— Кого ж ми поставимо на місце Екельгафта? Країна охоплена неспокоєм. Необхідна міцна і надійна рука. Я пропоную...

— У мене є кандидатура, — урвав його мову Стар.

— Хто ж це?

— Новий начальник імперської гвардії — Арнольд Рок! його я пропоную на пост поліцай-президента.

Тод прикусив губу, помовчав.

— Ну, а тепер, — вів далі Стар, — перейдемо до найважливішого... Як ви гадаєте, з чого ми почнемо?..

— Ми почнемо з Штайнфельду! — твердо сказав Тод. — Чуєте — з Штайнфельду!..

... А через день прем'єр-міністр імперії Петер Стар приймав у себе голову автономної прикордонної області Штайнфельд

Шіп'ена, терміново запрошеного до Бруклінгема. Присутніми були тільки Стар, Шаукель, Тод, Фінс, Шіп'ен та його заступник.

Після офіціальних привітань, Стар підвівся з крісла і, звертаючись до Шіп'ена, сказав:

— Я буду говорити відверто. Вже багато років ваша область має статут автономної. Але, я гадаю, ви не будете заперечувати, що наша імперія має всі законні права на цю область. Я вважаю...

— Як? — підскочив Шіп'ен. — Може, я недочув?.. Що ви хочете сказати? Для чого ви, власне, викликали мене?..

— Для того, щоб урегулювати питання про зміну статуту вашої області,— спокійно мовив Стар.

— Пане прем'єр! — Шіп'ен став блідим як смерть, — Ви забуваєте, що Штайнфельд перебуває під протекторатом Світової ради!..

— Ми не забули цього! — обізвався Тод. — Але історична справедливість вимагає, щоб область була повернена законному господарю — нашій імперії. Бог знає, що наші предки спільно тримали меч. Але навіть тепер більшість населення вашої області...

— Ніколи цього не буде! — істерично закричав Шіп'ен. — Це шантаж!..

Стар взяв з стола великий аркуш паперу з надрукованим на ньому текстом.

— Заспокойтесь. Прочитайте, будь ласка, — подав він цей аркуш Шіп'ену. Той, вагаючись, почав читати. Члени «Золотого ангела» з цікавістю стежили за ним...

А Стар, втупивши погляд у Шіп'ена, сконцентрував волю і гарячково думав:

«Підпиши! Підпиши цей документі

— Зважаючи... історичні аспекти... керуючись волею народу... — бурмотів Шіп'ен, — уряд Штайнфельду вирішує добровільно приєднати автономну область до... імперії... Панове! Як же це?.. Це не-чуване насилля. — Шіп'ен розгублено оглянув присутніх, потім перевів погляд на Стара, кілька секунд дивився в його магнетичні очі й врешті безвільно опустився в

крісло. На його обличчі виступив рясний піт, рот скривила жалібна судорога безпорадності.

— Гарзд! — тихо, байдуже промовив Шіп'єн. — Я згодний!..

— Пане прем'єр! — підскочив його заступник. — Схаменіться!

— Мовчіть! Я переконаний. Так буде краще...

Стар, триумфуючи, підсунув йому ручку, чорнило. Шіп'єн серед повної тиші з гарячковою поспішністю підписав документ. Нижче поставив свій підпис міністр закордонних справ Штайнфельду.

Стар переможно оглянув присутніх. Тод і Шаукель ніяково презирнулися.

— Я гадаю, ми скінчили справу — байдуже запитав Шіп'єн.

— Звичайно, — люб'язно усміхнувся Стар. — Ми дуже вдячні вам за виявлену вами державну мудрість...

Потиснувши гостям руки, прем'єр провів їх до дверей. Потім різко обернувся.

— Отже!.. — почав було Тод.

— Отже, зроблено перший крок! Війська повинні бути приведені в бойову готовність! А тепер я вимагаю надати мені необмежені повноваження диктатора на час військових дій!..

Війна

Над світом дихнув вітер війни. Все почалося звичайно і просто. Власне, так починалися десятки і сотні воєн.

Уряд Пер'єну надіслав уряду Петера Стара ультиматум, який був складений у рішучому, загрозливому тоні. Можливо, люди, які його писали, усвідомлювали свою високу історичну місію. Більше двохсот років тому їхній славнозвісний предок — дуже низенький і дуже войовничий чоловік з імператорським жезлом у руці — завоював весь континент, його військові лаври туманили голови пер'єнівським генералам. А тепер його нащадки хотіли своїм ультиматумом зробити крок до нової світової баталії і нагадати людству, що імператорський жезл не ржавіє від часу.

Пер'єнівці застерігали уряд Петера Стара проти введення військ на територію Штайнфельду, бо Штайнфельд ще за давніх часів належав до Пер'єнівської держави.

Але ж їм не бракувало й глузду для розуміння того, що Петер Стар тільки чекає їхнього ультиматуму. Вони писали дуже гнівно і дуже урочисто: «Наш уряд, вірний священним ідеалам справедливості, глибоко переконаний в непохитності принципів свободи, сповнений рішучості відстоювати ці благородні принципи всіма силами і зі всією непоступливістю, урочисто попереджає, що введення ваших військ на територію Штайнфельду буде розглядатись нами, як казус федеріс [Привід війни.] і примусить нас. вдатись до кардинальних кроків».

Рік тому ультиматум Пер'єну міг би врятувати мир. Тепер цей ультиматум означав війну. Але чи не так траплялося завжди: хто хотів війни, той ніколи не виявляв надмірної покvapливості.

Петер Стар, одержавши цей ультиматум, тільки презирливо зареготав.

— Ні, ви подивіться, Тод, вони нам ще загрожують, ці пияки і розпусники... Ха-ха-ха, тепер ніхто не обвинуватить нас в агресії.

Наступного дня дві дивізії озброєних до зубів солдатів перейшли кордон Штайнфельду. Невеличку автономну область заповнили автомашини, танки, на її аеродромах почали сідати важкі бомбардувальники.

В той самий день парламент Пер'єну офіційно оголосив війну Бруклінгему. На стратегічні об'єкти імперії було скинуто перші бомби, над прикордонними містами зав'язалися поні цінні бої.

Диктатор вилетів до основних контингентів військ, сконцентрованих на західних кордонах. Його бойовий вертольот приземлився неподалік від головного міста Штайнфельду. На величезному полігоні завмерли в струнких шеренгах солдати імперської армії і гвардійські загони. Вітер злегка колихав бойові знамена, десь за горизонтом гуркотіла канонада. Там ішли бої з передовими частинами військ Пер'єну.

«Ось він — початок мого піднесення», з пихою подумав Стар. Броньовані загони пройдуть по всьому континенту, і вже не «Золотий ангел» димуватиме йому свою волю, а він сам

керуватиме світом, і вчені всіх країн працюватимуть тільки для нього. Вони допоможуть йому навіки зберегти свою молодість, і не буде кінця його пануванню.

Диктатор сів у відкритий автомобіль, під'їхав до першої колони військ. Перед ним виструнчився генерал Стар недбало підняв руку, вислухав рапорт... Потім кинув похмурий погляд на солдатів і офіцерів, які, заціпенівши, стежили за кожним його рухом.

— Солдати! — пролунав над полігоном голос прем'єра, — Жорстокий і підступний ворог оголосив нам війну, імперія в небезпеці. Ворог посмів підняти руку на націю, яка покликана вершити долею світу. Обов'язок кожного і нас помститися за страшний злочин порога і піти шляхом, що приведе нас до панування над світом. З нами бог! Ідіть і дійте!..

Очі солдатів і офіцерів загорялись божевільним блиском, їхні руки судорожно стискали короткі важкі автомати. Вони вже рвалися в бій, вони тільки чекали наказу.

Стар поїхав по неосяжному полігону повз піхотні, моторизовані, бронетанкові частини, повз колони пілотів і парашутистів.

Шість годин тривала підготовка

Стар втомився. Витерши на обличчі піт, диктатор покликав генерала — командуючого фронтом. Відкинувшись на сидіння автомобіля, він чітко і роздільно промовив:

— Головний удар ви завдаєте через двадцять хвилин. Введіть у дію оперативні атомні загони. Перед тим бомбардуйте позиції ворога важкими ракетами. Атомних бомб поки що не вживати, а моторизовані і піхотні війська ввести в дію після того, як по лінії фронту на глибину ста кілометрів утвориться зона смерті. Я буду стежити за операцією з повітря.

— Слухаю вас! — крикнув генерал, хвацько віддаючи честь.

Диктатор пересів у бойовий реактивний вертольот. Заревли дюзи на коротких крилах, машина блискавично піднялася в повітря. Стар бачив, як дорогами Штайнфельду підтягуються до кордону колони танків, машин. А там, попереду, клубочився дим, спалахували вогні пострілів, здіймалися хмаринки вибухів.

— Це дрібниці проти того, що зараз буде, — зловтішно шепотів Стар, раз по раз дивлячись на хронометр. Через круглий ілюмінатор кабіни диктатор жадібно впився поглядом туди, де проходили позиції військ Пер'єну, і раптом здригнувся. Навіть тут, на висоті двох кілометрів, він почув, як на рівнині пролунав страшний грізний гуркіт. Лінія фронту закуталася клубами чорно-зеленого диму від вибухів ядерних снарядів. Лавина вогню покотилася далі, вглиб території Пер'єну. А позад неї лишалася димуча земля. Услід вогняній лінії фронту з виттям помчали низько над землею реактивні гостроносі штурмовики, густий дим пронизали оточені золотою короною велетенські ракети...

Грім канонади став віддалятися. Потроху розвіювався дим. Вертольот Стара повис над кордоном. Диктатор бачив, як моторизовані частини нестримним потоком ринули на спалену територію Пер'єну. Жахлива усмішка осяяла блідозелене обличчя Стара...

— Вдалий початок! — прошепотів він. Потім повернувся до пілота і наказав повертати назад. Вертольот опустився біля будинку штабу. До машини вже бігли офіцери. Побачивши диктатора, вони виструнчились.

— Закритий броньовик з протиатомним захистом! — наказав Стар. — Оперативна бронетанкова група поїде зі мною.

На полігон з оглушливим гуркотом вилетів броньований загін, що входив до гвардійської частини диктатора. Стар сів у один з броньовиків, наказав рушати вперед за фронтом. Раптом його зупинив блідий і розгублений начальник штабу. Він щойно вибіг з будинку.

— В чому річ? — крикнув Стар.

— Пане прем'єр! — Офіцер навіть забув віддати честь. — Тільки що одержано повідомлення... Наші бомбардувальники дальньої дії в районі міст Паре, Гаане, Лієндена зіткнулися з невидимою перепорою і майже всі загинули. Вдалося установити, що цією перепорою є високочастотне електромагнітне поле великої потужності, яке виводить з ладу електрообладнання літаків...

— Нездари! — гримнув Стар. — Негайно встановіть координати поля і киньте туди оперативні атомні загоны і

бомбардуйте місця, де встановлена апаратура, засипте ракетами, атомними снарядами і продовжуйте просування без жодних затримок... Ідіть і дійте!

— Слухаю! — механічно відповів офіцер і побіг назад, до штабу.

Бронетанковий загін Стара рушив услід за фронтом. Швидко насувалася ніч. Коли диктатор переїжджав кордон, навколо було темно, тільки на горизонті спалахували яскраві заграви. Проїжджали мимо колишніх укріплень Пер'єну. В сяйві потужних прожекторів видно було чорні руїни броньованих ковпаків, дотів, траншей, танків, гармат і безліч обвуглених трупів солдатів... Далі на їхньому шляху лежали залишки міста, яке нараховувало раніше близько півмільйона чоловік. На колишніх вулицях, серед закіптявілих, просякнутих смородом руїн, Стар побачив колони своїх піхотних частин, які посувалися на захід.

Це було страшне видовище. Солдати й офіцери йшли, як манекени, — в сірих плащах, з масками на обличчях. На прозорих забралах виблискувало проміння місяця, який прозиравав з-за димних кіс. І в тому тьмяному, моторошному світлі це військо нагадувало колони привидів.

Навіть у диктатора на якусь мить мороз пробіг поза шкірою. Але в наступну хвилину він опанував себе. Знову запрацювала думка, гарячково і нестримно: «Вперед! Вперед! До повної перемоги!..»

Диктатор схилювався над мікрофоном, і в казковій пітьмі заgrimів страшний, демонічний голос:

— Вперед, мої вірні солдати! Нема в світі такої сили, яка б зупинила вас!.. Пустеля і трупи хай залишаються там, де пройдете ви. Вперед — за імперію! З вами бог!..

— Слава володарю! — заревли тисячі горлянок, і той нелюдський крик луною прокотився поміж руїнами в неосяжній пітьмі. А за горизонтом гуркотіла канонада, шаленіли заграви, здіймався кривавий дим.

Ряд за рядом, колона за колоною посувалися тупі, божевільні обличчя, освітлені загравами пожеж. Удари кованих чобіт, брязкіт зброї, гуркіт могутніх машин потрясли чорну випалену пустелю.

...Десь за тридев'ять земель вояки Петера Стара плюндрували чужу землю, нівечили працю поколінь, а тут, в серці імперії, на вулицях Бруклінгема наростав грізний, немов вулканічна лавина, вир протесту. Переможні реляції, що лунали день і ніч з гучномовців впереміжку з нервовим скигленням танцювальної музики, тонули в прокльонах і грізних пересторогах демонстрантів. Урядові газети шматувались і втоптувались в землю. Нескінченим потоком надходили на адресу президента листи і телеграми, кожне слово яких дихало гнівом і великою мужністю. Ті маленькі клапті паперу, на яких ставили свої підписи простий вчитель і рядовий священик, чиновник і дрібний підприємець, лікар і двірник, жахали керівників «Золотого ангела» не менше, ніж могутня хвиля страйків, що з кожним днем наростала по всій країні.

Країна вимагала суду над винуватцями трагедії Голубого Беркута, над убивцями бруклінгемських робітників.

Тепер навіть Тод, який раніше рішуче виступав проти плану Петера Стара, зрозумів, що судовий процес треба провести якомога швидше.

Вночі на терміновому засіданні «Золотого ангела» було вирішено діяти негайно. Імперський прокурор Гакер і представники військового трибуналу одержали найсуворіші інструкції: перетворити суд над Грюнтером і Екельгафтом в процес проти всіх вільнодумців і нелояльних елементів.

Ранком країну спантеличило сенсаційне повідомлення. Його оголосили в пресі, по радіо і телевізору.

Хлопчаки-газетярі гасали залюдненими вулицями Бруклінгема і з незвичайним запалом горлали:

«Небачений процес!.. Розкриття таємниці Голубого Беркута... Знайдено винуватця кривавих подій на атомному заводі... Сліди ведуть в комуністичне підпілля. Народ вимагає покарання злочинців...»

Процес мав проходити у великому, просторому залі, де часто відбувались світові асамблеї вчених, дипломатів, молоді, де під високим склепінням не раз звучали прекрасні ораторії Баха, сердечні мелодії Чайковського, весняно-сонячні вальси

Штрауса. А тепер зал перетворювали із храму муз і розуму в ганебне судилище.

«Золотий ангел», переконаний у своїй перемозі, діяв безцеремонно й нахабно. Процес було оголошено відкритим, матеріали слідства навмисне широко публікувались в пресі. Очевидно, корпоратисти вирішили влаштувати грандіозну політичну провокацію.

Арнольд Рок, новий поліцай-президент, з хвилюванням чекав нього дня. Всю відповідальність за цей процес володар поклав на нього. Чи ж виконає він його наказ? Чи зуміє одним ударом покінчити з наростаючим невдоволенням народу. Так, він зробить все, він буде слухати голос володаря, він пам'ятатиме його слова: «Той, хто вірно служитиме мені,—ввійде разом зі мною під склепіння безсмертя». Ось тільки Екельгафт! Трохи дивує Арнольда ця історія, і надто вже легко, зовсім охоче визнає він себе винним в страшних злочинах... Навіть не віриться. Всі знають його як жорстоку і несправедливу людину, а тут виявляється, що він працював на користь комуністів! Та дарма! Це справа володаря, це його наказ!

Арнольд натиснув кнопку. До кабінету зайшов його помічник.

— З'єднайте мене з начальником оперативних груп!

— Слухаю!

Помічник вийшов. Арнольд зняв масивну трубку телефону. На малесенькому екрані з'явилося обличчя — худе, з гачкуватим носом. Воно шанобливо усміхнулося, побачивши поліцай-президента.

— Що накажете?

— Вільд! — різко промовив Арнольд, — приготуйте всі наявні оперативні групи поліції. Чергуйте неподалік від будинку, де відбуватиметься процес. Найменші спроби викликати безпорядки — рішуче ліквідуйте! Вогнестрільної зброї не вживайте, хіба що в крайньому випадку. Користуйтеся тільки хімічними кулями! Зрозуміло?..

— Ясно, пане поліцай-президент!

— Сподіваюся, що ви забезпечите повний порядок. Таке бажання пана Стара!..

— Я виконаю наказ володаря!

Арнольд поклав трубку, одягнув темносиній берет з орлом. А через хвилину закритий лімузін мчав його до залу суду...

В приміщенні, де розпочався процес, зібралося біля трьох тисяч чоловік. Передні ряди, що йшли амфітеатром, були зайняті молодчиками легіону «Вогняне серце». Серед робітників, службовців та студентів чувся стриманий гомін. Передавалися непевні чутки, що готується вирок, який дасть поштовх до переслідування прогресивних організацій і партій.

Навколо стола трибуналу метушилися оператори кіно і телебачення, безугавно клацали камерами фоторепортери. Нарешті під стелею спалахнули велетенські люстри. Легка хвиля збудження прокотилась по залу. З високих дверей позад суддівського столу вийшли члени військового трибуналу — високий, огрядний генерал і два полковники. Через хвилину, слідом за ними, з'явилися імперський прокурор Гакер і два оборонці в чорних мантиях. Вони зайняли свої місця...

Присутні в залі захвилювались. Тихо задзижчали апарати, спалахи на мить засліпили членів трибуналу. З бічних дверей вийшли поліцейські, стали шпалерами вздовж проходу між рядами. Швидким рішучим кроком вступив до залу поліцей-президент Арнольд Рок, блідий, суворий, підтягнутий. Він скупно кивнув членам трибуналу і пройшов у ложу неподалік від прокурорського крісла.

Голова трибуналу повернувся до дверей, і ті, що сиділи в передніх рядах, почули старечий, надтріснутий голос:

— Введіть підсудних!

Під конвоєм чотирьох охоронців між шпалерами поліції пройшли колишній інженер будівництва Грюнтер і колишній поліцей-президент Екельгафт. Вигляд у інженера був пригнічений, розбитий, він ішов з низько похиленою головою, втупившись очима в підлогу. Екельгафт навпаки, справляв враження на диво метушливої людини. Він ступав коротко, з вистрибом, немов за кожним кроком його боляче оперізували ззаду батоном. Його булькаті очі розгублено бігали довкола.

Екельгафт і Грюнтер сіли за чорним бар'єром на лаві підсудних. Праворуч і ліворуч від них стали охоронці з маленькими автоматичними карабінами.

Генерал підвів голову від паперів, кивнув імперському прокуророві.

— Ваше слово, пане Гакер.

Представник державного обвинувачення Гакер поважно, зберігаючи на своєму обличчі вираз непохитної суворості і самовпевненої пиhi, твердим кроком підійшов до пульта. Розкрив перед собою велику папку.

— Ваша честь! — Він низько, з традиційною шанобою схилив голову перед генералом, потім так само поштиво кивнув членам трибуналу — І ви, панове судді! Всіх нас, весь народ нашої імперії і наших друзів за кордоном до глибини душі схвилювала й обурила страшна трагедія в долині Голубого Беркута, а потому — ще жахливіша трагедія на атомних заводах в Бруклінгемі. Народ справедливо вимагає розслідування і покарання тих, хто спричинився до смерті тисяч безвинних людей. їхня кров волає розплати! Хто ж ці винуватці? Хто несе відповідальність за невинні жертви?

Прокурор на хвилину замовк. У задніх рядах зчинився якийсь рух. Арнольд занепокоєно оглянувся, генерал суворо підвів свою голову, але хвиля неспокою одразу ж вгамувалася.

— Відповідальність за згадані події, — продовжував Гакер, — цілком і повністю лягає на злочинні підривані елементи, зв'язані з міжнародним комунізмом, які мали своїх агентів навіть у високих урядових колах... Я буду говорити коротко, панове судді!

— Перше, щодо трагедії в долині Голубого Беркута! Головний інженер будівництва Грюнтер виявився агентом комуністичної федерації. Виконуючи завдання своїх господарів, він передчасно заповнив водою резервуари велетенських водоймищ, призначених для зрошення наших полів. Від його злочинницьких дій загинуло п'ять тисяч жителів долини і кілька охоронних батальйонів, які були послані для евакуації населення Голубого Беркута. Цією акцією малось на меті кинути тінь на імперський уряд...

— Смерть комунізму! — зарепетували сотні голосів у передніх рядах. Але в задніх рядах грізно полинув гомін незадоволення і протесту. Прокурор, блиснувши очима, підняв руку.

— Підривні елементи не вдовольнилися цим злочином! Вони спровокували на заводах Бруклінгема страйк, який був жорстоко придушений, незважаючи на заборону уряду імперії. Цю акцію виконав агент іноземної держави, колишній поліцай-президент Екельгафт!.. Спеціальна урядова комісія розслідувала події і наочно пересвідчилась в справедливості обвинувачення...

В залі пролунали крики обурення, які перемішувалися з демагогічними вигуками легіонерів «Вогняного серця». Голова трибуналу встав, суворо подивився в зал.

— Поводьтеся пристойно, або я накажу очистити приміщення. Тут, очевидно, є спільники злочинців!..

— Немає потреби говорити далі,— резонерствував прокурор. — Я прошу трибунал заслухати самих підсудних, і вони підтвердять справедливість моїх слів!..

Голова трибуналу кивнув прокуророві. Той сів за свій столик, втупився в папери. Генерал, не повертаючи голови, наказав:

— Підсудний Грюнтер! Встаньте!..

Інженер підвівся, поглядом мерця обвів зал, повернувся до трибуналу. Генерал зашелестів паперами.

— Ви дали наказ про передчасне затоплення водоймищ? — різко запитав він.

— Так! — тихо, байдужим голосом відповів інженер.

— Які цілі ви перслідували цією акцією?

— Я виконував наказ!

— Хто вам дав наказ?

— Резидент комуністичної розвідки.

— Давно ви зв'язані з ним?

— Три роки!..

— Що вам було обіцяно за цей злочин?..

— Виїзд в комуністичну конфедерацію і 10 мільйонів доларів...

Прокурор переможно глянув у зал. Генерал вдоволено промовив:

— Підсудний, сядьте!

Інженер понуро сів і завмер у непорушній позі.

Голова трибуналу повернувся до оборонців.

— У вас є запитання?..

— Ні,— лаконічно відповіли ті.

— Підсудний Екельгафт! — почувся знову голос генерала. — Встаньте!

Екельгафт підскочив, немов наелектризований, витягнув вздовж тіла свої довгі руки, закліпав повіками.

— Ви послали загони поліції для придушення страйку?

— Так! — хрипко відповів Екельгафт, бездумно дивлячись на генерала.

— Вам було передано наказ про те, щоб ви не вживали зброї?

— Так точно!

— Чому ви порушили цей наказ? З якою метою ви спровокували кровопролиття?

— Я мав вказівки від іноземної розвідки.

— Розвідки якої країни?

— Комуністичної конфедерації...

— Давно ви служите в цій розвідці?

— 10 років...

— Сідайте...

Екельгафт сів, витираючи на лобі піт. Генерал полегшено зітхнув, хотів щось сказати, але в цей час з задніх рядів пролунав жіночий голос:

— Не слухайте його! Це провокація.

Різно задзеленчав дзвоник. Голова трибуналу грізно подивився в той бік, звідки почувся вигук.

— Хто порушив порядки Пане поліцей-президент, вживіть заходів!..

Арнольд зірвався з місця, щось промовив начальнику поліцейського конвою. Але в цей час натовп біля входу розступився, і через весь зал до стола трибуналу швидко попрямувала жінка з пакунком у руках. Її супроводжувало двоє мужчин. Арнольд зблід. Це була його мати — Гелена. Спочатку він щось хотів сказати та в останню мить стримався.

Гелена наблизилась до стола трибуналу.

— Це я порушую «порядок», — промовила вона.

— Що ви хочете? — різко спитав генерал.

— Все те, що твориться на суді і в чому ви обвинувачуєте підсудних — провокація і страшна брехня!..

Задні ряди підтримали її слова вдоволеними вигуками. Члени трибуналу обмінялись тривожними поглядами. Генерал, втупившись очима в Гелену, проскрипів:

— Ви хочете виступити свідком?

— Так!

— Принесіть присягу.

Жінка поклала праву руку на невеличкий молитвеник, що лежав край столу, і урочисто повторила за генералом:

— Клянусь богом всемогутнім, що я буду свідчити правдиво й чесно...

— Ви знаєте, яку відповідальність берете на себе?..

— Так! Але я знаю, що я роблю. На цьому процесі обвинувачуються не ці два підсудні, а наші робітничі організації, всі прогресивні люди країни...

— Досить! — суворо крикнув генерал. — У вас є факти?

— Є! — відрізала Гелена. — Ось вони!..

Зал завмер. Люди, витягнувши голови, намагалися побачити, що робиться біля стола трибуналу. Гелена передала пакунок двом чоловікам, які супроводжували її. Вони швидко розгорнули папір. Це був портативний магнітофон.

— Що ви принесли? — запитав генерал.

— Тут записана розмова, яка має пряме відношення до сьогоденішнього процесу.

— Хто ви така? Ваше прізвище?

— Гелена Рок! Працюю у Германа Тода!

— Імперського міністра?

— Так!..

Один з членів суду схилився до генерала і прошепотів йому на вухо:

— Це мати поліцай-президента... Будьте обережні!..

Голова трибуналу глянув на Арнольда і одразу ж переконався, що так воно і є. Поліцай-президент сидів схвильований і блідий...

— Ви мусите вислухати запис! — пролунали десятки голосів. — Конституція для всіх!

— Тихо! — генерал щосили закалатав дзвоником. — Суд об'єктивно й справедливо оцінить всі факти!.. Прошу вас, пані, що ви хотіли сказати?

Арнольд грізно подивився на матір, але вона тільки обпекла його презирливим поглядом.

Один з супутників Гелени включив магнітофон. І всі почули розмову, яка відбувалася в кабінеті Германа Тода в день трагічного затоплення долини Голубого Беркута.

Трибунал заціпенів. Генерал не знав, що робити. Арнольд важко дихав, дивлячись широко відкритими очима на матір, яка, мов переможець, стояла біля стола трибуналу...

— Ганьба! — залунали тисячі голосів.

Та генерал завершав на весь зал:

— Ваші свідчення фальшиві! Це підступні дії комуністичних агентів!

Гелена блиснула очима, вибігла на підвищення.

— Фальшиві!? — вигукнула вона. — Як ви смієте це говорити, коли своїх вірних слуг, котрі сидять на лаві підсудних, ви судите для того, щоб опорочити робітничий рух, щоб розправитися з ненависними вам людьми! Адже всім відомо, що придушити страйк дав наказ не Екельгафт через якогось там міфічного резидента, а новий прем'єр-міністр Стар, і ви використали його для розв'язування нової війни, для розправи з нашими братами й сестрами! Ви хочете весь світ перетворити в роботів, у німих і покірних рабів, які мовчазно виконуватимуть волю корпорації «Золотого ангела».

В залі здійнявся страшенний крик.

— Брехуни! Геть уряд Петера Стара! Припинити фальшиве судилище!

Гелена підняла руку.

— Ви чуєте голос народу?.. Народ вимагає, щоб Петер Стар припинив страшну ядерну війну, яка загрожує світові катастрофою! Геть уряд, який іде проти волі народу!..

Та раптом на підвищення вискочив оскаженілий Арнольд. В його руці синювато виблискував револьвер. Очі поліцай-президента сипали іскрами, нічого людського не було в тих очах.

Чужа воля керувала ним, вона наказувала йому: «Хто проти мене, той твій ворог, ворог імперії».

— Замовчи! — прогримів Арнольд. В ту ж мить запанувала лиховісна тиша. Навіть члени трибуналу й прокурор не могли отямитися. Вони ніколи не бачили поліцай-президента в такому розлюченому стані.

— Геть звідси, виродку! — продзвенів голос Гелени. — Ця людина — мій син! Стар перетворив його в слухняного раба — сліпого виконавця його волі!..

— Замовчи! — ще раз зарепетував Арнольд зовсім скаженіючи. Пролунав постріл. Гелена схопилась рукою за груди і зі стогоном впала на поміст.

— Закон! Де закон? — заgrimів зал. — Вбивці!..

— Розігнати це бидло! — крикнув Арнольд. Пополотнілі поліцейські дали з карабінів чергу в повітря. Публіка, ламаючи стільці, ринула до виходу. Надворі охоронні загони оточили будинок. Вони хапали людей і кидали їх в закриті машини.

Арнольд, заціпенівши, стояв біля тіла матері і божевільними очима дивився в її мертве лице. Ось він нагнувся, взяв її на руки і тихо пішов до виходу. Ніхто не заважав йому. Він ішов з піднятою головою, з гарячковим блиском в очах, ішов неквапом, похитуючись, немов саме втілення божевільного відчаю і каяття.

В залі залишилися тільки члени військового трибуналу.

Процес продовжувався. До вечора були закінчені всі формальності. А на ранок радіо і телевізор рознесли по всій імперії вирок імперського суду:

«Головний інженер будівництва в долині Голубого Беркута Альфред Грюнтер та колишній поліцай-президент Сільвестер Екельгафт за зв'язок з іноземною розвідкою, за зраду держави, за терористичні і диверсійні акти, спрямовані на підрив могутності імперії,— засуджені до смертної кари.

Вирок виконано».

Прозріння Арнольда

Над площею лунали крики, плач, прокльони. Поліція й молодчики з легіону «Вогняне серце», вкрай розперезавшись, чинили розправу над беззахисними людьми. З бічних завулків були виведені загони, озброєні хімічними автоматами. Одягнувши маски, поліцейські відкрили по юрбі стрілянину. Отруйний зелений дим поплив над площею. Мов підкошені, падали люди на брук і одразу ж засинали важким, непробудним сном. Поліцейські круками кидались на свої жертви, одягали їм наручники і втягували в чорні машини.

Арнольд не бачив того. З трупом матері він їхав до передмістя Бруклінгема. Думка в ньому завмерла, свідомість притупилася. В голові билосся тільки одне, настирливо й невідступно: «Швидше і швидше! Додому!.. Додому... Я так давно не був там...»

Машина вирвалася з залюднених центральних вулиць і помчала між рядами білих вілл. Потім пішли сірі корпуси похмурих будинків, де жили робітники, дрібні службовці, студенти. Нарешті місто закінчилось. Все частіше траплялися дорогою сади, городи, а далі — невеличкі лісові посадки і смугасті поля. В буйній зелені садів мальовниче виступали одноповерхові охайні будиночки заміських жителів. Біля одного будиночка Арнольд зупинив машину. З-за хвіртки люто гавкав собака, але Арнольд не звертав на те уваги... Думка відроджувала з далеких світлих часів чудесні спогади, оповиті болючим смутком.

Млин думок Арнольда перервав грізний голос за хвірткою, який приборкував собаку. На вулицю вийшов кремезний сивий фермер. Він здивовано, навіть з переляком втупився в людину, одягнену в блискучий мундир вищого поліцейського сановника імперії...

— Я до ваших послуг, мій пане! — тремтячим голосом озвався фермер.

— Дуже прошу вас... допоможіть мені поховати цю жінку, — тихо відповів Арнольд. — Вона жила колись в цьому домі... Дістаньте труну, допоможіть викопати могилу... Я за все заплачу!.. Буду чекати вас на цвинтарі...

— Можете бути спокійним, мій пане! — заметушився фермер. — Я зараз! Покличу моїх хлопців...

— Я чекатиму.

Машина Арнольда рушила по вузькій бічній вулиці і незабаром в'їхала у ворота цвинтаря, де й зупинилася. З малесенької хатини вийшов дідусь-сторож, підсліпувато подивився на незвичайного гостя,

Арнольд взяв тіло матері на руки, і, дивлячись нерухомим поглядом кудись поперед себе, рушив між рядами могил у глиб цвинтаря.

Арнольд обережно опустив тіло матері на траву, що, немов зелений килим, вкривала землю довкола мармурових плит; відкинув з її чола волосся. Нестерпний біль стиснув його серце, сльози полилися з очей перші сльози з того часу, як він перестав бути дитиною...

Арнольд плакав і з кожною сльозою вбирав у себе ненависть. О, будь він проклятий! Це він... він підняв мою руку на рідну мою матір. Тепер я все збагнув... О, володарю мій, всемогутній володарю! Ти випив мою кров, ти спопелив мою душу. Я став твоїм підлим рабом... втратив людську подобу... Проклятий! Проклятий!

Ноги Арнольда підломились, і він поволі впав на землю, ткнувшись головою в траву. Судорожний плач потрясав його тіло в розкішному мундирі.

А від воріт цвинтаря вже наближалися люди. Фермер з двома своїми синами ніс труну, лопати, вірьовки. Арнольд підвівся, показав їм, до копати могилу, і відійшов убік.

Над цвинтарем дихнув вітерець, з заходу наступала хмара. Тривожно шелестіло листя крилатого клена над могилами. Щось грізне, невблаганне вчувалося Арнольдові в шамотінні дерева. Він підвів голову, і йому здалося, що чорна хмара — то вже не хмара, а велетенська рука помсти, рука смерті.

— Все готово. Можна опускати!.. — Старий фермер обережно поторсав Арнольда за плече.

Арнольд, геть пополотнілий, підійшов до могили. Мати вже лежала в труні, прикрита прозорим серпанком. Він підняв те

покривало, сухими губами поцілував блідий лоб, закриті очі покійної...

— Закопуйте! — дивлячись невидючими очима на фермера, прошепотів поліцай-президент.

Незабаром по трупі забухало груддя, все глухіше, глухіше... і ось, нарешті, стихло... Чорну хмару високо в небі розірвала блискавиця, і grimнув грім. Линув бурхливий дощ, — щедрий і теплий. Він ніби хотів обмити палючі сльози Арнольда — сльози горя і великого оновлення...

Хтось торкнув його за руку. Молодий чоловік оглянувся.

— Все! — самим порухом губів вимовив фермер, витираючи мокру лисину.

Арнольд мовчазно простягнув йому пачку асигнацій.

— Не треба! — суворо відповів старий. — Ходімо, хлопці...

І вже здаля гукнув:

— А гроші віддайте сиротам, в який-небудь дитячий притул!..

Шумувала злива, хилились під потоками води старі клени. Скаженіли блискавиці, розтинаючи хмари.

Замах

... Евеліна була в розпачі. Мов в'язень, сиділа вона на віллі Петера Стара. Хоч в її розпорядженні був увесь будинок і буйний сад, де могла відпочивати, але вийти в місто їй не дозволяли. Вздовж стін, що огороджували резиденцію диктатора, безперестанку ходили патрулі—здоровенні ситі хлопці в сірих мундирах з автоматичними револьверами — і уважно пильнували, щоб ніхто не прокрався з двору на вулицю чи з вулиці в двір. Евеліна підходила кілька разів до воріт, та кожного разу перед нею виростала мовчазна постать охоронця.

— Пані! Не можна!..

— Як? Мені теж не можна?.. Ви забуваєтесь... Я тут господиня...

— Наказано нікого не випускати!

— Чий це наказ?

— Володаря!..

Евеліна дивилася в обличчя цьому тупому виконавцю чужої волі і розуміла, що говорити з ним — марна річ, що діє тут лише наказ диктатора, її чоловіка. Заливаючись сльозами, вона мовчки йшла до кімнати, падала на канапу.

Радіо й газети приносили тривожні вісті. Переможний хід армії диктатора, який розв'язав ядерну війну, затримався. 8 горах на західних кордонах йому був даний жорстокий бій, який порушив всі стратегічні розрахунки. Нічого не було відомо про чисельність жертв, про втрати, про перспективи війни — радіо замовчувало все. Тільки в самій імперії піднялася поліцейська істерія, розпочалося масове переслідування всіх, кого бодай в найменшій мірі можна було запідозрити у «вільнодумстві» і «демократизмі». Після страти Екельгафта і Грюнтера, обвинувачених у державній зраді, таємна поліція розгромила багато організацій, які виступали проти війни, проти політики уряду Петера Стара...

Країна принишкла, насторожилась у тривожному чеканні.

Цілими днями сиділа Евеліна на канапі, зіщулена, зібгана, немов зацьковане звірятко. Вступившись порожніми очима в одну точку на стіні, вона перебирала в голові спогади минулого. Апатична й байдужа, думала про ті щасливі дні, коли чисте кохання до Петера і його гаряча відданість робили її життя безжурним, мрійливим сном. І як неблаганно, як безглуздо розвалилась та прозора споруда щастя, немов шалений вихор, зруйнував її. Невже виною всьому автомобільна катастрофа? Нехай би навіть нічого не трапилось з Петером, хіба він з його бездушним егоїзмом, з манікальними думками про славу, не став би в її житті холодним диктатором, не перетворив би їхню сім'ю у звичайнісінький придаток своєї самозакоханої особи? Ні, ні, не там мусить вона шукати відповіді на свої сумніви. Берн, хороший, чесний, Йоган Берн теж не завинив перед нею. Він помилявся, але хто порятований у житті від помилок. Даремно прозивав його Петер сухарем. Добра душа його, велике в нього серце. Вжахнувшись ганебних дій Петера, він, не вагаючись, відмовився від слави і від багатства. Як мріяв він про те, щоб своїм винаходом вчинити добре діло. Клята біорадіація, немов кара, з'явилися на його шляху, кара за його гордість, за

честолюбство і самовпевненість. Коли б Евеліна знала, чим все це скінчиться, вона б переконала його, що великий апофеоз безсмертя слід шукати не по глухих закапелках самотності. Колеги зі Сходу простягнули йому руки, але він не прийняв їх. Бідний Йоган, він був сліпий у своїй самовпевненості. І ось результати. Петер став кривавим диктатором. Та, зрештою, хіба ж він сам щасливий? Хіба надмірна біорадіація не перетворила його організм в згасаюче вогнище? Кожне вольове напруження коштує йому місяців життя. За останні тижні він зістарівся на десяток років. Її молодий красень, її атлет і жартівник Петер зробився похмурим стариком. Куди ж пішли його сили? На що? Він хизується своїми завоюваннями, йому дає втіху жах, котрий він наганяє на простих людей. Він завойовує, грабує, налить. Для кого? Для отих підлих корпоративістів, для отого ангела смерті з золою тими кігтями і залізним серцем. Так, так, не Петер, а вони справжні люди без серця, і не Петер, а вони «залізні дияволи»! Сплюндрували науку, знівечили безсмертне відкриття, Йогана...

Так минали дні, повні мук, відчаю, жахливих сновідінь.

Але ось одного дня вся вілла сповнилась криками, стуком важких кроків. Почувся різкий голос Петера Стара. Кров жбухнула до голови Евеліни. В очах її потемніло...

Тепер або ніколи! Вона ще раз поговорить з ним! Вона ще раз спробує умовити його повернутися до нормального життя.

— Де Евеліна? — заgrimів голос Петера.

— Нагорі, у себе, володарю! — відповів охоронець.

— Нікого не впускайте до вілли! Я скоро сам поїду в місто...

— Слухаю!

Евеліна чула, як Петер піднявся по сходах, наблизився до кімнати. Стар у військовій формі, без головного убору з'явився в дверях. Евеліна з жахом помітила, що голова його зовсім побіліла, а обличчя покарбувалося глибокими старечими зморшками...

Диктатор усміхнувся, та усмішка його була подібна до усмішки мерця.

— Здрастуй, Еве! Чому так непривітно зустрічаєш мене?

— Здрастуй, Петер! — сказала, підводячись з канапи, Евеліна. — Чом ти приїхав?

Вона намагалася бути спокійною. Диктатор підійшов до неї, схопив її в свої обійми, притиснув до грудей.

— Еве! Люба моя! — пристрасно прошепотів він, цілуючи її в очі.— Ти бачиш— я приїхав до тебе... Ти єдина моя втіха і надія!..

— Єдина втіха? — перепитала Евеліна, відсторонюючись від Петера. — А чому ж ти наказав не випускати мене з вілли? Чому я сиджу, мов у в'язниці? Чому ти не послухав мене?.. Чому ти порушив свою урочисту клятву?

— Чому? Чому? — розсердився Петер. — Не я роблю це! Доля...

— Доля? А для мільйонів людей, які загинули через тебе, теж доля судила жахливу смерть? Невже вони заслужили її? І за що? Що доброго несеш ти світу? Панування проклятої корпорації «Золотого ангела»?!

— Дурненька! В голосі Стара по чулось роздратування. — Я тільки вийду до фінішу у війні разом з ними! А потім, коли світ схилиться до моїх ніг, я ліквідую цю підступну кліку і створю новий порядок у світі, де буде один господар Петер Стар!.. І ти... моя дружина...

Евеліна широко відкритими очима дивилася на диктатора, тепер уже цілком усвідомлюючи, що ніяка сила не зарадить йому, що він — приречений!..

— Ну, а що тебе не випускали пробач мені!.. Це сталося просто тому, що я боявся за тебе!.. Зараз в країні дуже тривожно, і я хотів, щоб ти була під надійним захистом, — додав Стар після невеликої паузи. — Я приїхав, щоб знову зарядити свою батарею перед останнім походом!.. Церемонитись досить! Я кину всю армію, найстрашнішу зброю проти Сходу і скоро над землею запанує вічний мир! Більше соціальна плутанина не буде терзати світ. Кожен знатиме своє місце. А спільну мету для людства вкажу я — володар всесвіту!..

Очі диктатора засяяли божевільним вогнем. Евеліні здалося, що вона бачить того самого Петера, який з'явився до неї тоді, на віллі, в страшному сновидінні. Кров, руїни, смерть — ось що

несе він світові. Що робити? Як зупинити цей невмолимий фатум?..

— Еве! — стривожився Петер, обіймаючи її за плечі.— Ти погано себе почуваєш?..

Евеліна відчула, як її груди притиснулися до металічної коробки, що ховала в собі батарею. Цей дотик пробудив у ній рішучість! Ні, вона не буде вагатися! В її серці нема любові, а лише невмолима ненависть до цієї машини! Треба знищити її ради людей, ради світу, ради тих, кого ще не розтопав диктатор!..

Погляд Евеліни впав на кортик, який висів з лівого боку на поясі Стара. Якраз він і потрібен їй... Дивлячись прямо в очі Стару, вона легко витягла кортик з піхов, затиснула в гарячій долоні... А уста ще продовжували говорити слова, такі пусті і непотрібні:

— Петер! Петер! Схаменися! Невже ти не розумієш, що тебе жде страшна загибель?..

— Ні! Ні! Сто разів — ні!.. Провидіння посадило мене на коня — я буду на ньому їхати до кінця!..

Евеліна рвонулась з рук Петера, відступила на крок. Очі її заблищали недобрим вогником.

— Він прийшов — твій кінець! — крикнула вона і, коротко розмахнувшись, вдарила кортиком в груди диктатора — прямо під серце. Але в ту ж мить з жахом відчула, як лезо ковзнулось по металічній поверхні серця!..

Стар відхитнувся від неї, вирвав кортик з грудей, притиснув рукою рану. Мундир забарвився в багровочервоний колір. Петер важко дихав. Кілька секунд він дивився на Евеліну палаючим поглядом, потім страшно зареготав.

— Ха-ха-ха! Ти хотіла вбити мене? Мене — володаря всесвіту! Ха-ха-ха! Я невразливий! Я вічний! Ти забула, що в мене залізне серце! Ха-ха-ха!

Він схопив Евеліну за руку, з силою кинув додолу. Його очі — неблаганні, холодні — наблизилися до її обличчя.

— Ти будеш моєю рабою. Ти нікуди не підеш звідси. Ти переконаєшся в тому, що правий я. Я прощаю тобі цей замах. Я іду. Іду назустріч моїй великій долі!..

Евеліна істерично скрикнула і знепритомніла.

Диктатор рішуче вийшов у коридор, замкнув двері на ключ.

— Ей, охоронці! Не випускати жінку з кімнати до мого повернення!

Охоронець уже біг по сходах. Він виструнчився перед Старом, взяв з його рук ключ.

— Слухаю вас, володарю!..

— Лікаря! І негайно закрити машину!

— Слухаю!..

Охоронець стрімголов помчав униз, а за ним рушив Стар — закривавлений, суворий, з поглядом, у якому вже не було нічого людського...

Контрудар

— Все готово до виступу! Треба тільки визначити день. Ось якраз для цього ми й зібралися...

Гартман, як завжди, спокійний і врівноважений, оглянув усіх членів «Комітету мужніх». Вони зібралися в таємному приміщенні за містом. Останні події вимагали від них рішучих дій. Не можна було далі залишатись байдужими перед жорстокою політикою диктатора та корпорації «Золотого ангела»...

— Отже... — почав Гельд, який теж був присутній тут.

— Отже, сьогодні ми мусимо передати наше рішення по всій країні. Всі організації попереджені і ждуть сигналу...

— А як зі зброєю? — почувся голоси.

— Зброї вживати не будемо. Це дасть тільки привід диктатору потопити в крові наш рух. Закличемо всіх чесних патріотів до маніфестації. Я певен, що нас підтримає вся країна. Уряд не посміє кинути війська проти всього народу. Нам треба розкрити секрет «людини без серця» — ту силу, яка використовується для одурманювання армії й поліції... Є відомості, що диктатор готується до нападу на Схід. Треба вимагати, щоб Стар був виведений з складу уряду. Коли парламент побачить, що народ знає секрет «людини без серця»

— він буде змушений виконати волю країни... Доки Стара немає тут...

— Він уже в місті,— промовив, заходячи до кімнати, Берн. Він був схвильований і блідий.

— Нарешті, ви прийшли, доктор! — радісно вигукнув Гартман. — Ми саме говоримо...

— Я знаю, — перебив його Берн. — Справа у тому, що Стар прибув сьогодні до Бруклінгема. Він поїхав до корпорації «Золотого ангела»... Ситуація ускладнюється. Виступати треба негайно!..

— Чому ви так думаєте?

— Тому, що диктатор приїхав перезарядити спою батарею! Надходить час, коли він буде позбавлений радіації. Нам це вигідно... Стар не повинен одержати елемент 111. Необхідно блокувати лабораторію атомних заводів... Цим ми зможемо перешкодити дальшому розвитку ядерної війни, бо «Золотий ангел», побачивши, що диктатор позбавлений сили, змушений буде змінити свою агресивну політику... Наступні події будуть залежати від активності і свідомості народу.

— Але ж Стар кине проти нас поліцію! Знову проллється кров! — крикнув Гартман.

— Озбройте робітників, які блокуватимуть атомні заводи, — у вас немає іншого виходу! Видайте всім захисні нейтралізатори.

— Як ви гадаєте, товариші? — Гартман повернувся до членів комітету.

— Берн правий! — відповів Гельд.

— Ми згодні! — підтримали його інші члени комітету.

Запанувала тривожна тиша. Здавалося, над головами присутніх пронісся подих грози.

Нарешті Гартман перервав мовчанку. Він твердо і суворо сказав:

— Я згоден теж. Виступаємо негайно!.. Баретті! Передайте по радіо всім організаціям країни: «Виступ сьогодні о третій годині дня. Маніфестація буде мирною. Зброю вживати лише в крайніх чипадках. За волю і щастя!

«Комітет мужніх»...

Баретті вийшов з листком радіограми в руках.

— Друзі! — сказав Гартман. — Всі на свої місця! Витримка і спокій!

Члени «Комітету мужніх» один за одним покидали темне приміщення, готуючись до рішучого випробування.

А в ефірі линула коротка, пристрасна радіограма, закликаючи народ до маніфестації.

«Золотий ангел» стривожений

— Резюме таке: війна затягнулася. Ми опинилися перед коаліцією держав, які мають потужний військовий потенціал. Уряди комуністичної конфедерації в ноті, яку я вам тільки що зачитав, попереджають нас про допомогу західним країнам, якщо ми не припинимо війну. Світова Рада засуджує нас, а Браунгтон вмиває руки!.. В такій складній ситуації ми мусимо твердо вирішити. Що робити далі...

В просторому залі будинку корпорації зібрався кабінет міністрів разом з керівниками «Золотого ангела». Імперський міністр закінчував доповідь про результати політики уряду за останні місяці. Картина була нерадісною.

— А тепер, панове, я слухаю вас, — сказав Тод, оглядаючи присутніх.

Підвівся Шаукель. Взяв олівець, по крутив його, поставив сторч на стіл.

— Рішення може бути тільки одні! Ми не повинні ждати вступу в дію військових сил комуністів. Треба вдарити першими, щоб одним ударом паралізувати стратегічні центри ворога. Потім ми введемо на його територію головні контингенти армії. Схід — наш основний ворог!.. Захід схилиться перед нами, якщо ми розіб'ємо комуністичну фортецю...

— Я цілком підтримую пана Шаукеля! — пискнув Фіне. — Браунгтон рішуче підтримає нас, коли побачить нашу перевагу. І не тільки підтримає, а й визнає наш пріоритет в справах цього континенту...

Один за одним виступали члени «Золотого ангела», міністри імперського уряду. Вони підтримували пропозицію Шаукеля про

негайний виступ проти Сходу.

Тод урочисто і суворо прокарбував:

— Значить, вирішено! Ми негайно виклинемо Стара для підготовки нових контингентів армії. Фронт на заході поки що нам не буде заважати...

Засідання раптом було порушено різким дзвінком телефону. Дзвонили з комісаріату поліції.

Голос комісара був зляканий, з надривом:

— Пане імперський міністр! Робітники, студенти і службовці Бруклінгема вийшли на вулиці. Небачена маніфестація! Вони несуть лозунги проти війни, вимагають усунення від влади Стара та нових виборів у парламент.

Присутні насторожилися — слова комісара гучно лящали в мембрані.

Яких заходів ви вжили? — крикнув Тод у трубку.

— Я чекаю ваших наказів.

— Поліцай-президент знає про ці події?

— Його немає в кабінеті! Він кудись зник!..

— Цього ще неvistачало! — розлютовано пробурчав Тод. — Стар поставив хлопчиська на такий відповідальний пост. Ось наслідки!.. Послухайте, комісаре. Зв'яжіться з військовим міністерством. Виведіть на вулицю весь гарнізон! І не здумайте панькатися з ними. За годину — все покінчити!

— Пане імперський міністр, — відгукнувся комісар. — За останніми відомостями, маніфестує більше трьох мільйонів чоловік...

Корпоратисти охнули. Тод зблід. Судорожно стискуючи трубку, він закричав:

— Виконуйте наказ! Киньте всі наявні резерви війська!

— Слухаю! — почувся в'ялий голос.

Тод поклав трубку.

— Становище ускладнилося, — сказав він. У цю мить відчинилися двері і до приміщення рішучими кроками зайшов диктатор.

— Я знаю все — прохрипів Стар. — Ось до чого призводить лібералізм... Тепер буду діяти я!..

— Що ви маєте на увазі, пане прем'єр? — запитав Тод.

— Я жорстоко придушу цю маніфестацію! В моїй імперії повинні панувати тільки покора і відданість!..

— Стар! — вихопилось у Тода. — Ви сказали «моя імперія»... Чи правильно я зрозумів вас?..

— Так! Я сказав «моя імперія»! Всю повноту влади я беру в свої руки!.. Ваша влада — влада «Золотого ангела»— закінчилась! Є один володар імперії — я!

Корпоратисти, геть спантеличені, дивилися на божевільне лице Стара. Вони не знали, що думати, що відповісти йому. Тоді підвівся з свого місця Тод.

— Ви занадто захопилися, Стар. Ми попереджали вас, що ви загинете, коли виступите проти нас.

— Цього не буде! — гордовито відповів диктатор. Гляньте на вулицю. Чи впораєтесь ви без мене! Тільки я врятую вас, вас і імперію.

Спалахнув екран контрольного телевізора, і на ньому з'явилося лице комісара поліції.

— Повідомляю, що армія перейшла на бік маніфестантів. Вона відмовилася розганяти народ... Дивіться самі! Включаю контрольні об'єктиви на центральній площі...

Корпоратисти побачили, як на сусідньому екрані проступили обриси площі, заповнені багатотисячним натовпом. Над головами людей майоріли національні прапори. Гриміло могутнє скандування:

— Геть Петера Стара! Геть диктатуру! Вимагаємо нових виборів у парламент! Геть війну!..

В натовпі мелькали мундири солдатів. Комісар говорив правду.

Екран згас. Знову почувся голос комісара.

— Які будуть накази?..

Його обірвав Тод. Він рішуче підвівся і, дивлячись прямо в обличчя Стара, промовив:

— Ви чули, пане прем'єр, голос народу? Там, на вулиці вимагають вашої відставки. Ми не можемо зараз робити інакше. Ситуація надто складна. Ми змушені вивести вас зі складу уряду.

— Голос народу! Ха-ха-ха! — зареготав Стар. — Ви виводите мене із складу уряду! Ха-ха-ха! Ви — шкідливі коти,

що, напаскудивши, тікають в куток. Я покажу вам, хто справжній володар імперії!.. Зараз я виїжджаю з оперативними групами до атомних заводів' Блокую їх!..

— Ви не зробите цього. — Герман Тод гнівно звів брови. — Ви хочете занапастити імперію...

— Я зроблю це! Я мушу одержати елемент, необхідний для врятування імперії. Потім, роздушивши непокору, я піду в похід. А ви — слухайте мене! — підвищив голос Стар, блискаючи очима. — Я вимагаю покори від вас. Беззаперечної покори.

Слова Стара почали діяти. Корпоратисти піднялися з місць і завмерли непорушно.

Диктатор невесело засміявся.

Ну от! Я можу тепер наказувати вам все, що завгодно! Тепер ви нікчемні раби й більше нічого! Де ваша пиха? Де могутність, якою ви так хизувалися?

Ніхто не промовив жодного слова. В поглядах наймогутніших сановників держави проступала тільки покірність і собача відданість.

— Ми слухаємо вас, володарю! — тихо промовив Тод.

Диктатор зневажливо махнув рукою.

— Кому ви потрібні? Сідайте і ждьте!..

Корпоратисти, мов манекени, опустилися в свої крісла. Диктатор швидко попрямував до виходу.

— Між іншим, — зупинився Стар, — продовжуйте засідання.

Круто повернувшись, диктатор залишив зал. Корпоратисти, пригнічені й приголомшені, не озвалися жодним словом.

... Стар вийшов на площу перед будинком. Тут розташувалась оперативна бронетанкова група. Біля машини, чекаючи володаря, стояли солдати й офіцери.

— Гей, вірні мої хлопці! — закричав на весь голос диктатор. — По машинах!..

Солдати заметушилися. Почувся гуркіт моторів. Стар сів у невеликий броньовик і рушив на урядову трасу. За ним з брязкотом посунув загін. Здалеку долинав гомін багатомільйонної юрби. То на парламентській площі маніфестанти вимагали відставки Петера Стара.

Диктатор криво посміхнувся.

«Аби тільки зарядити батарею! — подумав він. — Тоді я покажу вам! О, я покажу вам!»

Бронетанкова група промчала по урядовій трасі і вилетіла за місто. В долині бовваніли корпуси атомних заводів. На неосяжному пустирищі юрмилися тисячі робітників. Заводи були блоковані. «Доведеться вдатися до зброї, — подумав Стар. — А може, може... спробувати масовий гіпноз? Так! Тільки так!».

Стар зупинив свій броньовик. Спинився і весь загін. Кіптява, піднята машинами, поволі відносилась вітром в далину. Робітники мовчазно і суворо стояли стіною перед входом на заводське подвір'я.

Машина диктатора почала стиха наближатися до юрби, яка завмерла в суворому, настороженому чеканні.

Останній бій

В юрбі робітників прокотився гомін. «Залізний диявол!»! «Залізний диявол!»! Ці два страшних слова передавались з вуст у уста. Тисячі очей, похмурих, сповнених рішучості й гніву, стежили за наближенням диктатора.

Жива стіна перегородила Стару дорогу до заводської лабораторії. Цю стіну він має подолати, чого б це не коштувало. Стар знав, що його секрет розкрито, що робітники вирішили обірвати його життя. Невимовна лють розпирала йому груди.

Раптом диктатор побачив у передніх рядах Берна й Гельда. Страшна догадка прокралася в душу Стара, за спиною в нього поповзли мурашки...

«Чому Берн тут? Він зв'язаний з виступом? Це він розкрив мій секрет. Адже я порушив клятву, і тепер він вирішив дати мені бій — останній бій в моєму житті! Але це їм не вдасться. Я ще маю силу. Я ще примушу пропустити мене до лабораторії».

Диктатор висунувся з броньовика і щосили закричав до натовпу:

— Ей ви! Чому зібралися тут? Негайно розходьтеее! Хіба ви не бачите, що це я, ваш володар?

Наперед виступив Гартман. Сухим, різким голосом він кинув кілька слів, які примусили Петера здригнутися:

— Ми впізнали вас, пане Стар! Народ вимагає вашої відставки. Час покінчити з терором і агресією. Дорога для вас закрита — ніяка диявольська сила не допоможе вам. Проти вас виступила нація, вся країна — тому забирайтеся геть!..

Стар, ледве стримуючи лют, промовив гучним тоном наказу:

— Я вимагаю, щоб ви пропустили мене до лабораторії! Ви знаєте, чого мені треба. Я сподіваюся на вашу лояльність. Я не хочу проливати крові, Я хочу життя!..

— Ваше життя — це смерть мільйонів! — суворо відповів Гартман. — Ви не одержите елемента!..

— Геть Стара! — заgrimіли тисячі голосів. Петер зрозумів усе. Робітники вже винесли йому вирок.

Тоді над площею пролунали страшні, мов заклинання, слова диктатора:

— Гей ви, раби! Досить розмов! Це говорю вам я — ваш володар! Розступіться і стійте непорушно!..

Слова його були наповнені такою демонічною силою, що у багатьох робітників поза шкірою поповзли мурашки. Але за мить іронічний, їдкий сміх сколихнув юрбу. Ніхто не рушив з місця. Сила радіації не діяла!.. Холодний піт виступив у Стара на чолі... Що сталося? Адже він відчуває, що сила ще є!

Сміх затих. І серед загальної тиші диктатор почув спокійний голос. Це говорив Берн. Його очі з-за окулярів метали блискавки, крізь кам'яні щелепи цідились суворі невблаганні слова:

— Одного разу, помилившись, я дав тобі нове життя, я дав тобі в руки страшну диявольську зброю. Тепер я забираю що зброю! Люди захищені від твого впливу. Тобі нема чого сподіватися...

Заскреготавши зубами, диктатор захопнув люк броньовика. Машина заднім ходом поповзла до загону.

— Приготуватись! — понесли над площею тривожні слова Гартмана.

Захлинаючись від ненависті і відчаю, диктатор кричав у мікрофон:

— Розігнати юрбу! Стріляйте їх безжалісно, мої вірні хлопці!.. Башти на танках і броньовиках прийшли в рух, і по рядах робітників полоснув смертоносний град...

— А-а-а! — немов стогін, пролунало над багатотисячним натовпом. Робітники почали оточувати загін Стара, Під машини полетіли гранати. Кілька танків спалахнули яскравим полум'ям. Три броньовики рвонулися прямо до заводських воріт, розсипаючи навколо себе смерть з найжачених кулеметами башт, але всі вони були знищені влучно кинутими гранатами. Пройняті чужою волею танкісти вели машини в гущу робітничої маси, давили гусеницями людей, та все було даремно. Прорватися до заводів не вдавалося!

Диктатор понуро дивився на страшне побоїще!.. «Все! Кінець!.. Треба тікати! А куди ж?..»

Зацькованими очима Стар слідкував в броньовика за кривавою драмою. Злітали в повітря металеві чудовиська, корчилились в предсмертних муках люди...

Машина Стара повним ходом помчала до міста. Скоріше! Скоріше!.. В його грудях — порожнеча, голова крутиться! Кінчається елемент, кінчається і його життя!..

Раптом напереріз диктатору з вулиці вискочила відкрита машина. Вона зупинилась перед броньовиком. Петер різко загальмував. В машині сидів Арнольд. Він рвучко вийшов з кабіни. Стар радісно скрикнув, висунувся до пояса з люка.

— Арнольд! — закричав він. — Де ти був?

Та раптом диктатор помітив, що погляд Арнольда, палаючий і ненависний, позбавлений звичної покори. Заклавши за спину руки, з розтріпанним волоссям, блідий як мрець, він стояв посеред вулиці і, ледве ворущачи помертвілими губами, з якимсь лютим болісним стогоном, говорив:

— Нарешті, я один на один з тобою. «Залізний диявол»!

— Ти божевільний! — вжахнувся Стар. — Що ти мелеш?

— Так! Я був божевільним. Довго був! Тепер я звільнився від тебе. Ти примусив мене вбити матір — мою матір! Ти примушував мене вбивати ні в чому не повинних людей. Вмирай же тепер підле породження пекла!..

Арнольд підняв над головою руки.

Стар з жахом побачив дві гранати. Не тямлячи себе, він дав повний хід — прямо на Арнольда. Машина підім'яла тіло поліцей-президента, але в ту ж мить страшний вибух потряс повітря. Диктатор — оглушений і обпалений — полетів на тротуар. На нього згори посипалися розбиті шибки. Десь пролунали відчайдушні крики.

Стар, мов зацькований, оглянувся і очманіло кинувся в ворота найближчого будинку.

Смерть

Важко дихаючи, Петер темним тунелем вискочив на глуху малолюдну вулицю. Притулився до стіни, оглянувся навколо. Перехожі з жахом дивилися на нього. Вони пізнавали страшного диктатора — «Залізного диявола». Але Стар уже ні на що не звертав уваги. Скоріше машину!.. Смерть — холодна, жорстока смерть — невпинно невблаганно наближається до нього, і немає в світі сили, яка б зупинила її.

Додому! Швидше додому!..

Ось їде відкрита машина. В ній пасажири.

Стар, зціпивши від болю зуби, кинувся на середину вулиці, високо підняв руку. Шофер різко загальмував. Пасажири перелякано зойкнули. В цьому сивому, з божевільним поглядом, маніяку вони впізнали диктатора імперії...

— Що вам потрібно? — У шофера від страху дрібно тремтіли руки.

— Машину, — хрипко відповів Стар. — Геть з машини!..

— Вибачте! — забелькотів шофер. — Я везу пасажирів.

Світ потьмарився у Петерових очах. Останнім зусиллям він зібрав рештки своєї демонічної волі і, дивлячись прямо у вічі шоферу, прошепотів:

— Іди, хлопче, геть! Ви, шановні панове, теж!.. Прошу!..

Шофер і пасажири, мов у сні, підвелися з місць. Не відриваючи очей від диктатора, вийшли на брук.

— Ідіть геть! — махнув рукою Стар, сідаючи за руль. Авто просто з місця рвонуло вперед. Швидше! Швидше! Додому!..

Ось він — кінець! Ось вони — божевільні мрії! Ха! Завоювання світу! Він — Петер — сам колись сміявся з таких маніякальних думок. Він мусив знати, що ніякий гіпноз неспроможний кинути світ під ноги насильству і несправедливості! А він втратив глузд, забажав стати «суперменом»!^[10] Чого домігся він? Втікає пустинними вулицями. Куди? Вмирати!

Стар поглянув у дзеркальце над вітровим склом. Чи це він? Чи це той красивий жартівник Петер Стар? Рідке, сиве, розкошлане волосся на напівголому черепі, зморшкуватий лоб, блідозелене худе обличчя шістдесятилітнього старика. Тільки очі в глибоких западинах, як і раніше, горять безумством.

Перехожі, жахаючись, кидались геть від авто, яке з шаленою швидкістю мчало по автостраді за місто.

Заверещали гальма, і машина зупинилася перед віллою. Диктатор, не чекаючи, коли відкриють ворота, вискочив з кабіни, пробіг мимо здивованого охоронця. Гвардійці завмерли, виструнчились перед володарем, втупивши в нього бездумні погляди. Петер швидко глянув на них, провів долонею по чолі... Так, так! їх треба відпустити. Вони більше не потрібні.

Тримаючись рукою за колону, він кивнув старшому:

— Скажіть охороні, що всі ви вільні!..

— Як? — затинаючись, спитав старший гвардієць. — Зовсім вільні?

— Так! Можете йти геть! — підвищив голос Стар. — Я відпускаю вас!..

Якісь вогники свідомості, змішані з радістю і здивуванням, промайнули в очах солдатів. В наступну хвилину вони кинули зброю і швидким, покvapливим кроком, ніби чекаючи, що ось-ось їх знову покличуть назад, подалися до воріт.

Стар уже не бачив нічого. Зціпивши зуби, з неймовірними труднощами він піднімався по сходах. Слуга — останній слуга в його будинку — шанобливо схиляється перед ним.

— Ключі! — хрипить Стар. Слуга з острахом віддає ключі. Він не розуміє, що сталося з володарем. Петер кволо махнув рукою.

— Ти вільний! Іди геть!..

Слуга, не озираючись, перестрибуючи через три-чотири приступки, помчав униз. Хряснули вихідні двері... Все! Тепер він на самоті. Ні!.. Евеліна! Де вона?..

Стар відімкнув двері. Промінь прорізав морок кімнати. Похитуючись, Петер зайшов всередину, зупинився.

З крісла зірвалася Евеліна. Ось вона — перед ним. Страшним гнівом і презирством горять її очі.

— Ти! Знову прийшов мучити мене? Напився крові?.. Ну, чого мовчиш?..

— Евеліно! — ледве чутно шепоче Стар. — Я помираю...

— Помираєш? Брехня! Знову хочеш обдурити мене!..

— Еве! Люба моя! Прости мене!.. Жадоба влади засліпила мене! Я не міг втриматися! Ви з Йоганом теж не допомогли мені!.. Прости мене! Я... помираю! Я не одержав елемента! Все!.. Кінець!..

Схопившись за груди, Стар впав на підлогу. Евеліна підбігла до нього, стала навколішки.

— Петер! Петер! Що з тобою? — Обличчя Евеліни спотворилось жахом.

— Еве! Дай мені твою руку! Скоріше... руку...

Погляд його ставав все теплішим, все людянішим, туман смерті поволі застилав очі.

— Петер! Невже всьому край? Якийсь дикий, підлий сон! Ще все повернеться! Ти не вмреш! — безумно говорила вона, тримаючи в своїх руках голову чоловіка.

— Все! — раптом закричав Стар, судорожно підвівшись на руках. — Все! Хай буде прокляте... залізне серце, «Золотий ангел» висмоктав мої сили! Прокляття йому!.. Йоган! Йоган! Де ти? Воскреси мене!.. Дай життя!..

Тіло Петера стрепенулось, обм'якло

— Прощай, Еве!..

— Стій, Петер! Стій! — Евеліна схопилась на ноги. — Я приведу Берна! Я знайду його! Ми повернемо тобі життя! Зачекай!..

— Пізно, — прошепотів Стар. — Все...

Важкий подих зірвався з його вуст, груди піднялися і завмерли...

... Наступного дня газети сповістили про смерть диктатора імперії — Петера Стара...

---

notes

Примітки

1

Біоструми — електричні імпульси, які виникають в результаті діяльності нервових клітин.

2

Вугліцевий кістяк — шар вуглецю, який створюється в клітинах старіючого організму в зв'язку з втратою клітинами здатності до нормальної діяльності.

3

Реле — чутливий автомат, призначений для включення чи виключення електричної і будь-якої іншої апаратури.

4

Напівпровідники — метали або оксиди металів, які проводять електричний струм тільки в одному напрямку. Широко застосовуються в електриці і радіотехніці.

5

Радіація — випромінювання (лат).

6

Локаут— масове звільнення з роботи в капіталістичних країнах.

7

Патологія — ненормальність.

8

Дюзи — отвори реактивних моторів.

9

Еманація — один з продуктів розпаду радіоактивних елементів.

10

Супермен — надлюдина (англ.).